

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALİL BİN HALİL EFENDİZÂDE SÂLİK DİVÂNI

(1-71.Varaklar Çeviri Metin)

Hazırlayan

Betül YAZGAN

Tez Danışmanı

Yrd.Doç.Dr. Vicdan ÖZDİNGİŞ

MANİSA

2011

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 17.06.2011 tarih ve 12/13 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Betül YAZGAN'ın "Halil Bin Halil Efendizade Salik Divanı (1-70.)" Konulu tezi incelenmiş ve aday 22.06.2011 tarihinde saat 14.00'de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☒	<u>OY BİRLİĞİ</u>	☐
DÜZELTME yapılmasına	*	<u>OY ÇOKLUĞU</u>	☒
RED edilmesine	**	ile karar verilmiştir.	☐

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Yrd.Doç.Dr.Viedan ÖZDİNGİŞ

(Danışman)

ÜYE

Prof.Dr. Kenan ERDOĞAN

ÜYE

Yrd.Doç.Dr.Cengiz ÇAKALOĞLU

Evet Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

Tez, mutlaka basılmalıdır

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

Tezin mutlaka elden geçirilerek gerekli

Düzeltilmelerin yapılması için Danışman Profesörümüz
de incelenerek düzeltilmesi sonucunda kabul edilebilir.
Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

ÖZET

Edebiyatta bir şairin şiirlerini belli bir düzene göre toplayan mecmuaya divan denir. Önceleri herhangi bir konu ile ilgili olarak yazılmış eserlere divan denirken zamanla kelimenin anlamı daralmış, İslam edebiyatlarında bir şairin klasik edebiyat çerçevesine uygun olarak yazdığı şiirlerin belli bir düzen içinde derlendiği kitap ya da mecmualara divan denmiştir.

Divanlar, klasik edebiyat tarihimizin aydınlatılması, dönemin edebi ve sosyal hayatına ışık tutmaları, yazıldıkları dönemin dil özelliklerinin ve edebi zevkinin belirlenmesi bakımından önemlidirler. Ayrıca şairlerin hayatlarına dair tezkirelerde bulunmayan bilgilerin şiirlerde yer alması divanlara önem kazandıran bir başka yöndür.

18. yüzyıl, siyasi, iktisadi ve içtimai hayatta yaşanan gerilemenin bilim, kültür ve edebiyatta hissedilmediği bir devirdir. Geleneğin belirlediği kriterlere bağlı kalınarak divanlar oluşturulmaya devam edilmiştir. Kaynaklarda “şiir” ve “ şair asrı” olarak kabul edilen 18.yüzyıl, klasik edebiyatın en zengin dönemlerinden birisidir. Çalışmamızın konusunu bu yüzyılda yetişen şairlerden Salik Dede'nin divanı oluşturmaktadır.

Salik Dîvanı'nı transkripsiyon sistemine göre Latin harflerine çevirdik ve divan özelliklerini belirlemeye çalıştık.

Anahtar kelimeler: Divan, şiir, klasik edebiyat, tezkire

ABSTRACT

In the literature the divan is a book which picks up all poems any poet's for a particular arrangement. Formerly divans was books which was written any subject but in the length of time the divan's mean was reduction. And in the Islamic literature divan became a book which was written from one poet and pick up all his poems for a particular arrangement.

Divans are important for illuminate to history of literature. They are important for illuminate to date's literary and social lifes too. Accountancy they gives information about life's of poet's which are not lacking in "tezkire"s.

18. century is a time which has got deterioration in political, economical and social lifes. But there isn't a deterioration in science, culture and literature. Divans were formed in classical rules which were determined from previous poets. 18. century is accepted "century of poems" and "century of poets". And it is accepted the most productive souch of classical litarature. Our work's subject composed Salik Dede's divan which was written in 18.century.

We interpreted Salik's Divan to Latin alphabet in transcription system. And we tried to designation characteristics of divan's.

Key Words : Divan, poem, classical literature, tezkire

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Halil Bin Halil Efendizâde Sâlik Dîvânı (1-70. Varaklar Çeviri Metin)**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlanıldığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

29/05/2011

Adı Soyadı

BETÜL YAZGAN

ÖNSÖZ

Çalışmamızın amacı Halil Bin Halil Efendizâde Sâlik Dîvânı'nın çeviri metnini oluşturmak ve divan özelliklerini belirlemektir.

Giriş kısmında eser ile ilgili genel bilgi verilmiş, devrin siyasi ve edebi durumu ile Sâlik Dede'nin hayatı ve edebi kişiliği ayrı başlıklar halinde incelenmiştir.

Giriş kısmından sonra çalışmamız iki bölüm halinde düzenlenmiştir.

Birinci bölüm çevirisi yapılan metnin şekil ve muhteva özelliklerini kapsamaktadır. Divanda kullanılan nazım şekilleri, vezinler, kafiye ve redif türleri, dil ve üslubu, kullandığı edebi sanatlar ve divanda ismi geçen tarihi şahsiyetler incelenmiştir.

İkinci bölümde ise çevirisi yapılan metin çalışmaya eklenmiş, çalışma sözlük ve indeks ile tamamlanmıştır.

Çalışmamızın amacı Halil Bin Halil Efendizâde Sâlik Dîvânı'nın 1/a varağından 71/a varağına kadar olan kısmını transkribe etmektir. Bunu yaparken bilimsel çalışma metotlarını esas alarak konuyla ilgili kaynaklardan ve değerli hocalarımızın görüşlerinden faydalandık.

Çalışmamızın başından itibaren yardımlarını bizden esirgemeyen değerli hocam Yard. Doç. Dr. Vicdan ÖZDİNGİŞ'e; bu meşakkatli yola çıkma cesaretini bana aşıl原因 ve desteğini bir an olsun esirgemeyen kıymetli Edebiyat Hocam Hasan Bey'e; yaşamımın her anında maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen anne ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

Betül YAZGAN

MANİSA-2011

KISALTMALAR

a.g.e: Adı geçen eser

Bkz. : Bakınız

by. : Beyit

g. : Gazel

k. : Kaside

s. : Sayfa

AKM: Atatürk Kültür Merkezi

SBE. : Sosyal Bilimler Enstitüsü

TDK. : Türk Dil Kurumu

MEB. : Milli Eēitim Bakanlıēı

TÜRDAV: Türkiye Kalkınma ve Dayanıēma Vakfı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VI
KISALTMALAR	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
GİRİŞ	XIII
I. ŞAİRİN YAŞADIĞI DEVRE GENEL BAKIŞ	XIV
a. 18. YÜZYILIN SİYASİ VE KÜLTÜREL DURUMU	XIV-
b. 18. YÜZYILIN EDEBİ DURUMU.....	XVIII
II. HALİL BİN HALİL EFENDİZÂDE SÂLİK.....	XXI
a. HAYATI	XXI
b. EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	XXIII

BİRİNCİ BÖLÜM

DİVANININ İÇERİK VE MUHTEVA BAKIMINDAN İNCELENMESİ	1
a. KULLANILAN NAZİM ŞEKİLLERİ	1
b. KULLANILAN VEZİNLER	5
c. KAFİYE VE REDİF TÜRLERİ	9
d. DİL VE ÜSLÛBU	12
e. KULLANILAN EDEBİ SANATLAR	13
f. DİVANDA GEÇEN ŞAHSİYETLER.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

SĀLİK DİVANİ'NİN ÇEVİRİ METNİ	23
KASİDELER	23
Ez-tû nemûdâr konest ez-kerîm	25
Na't.....	32
Na't (i'caz)	40
Na't (âlem)	46
Na't (kâinât)	53
Na't (âlemdir).....	59
Kasîde (evliyâ)	67
Kasîde (İbrâhim Paşazâde'ye).....	73
Sitâyiş-i Der-vasf-1 Mehmed Paşa	75
Bahariye Der-vasf-1 Sadrazam Ahmed Paşa	82
Kasîde (Görinür)	88
Kasîde	95
Kasîde (kerem)	102
Kasîde (olmuşdur)	107
Kasîde (vakt)	112
Kasîde (ıydiyye- Mustafa Paşa'ya)	116
Kasîde Der-vasf-1 Sadrazam Ahmed Paşa	122

Kasîde	125
Kasîde Der-medh-i Vali-i Mısır Yahya Paşa	130
Kasîde.....	134
Kasîde (gelen)	141
Kasîde (sultânım)	146
Kasîde	151
Kasîde (safâ).....	155
Kasîde (devât)	159
Kasîde (fezâil / Müftü Abdullah Efendi'ye)	166
Kasîde (sa'adet).....	171
Kasîde (neşât).....	175
Kasîde	180
Kasîde (şer').....	186
Kasîde (âtifet).....	192
Kasîde (hoş geldün).....	196
Kasîde (şevk).....	200
Kasîde	207
Kasîde (kalem)	214
Kasîde	219
Kasîde Der-sitâyiş-i Reisü'l-küttâb Râgıb Efendi.....	224
Kasîde Der-sitâyiş-i Mektûbî-i Sadr-ı Âlî Râgıb Efendi.....	229
Kasîde (eyyâm)	235

Kasîde (baht)	240
Kasîde.....	245
Vasf-1 Behçet Efendi Der-hengâm-1 Bidâyet-i Kudüm-i Fakir be-âstâne.....	249
Kasîde Der-avdet-i Defterî Behçet Efendi ez-nefy	253
Kasîde (ikbal).....	259
Iydiyye Der-vasf-1 Behçet Efendi	263
Bahariyye Der-sitâyiş-i Defter-i Behçet Efendi.....	267
Manzûme-i Firistâde Der-hengâm-1 Celâ-yı Vatan be-Cânib Behçet Efendi	272
Kasîde Der-sitâyiş-i Kethudâ-yı Sadr-1 Âlî Veli Efendi	275
Kasîde.....	278
Nazîre-i Şi'r Defter-i Çelebi Halim Efendi vü Tezyîl-i be-Vasf.....	283
Kasîde.....	286
Kasîde Der-Mehâmid-i Cenâb-1 Behçet Efendi	293
Kasîde.....	296
Kasîde Der-vasf-1 Mahdûm-1 Hazret-i Şeyhü'l-İslam.....	300
Nazire Şi'r-i Defter-i Halîmî Efendi	303
Kasîde Zeyl-i be-vasf-1 Reisü'l-küttâb Lokman Efendi.....	306
SÖZLÜK.....	308
DİZİN.....	326
SONUÇ	329
KAYNAKÇA.....	330

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

A, a	ا	ñ	ك
Ā, ā	آ	O, o	ا و
B, b	ب	Ö, ö	ا و
C, c	ج	P, p	پ
Ç, ç	چ	R, r	ر
D, d	د	S, s	س
D, ḍ	ض	Ş, ş	ث
E, e	أ	Ş, ş	ص
F, f	ف	Ş, ş	ش
G, g	ك	T, t	ت
Ġ, ġ	غ	Ṭ, ṭ	ط
H, h	ه	U, u, Ū, ū	ا و
Ḥ, ḥ	ح	Ū, ū	ا و
Ḫ, ḫ	خ	V, v	و
I, i	ي	Y, y	ی
İ, i, Ī, ī	ي	Z, z	ز
J, j	ج	Ž, ž	ض
K, k	ك	Z, z	ذ
Ḳ, ḳ	ق	Z, z	ظ
L, l	ل	'	ء
M, m	م	ء	ع
N, n	ن	ء	Vav-ı Ma'dûle

GİRİŞ

18. yüzyıla ait olan Halil Bin Halil Efendizâde Sâlik Dîvânı İstanbul Millet Kütüphanesi'nde Ali Emiri Kolesiyonu'nda 34 Ae Manzum 192 numarada kayıtlıdır.

Eser toplam 151 varaktan oluşmaktadır. İncelemesi yapılan 71 varaklık bölümde sülüs yazı tipi kullanılmış, son bölümde ise eğik rika kullanıldığı görülmüştür. Dîvanda yer alan bazı şiirlerde kırmızı mürekkep kullanılarak başlıklar belirtilmiştir. Transkribe ettiğimiz 56 şiirin 17 tanesinde başlıklar bu şekilde verilmiş diğer 39 şiirde ise başlık verilmemiştir. Kasidelerin içerisinde yer alan tegazzül bölümlerinde ise yer yer *gazel* yan başlığı kullanılmıştır. Başlık kullanılmayan her varağı 17 satır olarak düzenlenen eserde kimi mısraların altında veya üzerinde kırmızı mürekkeple yazılmış ilave mısralar tespit edilmiştir. Kırmızı mürekkeple yazılan bu mısralarda nemden kaynaklandığını düşündüğümüz deformasyonlar görülmüştür. Bu nedenle bu mısralar çalışmaya dahil edilmemiştir. Mısra içinde yer alan kimi kelimelerde ise vezin yada anlam hatası sebebiyle kırmızı mürekkeple düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzeltmelerden okuyabildiklerimiz dipnot olarak çalışmaya alınmıştır.

Çalışma oluşturulurken tamamen bilimsel yöntemler izlenilmiş, çeşitli kaynaklar taranarak doğru bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. 18. yüzyıl ve şair hakkında genel bilgi verilmiş, eser şekil ve muhteva bakımından da incelenmiştir. Son olarak metin en doğru biçimiyle transkribe edilmeye çalışılmıştır.

I.ŞAİRİN YAŞADIĞI DEVRE GENEL BAKIŞ

a. 18.yüzyılın Siyasi ve Kültürel Durumu

18. yüzyıl genel çizgileriyle Türk dünyasında çeşitli sorunların, karışıklıkların yaşandığı bir yüzyıldır.¹ Horasan'da yaşanan kargaşa Afganistan'ın kurulmasıyla son bulurken Azerbaycan kuzey ve güney olmak üzere ikiye ayrılmış; kuzey Azerbaycan'da yerel hanlıklar kurulmuştur. Türk dünyasının en büyük gücü olan Osmanlı İmparatorluğu' da ise gerileme devri başlamış hatta imparatorluk çöküşe doğru sürüklenmiştir.

Dış siyasette savaşlarla birlikte çeşitli sorunlar yaşayan Osmanlı Devleti, içeride de ayaklanmalar ve devlet nizamında yaşanan bozulmalarla mücadele etmiştir. Hemen bütün kurumlarda yaşanan bozulmalar devletin büyümesini yavaşlattığı gibi ıslahatlarla da kalıcı çözümler getirilememiştir. Bu dönemdeki savaşlarda başarısızlıklar artmış Karlofça (1699) ve İstanbul Antlaşmaları (1700) ile batıda geniş topraklar kaybedilmiştir. Yani bu asrın başlangıcında temel sorun Karlofça antlaşması ile kaybedilen topraklar ve itibar olmuştur.² Osmanlı devleti toprak kayıplarıyla sarsılan itibarını yeniden kazanmaya çalışmış, içte ve dışta çeşitli tedbirler almıştır.

Karlofça Antlaşmasından sonra padişah II. Mustafa'nın Edirne'ye çekilip uzun süre kalması ve Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin uygulamalarının diğer devlet adamları tarafından tepkiyle karşılanması üzerine İstanbul'da isyan çıkmış, Cebecilerin etkili olduğu ve diğer askerlerin katıldığı isyancılar Edirne'ye yürüyerek II.Mustafa'yı tahttan indirip III.Ahmet'i tahta çıkarmışlardır.

III.Ahmed'in tahta çıkmasından sonra sürdürülmeye çalışılan barış siyaseti, İsveç Kralı XII.Karl'ın Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla bozulmuş, Rusya ile savaş sınırına gelmiştir. Rusya'nın Boğdan'a kadar olan Türk topraklarına girmesi ile başlayan savaş Osmanlı Devleti'nin Rus ordusunu yenmesiyle sona ermiştir. 1711'de Prut antlaşması imzalanmış, Karlofça ile kaybedilen topraklar geri alınmıştır. Bu antlaşmadan sonra devletin kendisine olan güveni kısmen geri gelmiş, devleti yönetenler bu başarıyı başka cephelerde de kazanabileceklerine inanmaya

¹ Mine Mengi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, sy. 204.

² A.Atilla Şentürk- Ahmet Kartal, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, sy.481.

başlamışlardır. Bunun inancın sonucu olarak Venedik'e savaş ilan edilmiş, sıranın kendisine geleceği korkusuyla Avusturya da bu savaşa Venedik'in yanında katılmıştır. Bu iki devletle savaştan Osmanlı Devleti umduğu başarıyı elde edememiş ve 1718'de Pasarofça Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşmanın ardından oluşan barış atmosferi Lale Devri'nin sona erdiği Patrona Halil İsyanı'na kadar sürmüştür. Bu isyanla birlikte Sultan III. Ahmed tahttan indirilerek öldürülmüş, dönemin sadrazamı Damat İbrahim Paşa da yine isyancılar tarafından katledilmiştir. (1730) Bu olaydan sonra tahta Sultan I.Mahmud çıkarılmıştır.

I.Mahmud'un tahta çıkmasından sonra Rusya Kırım Tatarları'na karşı büyük bir saldırı başlatmış buna karşılık Osmanlı Devleti de Rusya'ya savaş ilan etmiştir. Avusturya da Eflak ve Boğdan'a girerek Rusya'nın yanında savaşa girmiştir. Osmanlı Devleti iki cephede de büyük başarılar kazanarak Rusya ve Avusturya'yı barışa zorlamış, tekrar topraklarına kattığı Belgrad'da bir antlaşma imzalanmıştır. (1739) Bu antlaşma geçici de olsa Osmanlı Devleti'nin toparlanmasını sağlamıştır. Sultan I. Mahmud'dan sonra tahta çıkan III. Osman ve daha sonra tahta çıkan III.Mustafa dönemlerinde ise Rusya ile süregelen mücadeleler devam etmiştir.

1789'da III.Selim'in tahta çıkması ve ardından Rusya ve Avusturya ile imzalanan antlaşmalar Osmanlı'ya devlet içerisinde yapılacak olan ıslahatlar için zaman kazandırmıştır.

Karlofça Antlaşmasından sonra Amcazâde Hüseyin Paşa'nın gayretleriyle idarî, adlî, malî, askerî ve ekonomik alanlarda yaşanan bozulmalar kısmen telafi edilmiş, Hüseyin Paşa'dan sonra Damad İbrahim Paşa'ya kadar olan dönemde özellikle sadrazam Şehid Ali Paşa döneminde bozulan devlet düzeni üzerinde titizlikle durulmuş hatta düzenin sağlanabilmesi, kurumların hareket yönünün belirlenebilmesi için bir talimatname hazırlanmıştır. Damad İbrahim Paşa sadrazam olduğunda da bozulan devlet teşkilatının düzeltilmesi yönünde çalışmalar yapılmış, bazı kurumlar kaldırılmıştır. Yüzyılın ilk çeyreği içinde Batı'yla yapılan Pasarofça Antlaşması'nın ardından girilen “ Lale Devri” Osmanlı için bir barış ve sükunet dönemi olmasının yanı sıra bir zevk ve eğlence dönemidir.³ Çeşitli gelişme ve yenileşmelerin yaşandığı bu 13 yıllık dönem

³ Mine Mengi, a.g.e.,sy.205.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın öldürüldüğü Patrona Halil İsyanı'yla sona ermiştir. Böylece bir süreliğine yaşanan refah ve huzur dönemi yerini tekrar siyasi kargaşaya bırakmıştır.

İç ve dış siyasette yaşanan kargaşanın çözümünün Avrupalı düzeyde düzenli bir ordu ile çözülebileceğini düşünen Sultan III. Mahmud'un ıslahatları ise daha çok askeri alanda olmuştur. Örneğin Fransız asıllı Comte de Bonneval yani Humbaracı Ahmed Paşa'nın gayretleriyle maaşlı bir humbaracı ocağı kurulmuştur. Osmanlı devletinde askeri alanda ıslahat yapılması ilk olarak bu dönemde görülmüştür. I. Mahmud uzağı gören bir hükümdar olup İran, Rusya ve Avusturya muharebelerindeki muvaffakiyetsizliğin sebebini anlayarak Avrupa orduları tarzında bir ordu teşkiline kat'î lüzum olduğunu takdir ederek ibtida humbaracı ocağı teşkili ile işe başlamış ise de isyandan korktuğu için asıl ıslahı lazım gelen kapıkulu ocaklarına ve bilhassa yeniçeri ocağına dokunamamıştır.⁴

Sultan I.Mahmud'dan sonra yerine geçen III. Osman devri ıslahat hareketleri bakımında pasif bir dönemdir.(1754/1757) Sultan III. Mustafa dönemi ise yenilikçi sadrazam Koca Ragıp Paşa ve ıslahatçı, Macar asıllı Baron de Tot'un çalışmaları ile yenilik hareketlerinin yaşandığı bir dönem olmuştur. Topçu ocağı ıslah edilmiş, Avrupalı tarzda Deniz Topçuları Ocağı kurulmuş, deniz subayı yetiştirmek için Deniz Mühendishânesi kurulmuştur. Gelişimi hızlandırmak için Fransızca'dan matematik ve astronomi kitapları tercüme edilmiştir.

Sultan I.Abdülhamit'in tahtta bulunduğu sırada 1768–1774 Osmanlı Rus savaşında ıslahatların yetersiz olduğunu görülmüş ve askerî alanda ıslahatlara devam edilmiştir. Avrupa'dan danışman getirilmiş Sadrazam Halil Hamit Paşa, Cezayirli Gazi Hasan Paşa ve Baron Dö Tot ıslahat çalışmaları yapmışlardır. Sürat Topçuları, Lağımçı ve Humbaracı ocakları ıslah edilmiş; Haliç, Karadeniz ve Ege'de yeni tersaneler kurulmuş İngiliz ve Fransız gemilerine benzer gemiler inşa edilmiştir. Avrupa'dan çok sayıda teknisyen ve uzman getirilerek mühendishanelerde görevlendirilmiştir. Kapıkulu askerlerinin gerçek sayıları belirlenmiş ve ulufe alım ve satımı yasaklanmıştır. İstihkâm Okulu açılmış, Levent teşkilatına son verilerek Anadolu'dan denizci asker yazımına son verilmiştir. Ekonomik alanda ise Osmanlı pazarında yerli malların kullanılmasına önem verilmiş, kapitülasyonların olumsuz etkisi önlenmeye çalışılmıştır.

⁴ İ.Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, 4.cilt,sy.325.

28 Mart 1789'da I.Abdülhamit'in vefatı üzerine yerine III. Selim geçmiş ıslahat hareketlerine devam etmiştir.

Şehzadeliği sırasında iyi bir eğitim gören ve ıslahat hareketlerinin içinde yetişen III. Selim geniş çapta ıslahat yapılması ve Avrupa'daki gelişmelerin yakından izlenmesi gerektiğine inanıyordu. Bunun için Ebu Bekir Ratıp Efendi'yi Viyana'ya göndermiş, Ratıp Efendi ayrıntılı bir rapor hazırlayıp III. Selim'e sunmuştur. Sadrazam ve devletin ileri gelenlerinin hazırladıkları raporlar doğrultusunda ıslahatların askeri alanda olması gerektiği görülmüştür.⁵ Ordu ve donanmada yenilikler yapılmıştır. Ancak bütün bu hareketler, devletin içinde bulunduğu durum karşısında esassız ve sathi hareketler olarak kalmıştır. Tüm bunlarla beraber III. Selim'in ıslahatlarına Yeniçerilerin tepkisi, İrad-ı Cedit'in halka ağır vergiler yüklemesi, devlet adamlarının lüks ve israfa kaçması, ilmiye sınıfının Avrupa tarzı ıslahatlara hoş bakmaması ve yabancı elçilerin olumsuz propagandaları ve kışkırtmaları sonucu Kabakçı Mustafa İsyanı çıkmıştır. İsyân sonunda isyancılar yapılan yenilikleri ortadan kaldırmış III. Selim'i tahttan indirerek yerine IV. Mustafa'yı tahta çıkarmışlardır (1807).

İç ve dış siyasette yaşanan bütün bu olumsuzluklar, ıslahatların süreklilik kazanamaması, uzun yıllar süren savaşlar, devletin askerî, siyasî ve sosyal alanda gerilemesine sebep olmuştur. Bütün bunlara bağlı olarak kültür hayatında da gözle görülür bir çözüme yaşanmıştır. Örneğin medreseler artık eskisi gibi üstün bir medeniyetin en yüksek mektepleri olmaktan çıkmış, ileriye gören, dirayetli âlimler yetiştiremez olmuştu. Kuvvetli sanılan âlimler de yaşanan bu büyük buhrana çare bulacak çapta ve görüşte değillerdi. Kültür ve sanat hayatı, bilhassa edebiyat yeni ihtiyaçlar karşısında bulunan bir memleketin bu ihtiyaçlarını hissederek bunlara ait problemleri görmek, işlemek ve çözmek yolunu bulamıyordu.⁶

Kısacası asır; içine düşülen durumun yarattığı huzursuzlukla siyasî, iktisadî, askeri olarak çalkantılar içindeydi. Yapılan ıslahatlar da yüzeyde kalmış, yaşanan sorunlara köklü çözümler getirilememişti. Bütün bunlardan yola çıkarak denilebilir ki 18. yüzyıl devletin kendi gücünden şüpheye düştüğü, batının üstünlüğünü kabul ettiği ve hızla çöküşe sürüklendiği bir yüzyıl olmuştur.

⁵ Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, cilt 11, sy 234.

⁶ Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi 2., s. 738..

b.18. Yüzyılın Edebî Durumu

Bu yüzyılda siyasî, iktisadî ve sosyal hayatta yaşanan gerilemeye karşılık bilim ve edebiyatta herhangi bir gerileme yaşanmamıştır. Divan edebiyatı geleneğin belirlediği kriterlere bağlı olarak varlığını sürdürürken alışlagelmiş düzenini korumuştur. Bunda asrın padişahlarından III. Ahmed ve III. Selim'in sanat ve sanatçıya verdikleri önemin etkisi büyüktür. Önceki dönemlerde hikmet ve hünerle elde edilen edebi seviyeye bu asırda mahalli unsurlar, gündelik hayat ve konuşma dili ile ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece edebiyatın halkın zevkine yaklaşması bu yüzyılın önemli bir özelliği olmuştur. Edebi eserlerde görülen yerlileşme eğilimi şarkı ve türkü gibi halkın edebi zevkine ait türlerin divan şairleri tarafından da yazılmasına sebep olmuştur. Şeyh Galip ve Nedim gibi usta şairler de hece vezni ile birer türkü yazarak söz konusu olan duruma örnek teşkil etmişlerdir.

18. yüzyılda İran edebiyatının etkisi hemen hiç kalmamıştır.⁷ Yüzyılın şairleri daha çok Türk edebiyatının önceki dönemlerinden büyük şairleri kendilerine örnek almışlar ancak onların sözlerini tekrar etmekten ileri gidememişlerdir. Şiirin bir söz ve söyleyiş cambazlığı olduğunun farkında olan birkaç şair, mevcut türlerde bazı yenilikler yaparak ve söyleyişlerine canlılık ve samimiyet getirerek “nâzım”lıktan “şair”liğe çıkmayı başarmıştır.⁸

Önceki yüzyıllarda oluşan edebi zevk ve anlayışlara paralel olarak devam eden 18.yüzyıl edebiyatı daha çok bir “nazire edebiyatı”dır denilebilir. Lale devrinin ünlü sadrazamı Damad İbrahim Paşa'nın düzenlediği meclislerde şairlerin önceki dönemlerde yaşayan ustaların şiirlerine ve birbirlerine söyledikleri nazireleri adeta yarışarak söylemelerinin bu durumda payı büyüktür. Yüzyılın başında gazelde Nâbî, kasidede ise Nef'î en fazla nazire yazılan 3067 şairlerdir.⁹

18. yüzyıl edebiyatında karşımıza çıkan bir başka durum da “müşterek gazel” sayısındaki artıştır. Bunlar edebi kaygı gözetilmeden hoşça vakit geçirmek için yazılmış şiirlerdir. Önceki yüzyılda bazı şairlerde görülen bu yöneliş 18.yüzyılda özellikle İstanbul'da bir meclis etrafında toplanan şairler arasında rağbet görmüştür.

⁷ Mine Mengi, ag.e., sy.206.

⁸ A. Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, a.g.e., sy.488.

⁹ A.Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, a.g.e.,sy.488.

Bu yüzyılda ses ve duygunun yerine fikri ve manayı öne çıkaran “hikemi tarz”ı benimseyen Nabi’nin etkisi devam etmiştir. Sâbit, Dürrî, Kâmî, Selim, Sâmi, Râşid, İzzet Ali Paşa, Seyyid Vehbî, Çelebi-zâde Asım, Koca Râgıb Paşa Fıtnat Hanım ve Haşmet gibi isimler bu yolda şiirler yazmaya çalışmışlar ancak taklitten öteye geçemeyerek başarılı olamamışlardır. Bu şairlerden sadece Koca Râgıb Paşa Nâbî’nin şiirindeki akıcılığı yakalayabilmiştir denilebilir.

18.yüzyılın başında Nedim önceki şiir geleneğinden farklı olarak neşeli, coşkulu ve şûhâne tarzıyla ortaya çıkmış ve kısa sürede kendisini kabul ettirmiştir. Yüzyılın sonunda ise Sebk-i Hindî’yi benimseyen Şeyh Galip, tekrarcılıktan kurtulmak için sanatlı ve külfetli üsluba yönelerek bu üslubun 18. yüzyıldaki en önemli temsilcisi olmuştur.

17. yüzyıl sonunda Nabi ve Sabit’le başlayan edebiyata yerli unsurların, adet ve anelerin girmeye başlaması hareketi, 18. yüzyılda daha da hızlanmıştır. Söz konusu olan bu mahallileşme çabası şiire giren atasözü ve deyimlerle kalmamış zamanla mahalli konular, mekân ve âdetler de şiire dâhil olmuştur. Özellikle Lale Devri şairlerinin Boğaz’ı, yeni yapılan binaları, buradaki eğlenceleri anlatmaları mahallileşme çabasının en belirgin örneği olmuştur. Devrin şairleri ilk kez yaşadıkları şehri gerçekten görmüşler Şiraz’ı, Bağdat’ı değil de İstanbul’u anlatmışlardır. Bu durum hece vezni ile halk şiirlerine ait nazım şekillerinin kullanılmasıyla devam etmiştir.

18.yüzyıl edebi ve kültürel hayatının en parlak dönemi 1730 Patrona Halil İsyanı’na kadar devam eden “Lale Devri”dir. 1703’te Sultan III. Ahmed’in tahta çıkışı ve Sadrazam Damad İbrahim Paşa’ya tam yetki vermesi ile devlet yeni bir döneme girmiştir. Damad İbrahim Paşa iyi bir devlet adamı olmasının yanı sıra yenilik yanlısı, sanat ve sanatçıyla ilgili, döneminin bilgin ve şairleriyle dostluk kurmaktan hoşlanan bir sadrazamdır. Damad İbrahim Paşa’nın yenilikçi kişiliğinin etkisiyle daha önce yapılmayan pek çok ıslahat yapılmıştır. İlk defa çeşitli Avrupa ülkelerine elçiler gönderilmiş, İstanbul’da Osmanlı Devleti’nin ilk matbaası kurulmuş ve ilk Türkçe eser 1729 tarihinde basılmıştır. Yine bu dönemde bizzat Sadrazam Damad İbrahim Paşa tarafından kurulan ve devlet tarafından maaş bağlanan bir tercüme heyetinde Osman-zâde Tâib, Nedim, Sâmi, Râşid, İzzet Ali Paşa, Seyyid Vehbî, Nahifî, Şâkir, Çelebi-

zâde Âsım gibi devrin önemli şairleri de yer almışlardır.¹⁰ Bu heyet Arapça, Farsça ve batı dillerindeki çeşitli eserleri Osmanlı Türkçesine tercüme etmiştir. Bu dönemde yapılan pek çok yenilikte Avrupa etkisi görülmektedir.

Yüzyılın bir diğer dikkat çeken özelliği ise geleneğin şairlere verdiği imkan dahilinde alışılmışın dışına çıkılarak orijinal benzetmeler yapılması ve değişik mazmunlar kullanılmasıdır. Divan edebiyatındaki sevgilinin saçının, gözünün rengi değişmiş; ela gözün yerini mavi göz, siyah saçın yerini sarı saç almıştır. Değişen sadece sevgili olmamış, sevgilinin bütün eza ve cefasına razı olan âşık da değişmiş; cefa çekmek istemeyen âşık tipi şairlerde yerini almaya başlamıştır.

İçerik bakımından belirgin bir değişimin eşiğine gelen klasik edebiyatta biçim bakımından çok belirgin bir değişim yaşanmamıştır. Her dönemde olduğu gibi bu dönemde de en çok rağbet gören nazım şekli gazel olmuştur. Klasik edebiyattaki Nabi etkisini kırarak kendi tarzını oluşturmayı başaran Nedim, *Nedimâne* adı verilen üslubuyla çok sayıda gazel yazmış, devrin öne çıkan şairlerinden birisi olmuştur. Şairlik kudretini Hüsn ü Aşk mesnevisi ile kanıtlayan Şeyh Galip ise yazdığı 371 gazel ile bu alanda kendisini gösteren bir başka usta şairdir. Pertev, Râşid, Vâhid, Mehtûmî, Esrar Dede, Çelebi-zâde Âsım, Nahîfî, İzzet Ali Paşa, Sünbül-zâde Vehbî, Mehmed Nesib Dede yüzyılın diğer gazel şairleridir. Klasik şiirin bir diğer nazım biçimi olan *kaside* bu yüzyılda önceki yüzyıllara kıyasla daha az kullanılmıştır. Bunda III. Ahmed ve III.Selim dışındaki sultanların ve devlet adamlarının şairlere olan ilgilerinin azalmasının etkisi olduğu düşünülebilir. 18.yüzyılda şarkı nazım biçiminde belirgin bir artış söz konusudur. Nazîm, Nedim, Şeyh Galip, Vâhid, Enderunlu Fâzıl bu dönemde şarkılarıyla ön plana çıkan şairlerdir. Özellikle Nedim gazeldeki başarısını şarkıda da yakalayarak hemen her konuda şarkı yazmış ve bu türün konu alanını genişletmiştir.

18.yüzyıl gerek şair gerek eser sayısı bakımından oldukça zengindir. Sâbit'ten itibaren “*her kaldırım taşının altında bir şair*”in çıkması sık sık eleştiri konusu olmuştur. İstanbul kütüphanelerinde, 18.yüzyıla ait divanı olan şairlerin sayısı 168'dir.Safayî, Sâlim, Belig, Râmiz, Silahdarzâde Mehmed Emin, Safvet, Es'adzâde, Enderunlu Akif tezkirelerine göre ise bu asırda yetişen şairlerin sayısı 1322'dir.¹¹ Ancak bu zenginlik kaliteli, kalıcı eser ve usta olabilen şair sayısında aynı şekilde değildir. Adı geçen

¹⁰ V. Mahir Kocatürk, Türk Edebiyatı Tarihi.

¹¹ Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, sy.143.

tezkirelerde zikredilen pek çok şair ikinci hatta üçüncü sınıf şair olmaktan öteye gidememişlerdir.

18. yüzyılda kullanılan dil ise genelde bir önceki yüzyılın özellikle Sebki-Hindi şairlerinin ağır ve süslü diline göre daha sadedir. Şiirde kullanılan dil ince, nazik ve pürüzsüzdür. 17.yüzyılda olduğu gibi soyut ve somut kavramların birleştirildiği uzun tamlamalar kullanılmıştır. Yabancı kelimeler de çokça kullanılmıştır. Bunlara rağmen şiir dilinde bir sadeleştirme çabasının başladığı yadsınamaz bir gerçektir. Dönemin nesir dili ve üslubu ise önceki yüzyılın devamı niteliğindedir. Sade, orta ve süslü nesir olmak üzere üç koldan gelişimini sürdürmüştür.

Sonuç olarak 18.yüzyıl siyasal ve sosyal alanda yaşanan gerilemeye rağmen edebî alanda düzenin korunduğu, küçük yenilik hamleleriyle klasik edebiyatın geleneğe bağlı olarak varlığını sürdürdüğü bir yüzyıldır.

II. HALİL BİN HALİL EFENDİZEDE SÂLİK

a.Hayatı

Salik İstanbul Kasımpaşa'da doğmuştur. Asıl adı Halil olup, Seyyid Dede Efendi'nin oğludur. Mevlevi tarikatına girmiş, babası ölünce genç yaşta yerine geçerek Kasımpaşa Mevlevihânesi'ne şeyh olmuştur. Ölene kadar irşad vazifesini sürdürmüştür.

Sâlik Dede hakkında İsmail Belig, Sâlim Efendi, Ramiz, Safâyî ve Esrar Dede tezkirelerinde benzer bilgiler verilmiştir.

Nuhbetü'l-Âsar'da Sâlik Dede hakkında;

“ Kasımpaşa Mevlevi-hânesi şeyhi Halil Efendi'nün mahdumu.”¹² denilmiş, Râmiz tezkiresinde, Esrar Dede'de, Sâlim Efendi tezkiresinde ve Safâyî'de de Seyyid Dede Efendi'nin oğlu olduğu ve babası öldükten sonra yerine geçtiği bilgisi verilmiştir.

Belig, Safâyî ve Sâlim Efendi tezkirelerinde hayatı hakkında ayrıntılı bilgi verilmezken Râmiz ve Esrar Dede'de hayatı ve sanatına dair daha ayrıntılı bilgi

¹² Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Nuhbetü'l-Asar li Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar, s. 141.

verilmiş, Salik'in "düzgün, akıcı, nükteli, zarif, güzel ve hoş, renkli hayallerle örülü inci gibi" şiirleri olduğu söylenmiş ve bir gazel örneği verilmiştir. Tezkirede yer alan gazel şu şekildedir;

Ėazel:

Dürüg-âmez-i âh-ı bü'l heves şür-efgen olmazmış
Çerâğ-ı âriyetle hâne-i dil rüşen olmazmış

Göñül geh vaşf-ı hatt u gah zülfüñle muğayyeddür
Ki zincir-i cünün-ı aşğ-ı mutlak âhen olmazmış

Mürâyî bend-i dâm-ı halka-i tevhîde düşmezmiş
Muşavvir bülbül-i dīvâne zîrâ Per-zen olmazmış

Gül-i güft ü şinîd-i zâhidân-ı bî-nemek hergîz
Şafâ-yı neş'e-i şahbâya zîrâ reh-zen olmazmış

Taħammüldür ilâc-ı cevri-yâre çâre yok Sâlik
Muħibb-i dilberân zîrâ meşakķat düşmen olmazmış¹³

Dîvanından ise şair, şiirle çocukluk yıllarında ilgilenmeye başladığı zamanla şiirlerinin olgunlaştığı hatta bir divan oluşturacak kadar ilerlediği ancak şiirlerinin kimseden rağbet görmediği bilgisini vermektedir.

“ Eylemişdim tıfl iken eşârla ülfet-i müdâm

Vaktimi itlâf edüp tâ pîrlik ezmânına” (k.8/b4)

¹³ Dr. İlhan Genç, Esrar Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye, s.232-233.

“Nik ü bed oldı biraz āsar-ı tabım munteşir

Peyrev olup vaqtimiñ tab-ı sühan sincânına” (k.8/b.5)

“ Gerçi dīvān gibi tertīb itmege şāyān idi

Etmegi kimse veli tevciye rağbet şānına” (k.8/b.6)

Yine şair divanında bazı paşa ve sadrazamlara divan katipliği yaptığını onlardan iltifat gördüğünü söylemiştir.

“ Kātib-i dīvānı olmuşdım o zāt-ı efhamiñ

Şif ü inşā gālib idi dāniş ü ırfānına” (k.8/b.10)

“ Bār-gāh-ı devletinde eyledim kesb-i şeref

Kıldı mustağriķ beni eltāf-ı bī-pāyānına” (k.8/by13)

Salık’ın ölüm tarihi Rāmiz tezkiresinde “Biñ yüz otuz altı senesi hilālide āyīn-i devr-i ʿömri resīde-i hitām ve semāc-hāne-i cināna vazc-ı kudüm-ı ārām itmişlerdir.”¹⁴ şeklinde 1136 yılı olarak verilirken, Esrar Dede ve Safāyî tezkirelerinde ise 1135 olarak kabul edilmiştir.

a. Edebî Kişiliği

Sâlik Dede’nin edebi kişiliği hakkında tezkirelerde birçok ince ve mana yüklü şiirlerinin bulunduğu kaydı mevcuttur. Esrar Dede Tezkiresi’nde “ Selîs ü âbdâr eş’âr-ı durer-bârları ve muhayyel ü rengîn güftâr-ı bedü’l-âsârları olup bu gazeller eser-i tab’-ı dil-pazîrleridür.” Denilmektedir.¹⁵

¹⁴ Dr.Sadık Erdem, Rāmiz ve Adâb-ı Zürefâsı, s.150-151

¹⁵ Dr.İlhan Genç, a.g.e., sy.232.

Ayrıca divanından yola çıkarak denilebilir ki; şiirlerinde mana yoğunluğu ön plana çokça çıkmakta ve bunun için de söz sanatları bolca görülmektedir. Şair kalemine o kadar güvenir ki, nazımının melekler âleminde şöhret kazanacağını söyler ve

“ Pürdür âveze-i nazmımla felek sanma tehi
Mahfel-i şöhret idersem mele-i ‘alâyi “ der. (k.2,by.13)

Bir başka beyitinde ise, hayal etme tılsımının kilidinin elinde olduğunu söyleyip şöyle der;

“ Destimdedir ıklid-i tılsımât-ı taḥayyül
Ḥāmeme eder kesb güşâyiş-i der-‘icâz” (k.3,by.2)

Şair hayata bakış açısını, mutasavvıf kişiliğini eserindeki ‘*halka-i tevhid*’ redifli gazel ile ortaya koymaktadır;

Zihî pür-kâr-ı devr-i lâ-mekândır ḥalka-i tevḥîd
Medâr-ı gerdiş-i nüh âsmândır ḥalka-i tevḥîd

Miyân-ı hâleden seyr et fûrûğ-ı mâh-ı tâbânı
Dem-â-dem pertev-endâz-ı cihândır ḥalka-i tevḥîd

Şadâsı mebdâ-i feyz-i fütûḥât-ı ilâhidir
Mişâl-i ḥalka-i bâb-ı cenândır ḥalka-i tevḥîd

Ne denli kâbil-i cevlân olursa vâdi-yi keşret
Medâr-ı rabṭ-ı peyvend ü ‘inândır ḥalka-i tevḥîd

Nişân-gâh-ı ḥadeng-i şevḳ eder nüh künbed-i çarḫa
Dilîr-i ‘aşḫa peyveste kemândır ḥalka-i tevḥîd

‘Aceb mi zaḥm-1 ŧimŧir-i fenādan olsa āsūde
Gulū-y1 ‘āŧıka ḧavḧ-1 emāndır ḧalka-i tevḧid

N’ola ḧalka-begūŧ-1 ŧevḧı olsa Sālikā ‘uŧŧāk
Sūtūde-i ŧevār-1 gūŧ-1 cāndır ḧalka-i tevḧid” (g.50)

ŧair, ŧiirlerine ve sōz sōyleme gūcūne oldukḧa gūvenir.

“ Sōzūm ki dāg-zen-i nāf-1 āhū-y1 Ćindir
Ḷaḧar-1 ḧāfile-i mūŧk-bār-1 ‘ālemdir (k.6/by.2)

Benimle rāh-1 ḧaŧāidde hem-inān oluna
O kim fezā-y1 sūḧanda mūŧār-1 ‘ālemdir” (k.6/by.13)

Gazellerinde Nabi, *Necib* mahlasını kullanan Sultan Ahmed, Fitnat Hanım, Muhyiddin-i Arabi, ŧair Cem, Hūseyin Baykara ve Hatem-i Tai’den sōz ederek, belki de onların etkisinde kaldıgını anlatmaya ḧalıŧmıŧtır. Ayrıca rubaileri ile meŧhur Hayyam da divanında yer almıŧtır. Devrin ŧnlū vakanūvislerinden Esad Efendi ve Reisul-kuttāb Lokman Efendi de divanda adı geḧen ŧahsiyetlerdendir.

Divanın son yaprağında yer alan ‘*Tārīḧ-i Tedvīn-i Aŧār-ı in Faḧir*’ adlı baŧlıklı ŧiirde ŧair kendini anlatarak eserini tamamlamıŧtır;

Sālik-i dehān tīŧe-yi ḧab’ımla ez-ḧadīm

Oldum vuŧul-ı daḧme-i eŧār-ı kārğir

Minnet ḧūdāyā oldu mūretteb eŧerlerim

Ḷekdi beyāz-ı levḧ-i dile ḧāme-yi ḧader

Meşq-i belāgat eyler idim tıfl iken henüz

Ağuş-ı māder idi baña maḥfil-i hüner

Hilkat olup nişāne-yi tārīḥ-i mevlidim

(1120)

Fıtrī idi baña ezeli şafvet-i güher

5. Ben ney-süvār-ı kûçe-i eṭfāl iken müdām

Eylerdim edhem-i kalemimle ne cilveler

Zu‘mumca şarf-ı dīde-yi taḥsīn edip sözüm

Tesvīd ile ızā‘a ederdim şaḥīfeler

‘İşrīn-i müntehī olacaḫ sāl-i ‘an-ḥān

Buldum sefine-i süḥanım daḫme-i güher

Şâyān-ı çeşm-i raġbet olur ehl-i dānişe

Oldu şaḥīfe-yi dilim enmūzec-i ‘iber

Yārān-ı nazm-ı ma‘raż-ı taḫrīzde hemān

İnşād edip sūtūde tevārīḥ-i mu‘teber

10. Kilk-i ḫayāl yazdı zihī nādiü‘ş-eşref

(1150)

Ḥasān oldu tercüme-i vāliü'l-ḥaber

(1150)

Hātifden erdi zemzeme-i lem'a-i ḥayāl

(1150)

Geldi şımāḥa nesīme-i ravzatü'l-eşer

(1150)

BİRİNCİ BÖLÜM

DİVANIN İÇERİK VE MUHTEVA BAKIMINDAN İNCELENMESİ

a. Kullanılan Nazım Şekilleri

Nazım şekilleri, manzumelerin mısra veya kıta sayısı, bunların sıralanış ve kafiye düzeni gibi yapı özellikleriyle oluşur. Her edebiyatın kendi bünyesi ve özelliklerine uygun nazım şekilleri vardır. Türklerin İslamiyet’i kabul etmelerinden sonra Türk edebiyatı Arap ve Fars edebiyatlarının etkisi altına girmiş bu edebiyatlara ait nazım şekilleri benimsenmiş ve kullanılmaya başlanmıştır.

Dîvânı’nın çalıştığımız kısmında 56 adet kasîde bulunmaktadır. Bu kasîdelerden yedi tanesi Hz.Peygamber’e, bir tanesi Hz.Ali’ye geriye kalan 48 ise çeşitli devlet büyüklerine yazılmıştır. Kasîdeler Sadrazam Ahmet Paşa, Mustafa Paşa, Mısır Valisi Yahya Paşa, Reisü’l-Küttâb Râgıb Efendi gibi zamanın devlet büyüklerinden bazılarına yazılmışlardır.

Arap edebiyatı içerisinde doğup oradan İran edebiyatına geçen ve bazı değişikliklere uğrayarak gelişen kasîde, şairler tarafından Türk edebiyatında da çok sevilmiş ve kullanılmıştır.

Bir kişiyi övmek ve genellikle karşılığında yardım almak için yazılan kasîdeler, giriş kısımlarında işlenen konuya göre adlandırılırlar. İncelediğimiz dîvanda Hazret-i Peygamber’i övmek amacıyla yazılmış, dîvan edebiyatında *na’t* olarak adlandırdığımız yedi adet kasîde bulunmaktadır. Hazret-i Peygamber’i çeşitli yönleriyle öven bu kasîdelere şu beyitlerle örnek verilebilir;

Vücūduñ kâ’id-i rāh-ı cināndur yā Resulallah

Harīmiñ melce-i üftāde-gāndur yā Resulallah (k.1/by.1)

Sultān-ı diyār-ı Haremeyn mefhar-ı kevneyn

Şāhen-şeh-i mülk-i şakaleyn dāver-i i‘cāz (k.3/by.24)

Nedīm-i bezm-i kadem maḥrem-i-i şühūd-ı hüküm

Meāl-i levḥ ü kalem rāz-ı hikmet-i ‘ālem (k.4/by.21)

Na’tlarda Hz.Peygamber’in mucizelerine işaret eden beyitler de görülmektedir. Şu beyit Hz. Peygamber’in bir mucizesi olan Mîrac hadisesini hatırlatmaktadır;

Süvār olup Buraḳ’ı ‘azm-ı süy-ı āsümān itseñ

Nuḥistīn cilve-gāhiñ lâ-mekāndur yā Resulallah (k.1/by.13)

Hz.Peygamber’i öven bu kasîdelerden sonra ise Hz.Ali’nin hikmet ve özelliklerinin anlatıldığı “evliyâ” redifli kasîde gelmektedir;

Zevcü’l Betül bu’l Haseneyn dāver-i Necef

Zıll-i hümā-yı fark mubāhāt-ı evliyā (k.7/by.26)

Ḥayber-küşā cenāb-ı ‘Ali sâh i murtażā

Kim bār-ı gāhidir der hācāt-ı evliyā (k.7/by.19)

Bu kasîdelerden sonra ise sırasıyla; Vezir İbrahim Paşazâde’ye, Vezir Mehmed Paşa’ya, Sadrazam Ahmed Paşa’ya, Ali Paşa’ya, Mustafa Paşa’ya, Mısır Valisi Yahya Paşa’ya, Müftü Âtîf Efendi’ye, Reisü’l-küttâb Râgîb Efendi’ye, Behçet Efendi’ye, Kethudâ Veli Efendi’ye, Çelebi Halim Efendi’ye yazılan kasîdeler

gelmektedir. Bir devlet büyüğüne tek kasîde yazıldığı gibi birden fazla kasîde yazıldığı da görülmektedir. Bu kasîdeler nesib bölümlerinde işlenen konuya göre çeşitlilik göstermektedir.

Dîvanda baharın gelişini anlatan *bahariyelerle* birlikte *bayramiyeler* de yer almaktadır. Baharın gelişi şu beyitlerle anlatılır;

Zemîn reşk-i cinân çarh-ı felek devr-i qarâr üzre

Revândır feyz-i âsâr-ı şafâ her bir diyâr üzre (k.10/by.1)

Mişâl-i baħr-i aħzar mevc-ħîz olmaħda şahrâlar

Telâtum etmesün mi serde sevdâlar bahâr üzre (k.10/by.8)

Bayramın gelişi ise şu beyitlerle anlatılır;

İrişdi gūş-ı dile nağme-i beşâret-i ƒd

Pür itdi şeş-cihet-i dehri şîr-i nevbet-i ƒd (k.45/by.1)

Bezm-i Cemşîd'ün yine keyfiyetin iƒlân için

Rû-nümâ oldı hilal sâğar-ı gül-fâm-ı ƒd (k.41/by.2)

Divanda bir de Kudümiyye yer almaktadır. Kudümiye uzak yoldan gelen bir büyüğe o yerin halkı tarafında sunulan kasidedir.

Müjde ey dil kâşîd-i râh-ı temnnâdur gelen

Peyk-i kudüm-i şadr u âlâdur gelen (k.21/by.1)

Dîvan edebiyatında kasîdelerde nesîb bölümünün bulunması bir usul olduğu halde hiç nesîb yapmadan doğrudan medhiye ile başlayan kasîdelerle de karşılaşılabilir. Bazı şairler de kendilerini öven beyitlerle kasîdeye başlamışlar daha sonra memduhun övgüsüne geçmişlerdir. İncelediğimiz dîvanda da bu durumlara örnek gösterilebilecek kasîdeler bulunmaktadır;

Şâirin Ali Paşa'ya yazdığı “kerem” redifli kasîde doğrudan Paşa'nın övgüsüyle başlamıştır;

Ey nesak-bend-i şeref-nâme-i âşâr-ı kerem

Vey tırâzende-i ʿunvân-ı nümüdâr-ı kerem (k.13/by.1)

Yine Kethudâ Veli Efendi'ye yazılan “himmet” redifli kasîde doğrudan memduhun övgüsü ile başlamıştır;

Ey zâtı olan gevher-i zîb-i ser-i himmet

Vay matlaʿ-ı ʿizz ü şeref-i aḥter-i himmet (k.48/by.1)

Dîvanda şâirin kendisini öven beyitlerle başladığı kasîdeler de rastlanmaktadır.

Dehrüñ fütâde-i nażar-ı iʿtinâsıyım

Çarhuñ esîr-i seylî-i dest-i cefâsıyım (k.36/by.1)

Hâmem ki ola tîğ-ı füsünla bir perde

Hep hündür olan dâmen-i evrâka çekîde (k.38/by.1)

b. Kullanılan Vezinler

Şiirde ahengi sağlayan temel unsurlardan biri vezindir. Vezinler şiirin pek çok ses araçlarından biri olmalarına rağmen ön planda değildirler. Şiirde vezinler bir ritim oluşturur. Bu ritim düzenleyici etkisi ile şiirin genel sesine katkıda bulunur.¹

Aruz ölçüsü, Arap dilinde hecelerın seslerine, bir başka deyişle hece sonlarındaki harflerin harekeli ve sakin oluşu temeline dayanan bir ölçü sistemidir.

Dîvânın üzerinde çalıştığımız kısımda aruz genel olarak hatasız kullanılmış olsa da yer yer belirgin aruz kusurlarının sıkıntı yarattığı da görülmüştür.

Dîvanda kullanılan aruz kalıplarını ise şöyle sıralayabiliriz;

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün (6 kasîde)

(Fe'ilâtün) Fâ'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fa'lün) (12 kasîde)

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün (6 kasîde)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (7 kasîde)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün (1 kasîde)

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün (10 kasîde)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün (8 kasîde)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün (1 kasîde)

Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (1 kasîde)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (fa'lün) (1 kasîde)

Mef'ülü Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fâ'ilün (2 kasîde)

¹ Tunca Kortantamer, "Türk Şiirinde Ses Konusunda ve Ses Gelişmesinin Devamlılığı Genel Bazı Düşünceler I", Eski Türk Edebiyatı Makaleleri I, s.326

İncelediğimiz eserde aruz kalıpları çoğunlukla hatasız kullanılırken yer yer veznin zorlandığı ve bu zorlanmaların aruz kusurlarına sebep olduğu söylenebilir. Aruzun hatasız kullanıldığı ve anlamla bütünleştiği bazı beyitler;

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ili Fā'ilün

Hengām-ı kesb-i şevk u şafā-yı derūndur

Dilden remīde oldı ğam-ı nā-be-cā-yı vaqt (k.15/by.2)

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Fürüg-ı kevkeb-i iibālidür sa'adet-i vaqt

Zuhūr-ı pertev-i iclālidür celālet-i 'ıd (k.45/by.17)

Mef'ülü Mefā'ili Mefā'ili Fe'ülün

Yek-reng görüp nık ü bed-i şarf-ı cihāndan

Hiç farkı hazefden yogıdi 'ağd-i cemāliñ /k.9/by.10)

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bār-gāh-ı devletinden eyleyüp tecdīd-i şevk

Oldı hıl'at-püş-ı luḡfı kāmety vālā-yı 'ıd

Bazı beyitlerde ise *dürr*, *yemm*, *hatt*, *ümmid*, *gamm* gibi son harfi şeddeli ve sâkin olan kelimelerde vezin gereği bu harfler tek okunmuştur.

Mefûlü/ Mefâilü/ Mefâilü/ Feûlün

Yek lahzâ kenâr-ı *yem-i* idrâke şenâdan

Dâmânımı kılsam n'ola pür-gevher-i i'câz (k.3/by.11)

Mefâilün / Feilâtün / Mefâilün / Feilün

Dür-i şadefçe-i nâsût-ı lücce-i lâhût

Yegâne gevher-i tâc-ı sa'adet-i 'âlem (k.4/by.20)

Fâilâtün / Feilâtün / Feilâtün / Feilün

Eylesem müddet-i eyyâm *gam-ı* hicr-i hesâb

Her müjem eşkle bir sübha-i mercân görünür (k11/by.8)

Mefûlü/ Fâilâtü/ Mefâilü/ Fâilün

Demdir netîce-bâhş-ı kıyâs-ı *ümîd* ola

Şekl-i emel teķâbül-i şart u cezâ-yı vaķt (k.15/by.4)

Mefûlû / Fâilâtü / Mefâilü / Fâilün

Eyler nesîm hâk-i rehiñden me'âyene

Çeşm-i *ümîde* kuhl-i Şifâhân-ı 'ârifet

Mefûlû / Fâilâtü / Mefâilü / Fâilün

Bâdı telâtum-ı *yem-i* sevdâya cā-be-cā

Deryâ-yı aḫzâra çemen ü sebze-zârdur (k.37/by.3)

Mefâilün / Feilâtün / Mefâilün / Feilün

Ümîddür ki idem devletüñde kesb-i şeref

Medâr-ı reşk olup erbâb-ı nazm u inşâya (k.46/by.29)

Ayrıca vezne uydurabilmek için bazı kelimeler üzerinde zorlama yapıldığı da görülür. Örneğin hece eksikliğini gidermek için bazı beyitlerde *tılsım* kelimesi *tılısım* okunmuştur.

Dervâze-i medîne-i 'ılm ü tılısım-ı cism

Enmüzec-i netâic-i ḫâlât-ı evliyâ (k.7/by.25)

c. Kullanılan Kafiye ve Redif Türleri

Divan şiirinde kasîde, beyitlerle yazılan bir nazım biçimidir. Kafiye düzeni gazelle aynıdır ve aa, xa, xa, xa ... şeklindedir.

Şair şiirinde kullanacağı kafiyeli sözcükleri özenle seçer. Çünkü, kasîde betimlemeler ile oluşturulan bir nazım türüdür ve biçim yönünde uzundur. Şiirin herhangi bir yerde durağanlaşmaması ve ahengini koruması seçilen sözcüklerin hareket kabiliyetine bağlıdır. Şair, kasîde içinde herhangi bir yerde matla' yenileyebilir. Buna tecdîd-i matla' adı verilir.² Kasîdelerde konudaki yeknesaklığı gidermek için de kasîdenin konusunun dışına çıkılarak bir veya iki gazel söylenir. Buna da *Tegazzül* adı verilir.³

Dîvanda bazı kasîdelerde tegazzül bölümü *Gazel* başlığıyla belirtilmiş, bir kısmında ise herhangi bir başlığa yer verilmeden doğrudan gazele başlanmıştır. Örneğin Sadrazam Ahmed Paşa için yazılmış olan Bahariye'de 12.beyitte *gazel* başlığı verilmiş, tegazzül bölümü belirtilmiştir. Yine Âtîf Efendi için yazılmış olan “şevk” redifli kasidede 13. Beyitte gazel başlığı verilmiştir.

...

Mecmu'a-i hayâle iderken mütâlâ'a

Geldi bu güne bir gazel-i dil-güşâ-yı şevk (k.33/by12/s)

gazel

Oldum harîf-i neşve-i câm-ı şafâ-yı şevk

Cezb itdi gâh hâtır-ı mey güher-bâ-yı şevk (k.33/by13/s)

...

Dîvanın incelediğimiz bölümünde kafiye ve redif bakımından 15.yüzyılda başlayan Türkçe kelimelerle kafiye kurma gayretinin yansımalarını görmek mümkündür. Arapça kelimelerle yapılan redif yanında Türkçe kelimelerle de redifler yapılmıştır.

² Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s.112.

³ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, s.39.

Behçet Efendi için yazılan kasîdede “*oldığım*” kelimesi ile redif yapılmıştır.

Ey buse-çîn-i dâmen-i ihsânı oldığım

Şîrîn-mezağğ-ı luğf-ı firāvânı oldığım (k.47/by.1/s)

...

Olmışdı dest-māye-i tenvîr-i şâm-ı ğam

Pertev-gedā-yı mihr-i dırağşānı oldığım (k.47/by.10/s)

Yine Âtîf Efendi için yazılan “*hoş geldin*” redifli kasîde bahsi geçen duruma örnek verilebilir.

Hayr mağdem hele ey bād-ı şabā hoş geldüñ

Gel gel ey kâfile-i Çîn ü Hıtā hoş geldüñ (k.32/by1/s)

Bunlarla birlikte dîvanda Türkçe ekler yoluyla yapılan kafiyeler de görülebilmektedir.

Perver-i şiyafte-i dâiye-i endişemdir

Bunca ebkâr-ı ma‘ânî harem-i hülâyâda (k.29/by.2/s)

Dem-i cān-bağş-ı mesîhâya olup harf-endâz

Rûh-ı lafzım görünür kalbüd-i ma‘nâda (k.29/by.3/s)

Behçet Efendi’ye yazılan “*İstanbul*” redifli kasîde de Sâlik Dîvânı’nın dikkat çeken şiirlerindedir.

Şafâ-yı geşt-i çemen ‘ağd-i encemendür hep

Medâr-ı gerdiş-i şubh u mesâ-yı İstanbul (k.42/by.9/s)

...

ılup der-i keremin ible-gāh ey dil-i zār

Ne dil-nüveāzdir ehl-i  atā-yı İstanbul (k.42/by.15/s)

Sadrazam Ahmed Paşa'ya yazılan *Ḥaleb* redifli kasīde de divanda yer ismiyle redif yapılan bir başka şiiirdir.

Cā-be-cā gerçi zamīre irer irāş-ı telāş

Serde sevdā-yı vaţan sīnede ḥülyā-yı Ḥaleb (k.17/by.2/s)

Dîvanda Arapça kökenli kelimelerle yapılan redifler ise daha yoğundur. *Vaqt*, * alemdir*, * alem*, *i cāz*, *kāināt*, * ıyd*, *devāt*, *fezāil*, *sa adet*, *neşāt*, *şevķ*, *eyyām*, *ikbāl* ve *himmet* gibi kelimelerle yapılan kafiyeler dikkat çekmektedir.

Mānī-i ḥayālimdir olan meşk-i hevesle

Dārü's-sanem-i sīnede şüret-ger-i i cāz (k.3/by.8/s)

Hücüm-ı gerd-i hat ile şaḥīfe-i ḥātır

Mişāl-i āyine-i pür ğubār-ı  alemdir (k.6/by.18/s)

Eyledim bār-geh-i luţfıña ḥālīm i lān

Devletiñde olayım ben de sezā-vār-ı kerem (k.13/by.26/s)

Şadr-ı dārā mertebe destūr vālā menķabe

Kām-baḥş-ı mülk-i devrān bāsıţü'n-na mā-yı  ıyd (k.16/by.18/s)

d. Dil ve Üslup

Sâlik Dede, devrinin ilim sahibi kişilerindendir. Mevlevî terbiyesiyle büyümüştür. Türkçe'ye olduğu kadar Arapça ve Farsçaya da vakıftır. Dîvan içerisinde birkaç kaside, gazel ve tarihi Arapça ve Farsça yazmıştır. Şair dil açısından güçlüdür.

Dîvan şiirinin kurallarını ve geleneğini iyi bilmektedir. Eserinde bunları başarıyla uygulamıştır.

Kasîdelerini sanatlı bir üslupla yazan şair, Arapça ve Farsça tamlamaları bolca kullanmış, kasîde geleneğine has mazmunlara yer vermiştir. Bu özellikleri şu beyitlerde görmek mümkündür.

Hitâmü'l-mürselîn mühr-i nübüvvet zuhr-ı pâkiñde

Berât-ı kayd-ı icâze-nişândır yâ Resulallah (k.1/by.9)

Ne mümkün eyleye çirk-i kabâihim tahtîr

Dü-çeşm-i eşk ile kulzüm nişâr-ı âlemdir (k.6/by.54)

Ne gûne eylesün âgâz-ı mâcerâ-yı ümîd

Dehân ki huşk-leb-i süz-ı haşret olmuşdur (k.14/by.11)

Şair edebi sanatları ve mazmunları kullanmada başarılıdır. Zaman zaman vezinde zorlanmalar yaşa da akıcı ve ahenkli vezinleri tercih etmiştir.

Mişâl-i bahr-ı ahzar mevc-hîz olmağda şahrâlar

Telâtum itmesün mi serde sevdâlar bahâr üzre (k.10/by.8)

Āsafā deryā-kefā düstür-ı hâtem-i maşrafā

İy müşîr-i ma‘delet şadr-ı kerem pîrā-yı ‘ıd (k.16/by30)

Zaman zaman da Farsça eklerin ses özelliklerinden yararlanmış şiirine ahenk katmıştır.

Müşîrā Āsafā sadrā vüzerā ma‘delet-kārā

Budur inhā-yı hatr-ı bast-ı rûy-ı itizār üzre (k.10/by.33)

Sâlik Dede, şiirlerinde yer yer Türkçe deyimleri de kullanır:

Vaktidir olup nağam-senc-i medîh-i devleti

Harf atarsam bâğ-ı dehrin bülbül-i nālânına (k.8/by17)

e. Kullanılan Edebi Sanatlar

Edebi sanatların metinlerin anlaşılmasında ve yorumlanmasında önemli bir yeri vardır.⁴ Divan şiirinde sanatsız beyit bulunmaz. Kimi zaman bir beyitte birden fazla sanatın bulunduğu görülür. Salik divanında da teşbih, nidâ, tenâsüp, teşhis, tevriye, leff ü neşr, mübâlağa, telmih, aliterasyon gibi çeşitli söz ve mana sanatları kullanılmıştır.

Teşhis, insan dışındaki varlıkları kişileştirme sanatıdır.

Göñül göñül ne bu da‘vâ nedir bu efsâne

Müfâharet-i sebep naqs-ı kâr-ı ‘âlemdir. (k.6/by.24)

⁴ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s.405

Niķāb oldu cemāl-i yāre ḥaṭṭ ben de n'ola ey dil

Çekersem dūd-ı āhı perde-rüy-ı itizār üzre

Ey ḥāme nedir bunca terāḥī-i beyānın

Bulmaz mı güşāyiş-i girih-i mū-yı dehāniñ (k.9/by1)

Telmih, söz arasında herkesçe bilinen bir olaya, kişiye ya da söze işaret etmektir.

Semiyy-i cāmi^c-i Kur^cān sutūde Āsaf-ı zī-şān

Yegāne şaff-der-i zīşān ki bi-mişl-i zamandır. (k.12/by.19)

Bu şūr-gehde ḥırzü'l emān-ı şāhü gedā

Temīme-bend-i yemīn ü yesār-i ʿālemdir (k.6/by.47)

Yek-reng görüp nīk ü bed-i şarf-ı cihāndan

Hiç farkı ḥazefden yogīdi ʿaḳd-i cemāliñ (k.9/by.10) tezat

Nigāh-ı aḥvālını ḥun-rīz eyler cünbiş-i müjgān

Sevād-ı āyet-i feth u zaferdir zülfekār üzre (k.10/by.17)

Semiyy-i Ḥazret-i Şiddıku “Lā-feten”siret

Rehīn-i şīme-i Fāruḳ hilm-i Osmānī (k.51/by.33)

Şairin duygulanıp heyecanlanması sonucu varlıkları göz önüne getirip “ey, hey” gibi ünlemlerle onlara seslenmesi *nida* sanatıdır.

Ey neşak-bend-i şeref-nāme-i āsār-ı kerem

Vey tirāzende-i ʿunvān-ı nümūdār-kerem (by.1)

Gel gel ey kāsım-ı nesīm-i şimāl

Merhabā merhabā teʿal teʿal (by.1)

Tenasüb ise aralarında anlamsal ilişki bulunan en az iki kelimenin aynı beyitte kullanılmasıdır.

Yemīni māye-i yümni-i sitāre-i fıtrat

Yesāri vāye-i vüsʿü yesār-ı ʿālemdir (k.6/by.45)

Teşbih, sözü daha etkili duruma getirmek için aralarında çeşitli yönlerden ilgi bulunan iki şeyden güçsüz olanı güçlü olana benzetmedir. Teşbih sanatı kimi zaman edatlarla ve edat vazifesi yapan eklerle yapılır.

Eylesem müddet-i eyyām gam-ı hicrī-i hesāb

Her müjem eşkle bir sübḥa-i mercān görünür (k.11/by.8)

Oldı vāreste bağal-gīr-i dehr-i dūndan

Ḥızr-veş oldı cevān devre-i pīr-i iḳbāl (k.44/by.23)

Oldığın çeşm-aşnā-yı Leylī-i dil fehm idüp

Kays-veş min ba'd meyl-i āhuvāna itsem gerek (k.50/by.7)

Tezad ise zıt kavramların bir arada kullanılması sanatıdır.

Oldı meāl-i şūret-i emr-i tahalluḡ-vā

Her nīk ü bedle ḡüsn-i muvāsāt-ı evliyā (k.7/by.11)

Bu şūr-gehde o ḡırzü'l emān-ı şāh ü gedā

Temīme-bend-i yemīn ü yesār-ı ʿālemdir (k.6/by.47)

Tevriye bir sözcüğün yakın anlamını söyleyip uzak anlamını kastetmektir.

Çok ʿıyd ʿavdet eyledi bu rūzgārda

Ammā bu gūne olmadı bir bī-miḡāl ʿıd (k.18/by.11)

f. Dīvānda Geçen Şahsiyetler

Peygamberler

Hz Muhammed: Yeryüzüne indirilen son dinin peygamberidir. Bütün peygamberlerin imamıdır. Cihan güzelliğinin tecellisidir. Sureti, sîreti ve mucizeleriyle divan edebiyatında konu edinilmiştir.

Seyyidü'l-kevn haṭībü'l-ümem u bu'l Kāsım

Şāhibü't-tāc imāmü'l-ḥaremeyn buṭḥā-yı (k.2/ by.30)

Sultān-ı diyār-ı Ḥaremeyn mefhar-ı kevineyn

Şāhen-şeh-i mülk-i şaḳaleyn-dāver-i i'cāz (k.3/by.24)

Cenāb-ı Şāh-ı risālet *Muḥammed* Arabī

Ki zātıdır güher-i farḳ-ı fıtrat-ı 'ālem (k.4/by.22)

Hz.Ali: Dört büyük halifenin sonucusudur. Kahramanlıkları ve ilmiyle divān edebiyatında yer alır.

Zevcū'l-Betül bu'l-Ḥaseneyn *dāver-i Necef*

Zıll-i hümā-yı farḳ-ı mubāhāt-ı evliyā (k.7/by.26)

Hz.Ādem: Yaratılan ilk insan ve ilk peygamberdir. Bütün insanlığın atasıdır.

Nuhbetü'l-ḥalkına zātıyla şeref-yāb itdi

Ḥilkat-i Ādem ü ḳayd-ı neseb-i Ḥavvā-yı (k.2/by.33)

N'ola ta'bīr olunursa aña rıdvāniyye

Ādeme baḡçe-i ravza-i rıdvān görünür (k.11/by.26)

Hz. Musa: Kendisine kitap indirilen büyük peygamberlerden. Bir çok mucize ve kıssalarıyla edebiyatımızda yer almıştır.

Yek müş-i ğubār ile bu ahr etti adūyı

Musā'ya aşā oldu ise ejder-i icāz(k.4/by.39)

ıldı sad firavnı ğar-ı lūcce-i ulzūm-ūn-ı derūn

ūrdan sana dest-i beyzā ile *Mūsādır* gelen (k.21/by.7)

Hz. İbrahim: Divān edebiyatında birok yönūyle konu edinilen peygamberlerden birisidir. Özellikle ateşe atılması ve ateşin gül bahesine dönüşmesi aşk ateşiyile yanan aşıklara örnek teşkil eder. Halil ismi ile anılır.

Tā bende olup nūr-ı nebī nāmiyesinde

Nār oldu oldu *alil'e* emen-i hoş-ter-i icāz (k.4/by.40)

Hz.Yusuf: Yakup Peygamber'in oğludur. Divan şiirinde adı en ok anılan peygamberlerden biridir. Harikulade güzelliği ile oğu zaman sevgili ona benzetilir.

Hi göñūlden mi ıar aqs-i hayāl-i cānān

Her dem ol cāhda bir *Yūsuf-ı* Kenan görünür (k.11/by.2)

N'ola *Yusuf-ı* üsni etse cā-be-cā ta'ir

emīm-i pirehen ile meşām-ı hicrānı (k.19/by.7)

Hz. Süleyman: Allah tarafından kendisine birok mucizeler verilen bir peygamberdir. eşitli kıssalar erevesinde divan edebiyatında yer alır.

Hükmi eyler cereyân-ı şeş-cihet-i âfâka

Olup engüşt-zen-i mühr-i *Süleymân-ı* devât (k.25/by.28)

Tezkîr eder dile şeref-i hıdmetüñ müdâm

Dehr-i mişâl mür u *Süleymân* 'ı oldıgum (k.47/by.3)

H.z.İsâ: Kendisine kitap indirilen büyük peygamberlerden. Ölüleri diriltmesi, göğe yükseltilmesi gibi mucizeleriyle divan edebiyatında yer alır.

Yine âmâde-i küfrân-ı ne'amdır hussâd

Olsa hân-ı sühânım mâide-i *İsâyı* (k. 2/by.11)

Târihi şahsiyetler

Aristo/Risto: Ünlü Yunan filozof. Divan edebiyatında özellikle kasidelerde övülen kişiyi Aristo'ya benzetmek gelenek olmuştur.

Ne la'l-i teng kim hayretiñe akl-ı *Aristo* 'dur

Ne sîmîn-sîne kim hikmet-riyâ-yı İbn-i Sînâdır (k.49/by.12)

Felâton/ Eflâton: Aristo'nun hocası olan ünlü Yunan filozof. Edebiyatta akıl, hikmet ve isabetli görüş timsali olarak konu edilir.

Eflâtonuñ hıred bedreka-i himmetidür

Müttefikdür buña efkâr ola âl-irâde (k.29/by.19)

Skender/İskender: Divan şiirinde dünyanın pek yerini fethetmesi yönüyle ele alınan İskender cihangirliği nedeniyle özellikle padişah övgülerinde çok kullanılır.

Cihān-penāh-ı muzaffer hıdiv-i ‘ālem-gīr

Yegāne Dāver-i devrān *Skender-i şānī* (k.51/by.25)

Hızr: Ab-ı hayat içip ölümsüzlüğe kavuştuğuna inanılır. Bu yönüyle divan şiirinde sık sık kullanılır.

Hızr-ı cāvidi dahi cān bilüp şevk eyler

Cūy-bār-ı keremi teşneleri irvāda (k.29/by.24)

Cem: Pişdādiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı olup İran mitolojisine göre yedi yüz yıl yahut bin yıl yaşamıştır.⁵ Divan edebiyatında iktidar ve ululuk sembolü olarak yer alır.

Her mesned-i vekārede bir rind-i *Cem*’meniş

Her safha-i neşātda bir bī-karā-yı vakt (k.15/by.10)

Dârâ: İran Keyâniyan sülalesinin dokuzuncu hükümdarıdır. Pers İmparatorluğu’nun son hükümdarı olarak kabul edilir.⁶ Divan edebiyatında çokça kullanılmıştır.

O şeh ki sâye-i lutfında reşk-i *Dârâ*’dur

Ricâl-i devleti huddâm-ı bezm-i dîvânî (k.51/by.29)

⁵ İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, s.82

⁶ İskender Pala, a.g.e. s.99

Rüstem (Zaloğlu Rüstem) :İran'ın ünlü kahramanıdır. Divan edebiyatında bir çok efsanevi maceralar ve kahramanlıklar kendisine isnat olunur.

Devr-i ikbâle itseydi tesâdüf *Rüstem*

Bî-mehâbâ ser-i şemşîrine eylerdi kasem (k.53/by.22)

Efrâsiyâb: Turan'ın en büyük hükümdarlarındanır. Bütün İran'ı Pişdâdiyân sülâlesinden alarak orada senelerce hüküm sürmüştür. Yıllarca süre İran ve Turan mücadeleleri Şehnâme'de önemli bir yer tutar.

Zâtın umûr-ı devletine kıldı müsteşâr

Ol pâd-şâh-ı Cem-haşem *Efrâsiyâb*-ı baht (k.40/by.21)

Berâmike/Bermeki: Emeviye devletinin düşmesi ve Abbasi devletinin kurulmasında âmil olmuş, Hârunreşid zamanına kadar sırası ile vezirlik etmiş bir ailedir.⁷ Zenginlik ve cömertlikleriyle divan şiirinde kullanılırlar.

Bermekî tab' u sehâ tıynet ü hatem-sîret

Zuhr-ı erbâb-ı himem zîre-i ahyâr-ı kerem (k.13/by.14)

Kays: Mecnun'un gerçek adı. Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanıdır. Divan edebiyatında âşık genellikle Mecnun'a benzetilir.

Kays-ı dil-i âvâremi ancak sen edersin

Cemmâze-keş-i mahmil-i Leylâ-yı saadet (k.27/by.25)

⁷ Agah Sırrı Levend, *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, sy.152

Leylâ : Leylâ ile Mecnun mesnevisinin kadın kahramanı. Leylî olarak da bilinir.⁸ Hemen bütün şairler Leylâ kelimesi üzerinde sanat yapmıştır. Divan edebiyatında sevgili çoğu zaman Leylâ'dır.

Ol sebük-mâye-i şevkim ki gelür bâr-ı girân

Nâka-i himmetime mahmîl *Leylâ*-yı neşât (k.28/by.29)

Züleyhâ: Yusuf u Zeliha mesnevisinin kadın kahramanı. Hz.Yusuf'a daha onu görmeden âşık olmuştur. Yusuf'un zindana atılmasına sebep olmuş, yaşanan birçok olaydan sonra Hz.Yusuf ile evlenmiştir.

Misâl-i şevk-i *Züleyhâ* zuhur-ı ser-riştem

Masûn kayd-ı rüfû kıldı çâker dâmânı (k.19/by.8)

Âsaf: Doğu edebiyatlarında vezir sözcüğünün eş anlamlısı olarak kullanılır. Süleyman peygamber'in meşhur veziri Âsaf b. Berhiye'den kalmadır.

Hulyâ-yı kudûmiyye ile Âsaf-ı asrâ

İnşâd olunup şevk ile bir tâze kasîde (k.38/by.30)

Âsaf-ı yektâ cenâb-ı Mustafa Pâşâ k'odur

Eyleyen eyyâm-ı lutfın âleme hem-tâ-yı îd (k.16/by.20)

Dîvanda Adı Geçen Devlet Adamları:

Âtîf Efendi: Osmanlı defterdârı ve kendi adıyla anılan kütüphanenin kurucusudur. Babasının adı Mustafa olduğundan Atîf Mustafa Efendi olarak bilinir.⁹ İki

⁸ İskender Pala, a.g.e. s.255

defa başdefterdârlığa getirilmiş başarılı hizmetlerde bulunmuştur. Hoşsohbet, gülyüzlü, faziletli ve yardım sever bir kişi olan Âtîf Efendi'nin en büyük hayratı kendi adını taşıyan kütüphanesidir.

Râgıb Efendi: Osmanlı Devleti sadrazamlarındandır. Asıl adı Mehmed olup, Defterhâne'de kendisine Râgıb mahlası verilmiştir. Osmanlı Devlet idaresinde çeşitli görevlerde bulunmuş. Sadrazamlığa kadar yükselmiştir. Ragb Paşa sadece bir devlet adamı olarak değil nükteleri, zengin kitaplığı, hukuk bilgisi, şarılığ ve sohbetleriyle de İstanbul'a ve Osmanlı kültürüne katkıda bulunmuştur.¹⁰

Behçet Efendi: Asıl adı Behçet Mustafa Efendi'dir. III. Selim ve II. Mahmud devri hekimbaşlıklarındandır.¹¹ İyi bir aileye mensuptur. Saray hekimleri arasına girmiş daha sonra hekimbaşlıığa getirilmiştir. Sırasıyla İzmir kadılığı, Mısır kadılığı, Mekke, Medine ve İstanbul kadılığı payelerini almıştır. Rumeli kazaskerliği de yapan Behçet Efendi devrinin idarecileri arasında itibarlı bir yere sahiptir.

Veli Paşa: Kethudâ Veli Efendi olarak bilinir. Mustafa Paşa'nın Girit valiliği sırasında Kandiye kaymakamlığına atanmıştır. Bosna valiliğinin ardından Paris elçisi olmuştur. Bursa, Girit ve Edirne'de valilik yaptıktan sonra bir yıl kadar ikinci kez Paris elçiliğinde bulundu. Konya, İzmir ve Bursa'da valilik yaptı.¹²

İbrahim Paşazâde, Mehmed Paşa, Sadrazam Ahmed Paşa, Müftü Abdullah Efendi, Ali Paşa, Lokman Efendi, Çelebi Halim Efendi ve Yahya Paşa da divanda isimleri geçen diğer önemli devlet adamlarıdır.

⁹ İslam Ansiklopedisi, Cilt 3, sy.59.

¹⁰ İslam Ansiklopedisi, Cilt 34, s.405.

¹¹ İslam Ansiklopedisi, Cilt , s.345.

¹² Büyük Larousse, Cilt 23, sy. 121

İKİNCİ BÖLÜM
SÂLİK DİVÂNININ ÇEVİRİ METNİ

DİVÂN-I SÂLİK

Bismillāhirrahmānirrahim

Ez- tū nemūdār konest ez kerīm

1

Mefāilün / Mefāilün / Mefāilün / Mefāilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- [2/a] 1 Vücūduñ qā'id-i rāh-ı cenāndur yā Resulallah
Hārīmiñ melce-i üftāde-gāndur yā Resulallah
- 2 Olaldan maqđemiñ pīrāye-bağş-ı ʿālem-i nāsūt
Zemīn mağbūt-ı qaşr-ı āsumāndur yā Resulallah
- 3 Ğubārīñ rev-i reftār-ı buraq-ı rāh-ı iclālīñ
Cilā-yı dīde-i kerrūbiyāndur yā Resulallah
- 4 Kemīne seng-i rāhīñ kim ola ruğ-sūde-i pāyiñ
Der-i ikلیل-i fark-ı farkdandur yā Resulallah
- 5 Zamīriñ mevrīd-i āşār-ı tekvīn-i ilāhīdir
Meālīñ keşf-i rāz-ı kün-fe-kāndur yā Resulallah
- 6 Cebīniñde tebāşir-i şabāh-ı maşrıq-ı bişet
Füruğ-ı āfitāb-āsā ʿayāndur yā Resulallah

- 7 Nihāl-i k̄āmetiñdir sāye-pīrā-yı riyāz-ı huld
Ki Cibrīl anda mürġ-ı āşiyāndur yā Resulallah
- 8 Kudūmüñ māye-i¹³ fekk tılısım-ı kenz-i maḥfidir
Zuhūruñ feyz-baḥş-ı ins ü cāndur yā Resulallah
- 9 Hitāmü'l-mürselīn mühr-i nübüvvet zuḥr-ı pākiñde
Berāt-ı kayd-ı icāze-nişāndur yā Resulallah
- 10 Gezend-i māsivādan nüshā-i tevķī-i aḥkāmıñ
Dem-ā-dem ḥırz-bāzū-yı cihāndur yā Resulallah
- 11 Sezā¹⁴ mışdāķ-ı naşş-ı ḥutbe-i levlāk ise zātıñ
Medār-ı ḥılķat-i kevn ü mekāndur yā Resulallah
- 12 Zuhūruñ müddet-i kinet bināen remzidür ammā
Zamān-ı bi'setiñ āḥir zamāndur yā Resulallah
- 13 Suvār olup Buraķ'ı 'azm-ı sūy-ı āsumān itseñ
Nuḥistīn cilve-gāhıñ lā-mekāndur yā Resulallah

¹³ Māye : münşā

¹⁴ Sezā : n'ola

- 14 N'ola k̄utb-1 muh̄it-i ʿālem olsa nok̄ta-i zātīñ
Medār-1 gerdiş-i nüh-āsumāndur yā Resūlallah
- 15 Değişmez efseriñi h̄üsreve dāğ-1 ser-i şevk̄ın
Gedā-y1 dergehiñ şāh-1 cihāndur yā Resūlallah
- [2/b] 16 Kılup iħrāz künc-i mağfired dergāh-1 luḫfuñda
Gedā maḫsūd şāh-1 kāmurāndur yā Resūlallah
- 17 Şebān-rūz eyleyüp tek̄bīl pāy-1 rifʿat-efrūzuñ
Teʿālik reşk-i tāc-1 h̄usrevāndur yā Resūlallah
- 18 Olur h̄ālīş ğubār-1 çeşm-i rağbet kaşd iden ʿuşşāk
Der-i cūduñ mihekk-i imtihāndur yā Resūlallah
- 19 Riyāz-1 h̄ilḫatūñ kim ʿāleme neşr-i şemīm eyler
Ĥazāndan reste bir nev-ğülsitāndur yā Resūlallah
- 20 Olur āvīze-i ğuş-1 ḫabūl-i ins ü cān nuḫkuñ
Ki her bir ḫarfi bir nev-dāsītāndur yā Resūlallah
- 21 Raḫam-senc-i medīhiñ müşterī kilik-i ʿUtaridle
Zer-efşān levḫ-i kehkeşāndur yā Resūlallah

- 22 Nice vařf itsin erbāb-ı sūhan ol dest-i beyzāyı
‘Aṭā-baḥş-ı nevāl-i baḥr ü kāndur yā Resūlallah
- 23 Der-āgūş eyleyelden cism-i pākin kesb-i revnaḳle
Zemīn reşk-i behişt-i cāvidāndur yā Resūlallah
- 24 O kim kemter gedā-yı ḥāk-būs-i āsitānıñdur
Şeref-yāb-ı mezīd-i ‘ızz ü şāndur yā Resūlallah
- 25 Reh-i şevḳıñde ol kim çeşm-düz-ı peyk-i maṭlubdur
Nüvīd-i maḡfiretle şādmāndur yā Resūlallah
- 26 O dil kim olmaya feyz āşinā-yı nefḥa-i ‘aşḳuñ
Esīr-i dest-bürd-i bīm-i cāndur yā Resūlallah
- 27 O kim tenhā-rev-i seviyi gerbū şer‘cīn olmuşdur
Bu menzilgāh-ı ‘ālemde mihāndur yā Resūlallah
- 28 Zihī bürhān ki yek kıṭ‘a seḥāb-ı çetr-i istiḡnā
Ser-iclālüñ üzere sāye-bāndur yā Resūlallah
- 29 Olaldan ḳurs-ı meh şāyeste-i tevcih-i engüştüñ
Mede’l-ezmān müşārün-bi’l-benāndur yā Resūlallah

- 30 Seniñçün müdde^{ca} müstağnī işbātdur zirā şevķiñ
Sühan-güyāna bezmiñ āhuvāndur yā Resūlallah
- 31 Olur sīr-āb-ı luḡfuñ ḵande olsa teşne-i şevķüñ
Her engüştüñ birer cūy-ı revāndur yā Resūlallah
- 32 Şümār-ı mu^ccizātüñ hayṭa-i taḵrīrden bīrūn
Medīhiñ ḥāric-i hadd-i beyāndur yā Resūlallah
- [3/a] 33 Nice reh-yāb-ı¹⁵ vaşf-ı zātīñ olsun ḥāme-i maḥlūḵ
Senā-kārīñ Ḥüdā-yı müste^cāndur yā Resūlallah
- 34 Sirācü'l-milletā nūrü'l-berāyā seyyidü'l-kevnā
Maḵālem vaşf-ı ḥāle tercümāndur yā Resūlallah
- 35 Ne ḥācet talā^cat-ı izhārı mā-fi'l-bāle fi'l-vākı^c
Zamīriñ vāḵıf-ı rāz-ı nihāndur yā Resūlallah
- 36 ^cAceb mi ḵılsa ḥāmūşāne rāz-ı sīnemi i^clām¹⁶
Ḵılam hem-ḥālet-i işrāḵiyāndur yā Resūlallah

¹⁵ Reh-yāb: şāyān

¹⁶ İ^clām : i^clān

- 37 Ne gūne eylesem inhā ḥuzūra rütbe-i ŧevķūm
Baña ŧerm-gūneh-i ‘aķde’l-lisāndur yā Resūlallah
- 38 Fiġānım nā-becādır devrden gerķi yaķınmadur
Sürūŧān bezmiñe maṭlub risāndur yā Resūlallah
- 39 Ḥuruŧ-ı sūz-ı ḥasret ķāk ķāk eyler leb-i ḥuŧķim
Dehen müŧtāk-ı būs-ı āsitāndur yā Resūlallah
- 40 Lehīb-i sīne-i zātü’l-vaķurem eylemez itfā
Ki her tār-ı müjem bir nāvi-dāndur yā Resūlallah
- 41 Esir-i berzaḥ-ı emmāreyüm mecbūr isyānum
Nedāmetle iŧim āh ü fiġāndur yā Resūlallah
- 42 Ne mümkin āfet ü ḥīz menhec-i tā‘atıña düŧmede
Ridā-yı ma‘ŧiyet bar-ı girāndur yā Resūlallah
- 43 O emirde fütür izhār irip pīr-i heves ḥayfā
Nevāhī olsa dāmen der-meyāndur yā Resūlallah
- 44 ŧabāḥ-ı ḥaŧre dek bīdār olur mı ḥāb-ı ġafletden
O kim bed-mest-i cām-ı ‘unfuvāndur yā Resūlallah

- 45 Tefekkür eyledikçe sū-i hālim lüknet-i haclet
Dil-i med-hūşuma mihr-i dehāndur yā Resūlallah
- 46 Egerçi şarşar-ı kahr-ı ilāhiden irip haşyet
Beden hem-lerziş-i berg-i hazāndur yā Resūlallah
- 47 Velikin tesliyet yapmaga her dem nüşha-i ‘aşkuñ
Serimde heykel-i hırzū’l-emāndur yā Resūlallah
- 48 O dil kim istiğāse eylesiz gavş-ı a‘zamdan
Siper-dār-ı kazā-yı nāgehāndur yā Resūlallah
- [3/b] 49 Hārī-hān-ı reh-i cemmāze-i vaşfuñ olup Sālik
Ümīd-i rağbetüñle na‘t-hāndur yā Resūlallah
- 50 Hemīşe tā ki kesb-i feyz idüp ādāb-ı vaşfıñda
Ney-i huşk-ı kalem raṭbü’l-lisāndur yā Resūlallah
- 51 Şalavatla selām olsun revān ol bezme kim dāim
Ziyāretgāh-ı fevc-i kudsıyāndur yā Resūlallah

Fāilātün / Feilātün / Feilātün / Fa'lün

-. - - / . . - - / . . - - / - -

- 1 Māni-i kilkim idüp yine şuver-pīrāyı
Reşk-i Çīn eyledi şüret-gede-i ma'nāyı¹⁷
- 2 İtse şāyeste miyān-bend-i 'arūsān-ı hayāl
Dest-i endīşe niṭāḳ-ı kemer-i cevzāyı
- 3 Sāmīrī olsa da dem-beste-i efsūnumdur
Oldı kilkimde nihān mu'cize-i Mu'sā'yı
- 4 Dūr-bīn-i ḳalemimden nıgeh-i 'ıbrēt eyle
İtdim idrāk-i kemāhiyi şuver-i eşyāyı
- 5 Oldu şüver-i ḳalemim velvele-endāz-ı felek
Ṭutdı şıyt-ı sühanım sāhire-i ḡabrāyı
- 6 Mahv ü işbāt-ı hayālimde bulur ehl-i maḳāl¹⁸
Selb-i şafrāya bedel mūcibe-i kübrāyı
- 7 Cā-be-cā ḳāh-ı devātımdan ider hātıf-ı ḡayb
Gūş-ı idrāk-resā naḡme-i yā-büşrāyı

¹⁷ şuver-pīrāyı : hüner-pīrāyı

¹⁸ Maḳāl : hayāl

- 8 Şarf-1 ser çeşme-i feyz itse Kelīm-i hevesim
Kıomaz ebkār-1 ma‘ānī yine istiḥyāyı
- 9 Felak-1 şubḥ-1 şu‘ūrum ufq-1 keşretten
Ḥire-i vaḥdet ider bāşire-i şehlāyı
- 10 Na‘re-hīz-i şaf-1 ehl-i ḥasedim iḥyāna
Olurum zühre-şikāf-1 heves-i ḥādrāyı
- 11 Yine āmāde-i küfrān-1 ni‘amdır ḥussād
Olsa ḥān-1 süḥanım māide-i ‘Isā’yı
- 12 Baḥş-1 nazm itmesün erbāb-1 heves devrimde
Görmem eṭfāle hecā üzre sezā heycāyı
- [4a] 13 Pürdür āvāze-i nazmımla felek şanma tehī
Maḥfel-i şöhret idersem mele’-i a‘lāyı
- 14 Rāmdur emrime aḥkām-1 taḥayyül şāyān
Şekl-i aḥbārda görsem suver-i inşāyı
- 15 Hācle-i perveriş-i feyzdür itse n’ola cāy
Her dem ebkār-1 ḥayālim ḥarem-i hülyāyı

- 16 Virmezem atlas-ı çarh olsa da pāy endāzem
Zīver-i dūş-ı hayāl eyledigim kālāy¹⁹
- 17 N'ola şāhān-ı ser-āgāz mübāhāt itsem
Arşa peyveste koyup efser-i istignāy
- 18 Oldı reşk-i şu'arā kevkebe-i eş'arım
Buldı şirrim şeref-i mertebe-i şu'arāy
- 19 Müşk pervāz iderek eyledi Simurğ-ı dilim
Āşiyān küngüre-i ğurfe-i isti'lāy
- 20 Ne disem şāhid-i maẓmūnı olur naşş-ı zamīr
Eylemem hāric-i bürhān-ı ğıred da'vāy
- 21 Fi'l-ḥaḳīḳa iderek rāh-ı mecāzīde şitāb
Eyledim ḥaşr-ı emel mesned-i istiḳrāy
- 22 Garāzım zikr-i mezāyā-yı ḥaḳīḳatdür hep
Eger olsam da خدیخوان reh-i selmāy
- 23 Oldı mürğ-i hevesim ṭāir-i evc-i melekūt
Vaḳf-ı taḥrīk iderek kādime-i ma'nāy

¹⁹ kālāy : ma'nāy

- 24 Neşve-i sāğar-ı ilhām ile medhūş oldum
Bī-mübāhā degilim kec-küleh-i da‘vāyı
- 25 N’ola ol neş’e-i cāvīd ile olsam hāiz
Şeref-i na‘t-ı şeh-i kişver-i mā o hāyı
- 26 Böyle āğāz irer evşāfına Cibrīl-i hūred
Kılup īsar-i şarīr-i kalem-i gūyāyı
- 27 Levh-i rāz-ı melekūt āyet-i naşş-ı ceberūt
Zīb-i şehāme-i nāsūt- felek pīrāyı
- 28 Şāh-ı emlāk-ı hadem dāver-i levlāk-ı kasem
Gurre-i cebhe-i Ādem sebe-i peydāyı
- 29 Hātīmü’r-Rusl şefr’ü’l-milel u sa‘de’l-huluğ
Kāide’l-nās-ı Emīrū’l-‘Arab ‘arabāyı
- [4/b] 30 Seyyidü’l-kevn Hātībū’l-ümem u Bu’l-Kāsım
Şāhibü’t-tāc İmāmü’l-haremeyn buḥāyı
- 31 Mehbiṭ-i rūḥu’l-emīn Aḥmed-i Mürsel ki odur
Kesr iden zelzele-i saṭvet ile Kisrāyı

- 32 Ol ki vaşfında Hüdā eyledi tevcīh-i hīṭāb
Naşş-ı Yāsīn u me‘al-i şeref-i Ṭāhāyı
- 33 Nuḥbetü’l ḥalkına zātıyla şeref-yāb itdi
Hilkat-i Ādem ü kayd-ı neseb-i Havvāyı
- 34 Bahirü’l- mu‘cize kim ceys-i ‘aṭāş-ı şevke
Kıldı engüştüni mecrā-yı yem-i nū‘māyı
- 35 Maḥzen-i sīnesi mantūḳ-ı elem neşr-i ḥired
Hall ider nāḥun-ı yüsrā-yı girih ‘arāyı
- 36 Maşrıḳ-ı nūr-ı mübīn oldı ser-ā-ser āfāk
Kılup ibrāz pey-ā-pey hücec-i aḳvāyı
- 37 Cilve-perdāz serā-perde-i lāhūtīdir
Ḥāke şalmazsa nola sāye-i istiḡnāyı
- 38 Kıldı te’sīs mebānī-yi ḥikemle zātı
Nāsiḥ mücib-i nefy āyet-i istisnāyı
- 39 Eyleyen berzaḥ-ı ḥayretde odur idrāke
Kāyid-i menhec-i lā-bedreḳa-i illāyı

- 40 Şıdķına oldu cemādāt-ı ʿumūma nāṭıķ
Kılsa gūyā n'ola āhū-bere-i şahrāyı
- 41 Ola nā-daʿva-yı iʿcāze iki şāhid-i ʿadl
Yek işāretle dü nīm itdi meh-i garrāyı
- 42 Kışver-i Hakkā odur rehber-i minhāc-ı sedād
Sedd idüp ehl-i dalāle tıruķ-ı şettāyı
- 43 Hāk bir sedd mi degil düşmeni ol zātın kim
Kıla yek müşt ğubār ile tebār aʿdāyı
- 44 Zātıdır maʿreke-i haşrde kehf-i ümmet
Dūzaķ itdükde²⁰ ʿuşāt üstüne istilāyı
- 45 Hāib-i luṭfı olur habs-i muzıķ-i ehvāl
Pır ü şerʿiyyi bulur tehniyet-i zülfāyı
- [5/a] 46 Bir şebān ki mütelātım olup ol lücce-i nūr
Eyledi sāhil-i maķşūda hurūş- efzāyı
- 47 Buldı feyz-i lemeʿān bāriķa-i Şām-ı telāķ
Seyr-i mehtāb-ı cemāl itdi şeb-i ʿİsrāyı

²⁰ İtdükde : itdükce

- 48 Rehber-i mağfiretā fezleke-i kevneynā
Ey müsemməya viren haysiyet-i esmāyı
- 49 Sensin ol ḥatīme-i nüshā-i menşūr-ı ezel
Mağdemiñ eyledi mağbūt felek-i ğabrāyı
- 50 Neyl-i emniyye-i luṭfuñla sūḥan-sāz oldum
‘Arz idüp şermile deryūze-i isti‘dāyı
- 51 Ruḥşat-ı kesb-i zılāl-ı keremiñdür ‘arzım
Neylerim sāye-i şebāl ü per-i ‘Anķāyı
- 52 Zāmin-i naķd-ı şefā‘at yine sensin bī-şekk
Bulıcaķ ehl-i güneh maḥkeme-i kübrāyı
- 53 Keşf-i rāz eyleyemem ḥāl-i tebeh-kārımdan
Kıldı dem-beste ḥacālet dehen-i şekvāyı
- 54 O siyeh rūy-ı teġāfül menişim kim baḥtım
Rūy-ı eyyāma virir tār-ı şeb-i yeldāyı
- 55 Telef-i hirmen-i ‘ömr eyledi bād-ı naḥvet
İtmeden mezra‘a-i āḥiretim dünyāyı

- 56 Sūz-ı dil şu'le-zen-i bār-ı kanā'at oldı
Gāret itdim yine gencīne-i lā-yefnāy
- 57 Eyledim farş-ı tehālūkle umūrumda mūdām
Gam-ı im-rūze zamīme elem-i ferdāy
- 58 Meger elṭāfiñ ola mūcib-i sebk-i ğufrān
Yoḡsa āhım pūr eder ma'ceke-i 'uḡbāy
- 59 Ḥavfı ḡo dest-i ber-emān-ı recā ol Sālik
Saña besdür şeref-i ḡıdmet-i ḡoş-ġūyāy
- 60 Dem-be-dem kār-geh-i sīneden eyle ithāf
Nev-be-nev emti'a-i taşliye-i ezkāy
- [5/b] 61 Tā ki her laḡza sūrūşān-ı felek fevc-ā-fevc
Ḳıla ol bezme resān eşniye-i isnāy
- 62 Per-i Cibrīl ola cārūb-ı der-i iclāy
Vire mişkāt-ı ilāhī şeref-i evfāy

Mefûlî / Mefâilî / Mefâilî / Feûlün

__ . / . __ . / . __ . / . __

- 1 Naẓm olalı gevher-i tâc-ı ser-i i'câz
Râyet-keş-i endîšem olur şükr-i i'câz
- 2 Destimdedür ıklid-i tılsımât-ı taḥayyül
Ḥāmemle ider kesb güşâyiş-i der- i'câz
- 3 Ḥum-ḥâne-i ṭab'ımdan ider naql-i belâgât
Ârâyiş-i bezm-i dil olup sâgar-ı i'câz
- 4 Müstevfî-i mülk-i süḥanım olsa revâdur
Nâziş-ger-i ḥüsn-i raḫamım defter-i i'câz
- 5 Kâlâ-yı ḥayâlimden olur fâiz-i şervet
Bu tebbdir idrâḫde sevdâ-ger-i i'câz
- 6 Cādū-yı ḥayâlim gibi var mı bu fezâda
Çâlâk-füsün perverine çenber-i i'câz
- 7 Kūs-ı süḥanım güş-zed-i 'âlem olaldan
Zîr-i 'alem ḥāmem olur şeker-i i'câz

- 8 Mānī-i hayālimdür olan meşk-i hevesle
Dārü's-sanem-i sīnede şüret-ger-i i'cāz
- 9 Ebkārim ile bend olur efkārım olaldan
Bu kân-ı hünerde qalemim zer-ger-i i'cāz
- 10 Eyler çemen-i huşk-i süveydāya ifāza
Mīzāb-ı zebān-ı qalemim Kevser-i i'cāz
- 11 Yek-laḫza kenār-ı yem-i idrāke senādan
Dāmānımı kılsam n'ola pür-gevher-i i'cāz
- 12 Cibrīli şikār eylemege refref-i kārım
Bī-hüde degil cünbüş-i bāl ü per-i i'cāz
- 13 Hāmuş olur erbāb-ı sülḫan olsa ne dem kim²¹
Nāy-ı qalemim şevkle ḫinā-ger-i i'cāz
- 14 Bi'l-cümle şalā zümre-i erbāb-ı hayāle
Yoḫ mı qanı bir rayiz-i cevlān-ger-i i'cāz
- [6/a] 15 Kimdür baña meydān-ı taḫayyülde mübārız
Şemşir-i zebānımla benim şaff-der-i i'cāz

²¹ Ne dem kim : ḫuşūşā

- 16 Yā da‘vi-yi nazm itmege var kimde cesāret
Olsam daḡi ruḡsat deh-i ševḡ-āver-i i‘cāz
- 17 Teng eylerim āfākı ser-i mūdde‘ayānı
Devrimde meger ḡayy oluna defter-i i‘cāz
- 18 Ben dāver-i mülk-i sūḡanım olsa ‘aceb mi
Pırāye-i farḡ-ı hevesim efsar-i i‘cāz
- 19 Mevkūf-ı kemīne niḡehim rāz-ı süveydā
Mevc-āver-i tiḡ-i ḡalemim cevher-i i‘cāz
- 20 Sūret-ger-i deyr-i sūḡanım vechi var olsa
Meᡚhūd-ı merāyā-yı dilim peyker-i i‘cāz
- 21 šāyan mı degil eyler isem faḡr u mübāḡāt
Yetmez mi bu maẓmūn-ı neᡚāt-āver-i i‘cāz
- 22 Oldı sūḡanım gevher-i esrār-ı nübüvvet
Memdūhum olup zāt-ı šeh-kiᡚver-i i‘cāz
- 23 Ol šeh ki bu minvālde ādāb-ı medīḡle
Resm eyledi menᡚūr-ı dile mizber-i i‘cāz

- 24 Sultān-ı diyār-ı Haremeyn mefhar-ı kevneyn
Şāhen-şeh-ı mülk-i şaḳaleyn-dāver-i i'cāz
- 25 Menşūr-ı ḳadem fezleke-i fiṭrat-i 'ālem
Maḳsūd-ı ümem şāh-ı kerem-perver-i i'cāz
- 26 Ārāyiş-i levḩ-i ceberüt āyet-i lāhūt
Pirāye-i nāsūt şeh-i mefḩar-ı i'cāz
- 27 Sultān-ı Resül Ahmed-i Muḩtār ki oldur
Hādī-i sebil peyk-i reh-i kişver-i i'cāz
- 28 Ol şeh ki olup ḩızmet-i zātıyla şeref-yāb
Cibrīl-i Emīn oldı peyām-āver-i i'cāz
- 29 Ol zātına tevcīḩ-i benān ile felekde
Fi'l-ḩāl dü nīm oldı meh-i enver-i i'cāz
- 30 Ol mā-şadaḳ-ı ḩutbe-i levlākiñ olur²² tām
Vuzūc ḳadem ile şeref-i minber-i i'cāz

²² Levlākiñ olur : levlāk ki oldı

- [6/b] 31 Yek mu'cizesidir haber-i Leyle-i İsrā
Yetmez mi yā Furqān-ı Mübīn azher-i i'cāz
- 32 Mi'rācına reh-yāb olamaz sellem-i idrāk
Kim oldu kemin hatvesine çadır-ı i'cāz
- 33 Ol mihr-i ziyā-güster-i icād ki oldur
İşrāk-ı deh-i bāhter ü hāver-i i'cāz
- 34 Zahrında zuhūr-ı eser-i mühr-i nübüvvet
Taṭbīk ile güyā ki olur maḥzar-ı i'cāz
- 35 Yā eyledi feyyāz-ı ezel nāgehān ibdā'
Ol lücce-i pür-feyzde nilüfer-i i'cāz
- 36 Eylerdi gül-i rüyini hürşiddin ihfā
Yek kıt'a sehāb idi şafā-güster-i i'cāz
- 37 Hāhiş-ger-i eşfāk olup ümmīd-i ḥalāşa
Bezminde ğazal oldu süḥan-perver-i i'cāz
- 38 Mecrā-yı zülāl itse her engüştünü şāyān
Maḥşūş-ı kef-i himmetidir Kevser-i i'cāz

- 39 Yek müşt-i ğubār ile bu ahr itti adūy1
Mūsā'ya aşā oldıysa²³ ejder-i icāz
- 40 Tā bende olup nūr-ı nebī nāmiyesinde
Nār oldu Hālil'e emen-i hoş-ter-i icāz
- 41 Kālā-yı medīh ile olur mareke-engīz
Dād ü sited-i ār-sū-yı bender-i icāz
- 42 Bir mişlini daĥī bu şuver-ĥāne-i şuna
Taşvīr idemez ĥāme-i şūret-ger-i icāz
- 43 Levlāk-i müşīrā şeh-i eflāk-ı mesīrā
Ey illet-i ārāyış-i nüh-enber-i icāz
- 44 Şāmil-i güher vaşfıña dībāce-i tekvīn
Hāvi-yi raam midhatini defter-i icāz
- 45 Hāddim degil endīşe-i inşād-ı medīhiñ
Ger sihr-i helāl olsa degil hem-ser-i icāz
- 46 Deryūze-ger-i cāize-i midĥatiñ oldum
Redd eyleme ey şāh-ı kerem-perver-i icāz

²³ Oldıysa : oldı ise

- [7/a] 47 Meşk-i heves-i sebķ iderim nāy-ı ķalemle
Şāyed baña evşāfiñ ola rehber-i i'cāz
- 48 Kābildür olam kişver-i ma'nāya zafer-yāp
İmdād resim olsa eger leşker-i i'cāz
- 49 Sālik eşer-i na't-ı nebīdür n'ola olsa
Dem-beste-i hayret ķalem ü muħbir-i i'cāz
- 50 Her şām u seher eyle hemān bender-i dilden
'Arz-ı tuħaf-ı taşliye-i efħar-ı i'cāz
- 51 Tā haşre dek ol ravza-i pāke ola vārid
Envā-ı taħiyyāt ħitam-āver-i i'cāz

4

Mefāilün / Feilātün / Mefāilün / Feilün

. . . / . . . / . . . / . . .

- 1 Benim piyāle-keş-i bezm-i 'ışret-i 'ālem
Esir-i zāiķa-i ħān-ı raġbet-i 'ālem

- 2 Siyāh-mest-i dilim ğurre-i mübāhātım
Serimde neş'e-i şahbā-yı naḥvet-i²⁴ ʿālem
- 3 Ne deñlü ʿarz-ı metā^c-ı taḥammül itsem olur
Rüfū-yı dāmen-i dil dest-i fırsat-ı ʿālem
- 4 Olur mı sūr-geh-i şevķ-i külübe-i ḥüznüm
Baña numüne-i ğamdır meserret-i ʿālem
- 5 Mahalldür eylese tārāc-ı ḥānmān-ı vücūd
Hücüm-ı leşker-i ğam ceşş-i ğāret-i ʿālem
- 6 Esir-i kayd-ı mecāzım budur ḥaķıķat-i ḥāl
Kemend-pāy-ı nigāh oldı zīnet-i ʿālem
- 7 Zihām-ı fikr ise tārāc ider süveydāmi²⁵
Ne cāy-ı keşret imiş bezm-i vaḥdet-i ʿālem
- 8 Ḳarīn-i dest-i revāc itmesün²⁶ ümīdim yok
Metā^c-ı kāsıdımı çeşm-i rağbet-i ʿālem

²⁴ Naḥvet : ğaflet

²⁵ Süveydāmi : süveydāyı

²⁶ Etmesün : etmeye

- 9 Maşūn-ı gāile-i dest-bürd-i hırmāndur
Ne deñlü teng ise genc-i ferāgat-ı ʿālem
- 10 Nezīl-i māide-i imtinān olur mı o kim
Ola nemek-çeş-i hān ʿānaʿat-ı ʿālem
- [7/b] 11 Bu tekye-gāh-ı kühen tarḥ-ı sāḥa-i imkān
Revā mıdur k'ola cā-yı iḳāmet-i ʿālem
- 12 Ḳarīn-i devlet-i bīdār intibāḥ olamaz
Şabāḥ-ı maḥşere dek ḥāb-ı ḡaflet-i ʿālem
- 13 ʿAcīb mi āb ile dār-ı ḡam olsa pāy-ı heves
Ki oldı ḳāşid-ı rāh-ı şekāvet-i ʿālem
- 14 Revāk-ı sīne gibi dāḡ-dār ider her şeb
Sipihr-i nāvek-i āh-ı nedāmet-i ʿālem
- 15 Rehīn-i ḥaclet ider rüy-ı şāhid-i şevḳim
Likā-yı āyīne-i pür küdüret-i ʿālem
- 16 Ḥazer ḥazer ḳanı ahvāl-i rüz-ı ḥaşr efsūs
Sezā-yı ḳahr ola şāyed cināyet-i ʿālem

- 17 Meger hayāli ola hırz-bāzū-yı tehbīr
Edā-yı midhat-i şāh-ı risālet-i ʿālem
- 18 Peyember-i şakāleyn şāh-ı mesned-i kevneyn
Şeref-i dih-i harameyn ebr-i rahmet-i ʿālem
- 19 Muḥīṭ-i rāz-ı ledün mevrıd-i şevāhidken
Medār-ı rābıta-i sunʿ-ı fetret-i ʿālem
- 20 Dür-i şadefçe-i nāsūt-ı lücce-i lāhūt
Yegāne gevher-i tāk-ı saʿadet-i ʿālem
- 21 Nedīm-i bezm-i qādem maḥrem-i şühūd-ı ḥükm
Meāl-i levḥ ü qālem rāz-ı ḥikmet-i ʿālem
- 22 Cenāb-ı şāh-ı risālet Muḥammed ʿArabī
Ki zātıdur güher-i farq-ı fıtrat-ı ʿālem
- 23 O şeh ki zır-ı nigīn-i ḥitām-ı biʿsetidür
Tekevvün-i felek esbāb-ı ḥilkat-ı ʿālem
- 24 O şeh ki nüsha-i zātında rü-nümādur hep
Meāl-i ḥikmet-i taḥmīr-i tıynet-i ʿālem

- 25 Kelil-i pertev-i evşâfı dîde-i idrāk
Ḥamūş-ı ḥayret-i kilik-i belāğat-ı ʿālem
- 26 Hemān o mihr-i sipihr-i vücūd içindür hep
Fütür-ı ḥāb-ı ʿademden ifākāt-ı ʿālem
- [8/a] 27 Fürüg-ı cevher-i zātıyla lā-cerem oldı
Şuver-pezir heyülā-yı şüret-i ʿālem
- 28 Sütü^{c-27} pertev-i mişkāt-ı muʿcizātiyla
Rehîn-i²⁸ ḥayret olur çeşm-i ʿibret-i ʿālem
- 29 Ḥaşâis-i şeref-i zâtıdur ki olmışdur
Şudür-ı daʿvete tev'em icâbet-i ʿālem
- 30 Melâz-ı düzaḥiyândur livâ-ı maʿkûdî
Odur temîme-i bâzû-yı ʿismet-i ʿālem
- 31 Odur penâh-ı resul²⁹ dest-gîr-i melhûfân
Fezâ-yı ḥaşr olıcağ cây-ı dehşet-i ʿālem

²⁷ Sütü^c: zuhür

²⁸ Rehîn : qarîn

²⁹ Penâh-ı Resul : penâh-resâ

- 32 Odur haṭāre-i ḥırzū'l-emān-ı şāh u gedā
Caḥīm eyleyicek ḳaşd-ı şavlet-i ʿālem
- 33 Odur serīre-i tārik-i küfr şubh-ı yaḳīm
Ḳılup izāle-i āşüb-ı zulmet-i ʿālem
- 34 Nezīr-i ehl-i dalāl olmadan ḳudūmi idi
Gürūh-ı ümmete peyk-i beşāret-i ʿālem
- 35 Meāl-i hüccet-i aḥkāmına tevaḳḳūf ider
Zihām-ı ḥaşrde faşl-ı hükümet-i ʿālem
- 36 Delīl-i rāh-ı behişt-i medār-ı irşāda
Eyā merīd-i bisāṭ-ı irādet-i ʿālem
- 37 Neyim ki nağme serā-yı nevā-yı naʿtūñ olam
Zebānım itse de tefsīr-i ḥikmet-i ʿālem
- 38 O zātsın ki medīḥiñ kelām-ı bārīdir
Sezā-yı midḥatiñ olmaz ʿibāret-i ʿālem
- 39 Maşūn-ı tavḳ-ı beşerdür beyān-ı evşāfiñ
Ki ḳande vaşf-ı ḥudā ḳande midḥat-i ʿālem

- 40 Ğaraż edā-yı meāl-i ħadīs-i luṭfuñdur
Lisānım itse de tefsīr-i āyet-i ʿālem
- 41 Ne yüzle ʿarz ideyim ħāl-i pūr-tebāhımdan
Gelür zebāna ħacāletle lüknet-i ʿālem
- 42 Meger ki ğurre-i şevķ ü surūr-ı naʿtım olup
Ķılam bu sūziş ile ʿarz-ı ħacet-i ʿālem
- [8/b] 43 Benim ki şām u seĥer ğarķa-i yem-i ħaclet
Müdām çāk-ĥūr-ı dest-i ğayret-i ʿālem
- 44 Esīr-i berzaĥ-ı ümmīd ü dāmen-ālūde
Nişān-ı ta'ne-i ĥarf-i melāmet-i ʿālem
- 45 Ne zād رهذوتفانه vazīfe-i ihlāş
Ne derk-i mebde vü ne fikr-i ğāyet-i ʿālem
- 46 Hücüm-ı reh-zen-i³⁰ baĥt-ı siyāhdan feryād
Ķılur zamīrimi tārāc-ı ğaflet-i ʿālem
- 47 Ola meger keremiñ baña mūcib-i ğufrān
Helāk eder beni yoķsa şemātet-i ʿālem

³⁰ Reh-zen : rindān

- 48 Yeter bu şekve-i dil Sâlikâ hamûş hamûş
Degil mi na‘t-ı nebî cāy-ı hayret-i ‘âlem
- 49 Egerçi tuhfe-i yek-rüzedir velî şâyân
Olursa zīver-i tâk-ı belâgat-ı ‘âlem
- 50 Hemîşe tâ ki sürûşân-ı ğayb dūş-â-dūş
O bezmi eyleye cāy-ı ziyâret-i ‘âlem
- 51 Ola kemîne-i ithâf-ı ravza-i pâkiñ
Tahiyat-ı dü cihân vird-i rahmet-i ‘âlem

5

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

— . — — / — . — — / — . —

- 1 Dilde hücüm-ı³¹ haţır-ı kâinât
Sinede zaĥm-ı eşer-i kâinât
- 2 Mest-i ğamım gūşuma girmez benüm
Na‘re-i ħavf ü ħazer-i kâinât
- 3 Sâde dilim zerre kadar eylemem
Meyl-i şafâ u keder-i kâinât

³¹ Hücüm : ħırâş

- 4 Kār-geh-i havf ü recādur baña
Berzah-ı bi'se'l-muḳarr-ı kâināt
- 5 Olmadı zı̄b-i kef-i pîr-i heves
Māye-i sūd u zarar-ı kâināt
- 6 Oldı tirāşīde-i levḫ-i zamîr
Dā'ıye-i ḫayr ü şerr-i kâināt
- [9/a] 7 Eyledi mir'at-ı dilim pür gubār
Zulmet-i naḳş-ı şuver-i kâināt
- 8 Oldı bağal-gîr-i dil-i bu'l heves
Reh-zen-i bîm ü ḫaṭır-ı kâināt
- 9 Baña ne ğam itnese 'arz-ı cemāl
Şāhid-i nîl-i vatar-ı kâināt
- 10 Kimseden itmem heves-i tesliyet
Oldı baña beste-der-ı kâināt
- 11 Çarḫ ise bî-gāne nevāz-ı füsûn
Baḫt ise pür- şûr u şer-i kâināt

- 12 Nāleme imdād ider ancak benüm
Ol şeh-i vāla-güher-i kâināt
- 13 Rehber-i icād-ı sipihr ü zemīn
Ḳāşid-i şıdk-ı haber-i kâināt
- 14 Vāsıta-i mesned-i havf ü recā
Kehfü'l-emān-ı hatır-ı kâināt
- 15 Mihr-i sipihr-i şeref-i kün-fe-kān
Gevher-i iklīl-i ser-i kâināt
- 16 Mebde-i tertīb-i hudūs ü qadem
ʿİllet-i tām-ı suver-i kâināt
- 17 Bedreqa-i rāh-ı vücūd u ʿadem
Pertev-i nūr-ı başar-ı kâināt
- 18 Mefhar-ı gül hazret-i şāh-ı Resul
Āyet-i naşş-ı ʿıber-i kâināt
- 19 Ol ki odur ʿālem-i icādda
Fezleke-i muʿteber-i kâināt

- 20 Feyz-i sehāb-ı kereminden olur
Nāmiye-i berg ü berr-i kāināt
- 21 Fazla-i hān-ı ni‘am-ı cūdīdir³²
Māide-i mā-ħazar-ı kāināt
- 22 Hamiřīdir şafha-i iclāliniñ
Ne kütüb-i mışara-ı kāināt
- [9/b] 23 Matla‘-ı seyyāre-i iķbāldür
Tāli‘-i eřnā ‘aşer-ı kāināt
- 24 Yek-şerer-ı lem‘a-ı envārīdür
Tāl‘at-ı mihr-ı seher-ı kāināt
- 25 Fayşal-ı şer‘iyle olur kār-ger
Hük-m-ı kaźā u kader-ı kāināt
- 26 Hāk-ı reh-ı maķdemin itmiş Hudā
Sadme-ı kuhlu’l-başar-ı kāināt
- 27 Oldı vedī‘a şaraf-ı şun‘dan
Destine miftāh-ı der-ı kāināt

³² Fazla-ı dārü’n-ni‘amdır olasıñ

- 28 Tāyi^c-ı aḥkāmı olup fi'l-meşel³³
Mūr olur şīr-i ter-i kāināt
- 29 Ḥall-i tılısım-ı kerh-i vaşfıdur
Ḥayret-i ehl-i naẓar-ı kāināt
- 30 Na^ctını ifā idemez şubḥ u şām
Nüh-varaḳ-ı muḥtasar-ı kāināt
- 31 Ebkem olur mu^carrız taḳrīrde
Ḥāme-i ehl-i hüner-i kāināt
- 32 Ben nice vaşf eyleyem ol zātı kim
Vāşfıdur kār-ger-i kāināt
- 33 Eşk-i ḥacāletle bu yüzden meger
Eyleyim ^carż-ı keder-i kāināt
- 34 Ey sebeb-i zīb ü fer-i kāināt
Bādī-i şekl ü şuver-i kāināt
- 35 ^cillet-i gāiyye-i zātuñdurur
Mücīb-i feyz-i eşer-i kāināt

³³ F'il meşel : lā cerem

- 36 Lāl olur evşāfiña bedʿan ile
Menķabe-ḥān-ı seyir-i kāināt
- 37 Sensün eyā gevher-i kān-ı vücūd
Mā-huşül-ı baḥr u berr-i kāināt
- 38 Ben ki siyeh rūy-ı güneh-pīşeyim
Lāyık-ı tāb-ı şaķar-ı kāināt
- [10/a] 39 Tıtdı giribān-ı dil-i mestimi
Şaḥne-i eyne'l-meferr-i kāināt
- 40 Vāşıta-i ʿafv kılup naʿtını
Bu dil-i aşūfte ser-i kāināt
- 41 ʿAzm-i reh-i yevm-i nüşūra anı
Eyledi zād-ı sefer-i kāināt
- 42 Belki ḳarīn-i nigehi luṭf ola
Olsa da nā-muʿteber-i kāināt
- 43 Tābını ıtnāb-ı süḥan Sālikā
Eyleme taşdıʿ-i ser-i kāināt

44 Ben ne gedâyım ki olam dehrde
Mâdiḥ-i ḥayrî'l-beşer-i kâinât

45 Tâ ki kıla vaşfını vird-i zebân
Her varak-ı ḥuşk- ter-i kâinât

46 Bezmine ithâf ola şubḥ u mesâ
Taşliye-i müfteḥir-i kâinât

6

Mefâilün / Feilâtün / Mefâilün / Feilün

. _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Sözüüm ki kuhl-ı cevâhir gubâr-ı ʿâlemdir
Cilâ-yı bäsire-i itibâr-ı ʿâlemdir

2 Sözüüm ki dâğ-zen-i nâf-ı âhû-yı Çındir
Kâtâr-ı kâfile-i müşk-bâr-ı ʿâlemdir

3 Sözüüm ki nefḥa-fürüş-ı meşamm-ı ırfândır
Şüküfte-ğonce-i bâğ-ı bahâr-ı ʿâlemdir

4 Sözüüm ki sâğar-ı lebrîz bezm-i şafiyydir
Dür-i sadef-çe-i mihr iştiḥâr-ı ʿâlemdir

- 5 Bu rezm-gāhda etvār-ı Hāydarānem ile³⁴
Elimde hāme degil zūlfikār-ı ʿālemdir
- 6 Hūrūş-ı reşkim ile bāğ-ı hāṭır-ı şuʿarā
Ḳarīn-i bād-ı hazān tār u mār-ı ʿālemdir
- 7 Gürūh-ı merde dalan ḥased-i nigāhımda
Mişāl-i şūret-i seng-i mezār-ı ʿālemdir
- [10/B] 8 Müdām ḥāsīde her beyt-i nazm-ı dil-sūzım
Muzīk-i dūzaḥ-ı dārü'l-bevār-ı ʿālemdir
- 9 Benimle daʿvī-i ibdāʿ-ı nazm iden nādān
Esīr-i ḥaclet ü mevḳūf-ı ʿār-ı ʿālemdir
- 10 Egerçi devr-i ḥayālimde nazm-ı ḥāl ü selef
Fütāde-i nazār-ı iʿtibār-ı ʿālemdir
- 11 Velī semend-i sebük-pāy-ı ṭabʿı zabt idemem
Dem-i müsābaḳat u iştihār-ı³⁵ ʿālemdir

³⁴ Cihānda Hāydar-ı kerrār ʿarşa-i nazmım

³⁵ Dem-i müsābaḳat ü iştihār : dem-i müşāʿire vü aşikār-ı

- 12 Gürüh-1 ehl-i hayāle şalā gelen gelsün
 Dem-i müşā'ire vü ebkār-1³⁶ 'ālemdir
- 13 Benimle rāh-1 қаşāidde hem-inān oluna
 O kim fezā-yı sūhanda müşār-1 'ālemdir
- 14 Bu kevne bir ğazel olsun nümüne-i sūhanı
 O kim bu bādiyede şeh-süvār-1 'ālemdir
- ğazel
- 15 Göñül ki bülbül-i şiven-güzār-1 'ālemdir
 Müdām çāk-hür-1 dest hār-1 'ālemdir
- 16 Olur mı ehl-i ğama cāy-geh muzīk-1 feraĝ
 Zamān-1 mevsim-i geşt-i kenār-1 'ālemdir
- 17 O māhı itmek için hāle zīb-i bezm-i vişāl
 Nıgeh esīr-i reh-i intizār-1 'ālemdir
- 18 Hücüm-1 gerd-i hat ile şaḫīfe-i hātır
 Mişāl-i āyine-i pür ğubār-1 'ālemdir

³⁶ Dem-i müşā'ire vü ebkār : dem-i müsābaqat ü iştihār

- 19 Hazer o çeşm-i siyehden ki bir nühüfte nigāh
Şerār-ı hürmen-i şabr ü karar-ı ʿālemdir
- 20 Hevā-yı serzeniş-i seng-i āsitānī ile
Zinād-ı himmetim āteş-nigār-ı ʿālemdir
- 21 Nişāne irdi hadeng-i hayālūñ ey Sālik
Yine derūn-ı ʿadū dāğ-dār-ı ʿālemdir
- 22 Ben ol yegāne bedāyiʿ nigār-ı iʿcāzem
Cerīde-i sühanım yād-kār-ı ʿālemdir
- [11/a] 23 Kelīm-i tür-ı dilim muʿciz-i hayālim ile
Elimde hāme- ʿasā gāh mār-ı ʿālemdir
- 24 Ne hācet itmege işbāt müddeʿā-yı kemāl
Şevāhid-i hünerim³⁷ āşikār-ı ʿālemdir
- 25 Bilür halāvet-i kand-ı maḳālemi lā-büdd
O dil ki tūti-i şekker nişār-ı ʿālemdir
- 26 Göñül göñül ne bu daʿvā nedir bu efsāne
Müfāharet-i sebep naḳs-ı kār-ı ʿālemdir

³⁷ Şevāhid-i hünerim : fūrūğ-ı māʿr-ı fennim

- 27 Kelāmı zīver-i gūş-ı kabûl olur mı tehî
Göñül ki mest-i mey-i itibâr-ı âlemdir
- 28 Meger ki mün'atîf-ı semt-i rāh-ı na't olasın
O demde her sühanıñ bergüzâr-ı âlemdir
- 29 O şevk ile yarışur kec-külâh naĥvet iseñ
Müvecceh-i uĥalâ-yı kibâr-ı âlemdir
- 30 Ya eylemez mi tefâhür o şâh-ı irfân kim
Medîha-senc-i risâlet şümâr-ı âlemdir
- 31 Hıtaîb-i minber-i levlâk câmi'-i eflâk
Resûl-i pâk şeh-i baĥtiyâr-ı âlemdir
- 32 Emîn sırr-ı kadem râz-dân-ı levh ü kalem
Şeh-i sürüş ĥidem-i şeh-yâr-ı âlemdir
- 33 Medâr-ı kevn ü mekân ĥuţb-ı merkez-i imkân
Hülâşa-i dü-cihân müsteşâr-ı âlemdir
- 34 Nedîm-i³⁸ bezm-i ezel âfitâb-ı sidre-maĥall
Penâh-ı ehl-i zülül kâm-kâr-ı âlemdir

³⁸ Nedîm : fîrûğ

- 35 FÜRÜĞ-İ CEBHE-İ FİTRAT MUHAMMED-İ ʿARABİ
Ki zātı menşe-i kevn ü medār-ı ʿālemdir
- 36 YEGĀNE ŞĀHİD-İ MESNED-NİŞĪN BİʿSET KİM
HĀBĪB-İ MUĦTEREM-İ KIRD-GĀR-ı ʿālemdir
- 37 O ŞĀH-İ KIŞVER-İ İMKĀNA BEZM-İ DEVLETÜNÜN
Kemīne bendeleri tĀc-dār-ı ʿālemdir
- 38 DÜR-İ ŞADEFÇE-İ NÜH KULZÜM-İ ʿİRĀDET KİM
Yetīm-İ CEVHERE-İ GÜŞ-VĀR-ı ʿālemdir
- [11/b] 39 GUBĀR-İ HĀK-İ REH-İ KİMYĀ-YI FİTRATDIR
DÜR-İ NEVĀLİ MEĦAKK ʿAYĀR-ı ʿālemdir
- 40 O MÜJDE-BAĦŞ-İ HULŪD-İ CİNĀN EHL-İ ŞUʿŪD
Nezīr-İ TĀİFE-İ BER-TEBĀR-ı ʿālemdir
- 41 ŞŪMŪL-İ PERTEV-İ ZĀTIYLA MÜSTEʿĀR-ı VŪCŪD
Ridā-yı ĦİLʿAT-ı DŪŞ-ı VAĦĀR-ı ʿālemdir
- 42 CİHĀNA NEŞR-İ ŞEMİM-İ ʿABİR İDER HULKİ
Gül-İ ŞŪKŪFTE-İ HER DEM BAHĀR-ı ʿālemdir

- 43 Riyāz-ı hilkati kim bāgbāndır tevfiķ
Medār-ı faşl-ı hazān u bahār-ı ʿālemdir
- 44 O mihr-i evc-i suʿūd ol meh-i sipihr-i vücūd
Mişāl-i³⁹ gerdiş-i leyl ü nehār-ı ʿālemdir
- 45 Yemīni māye-i yümni-i sitāre-i fıtrat
Yesāri vāye-i vüsʿ ü yesār-ı ʿālemdir
- 46 N'ola semend-i kader zīr-rān-ı emri ise
Buraķ-ı huld ile yektā süvār-ı ʿālemdir
- 47 Bu şūr-gehde o hırzū'l-emān-ı şāh ü gedā
Temīme-bend-i yemīn ü yesār-ı ʿālemdir
- 48 Rehide ol ki haşak-rīz-i mekr-i fırsat ola
Haşād-ı harmen-i tohm-ı şerār-ı ʿālemdir
- 49 Edā-yı midhat-i zātında ol şeh-i Resulūñ
Zebān-ı nuṭķ-ı hıred şerm-sār-ı ʿālemdir
- 50 Egerçi neşve-i feyz-i medīhi her demde
Selāset-i sühan-i ābdār-ı ʿālemdir

³⁹ Mişāl : menāt

- 51 Ne bir nazîr-i raqam-gîr-i levh-i⁴⁰ fıtratdır
Ne bir mümâsil-i hâtır güzâr-ı ʿâlemdir
- 52 Şefîr-i rûz-ı meʿâda zihî ʿumûm-ı kerem
Hümâ-yı şân-ı refîʿiñ civâr-ı ʿâlemdir
- 53 Hezâr merhale dûrum egerçi vaşfîndan
Ġarâz tedâhül-i silk-i қаатар-ı ʿâlemdir
- 54 Şümâr cürmüm ise geçdi hadd-i ihşâdın
Zamân-ı haclet ü izhâr-ı ʿâr-ı ʿâlemdir
- [12/a] 55 Ĥam itdi kâmetimi bâr-ı maʿşiyet güyâ
Ĥayâl olur ser-i dūşumda yâr-ı ʿâlemdir
- 56 Ne mümkün eyleye çirk-i kabâihim taḥîr
Dü çeşm-i eşk ile kulzüm nişâr-ı ʿâlemdir
- 57 Olup devîre-i râh-ı heves-i dil meyyâl
Müdâm-ı vâle vü hayret-güzâr-ı ʿâlemdir
- 58 Şuhûd-ı levh-i meʿâda teyâir-i ğaflet
Ġışâve-i nigeḥ-i iʿtibâr-ı ʿâlemdir

⁴⁰ levh : faşş

- 59 Meger teşebbüs-i dāmān-ı ‘afvıñ ola melāz⁴¹
Medār-ı tesliyet-i ıztırār-ı ‘ālemdir
- 60 O bār-gehde sensin zīr-i sāye-i keremiñ
Melāz-gāh-ı şağār u kibār-ı ‘ālemdir
- 61 Ümīd-i cūd ile Sālik tufeyl-i na‘tındır
Kemīne bī-dil ü bī-ihtiyār-ı ‘ālemdir
- 62 Sebağ-ı ‘arşa-i na‘tında rağş-ı hāme ile
Mişāl-i tıfl-ı hıred nī-sivār-ı ‘ālemdir
- 63 Ne mümkin eyleye küncīde-i cerīde-i vaşf
Maşūn-ı havşala-i iktidār-ı ‘ālemdir
- 64 Hezār tuhfe-i şalāt hezār taraf-ı selām
O cāy-ı⁴² pür-şerefe ber-güzār-ı ālemdir

7

Mefūlü / Fāilātü / Mefāilü / Fāilün

— . / — . . / . — . / — . .

- 1 Dildür kemīne pāye-i mirkāt-i evliyā
Gelmez beyāna tayy-i maḳāmāt-ı evliyā

⁴¹ Melāz : zuhūr

⁴² Cāy-ı : zāta

- 2 Şubh u mesā müzākere-i ehl-i hāl için
Besdür menāķıb-ı şeref-i zāt-ı evliyā
- 3 Erbāb-ı itibāra olur cāy-ı intibāh
El-ķışsa istimāc-ı hikāyāt-ı evliyā
- 4 İsbāt u maħv-ı fezleke-i ğaybdur müdām
‘Aķs efken-i mecālī-i mirāt-ı evliyā
- 5 Tā maħrem olmayınca mezāyā-yı vaħdeti
Olmaz nümüde remz ü işāret-i evliyā
- [12/b] 6 Ancaķ firīb-i keşret içündür bu ‘arşada
Bāzīce-i ğavāriķ-ı ‘ādāt-ı evliyā
- 7 Āmāde eyle ‘aynıñ çeşm-i başiretiñ
Bī-hüde fehm olunmaz ‘ıbārāt-ı evliyā
- 8 Anlarla münkeşif yine sırr-ı rüçü‘-ı ‘aşl
Oldı beķā bidāyet ü ‘āyāt-ı evliyā
- 9 Meşhūd-ı ‘azmāyiş-i ehl-i şühüddur
Cāy-ı ğatırda defc-i mülemmāt-ı evliyā

- 10 Eyler güşāyiş-i tutuḡ-ı ḡayb lā-cerem
Çeşm-i şühūda sırr-i fütühāt-ı evliyā
- 11 Oldı meʿāl-i şūret-i emr-i tahalluḡ-vā
Her nīk ü bedle ḡüsn-i muvāsāt-ı evliyā
- 12 Ehl-i recāya bedreka-i fāl-i ḡayr olur
Lā-ḡavfdur ḡalīʿa-i āyāt-ı evliyā
- 13 Müstehlik-i ḡaḡire-i mülk ü cūd olup
Fesh-i ḡabīʿat oldı imārāt-ı evliyā
- 14 Teşvīḡ ider muḡabbet-i zātiyeyi dili
Mīnā-yı iştiḡāk-ı muvālāt-ı evliyā
- 15 Olma cebīre-bend-i muvāsāt bir daḡī
Dāʿil-ʿudal-i zaḡm-ı muʿādāt-ı evliyā
- 16 Pest ü bülend olmada her ḡisse-i vücūd
Maḡv-ı şükūh-ı pertev-i dārāt-ı evliyā
- 17 Reng-i piyāle mütteḡid-i reng-i bādedür
Virmez nümüne neşʿe-i ḡālāt-ı evliyā

- 18 Bi'l-cümle sedd-i raḥne-i ʿādāt-ı tab^c ile⁴³
Ḥarḳ-ı ʿavāid oldı kerāmāt-ı evliyā
- 19 Silk-i nübüvvet olsa da peyveste-i hıtām
Tā ḥaşre dek resīde zuhūrāt-ı evliyā
- 20 Ḥatmü'l-vilāye bedraḳa-i cümle fırḳadır
Yek aşldan nümüde fūrūʿāt-ı evliyā
- 21 Çok mı bu rütbe mā-şadaḳ-ı vaşf-ı ḥāl ise
Erbāb-ı vecd ü zümre-i sādāt-ı evliyā
- 22 Ḥurşid-i lā-fetādan iḳtibās-ı feyz
Her şubḥ u şām kevkeb-i mişkāt-ı evliyā
- [13/a] 23 Ol kim irādet ile ḳarīn-i ḥuşul olur
Būd u ne-būd farz-ı muḥālāt-ı evliyā
- 24 Ol kim bu gūne vaşfını eyler raḳam-pezīr
Şūret-girān-ı naḳl-i rivāyāt-ı evliyā
- 25 Dervāze-i medīne-i ʿilm ü tılısm-ı cism
Enmūzec-i netāic-i ḥālāt-ı evliyā

⁴³ Ādāt-ı tab^c ile : ḡarāt u fenle

- 26 Zevcü'l-Betül Bu'l-Haseneyn Dāver-i Necef
Zıll-i hümā-yı farq-ı mubāhāt-ı evliyā
- 27 Şīr-i Hüdā vaşiy-yi nebī sırr-ı حلاق
Fahri'l verā medār-ı füyūzāt-ı evliyā
- 28 Hāyber küşā cenāb-ı ʿAli şāh-ı murtażā
Kim bār-gāhıdur der-i hācāt-ı evliyā
- 29 Ol kim bu kār-hāne-i dād u sitādda⁴⁴
Maşrūfe kesb-i feyẓdir evkāt-ı evliyā
- 30 Vā-beste-i muḥabbeti taḥşīl-i şevk-i dil
Merhūn-ı luḫfı neyl-i murādāt-ı evliyā
- 31 İfā-yı dest-māye-i şükr ile fi'l-meşel
Müzdād olur bedāʿa-i müzcāt-ı evliyā
- 32 Şāyan mı nāmın etmese naqş-ı nigīn-i dil⁴⁵
Resm-i kabūle naḫre-i ḫāʿat-ı evliyā
- 33 Eyley kalem-rev-i şerefinden müsābaḫat
Yek digeri peyām-ı sünūhāt-ı evliyā

⁴⁴ Dād ü sitādda : dārü'l-mürürda

⁴⁵ Dil : nāz

- 34 ʿĀlemde cümle müktesib-i feyż-ı zātıdur
 Sermāye-i nisāb-ı kemālāt-ı evliyā
- 35 Her dem olur besāt-ı zühūrunda cilve-ger
 Āşār-ı inbisāt-ı mülākāt-ı evliyā
- 36 Baħrān-ı şevķ-i ʿāleme sārī ki itmede
 Teheyyüç ihtilāc-ı mesāmāt-ı evliyā
- 37 Mümkün mi vaşfı itse de imdād-ı nātıķam
 İlhām-ı vaķt ü feyż-i ħayālāt-ı evliyā
- 38 Düşvāf-ı der-kelīm-i dile Sālikā ħāmüş
[13/b] Tūr-ı ħaķıķat üzre münācāt-ı evliyā
- 39 İcāl-ı kilik-i şevķle⁴⁶ mümkün midir k’ola
 Güncide-i ceride maķālāt-ı evliyā
- 40 Lā-büdd qarīn-i cāize-i feyż-i vaķt⁴⁷ eder
 Erbāb-ı vaşfı ħüsn-i mükāfāt-ı evliyā
- 41 Tā bezm-i dilde cilve-nümā-yı zühūr ola
 Ādāb-ı naʿt u sırr-ı mürāʿāt-ı evliyā

⁴⁶ Şevķle : nuķla

⁴⁷ Feyż-i vaķt ider : naķd-i feyż ider

42 Etsün müdām-ı zümre-i ehl-i belāgatı
Tevfīk-ı Hāḡ muvāfīk-ı merzāt-ı evliyā

8

Fāilātün / Fāilātün / Fāilātün / Fāilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Hāmd u şükr olsun Hüdā'nın luḡfına iḡsānına
Oldı tevfiḡi resā bu ʿabd-ı pür noḡşānına
- 2 Eyleyüp şīrāze-bend-i iʿtibār eşʿārıma
Eyledi āvize ḡaşr-ı raḡbetiñ eyvāniña
- 3 Hāyli dem olmışdı ḡāmem naḡme-perdāz-ı sūḡan
Kimseniñ olmazdı vāşıl ḡüş-ı istiḡsānına
- 4 Eylemişdim ḡıfl iken eşʿārla ülfet-i müdām
Vaḡtimi itlāf idüp tā pīrlık ezmānına
- 5 Nīk ü bed oldı biraz āşār-ı ḡabım münteşir
Peyrev olup vaḡtimiñ ḡab-ı sūḡan sincānına
- 6 Gerḡi dīvān gibi tertīb itmeḡe şāyān idi
İtmedi kimse velī tevciye raḡbet şānına

- 7 ʿĀķıbet ol Āşaf-ı yektā vezīr ibn-i vezīr
Kim ķasem eyler cihān şān-ı felek ʿunvānına
- 8 Yaʿni İbrāhim Pāşā-zāde hem nāmı nebī
Zāt u şānıyla tefevvuķ eyledi aķrānına
- 9 Cāh u ālā-yı Haleble oldı me'mūr-ı sefer
ʿAzm idüp mülk-i Kırımın feth ü istimānına
- 10 Kātib-i dīvānı olmuşdım o zāt-ı efhamıñ
Şi'r ü inşā ğālib idi dāniş ü ʿırfānına
- 11 Vech-i dil-hāh üzre tertīb olmasun fermān edüp
Rağbet itti bu kemīne-çākeriñ dīvānına
- [14/a] 12 Yerli yerince ķılup tertīb-i taķrīr eyledim
Eyleyüp ithāf pīş-i mesned-i zī-şānına
- 13 Bār-gāh-ı devletinde eyledim kesb-i şeref
Ķıldı mustaĝriķ beni eltāf-ı bī-pāyānına
- 14 İtdiĝi luţf-ı cesīmi görmedim bir kimseden
Nice zātın gerçi oldım dest-res-i dāmānına

- 15 Vaqt-ı mäfätın mükäfätın henüz buldum n'ola
H̄asr idersem bad-ez-in tab^cım medīh-i ş̄anına
- 16 Māsivādan eyleyüp kat^c-ı ümīd-i i'tibār
Lā-cerem oldım rübūde şive-i ihsānına
- 17 Vaqtidür olup nağam-senc-i medīh-i devleti
H̄arf atarsam bāğ-ı dehrin bülbül-i nālânına
- 18 İltifātı eyledi entāk-ı tab^c-ı lālîmi
Murğ-ı fikrim ^candelīb itdim gül-i h̄andânına
- 19 Şıdqla kıl geşt-i muzammār-ı tevessül Sālîkâ
Sür semend-i tab^c-ı rehvarın du^câ meydânına
- 20 Eyleye zâtın H̄üdâ vāreste-i gird-i h̄aṭâ
Virşün ^cömr-i sermedī ol Āsaf-ı devrânına

9

Sitāyış-i der vaşf-ı Mehmed Paşa

Mefûlû / Mefâilû / Mefâilû / Feûlûn

___././___././___././___

- 1 Ey h̄āme nedir bunca terāhī-i beyānın
Bulmaz mı güşāyış-i girih-i mû-yı dehānîñ

- 2 Şimden-girü haşr-ı amel it baş-ı maķāle
Gör kayd-ı mükāfātını vaķt-ı güzerānıñ
- 3 Pırāna virüp ĥacle-geh-i nazm-ı nümāyiş
Ķıl namzed-i bıkır-i sühan-ı tab^c-ı civānıñ
- 4 Mın-ba^d olup şifte-i ĥasen-i ma^cānı
Tā ki reh-i itlāķda irĥā-i ^cinānıñ
- 5 Berĥıde idi ĥayli zamān na^ct-ı taĥayyül
Bāzıĥe-i mekrin görüp erbāb-ı riyānıñ
- 6 O tār-ı devāt olmuşıdı tār-ı ^canākib
Bulmuşdı esāsı ĥalel erkān-ı edānıñ
- 7 İrās ider olmuşdı dile ĥāb-ı melālet
Efsāne-i nuĥķ-ı ķalem-i menķabe-ĥānın
- [14/b] 8 Der-beste ķalup ĥacle-i düşīze-i idrāk
Menfūri idi bıkır-i edā nükte-verānıñ
- 9 Lāĥar ķalıp ol mertebede raĥş-ı ümıdı
Hülyā-yı şa^cır idi ĥayāli şu^carānıñ

- 10 Yek-reng görüp nîk ü bed-i sarf-ı cihāndan⁴⁸
Hiç farkı h̄azefden yoğidi ʿağd-i cemālîñ
- 11 Şimdi hele ol gâile refʿ oldı cihāndan
İkbāle mübeddel olup idbār-ı zamānîñ
- 12 Kālā-yı sūhan kāsîd iken buldı revācın
Sūde mütehavvil olup encām-ı ziyānîñ
- 13 Mîn-baʿd şeker-zîr edā olsa sezādır
Müş-t-i ğam iken mühr-i bî-dürç-i dehānîñ
- 14 Çok mı bu kadar şîve-i eyyāma sitāyış
Bu mertebe elṭāfını kim gördi cihānîñ
- 15 Bir zāt-ı vezāretle kılup fā'ik-i eslāf
Ser-levḫa-i adāb idüp ṭabʿını anîñ
- 16 Erbāb-ı kemāle kılup iḫsānını efzūn
Ḳadrin idüp⁴⁹ ʿayyūka resān ehl-i beyānîñ

⁴⁸ Cihān : dehr

⁴⁹ İdüp : kılup

- 17 Kesb itdi zamānında şeref-nükte-şināsān
Düşin felege kıldı muvāzī bülāğaniñ
- 18 Kimdir saña vaşfın ideyim⁵⁰ zīver-i taqrīr
Ol dāver-i dād-āver-i cemşīd-i nişāniñ
- 19 Destūr-ı cihān fahr-i zamān Āsaf-ı zī-şān
Yektā-yı güheri⁵¹ efser-i farq u kilāniñ
- 20 Ferhunde reviş şaf-meniş şafder-i yektā
Mah-peyker-i saʿd aḡteri bu mesned-i şāniñ
- 21 Faḡru'l-vüzerā müntaḡab-ı defter-i iḡbāl
Destūr-ı pesendīdesi sultān-ı cihāniñ
- 22 Ferhunde⁵² vezīr ibn-i vezīr ol güher-efrüz
Sermāye-i fahr u şerefidür vüzerāniñ
- 23 Hem-nām-ı şehen-şāh-ı Resul zāt-ı mufahham
Bir ceyş-i nişān dāveridür devr-i zamāniñ

⁵⁰ Edeyim : eyleyeyim

⁵¹ Yektā-yı güheri : maʿnā-yı güheri

⁵² Ferhunde : bī-mişl

- [15/a] 24 Ol lücce-i ihsân ki idüp âlemi sîr-âb
Tayy eyledi nâm-ı keremin hâtem-i tâniñ
- 25 Vaşf-ı yed-i cüdî nice kıabil o kerîmiñ
Güncâyış-i mümkün mi hayâle yem ü kâniñ
- 26 Hürşîd gibi sâıı iken pertev-i ʿadli
Mehtâb olamaz hıyre-ken-i çeşm-i gitâniñ
- 27 Serdâr-ı mükerrem olalı baır-ı siyâha
Bozdı sipeh-i naıvetini şaff-ı ʿadâniñ
- 28 Envâ-ı ganimetle kıılup her biri ʿavdet
Sermâye-i iıkdâmi⁵³ olup ehl-i⁵⁴ gâzâniñ
- 29 Her râyine teşyîd ide idrâk-ı pedîdi
Olurdı hemân tevʿem-i taıdîr-i Hüdâniñ
- 30 Devrinde olur nâıun-ı tedbîrine mevkıuf
Her ʿuııde-i serbestesi erbâb-ı ricâniñ

⁵³ İkdâmi : fevzî

⁵⁴ Ehl : erbâb

- 31 Bir emre ki tevcih kıla nīm-i nigāhın
Elsine olur vākıf⁵⁵ ol sırr-ı hafānıñ
- 32 Mevdū⁵⁴ zamīri nice ahlāk-ı sūtūde
Kesb-i yed-i envā⁵⁴ kemālâtı cihānıñ
- 33 ‘Aḳdü’l-şerefā lücce kefāşir-i mesāffā
Ey faşl-ı bahārı bu kühen bāğ-ı hazānıñ
- 34 Senin der-i iḳbāline⁵⁶ ruḥsūde-i şevḳım
Kim cezbe-gehidir eşer-i kāh-rübānıñ
- 35 Cāy-ı şerefim olmuş iken sāye-i luḫfun
Şāyan mı olam⁵⁷ bār-keş-i zıll-i hümānıñ
- 36 Bir müddet olup kūşe-i güzīn reh-i ‘uzlet
Gözden geçirüp hālını ebnā-yı zamānıñ
- 37 Me’bus ḳalup dā⁵⁴ıye-i berg ü nevādan
Tutdım ḫarafın ḫavfıle dāmān-ı recānıñ

⁵⁵ Elsine olur vākıf : günehin hemān idrāk eder

⁵⁶ İḳbāline : ıḫlāhına

⁵⁷ Şāyan mı olam : bī-cā olamam

- 38 Sevķ itti beni bār-geh-i luşfına tevfiķ
Gösterdi telāfisini devr-i⁵⁸ güzerāniñ
- 39 Mebhūt iken oldım sühan-ārā-yı medīhın
Söyletdi beni çāşni-i kand-ı zebāniñ
- [15/b] 40 Tertīb idebildim bu ķadar semt-i⁵⁹ senāñı
Vüsımce güher-çini olup baķır-ı edāniñ
- 41 Kıldı der-i luřfiñ beni tekrār sühan-gū
Var hıdmet-i tıga eşeri seng-i fesāniñ
- 42 Çün kātib-i dīvāniñ⁶⁰ idim eylediñ⁶¹ aķdām
Dīvānını tertibe bu nāçiz-i gedāniñ
- 43 Dīvān mı tehī defter-i tevsīd-i emānı
Hāl-i hezeyānı gibi eyyāmı şabāniñ
- 44 Geh puļte gehī hām gehi pīş ü gehī kem
Yek-digere uymaz nesikī dürr ü hışāniñ

⁵⁸ Devr : def'a

⁵⁹ Semt : sımt

⁶⁰ Dīvāniñ : dīvānı

⁶¹ Eylediñ : eyledi

- 45 Tekmîl kı lup eyledim ithâf-ı kabûlûñ
Kıldıñ beni şermende-i ihsân-ı girâñıñ
- 46 Ahvâl-i ser-encâmımı i'läna ne hâcet
Vâkıfdur aña zâika-i sırr-ı nihânıñ
- 47 Sâlik eyler ıtnâb-ı sühan eyleme taşdı
Geldi dile pür şıdqla hengâmı du'ânıñ
- 48 Şân-ı kader oldıqça nesaq-bend suünât
Ber-câ ola tâ hükmi-i mevâlid-i keyânıñ
- 49 İqbâliñ eder câh u celâliñ ola sermed
Âfâkı tuta menqabe-i devlet u şanıñ
- 50 Her kande iseñ yâver ola rehber-i tevfiq
İqbâl ü zafer olsun iki peyk-i revânıñ

10

Bahariye der-vaşf-ı Şadrâzam Ahmed Paşa

Mefâilün / Mefâilün / Mefâilün / Mefâilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Zemîn reşk-i cinân çarh-ı felek devr-i qarâr üzre
Revândur feyz-i âsar-ı şafâ her bir diyâr üzre

- 2 Ne kālā rū-nümādur kār-geh-i şun^c-1 mevlādan
Nazar kı̄l çeşm-i ʿibretle bisāt-1 sebz-i zār üzre
- 3 Tehī bir şāh yoq berg-i emelden bu gülistānda
Kebūter lāne-sāz gunūdedür sūrāh-1 gār üzre
- 4 Dimāğ-1 cānı ta^cḫīr eyledim luḫ-1 şemīmenden
Nola terciḫ idersem sünbūli zūlf-i nigār üzre
- 5 Olur hıḫat nişār-1 ʿaḫs-i bālā-yı guşūn güyā
Nesīm oldıqça mevc-engīz-i rū-yı cūy bār üzre
- [16/a] 6 Müselsil cūylar zincir-i sīmīn ʿarż ider bilmem
Ḳalur mı pāy-1 erbāb-1 cünūn cāy-1 ḫarār üzre
- 7 Olup şāh-1 gül asāyiş-i güzīn dūş-1 bād-1 şubḫ
Süleyman tarḫ-1 evreng eyledi şan rüzgār üzre
- 8 Mişāl-i baḫr-1 aḫzar mevc-ḫīz olmaḫda şaḫrālar
Telātum itmesün mi serde sevdālar bahār üzre
- 9 Kenār-1 reh-güzār-1 bāğda zann itme nergisdir
Ḳudūm-i yāre çeşmim ḫaldı rāh-1 intizār üzre

10 Hürüş-ı sūz-i hasret çāk çāk eyler leb-i huşkim
Kerem kıl cur'a-rīz ol sākīyā bin hāk-sār üzre

11 Olup bu şevkle şīrīn-mezāk-ı bezm-i istiğnā
Acab mi bir ğazel tarḥ eylesem la'l-i niğār üzre

ġazel

12 Gubār-ı ḥaṭṭ-ı nev oldı nümāyān la'l-i yār üzre
Hücūm itdi şeh-i mülk-i Ḥabeş şan Kāndehār üzre

13 Niğāb oldı cemāl-i yāre ḥaṭṭ ben de n'ola ey dil
Çekersem dūd-ı āhı perde-rūy-ı i'tizār üzre

14 Rehā-yāb olamaz tārāc-ı ğamdan⁶² mülket-i sāmān
Şabā āşūb-ḥīz oldıkça ğīsū-yı niğār üzre

15 Görenler cism-i bī-tābımda dāğ u şerhalar yer yer
Şanurlar kıt'a-i mersiyyedir levḥ-i mezār üzre

16 Şikenc-i ṭuresin seyr ile gerd-i ḥaṭṭ-ı rüyında
Mişāl-i resm-i şahḥdır kim çekilmiş der-kenār üzre

⁶² Rehā-yāb olamaz tārāc-ı ğamdan : Ḥalāş olsun mı tārāc-ı füsūndan

- 17 Nigāh aḥvālin⁶³ ḥun-rīz eyler cünbiş-i müjgān
Sevād-ı āyet-i feth u zaferdir Zülfekār üzre
- 18 Şanur ʿanber-ḳarīn-i micmer oldı bezm-i Āsafda
Görün ḥāl-i siyāhı şafḥa-i ruḥsār-ı yār üzre
- 19 O şadr-ı fāyıkü'l- eslāf kim bezm-i celāletde
Nümāyān ḥüsn-i rüchān-ı Cem ü İsfendiyār üzre
- 20 O ḥürşīd-i sipihr-i mekremet kim rüy-ı āfāḳa
Fürüg-ı devleti yevmen fe yevmen iştiḥār üzre
- 21 Cenāb-ı şadr-ı aʿzam nām-dāş-ı faḥr-ı ālem kim
[16/b] ʿAdil olmaz cihānda kimse ol āl-i tebār üzre
- 22 Cihān perverde-i hān-ı nevāl-i dest-i iḥsānı
Edā-yı şükri farz oldı siġār üzre kibār üzre
- 23 Odur şimdi nesak-bend nizām-ı mesned-i devlet
Ki vācib resm-i tevḳīr-i cebān-ı şehir-yār üzre
- 24 Görüp cūd-ı kef-i gevher-nisārın reşk-ḥız oldı
Degil emvāc-ı zāhir cā-be-cā rüy-ı bahār üzre

⁶³ Aḥvālini : aḥvālin

- 25 K̄omaz bir daḡi taṣḡdīr itmege anı ġınā-yı k̄alb
Olan bir kez k̄arīn-i dest-i cūdī reh-güzār üzre
- 26 Vücūdı sāye-endāz-ı saf-ı erbāb-ı ʿirfāndır
Hümā eyler mi bast-ı sāye her bām u cidār üzre
- 27 K̄arīn-i ṣām-ı bezm-i ṣevkī olsa fi'l-meṣel ḡuffāṣ
K̄ılurdu tarḡ-ı lāne k̄urs-ı mihr-i tāb-dār üzre
- 28 Degil taḡlīṣ-i cān mümkin Hümā-yı lā-mekān olsa
Hücūm etdikçe bāz-ı himmeti ṣayd u ṣikār üzre
- 29 Ḥalās olmaz ʿadüvv mülk-i ademde bīm-i tenfīrin
Demīde ḡārlar zann eyleme ḡāk-i mezār üzre
- 30 Felāket ber-tarafdur kiṣver-i dilden meger ʿuṣṣāk
Ola āzürde dil-dest-i sabādan zülf-i yār üzre
- 31 O deryā-yı nevālin her sühan kim vaṣf-ı zātıdur
Dür-i ṣehvārdur iklīl-i farḡ-ı iʿtibār üzre
- 32 Ḥitāma irdi evsāf-ı cemīl-i safha-i dilde
Zamīme olsa da mefrūza-i leyl ü nehār üzre

- 33 Müşîrâ Āşafâ şadrâ vüzerâ ma^cdelet-kārâ
Budur inhâ-yı ħatr-ı bast-ı rûy-ı i^ctizâr üzre
- 34 Şikâyet ber-taraf inhâ-yı hall itsem hele bâri
Ĥuzûr-ı devlete temhîd ü vechi ihtisâr üzre
- 35 Nice ^carz-ı cemâl itsün ^carûs-ı şehr-emîni
Ĥalursa böyle mir^cat-ı derûnum inkisâr üzre
- 36 Niçün tercîh olunmaz izân-ı ma^crifet bilmem
Sebâķ-ı ^carşa-i ma^cnâda tıfl-ı nî-süvâr üzre
- [17/a] 37 Olur tayy-i mekân âsân eger ĥurşîd-i iķbâlîñ
Ĥılursa baş-ı zıll-ı mekremet bin ĥâk-sâr üzre
- 38 Du^câsın heykel-i bâzû-yı iĥlâs eyle ey Sâlik
Ĥamâildir şenâsı ġerden-i leyl ü nehâr üzre
- 39 Ola tedbîrine vâ-beste-i nazm mülket-i ^câlem
Olup mesned-nişîn-i mecd ü şân ^carz u vaķâr üzre
- 40 Ĥatâlardan ola vâreste iķbâl-i medi'l-eyyâm
Devâm-ı ^cömr ile evreng-i ^cızz ü iftihâr üzre

Fāilātün / Feilātün / Feilātün / Feilün

-. - - / . - - - / . - - - / . - -

- 1 Baḡsam āyine-i mihre raġ-ı cenān görünür
Böyle her zerrede bir mihr-i dıraḡşān görünür
- 2 Hiç gönülden mi çıkar ʿaks-i ḡayāl-i cānān
Her dem ol cāhda bir Yūsuf-ı Kenʿān görünür
- 3 Şimdi ol Yūsuf-ı ḡüsnüñ ġam-ı hecriyle baña
Meclis-i şevḡ u ṡarab külbe-i ahzān görünür
- 4 Cā-be-cā āh u enīn eyler isem mecbūrum
Sīne-i sūzān ġam-ı āteş-i hicrān görünür
- 5 Yarsız geşt-i çemen-zāra kim eyler raġbet
Güle baḡsam baña hār-ı niġeh-i cān görünür
- 6 Nice gül-çīn-i ġülistān-ı tesellī olayım
Baña her ḡār birer ḡançer-i bürrān görünür
- 7 Rişte-i āhım olup silsile-bend-i sāmān
Ḳaydü'l-āmāl-i ālem baña zindān görünür

- 8 Eylesem müddet-i eyyām gam-ı hicr-i hesāb
Her müjem eşkle bir sübhā-i mercān görünür
- 9 O Mesīhā leb-i nisbetle baña her şanemi
Bu kühen deyr-i gamın şüret-i bī-cān görünür
- 10 Ceyş-i gāmdan ne kadar hıfz u hırāset etsem
Mülk-i sāmān yine her lahzada talan görünür
- 11 Rūy-ı maşşūda nigāh eylemeden hışm-ı heves
Çehre-i buķalemun sūret-i hırmān görünür
- [17/b] 12 Tesliyet baħş-ı süveydā olamaz fā'idene
Tālī'im rehzen-i ārām-ı dil ü cān görünür
- 13 Dūrbīn-i nigeħi şevķle her lahza velī
Kūy-ı cānān baña şāyeste-i cevlān görünür
- 14 Eşheb-i himmetim āheng-i tekāpū itse
Vuslat-ı kişver-i ümmīd pek āsān görünür
- 15 Gerçi āsāndır ammā ki diyār-ı ğurbet
Diķķat olunsa mihekk-i dil-i insān görünür

- 16 Başka bir ālemi var seyr-i kenārıñ el-ḥaḫḫ
Ne temāşā görünür anda ne seyrān görünür
- 17 Zevḳ-i tecdīd-i mekān revnaḳ-ı bezm-i diger
Ḳayd-ı peyvend-i semend-i dil-i pūyān görünür
- 18 Olmayan bührever-i feyz-i diyār-ı ğurbet
Lā-cerem meclis-i ʿırfānda nādān görünür
- 19 Bezm-i yārān-ı diger⁶⁴ şoḫbet-i ehl-i ʿırfān
Ḥāṭıra şevḳ-res-i feyz-i firāvān görünür
- 20 Bā-ḫuşuş ola rehā-yāb-ı keder-i şehr-i rehā
Ki ādeme āteş-i sūzānı gülistān görünür
- 21 Şimdi bir cāy-ı dilārāda muḫīmim ki baña
Hiç ne sevdā-yı vaṭan ne ğam-ı yārān görünür
- 22 Ber ṭaraf medrese-i feyz-geh-i ünsā-üns
Bir yaña muʿcize-i ḫullet-i raḥmān görünür
- 23 Öyle bir medrese kim mişlini olsun cūyān
Yine ol āb-ı revān içre nümāyān görünür

⁶⁴ Diger : şafā

- 24 Tarhını seyr idene farṭ-ı kemālātından
Çār-ı erkān-ı dil ü ‘aqlıda noḡsān görünür
- 25 Öyle vālā ki eger revzene-i ṭāḡında
Baḡsalar ravza-i bāḡ irem-istān görünür
- 26 N’ola ta‘bīr olunursa añā rıdvāniyye
Ādeme bāḡçe-i ravza-i rıdvān görünür
- 27 Āferīn dest-i esās efken-ı mi‘mārına kim
Pīṣ-gāhında ḡıred-i vāle vü hayrān görünür
- 28 N’ola ‘āciz ise vaşfında sinimmār-ı ḡayāl
Bunda āsār-ı yed-i Āsaf-ı devrān görünür
- [18/a] 29 Şaff-der-i Cem ‘azamet dāver-i dārā himmet
Ki rikābında felek peyk-i şitābān görünür
- 30 Āb-ı rūy-ı vūzerā hazret-i Aḡmed Pāşā
Ki şükūhı haleb kayser ü hākān görünür
- 31 Zāl-i meydān-ı besālet ki hücūm itdikce
Dīde-i ḡaşm-ı tebāh-kāra nerīmān görünür

- 32 Rāyız-i dehrine irhā-i ʿinān itse eger
ʿArsa-i kevn ü mekân rahşına meydān görünür
- 33 O Felātun-meniş bezm-i hüküm kim re’yi
Hüsni-i tedbîrde hayret-fiğen-i cān görünür
- 34 Seyf-i meslûl-ı kazâ kim niğeh-i aʿdāya
Der-gııaf itse de tığın yine ʿırfān görünür
- 35 Hâk bu kim zâtına eslâf-ı nazîr eyleyemem
Gelse dārâ der-i iclâline der-bān görünür
- 36 Dergehinde nice çālâk-ı cihangirlerin
Sad hezârâni kemer-beste-i fermān görünür
- 37 Fitne devrinde nihān oldu sanurdum ammâ
Câ-be-câ çeşm-i dile gamze-i cānān görünür
- 38 İntizām üzre iken devr-i zamān lâyıı mı
Kākül-i yâr niçün böyle perîşān görünür
- 39 Sürh-püş eyler iken rüy-ı zemîni n’aceb
Her zamān tığına baıısın yine ʿuryān görünür

- 40 Gerçi ey dil vüzerā-yı selefti hep gördüñ
Kimde bu debdebe vü şevket ü ‘unvān görünür
- 41 Devr-i ‘adlinda kimin hirmen-i şabr-ı sūzān
Şem‘-i iqbālimiz ammā ki fūrūzān görünür
- 42 Hāk-ı pāy ile şeref kesb ideli şehir-i rehā
Çeşm-i erbāb-ı dile reşk-i şafāhān görünür
- 43 Görelî hāk-ı rehā-yı İrem-istān-ı neşāt
Dīdeme hiç ne Sıfāhān ne Hōrasān görünür
- 44 Kō yapılsın dil-i erbāb-ı hūlūsan yāb yāb
Hāne-i kalb-i ‘adū-yı hāk ile yeksān görünür
- [18/b] 45 Baħr-i cūd u himemā kulzüm-i luṭf u keremā
Teşne-gāne kef-i feyzin yem-i ihsān görünür
- 46 Sensin ol ma-şadağ-ı ser-i nizāmü’l ‘ālem
Sana her ‘uḳde-i rāz-ı emel āsān görünür
- 47 Hızr-ı dile olsa rezā zinde-i ahd-i keremiñ
Cūy-i yā himemiñ çeşme-i hayvān görünür

- 48 Bāğ-ı ʿadlinde bahār-ı dem-i iqbālîñ ile
Hāre düşse nazarım sünbül ü reyhān görünür
- 49 Füşhat-ı bādiye-i vaşfıñı fikr itdikçe
Dil-i sevdā-zedeye hāric-i imkān görünür
- 50 Lāl olur vūkuf-ı medhîñde zebān-ı hāmem
Gerçi her maḥfil-i maʿnāda süḥandan görünür
- 51 Bana eylerse taalluğ-ı nazar-ı mekremetiñ
Kevkeb-i tîre-i baḥtım meh-i tābān görünür
- 52 Cevherîdir bilen ancak güherin kıymetüni
Gerçi nādāna hazef-pāre-i meydān⁶⁵ görünür
- 53 ʿArz-ı kālā-yı ḥulūş ile hemān ey Sālik
Sellem-i nağd-i icābet ḫatı āsān görünür⁶⁶
- 54 Tā ki fānūs-ı sipihr içre hilāl-i ḥurşîd
Rūz u şeb dehrde mişbaḥ fūrūzān görünür

⁶⁵ Meydān: şıbyān

⁶⁶ Kesb-i aşfāf-ı icābet saña āsān görünür

55 Ola pervâne-i şem^c-i kerem-i bāy ü gedā
Demesün kimse fülān bana perīşān görünür

12

Mefāilün / Feilātün / Mefāilün / Feilātün

. . . _ / . . . _ / . . . _ / . . . _

- 1 Cihāna müjde ki ʿd-ı meserret ramazāndır
Zamān mevsim-i fasl-ı bahār bāğ-ı cināndur
- 2 Savıldı gāile-i iʿtikāf genc-i mehāfil
Zamān-ı maʿreke ʿayş u nūş-ı bāde keşāndur
- 3 Hased o rinde ki ser-germ şevk olup leb-i cūda
Bir elde gerden-i sākī bir elde rıtl-ı girāndur
- [19/a] 4 Bu demde dūş-ı ferāga bu çārsū-yı emelde
Harīr-i pertev-i mihr-i ümid bār-ı girāndur
- 5 Bu demde safha-i āyīne-i safāda nümāyān
Likā-yı sohbet-i rüz u şuhūd ʿıyş-ı şebāndur
- 6 Bu demde var ise reh-yāb-ı kişver-i ʿadem ancak
Gam u hem ü nem-i çeşm ü enīn ü āh-ı figāndur

- 7 Açıldı h̄āb-1 kederden nigāh-1 tāli^c-i eyyām
Bu devri görmedi çeşm-i zamān hayli zamāndur
- 8 Çekildi kāfile-i şevk bār-gāh-1 zamīre
Meta^c-1 kāsīd-i ğam-1 ba^cde-zīn rehīn-i ziyāndur
- 9 Hemān dil eylesün ifāde dest-māye-i şevkūn
Perend-i rāyic-i āmālī şimdi zīb dükkāndur
- 10 Mişāl-i ma^creke-i ʿId-geh-i sevād-1 süveydā
Müdām-1 cilve-geh-i şāhidān şevk-i nihāndur⁶⁷
- 11 Helāl şanma irer bāġ-1 dehre feyz-i ʿarāvet
Kenār-1 havz-1 kebūd-1 felekde şādurvāndur
- 12 Yaḥūd kenār-1 çemenzār-1 sebze-zār-1 felekde
Şükūfe-zār-1 nücūm içre sūsan-1 leme^cāndur
- 13 Yaḥūd biri birine gösterir safā-yı zemīni
Ser-i benān muḥannā-yı huriyān-1 cināndur

⁶⁷ Şevk-1 nihāndır :ʿışve-künāndır

- 14 Yaḥūd şikence-i ebrūsıdur ki zīr-i çemenden⁶⁸
Sipih-r-i çeşm-i kevākeble āleme nigerāndur
- 15 Yaḥūd letāfet-i rūy-ı zemīne reşk ü ḥasedden
Nümūde⁶⁹ sīne-i gerdūnde ḥançer-i ḥalecāndur
- 16 Yaḥūd hamāil-i sīmīn-i zīb gerdēn-i gerdūn
Meger şikeste mizāc-ı ğam-ı hużūr-ı cihāndur
- 17 Yaḥūd numūne-i cürm-i zebān çarḥ-ı felekdür
O da benim gibi ol kām-kāre menkıbe-ḥāndur
- 18 Vezīr-i şāf-ı zamīr ol dilīr-i pāk-i güher kim
Müşīr-i ′ālem ü destūr-ı pādīşāh-ı cihāndur
- 19 Semiyy-i Cāmi^c-i Ḳur’ān sūtūde⁷⁰ Āsaf-ı zī-şān⁷¹
Yegāne sāff-der-i zīşān ki bī-mişl-i zamāndur
- [19/b] 20 O sadr-ı rāye-keş-i ma^cdelet ki şöhret-i zātı⁷²
Hemīşe dāğ-ı süveydā-yı rūh-ı Nüşirevāndur

⁶⁸ Çemenden : çemende

⁶⁹ Nümūde : hemīşe

⁷⁰ Sūtūde : müşīr

⁷¹ Zī-şān : deverān

⁷² Zātı : ′adli

- 21 O Hızır-ı kişver-i tevfiķ kim tarīk-i sedādı
Müdām mülk-i rüşen-dilān-ı ‘ālemiyāndır
- 22 Sülūk-ı rāsti bu şūre-zemīn rāh-ı talebde
Medār-ı āb ile pāy-ı tab^c-ı kiçrev-i şāndur
- 23 Dehān-ı tīg-i ser-endāz ü cān-güdāzıne lā-büdd
Hudūd-ı gerden ehl-i fesad seng-i fesāndur
- 24 Şekībe kalmadı devrinde kār-ı ger-i meger ancak
Nühüfte ğamze vü nīm-i nigāh-ı çeşm-i tabāndur
- 25 Kılursa kâf-ı ‘ademde n’ola remīde-i pervāz
Hümā-yı fitne be-güriste şehper-i tayerāndur
- 26 Hirās-ı lerziş-i tiğinden ehl-i zulm ü şekāvet
Müdām teb-zede vü dil-rübūde-i hafāķāndur
- 27 Egerçi şimdi nümā-bağş-ı şūre-zār-ı halebdür
Vücūd-ı kılbüd-i cism-i dehre rūh-ı revāndur
- 28 Hāyāl-i midḫati vāreste-i taḫayyül-i dildür
Meāl-i himmeti bīrūn-ı ḫadd-i nutķ u beyāndur

- 29 Cilā-yı tabᶜını bir şāir eylesem eger imlā
Şanur ḥayālını mīr'āt-ı saf-ı pūr lemeᶜandur
- 30 N'ola o şevḳle olsam ğazel-serā-yı meserret
Sūḥan-verān-ı zamān reşk ü ğamla beste dehāndur

Ġazel

- 31 Nigeḥ ğüşāyiş-i subḥ-ı saᶜadet-i nigerāndur
Görünmedüñ bize iy nūr-ı dīde ḥayl-i zamāndur
- 32 Dirigᶜ-i hiddet-i vasluñ mişāl-i cūy-ı sirişkin
Revāndur güzerāndur seriᶜatü'l-cereyāndur
- 33 Tenevvür sinemi tūfān-ı hayr eyledi āḥir
Ḥurūş-ı cūy-ı sirişke sebep o serv-i revāndur
- 34 Metaᶜ-ı rāz-ı derūnum ḳalur mı böyle nühüfte
Siyāh-nāz ise ğāret-ger-i ḥazīne-i cāndur
- 35 Taḥayyül-i sūḥanıñ olsa Sālikā n'ola bārıñ
Müdām-ı fikr ü ḥayālīñ meāl-i müymiyāndur
- [20/a] 36 Vezīr-i Cem-siyerā dāver-i sürüş ḥışālā
Eyā erīka-i ᶜadli melāz-kevn ü mekāndur

- 37 Ḳudūmüñ oldı hele bā'is-i nümāyiş-i şehba⁷³
Bu huşk-sāl tehī neşvede Hüdāya 'ayāndur
- 38 Nesīm-i ma'celet-i çār-bāğ kıldı cihānı
Egerçi şimdi zamān mevsim-i şitā-yı hazāndur
- 39 Muḥit-i sāhire-i dehr olup bisāt-ı şükūhuñ
Basıta şaḡa-i şehbā karīn-i emn ü emāndur
- 40 Du'ā-yı devletiñ olsa 'acib mi ḡalka farīza
Vücūd-ı pür-şerefiñ heykel-i gezend-i cihāndur
- 41 Görüp 'adū-yı kapuñda gelür niyāza cebāret
Kilāb-ı dergehiñ ey hātem-i zamāne cebāndur
- 42 Sitāyişiñ girih-i rişte-i zamīr idi şimdi
Ḳalem o şevkle gevher-nişār-ı bezm-i beyāndur
- 43 Baña nümūde iken vāridat-ı levḡ-i taḡayyül
Beyān-ı midḡat-i zātıñ mevāridü'l-himeyāndur

⁷³ Nümāyiş-i şehbā : rutūbet-i eyyām

- 44 Ne denlü kerem-i ‘inan semend-i nāṭıķam olsam
Medārıñ reh-i vaşfiñ⁷⁴ mezāliķ-i dil ü cāndur
- 45 ‘Ale’l-ḥuṣūş sebāķ-ı süḥanda Edhem-i ḥāmem
Dü-ḥaṭve-sāz-ı berāyā-yı ‘arşa-i melevāndur
- 46 Benim o ğavşa-ger-i lücce-i süḥan ki⁷⁵ maķālem
Girān-baḥā güher çār-sū-yı cevheriyāndur
- 47 Benim o mihr-i cihān-tāb-ı āsumān-ı belāġat
Kemīne pertevim āşüb-ḥīz-i kevn ü mekāndur
- 48 Medār-ı faḥr u ğurūrum kemāldir baña yoķsa
Dinür ḥuzūr u ḳafāda fülān ibn fulāndur
- 49 Semend-i nāṭıķamıñ hem-‘ınānı var ise gelsün
Tehī degil bu fezā cilve-ġāh-ı tevsen-i cāndur
- 50 Medīḥ ise ġarażıñ Sālikā nedir bu temeddüh
Baķılsa cümle meāl-i ‘ibāretiñ hezeyāndur

⁷⁴ Vasfiñ : medhiñ

⁷⁵ Lücce-i süḥan ki : ḳulzüm-i ḥükm ki

[20/b] 51 Hemîşe tâ ki kudûm-i huçeste-i meh-i şevvâl
Medâr-ı mevsim-i Ğd-ı meserret-i ramazândur

22 Nehâr-ı Ğyd ola şâmî nümüne leyle-i kadre
Bu hâhiş ile dil avân-güzâr-ı devr-i zamândur

23 Ola temîme-i hırzû'l-aman sitâyiş-i zâtı
DuĞâ-yı devleti halk-ı cihâna vird-i zebândur

13

Fâilâtün / Feilâtün / Feilâtün / Feilün

_. . . _ / . . . _ / . . . _ / . . . _

1 Ey nesak-bend-i şeref-nâme-i âşâr-ı kerem
Vey tırâz-ende-i Ğunvân-ı nümû-dâr-ı kerem

2 Eylediñ Ğâlemi sîr-âb-ı zülâl-ı reĞfet
Keff-i ihsânîñ olup kulzüm-ı zaĞhâr-ı kerem

3 Kimseden muĞtebes-i feyz olamaz çeşm-i ümîd
Der-i iĞbâlîñ iken maşrıĞ-ı envâr-ı kerem

4 Eylemiş buse-geh-i zümre-i erbâb-ı recâ
Kûşe-i dâmen-i iclâlîñi girdâr-ı kerem

- 5 N'ola devriñde cihān kec-küleh-i şevk olsa⁷⁶
Gül zātıñdur olan zīver-i destār-ı kerem
- 6 Yeridür şubḥ u mesā kılsa maḥatt-ı iclāl
Sāḥa-i devletiñi kâfile-sālār-ı kerem
- 7 Sadeḫ āsāna revā ğayre dehen-bāz olmaḫ
Her bir engüştüñ iken ebr-i güher-bār-ı kerem
- 8 Cevher-i zātıña vā-beste imiş fehm itdim
Arz-ı himmet ü keyf ü kem ü miqdār-ı kerem
- 9 Kḫand-ı nuḫḫıñla olur vāyede ḫālet-i şevk
Tūḫ-ı nāḫıḫaya şīve-i güftār-ı kerem
- 10 Fihris-i fenn aḫāsiñ n'ola olsa her dem
Midḫatiñ nāşiye-zīb-i ser-i tomar-ı kerem
- 11 Böyle āĝāz ider evsāfiña tevḫīr-i kenān
Bezm-i ālemde sitāyiş-ger-i aḫbār-ı kerem
- 12 Bīgerān baḫr-i aḫā menbaı cūd u iḫsān
Lücce-i ayn-ı himem vābil-i murdār-ı kerem

⁷⁶ Gülşen-i dehr olalı nāmiye-dār- lutfına

- 13 Āb-ı rû-yı vüzerâ râtibe-i bahş-ı vükelâ
 Zîver-i tâc-ı ‘atâ⁷⁷ gevher-i şhvâr-ı kerem
- [21/a] 14 Bermekî tab^c u sehâ tıynet ü hatem-sîret
 Zuhr-ı erbâb-ı himem zîre-i ahyâr-ı kerem
- 15 Şahibü’ d-devle mühim-sâz-ı mürâ‘at-ı umûr
 Vâkıf-ı râz emel-i nâkıd-ı mi‘yâr-ı kerem
- 16 Āşaf-ı devr-i zamân ya‘ni ‘Ali Pâşâ kim
 Zâtıdır mâ-şadağ u şöhret-i kerrâr-ı kerem
- 17 Bâhirü’ l-mekreme kim lâzıme-i fıtratıdır
 Şıme-i luğf u secâyâ-yı sehâ-kâr-ı kerem
- 18 Nice Cem^c-i cür‘a-keş bezm-i şafâ-yı cūdî
 Nice hâtem der-i luğfında talebkâr-ı kerem
- 19 Ruğ-bahşâ-yı ‘atâdır der-i iclâlinde
 Hâtemiñ cân mı var k’eyleye izhâr-ı kerem
- 20 Yem ü kân- yekdeme ihsânına olmaz cebân
 Dest-i zer-pâş eger eylese işâr-ı kerem

⁷⁷ ‘atâ : şeref

- 21 Himemin eyleyüp erbāb-ı ulūbe marūf
Eyledi Şeş ciheti marık-ı envār-ı kerem
- 22 ıldı zātın nazar-ı himmet-i aŐhāb-ı kūŐūf⁷⁸
Merkez-i dāire-i gerdiŐ-i pūr-kār-ı kerem
- 23 Rāha-i cūdī olup halka-i medār-ı raat
Eyledi ālemi Şermende-i bisyār-ı kerem
- 24 Olalı maraf-ı tevciye-nigāh-ı lutfı
Herkesi oldı celī nūkte-i dūŐ-vār-ı kerem
- 25 adr-dān nūkte-verā nā-ad-i cins-i hezā
Ey gūher-senc-i revāyiciñe bāzār-ı kerem
- 26 Eyledim bār-geh-i lufıñā hālīm ilān
Devletiñde olayım ben de sezā-vār-ı kerem
- 27 Rāyic olmaz bu sited-gāh-ı temennāda eger
Nad-i cān ile hıred olsa haridār-ı kerem
- 28 Dil-i bī-āre yine huşk-leb-i hārmāndır
İtse gar ālemi ger lūcce-i zehhār-ı kerem

⁷⁸ Eyledi zātını abza-i nigh utb-ı zamānla kūŐūf

- [21/b] 29 Kāle-i كمره şîre kim eyler ragbet
Olur elbette cerîr olsa da cerrâr-ı kerem
- 30 Kâilemdür dürdine cām-ı nevâziş olsun
Elime girmez ise sâğar-ı ser-şâr-ı kerem
- 31 Leked-i himmetüñ eylerse nevâr sulţânım
Dîde-i baht-ı tebehkârımı bî-dâr-ı kerem
- 32 Eylemez baʿd-ı ser-âğâz-ı duʿâ ey Sâlik
Böyle ҡalmaz açılır ʿuḳde-i düşvâr-ı kerem
- 33 Tâ ki kâlâ-yı sühan-kâr geh-i nâṭıqadan
Gâh u bî-gâh ola pîrâye-i bâzâr-ı kerem
- 34 Bula behbūd-ı nigâh ile cihân luţf u mîzâc
Der-i cūdında şifâyâb ola bîmâr-ı kerem
- 35 Ola âyine-i râyinde pezîr ey şuver
Şafvet-i rû-yı şafâ ḥande-i ruḥsâr-ı kerem

Mefāilün / Feilātün / Mefāilün / Feilün

. _ . _ / . _ _ _ / . _ . _ / . _ _

- 1 O dil ki bādiye-peymā-yı vuşlat olmışdur
Hezār merhale mehcūr-ı fırsat olmışdur
- 2 Dil-āverān-ı reh-i imtiyāz olan añlar
Mecāz-ı rāh-güzār-ı haķıķat olmışdur
- 3 Hezār gemşid-i kān fezā-yı ħarmān
Firāķ-ı bedreķa-i rāh vuşlat olmışdur
- 4 Olur mı keç-menişān mīve-çin-i bāğ-ı ümīd
Nihāl-i bağ-ı emel istikāmet olmışdur
- 5 Benān-ı ħırş ile ħall olmaz ʿuķde-i āmāl
Kilīd-i daħme-i ħāhiş ķanāʿat olmışdur
- 6 Ne bilsün anı leked-ĥār-ı pāy-ı keşret-i olan
Selāmet-i dü-cihān künc-i vaĥdet olmışdur
- 7 Baķılsa halce-nişinān-ı ʿālem-i ünse
Sirişķ-i gāze-i rūy-ı hacālet olmışdur

- 8 Hulāşa pāy-ı hıred geşt rāh-ı maʿnāda
Müdām āb ile pīrā-yı külfet olmuşdur
- [22/a] 9 Şühūd-ı şevk olamaz kuhl-ı feyz-i dīde-i cān
Meger ğışāve-i çeşm-i başiret olmuşdur
- 10 Bulur mı ceyb-i emel iltiyām sīne-i şevk
Hemīşe çāk-hūr-ı dest-i ğayret olmuşdur
- 11 Ne gūne eylesün āġāz-ı mācerā-yı ümīd
Dehān ki huşk-leb-i sūz-ı hasret olmuşdur
- 12 Nigāh-ı hayretim encüm-şümār-ı şām-ı heves
Likā-yı şubh ise merhūn-ı haclet olmuşdur
- 13 K̄alup firīfte bāzīçe-gāh maṭlabda
Serim nümüne-i kūy-ı melāmet olmuşdur
- 14 Murād-ı baş-ı sühandır egerçi fi'l-cümle
Şikāyet-i felek ʿuşşāka ʿādet olmuşdur
- 15 Hücūm-ı leşker-i ğamdan hirās ider mi o kim
Girizgāhı o zāt-ı saʿadet olmuşdur

- 16 Yegāne-i vüzerā zīb-i mesned-i vükelā
Ki zātı güher-i iklīl-i devlet olmuşdur
- 17 Semiyy-i şīr-i Hüdā Hazret-i ‘Ali Pāşā
Ki zātı zīver-i evc-i şadāret olmuşdur
- 18 O nuḥbetü’l-keremā kim nevāl-i mekremeti
Cihāna māide-i cūd u re’fet olmuşdur
- 19 Meāl-i levḥ-i zamīri ḥārīḳ-ı ‘ādāt
Vücūdı nüşḥa-i fenn-i kerāmet olmuşdur
- 20 Müdām-ı tekye-i cūdında cünd-i ehlullah
Ṭufeyl-i dāire-i vecd ü ḥālet olmuşdur
- 21 Metā‘ı kāsīd-i ‘ırfāna nigāh-ı luṭf ile
Revāc-yāb-ı sited-gāh-ı raġbet olmuşdur
- 22 Şüküftedür gül-i ḥāhiş ki reşḥa-i ḳalemi
Riyāz-ı ‘āleme bārān-ı raḥmet olmuşdur
- 23 Cihān hemīşe sebāḳ-ḥān-ı fenn-i iḥsānı
Vücūdı nüşḥa-i cūd u semāḥat olmuşdur

- 24 Hezār külbē-i aḥzānı kıldı ḥacle-i şevḳ
Zamān-ı raḥfeti ʿıd-ı meserret olmuştur
- [22/b] 25 Derūn-ı sīne-i ḥāsıd ḳo ḳāk ḳāk olsun
Hadeng-i reʿy-i ḳarīn-i işbāt olmuştur
- 26 Şebān-geh ʿālem-i ḥülyāda vaḳf-ı ḥayret iken
Bu rāz lāyih-ı çeşm-i beşāret olmuştur
- 27 Vücūdı bir daḫi mesned-nişīn olur zīrā
Ricāl-i ḡaybden imdād-ı himmet olmuştur
- 28 Egerçi niçe zamān mühr-i devlet ü iḳbāl
Rehīn-i tefrīḳa-i dest ḡāret olmuştur
- 29 Esīr-i pençe-i her nā-sezā olup nice sāl
Ġam-ı firāḳla pür-dāḡ-ı ḥasret olmuştur
- 30 Ümīddür yine ehline-i vuşul bula
Esīr-i keş-me-keş-i dest-i firḳat olmuştur
- 31 Bulur zuhūr ḥabāyā-yı vāridāt-ı ḥayāl
Zamīri āyine-i rāz-ı ḥikmet olmuştur

- 32 Ne gūne eylesem ıtnāb-ı vaşf-ı zātı muḥal
Maşūn-ı gūşış-i ḥadd-i feşāḥāt olmuşdur
- 33 Sitāyiş-i sebep-i lüknet-i zebān kılam
Medīḥi ‘aḳdü’l-lisān belāḡat olmuşdur
- 34 Müşīr-i dād-gerā kām-baḥş-ı ehl-i dilā
Kerem-verā dem-i temhīd-i ḥācet olmuşdur
- 35 Ḥitām-ı nazmda taḳdīm-i müdde‘ā-yı dile
Gürūh-ı zümre-i ‘irfāna ruḥsat olmuşdur
- 36 Hezar merhaleden şayt-ı gūş-ı iclālūñ
Ḳarīn-i sāmime-i gūş-ı raḡbet olmuşdur
- 37 Ne gūne oldum ise müstemidd-i nīl ü ṭur
Ḥatır-nümā-yı ḥilāf-ı irādet olmuşdur
- 38 Çoḳ arzū-keş idim pāy-ı būs-ı iclāle
Hezar şükr ki maḳrūn-ı firşat olmuşdur
- 39 Sefīne-i süḥanımdan yem-i medīhiñde
Bu kāle zīver-i dest-i ṭabi‘at olmuşdur

40 Sezā keşīde-i silk-i kabūl-i tāmın ise
Dür-i yetīme-i dürc-i fesāhāt olmuşdur

[23/a] 41 Duʿā-yı devlet ü iqbālī Sālikā min bāʿd
Farīza-i dem-i vaqt-i icābet olmuşdur

42 Ola maşūn-ı havādiş o zāt-ı vālā kim
Cihān fezleke-i cūd u reʿfet olmuşdur

15

Mefūlū / Fāilātū / Mefāilū / Fāilūn

__ . / _ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Oldıkça rüz-ı ʿıyd-ı qarīn-i şafā-yı vaqt
Tertīb-i bezm-i hāhiş olur muqtezā-yı vaqt

2 Hengām-ı kesb-i şevk u şafā-yı derūndur
Dilden remīde oldı ğam-ı nā-be-cā-yı vaqt

3 Demdür qarīn-i sāhil-i mest-i necāt ola
Üftāde-gān lücce-i havf u recā-yı vaqt

4 Demdür netīce-bağş-ı kıyās-ı ümid ola
Şekl-i emel teqābül-i şart u cezāyı vaqt

- 5 Şāyāndur olsa fāiz-i⁷⁹ behbūd-ı tesliyet
Zahm-aşnā-yı nāvek-i cevı ü cefā-yı vaqt
- 6 Evreng-i dilde kesb-i şükūh-ı neşātla
Oldı gedā-yı bī-ser ü pā pādīşā-yı vaqt
- 7 Kesb eyledi mecāz-ı haqīkatle ittiḥād
Yek-rengdür sürūr ile şimdi ʿinā-yı vaqt
- 8 Oldı zihām-ı neş'e-i şevk u sürūrdan
Tev'em-mezāk-ı şāh u mīzāc-ı gedā-yı vaqt
- 9 Her levḥ-i sīne fezleke-i intiḥāb-ı şevk
Her dil cerīde-i raqam-ı müdde'ā-yı vaqt
- 10 Her mesned-i vekārede bir rind-i Cem'ı-meniş
Her şafḥa-i neşātıda bir bī-ķarā-yı vaqt
- 11 İrād ider sevānih-i gaybiyyeden sūḥan
Güftāre gelse şā'ir-i siḥr-i āzmā-yı vaqt
- 12 Olsa ʿaceb mi lezzet-i şehd-i şühūd ile
Destimde ḥāme tūḫī-yi şīrīn ādā-yı vaqt

⁷⁹ Fāiz : nāil

- 13 Tebrîk-i ʿîd için ider endîşeye sünûh
Vaşf-ı cenâb-ı şadr-ı huçeste likâ-yı vaqt
- 14 Destür-ı nâm-dâr u müşîr-i felek-medâr
Vâlâ tebâr-ı gevher-i ʿâlem-behâ-yı vaqt
- [23/b] 15 Pâşâ-yı Cem-i cenâb-ı vezîr-i hîred-nişâb
Pîrâye-bağş-ı mesned-i ʿizz ü ʿalâ-yı vaqt
- 16 Yaʿni vekîl-i muṭlağ-ı evreng-i şalṭanat
Ferman-revâ-yı ʿâlem müşkül-keşâ-yı vaqt
- 17 Ol müsteşâr mesned-i devlet ki kilik-i şunʿ
Fermânın itdi tevʿem-i hüküm-i kazâ-yı vaqt
- 18 Vâlâ şiyem ki nüshâ-i evşâf-ı zâtıdır
ʿAqdeʿl-lisân-ı nâṭıka-i ezkiyâ-yı vaqt
- 19 Şubḥ u mesâ-yı meşgale-i iltizâmıdır
Celb-i kulüb u maṭlab-ı kesb-i rızâ-yı vaqt
- 20 Hâl-i ğadabda berç-ı cihân-süz-ı iktidâr
Cây-ı keremde ḥatem-i şöhret-nümâ-yı vaqt

- 21 Mîzâb-ı hâme-i terîdir çeşme-i hayât
K'olmakda vâye-bağş-ı huşûl-ı ma'nâ-yı vaqt
- 22 Mevķûf nâhun-ı ğazab u luţfıdır müdâm
Best u ğuşâd-ı 'uķde-i ħavf u recâ-yı vaqt
- 23 Pâyine yüz sürüp n'ola olsam karîn-i kâm
Buldum ğubâr-ı ħâk-rehin kimyâ-yı vaqt
- 24 Şadrâ müşîr ma'celetâ dâd ğüsterâ
Ey zîr-i sâye-i keremi mültecâ-yı vaqt
- 25 Kıldım lisân-ı ħâlle taķrîr-i müdde'â
Gelmez beyâna bîş ü kem mâcerâ-yı vaqt
- 26 Devriñde ħâkle⁸⁰ ire yeksân revâ mıdır
Minâ-serâ-yı ħaţar-ı seng-i cefâ-yı vaqt
- 27 Yoķdur bu ħuşk-sâl-i keremde ķuluñ gibi
Mehcür-ı luţf-ı devr-i emel bî-nevâ-yı vaqt
- 28 Bu ıztırâba nisbet ile rüzğârda
Olsaydı bādî-yi tesliyet-i câ-be-câ-yı vaqt

⁸⁰ ħâkle : ħâk ile

29 Hâhiş-ger-i meded resî-i hıızr-ı luţif kim
Kaldım esîr-i bâdiye-i tengnâ-yı vaqt

[24/a] 30 Sâlik du'aya eyle ser-âgâz şıdk ile

Oldıca vâşıl-ı şeref-i rüşenâ-yı vaqt

31 Ehl-i karîha tâ ki ümîd-i kabûl ile

Ola raqam-nüvîs-i medîh u şenâ-yı vaqt

32 Eyyâm-ı sūr-ı şevkle hem-ıadr-ı ıyd ola

Devr eyledikçe ılemi şubh u mesâ-yı vaqt

33 Tefîk-i Hâk refîki olup her umürda

Mesned-nişîn-i devlet ola bâ-şafâ-yı vaqt

16

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

(_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _)

1 Hâbbezâ devr-i meserret mevsim-i garrâ-yı ıd

Bârekallâh ıtidâl-i vaqt-ı şevk-efzâ-yı ıd

2 Her gedâ-yı farı-ı hücum şevkle Cemşid-i vaqt

Farı-ı dehre sâye şaldı sipihr-i ıanqâ-yı ıd

- 3 K̄ays-ı dil min-ba‘d-ı dāmen-gīr-i istifnā olur
K’oldı gerdün k̄āid-i cemmāze-i Leylā-yı ƒıd
- 4 Dest-i ŧevk oldıķça her laħza ƒmān-gīr-i neŧāt
Teng olur rahŧ-ı ħayāle vüs‘at-ı pehnā-yı⁸¹ ƒıd
- 5 Ĥayre-sāz-ı çeŧm-i ŧūr-ı t̄ālī‘-i vārun olur
Ceyb-i ƒālemden nümūdār yed-i beyzā-yı ƒıd
- 6 Nāŧiye-zīb-i vaķāyi‘-nāme-i eyyām olup
K̄ıldı tevlīd-i sa‘adet beyze-i ğarrā-yı⁸² ƒıd
- 7 Olmasun mı ƒandelīb dil-i nağam-sāz-ı t̄arab
Zīb-i destār-ı meserretdür gül-i ra‘nā-yı ƒıd
- 8 Sevķ-i ŧevk eyler zihām-ı kām ile kesb-i revāc
Zīb-i dūŧ oldıķça tıfl-i ħāhiŧ-i kālā-yı ƒıd
- 9 ŧevķ-i vaŧf ile yine bir māh-ı cevzā t̄al‘atın
Dilden oldı rev-nümā bir maṭla‘-ı ğarrā-yı ƒıd

⁸¹ pehnā-yı : fezā-yı

⁸² ğarrā : tuğrā

gazel

- 10 Oldı şevķiñ germ-sāz-ı şevķ-i istiğnā-yı ƒd
Dāğ-ı ƒaşķındur tırāz-ı dāmen-i kālā-yı ƒd
- 11 Pertev-efrūr-z-ı dil ol iy āfitāb-ı evc-i nāz
Rūšenā-yı şubħ-ı vaşlıñdır şeb-i yeldā-yı ƒd
- [24/b] 12 Olmasun mı zīb-i evreng-i füsün oldıkça sen
Bezm-i ħüsniñde meges-rān-ı tır-ra-i ħaverā-yı ƒd
- 13 ƒArz-ı nāz u naĥvet itdikçe şehid-i ħamzeñe
Ĥün-ı dil yetmez mi dest-i şūħuna ħınnā-yı ƒd
- 14 ƒId-ı gāhī cāy-ı rüstā ħayr-ı ƒuşşāk eyledüñ
Seyr-i dīdārıñ olup germiyyet-i ħavgā-yı ƒd
- 15 Çeşm-i mestāniñ yeter ħāret-ger-i ārām-ı dil
Ey ħırām-ı naĥveti hengāme-i ferdā-yı ƒd
- 16 Tābıñı tārāc-ı mülk-i dil ħazer kııl āhdan
Ey siyeh-mest-i füsün-ı neşve-i şaĥbā-yı ƒd
- 17 Cevre ruĥşat yok cefādan fāriğ ol kim lā-cerem
Vāşıl-ı semƒ-i müşir-i dehr olur şekvā-yı ƒd

- 18 Şadr-ı dārā mertebe destūr vālā menķabe
Kām-baḥş-ı mülk-i devrān bāsıṭü'n-naʿmā-yı ʿıd
- 19 Şāhib ol düvel müşīrū'l-milele şadr-kām-kār
Nüşa-i fenn-i mekārım ḥāşıl-ı maʿnā-yı ʿıd
- 20 Āşaf-ı yektā cenāb-ı Muşafa Paşa k'odur
Eyleyen eyyām-ı luṭfin ʿāleme hem-tā-yı ʿıd
- 21 Vāye-baḥş-ı müstemem-dān kim fūrūğ-ı ʿadlle
Bār-gāh-ı re'fetin afāķa kıldı cāy-ı ʿıd
- 22 Bār-gāh-ı devletinden eyleyüp tecdīd-i şevķ
Oldı ḥılʿat-pūş-ı luṭfı ķāmeti vālā-yı ʿıd
- 23 Müstemedd-i ḥāme-i imdādıdır naķş-ı ümīd
Müstefād-ı nüşa-i eyyāmıdır feḥvā-yı ʿıd
- 24 Māye-i kesb-i şeref besdür ricāl-i devlete
Dāmeni oldıķça vaķf-ı būs-ı istidʿā-yı ʿıd
- 25 Şāhid-i iķbālınıñ medd-i nigāh-ı luṭfıdır
Nev-be-nev şīrāze-bend-i defter-i eczā-yı ʿıd

- 26 Neş'e-i pā-der-rikāb-ı ʿıda oldıķça dūçār
Dehrde eyler ŧümül-i re'feti ebķā-yı ʿıd
- 27 Hāme-ver dem-beste-i meŧķ-i mükāfāt-ı senā
Oldı hān-ı luḡf-ı dehre ni'met-i ʿuzmā-yı ʿıd
- [25/a] 28 Çār mevc-i ğamdan āsāyiŧle oldı ʿākıbet
Fülk-i hāhiŧ lenger-endāz-ı yem-i mersā-yı ʿıd
- 29 Bi'l-bedāhe müntesic āmāl-i dildir lā-cerem
Hadd-i ŧafrā-yı meserret heykel-girā-yı ʿıd
- 30 Āsafā deryā-kefā destür-ı hātem maŧrafā
Ey müŧir-i ma'celet ŧadr-ı kerem pīrā-yı ʿıd
- 31 Sāmi'a zīb-i ķabül olmazsa da hengāmıdur
Ruŧsatuñla hāk-i pāy-ı devlete inhā-yı ʿıd
- 32 Mazhar-ı luḡfuñ olup defa'atle bu çākeriñ
Olmasaydım cāy-gir-i defter-i mümzā-yı ʿıd
- 33 Vāŧıl-ı sūy-ı recā eyler muzıķ-ı havfdan
Herkesi emniyye-i vaķt-ı ŧafā hulyā-yı ʿıd

- 34 Bîş ü kem her fârisü'l hayl-i hayâle ʿâdetâ
Cilve-gâh-ı tevsen-i endîşedür merʿâ-yı ʿîd
- 35 Câh-i hayretden mukarrerdir selâmet kim bulur
Şevk-i bâhş-ı Yûsuf-ı dil şayt-ı yâ büşrâ-yı ʿîd
- 36 Fikr-i gül kıand-ı medîhiñle olur dem-sâz-ı şevk
Tûḫ-ı kilik olsa destimde n'ola güyâ-yı ʿîd
- 37 Eyledim âḫir صبطل vaşfıñna rabṭ-ı zamân
Cây-ı sebaḫ Edhem-i ḫâmem olup meclâ-yı ʿîd
- 38 Tayy-i râh-ı midḫatiñdir yine aḫsâ-yı merâm
Olsa da ḫâmem ḫân-ı reh-i selmâ-yı ʿîd
- 39 Mevsim-i ʿîd-ı şafâdur ben daḫî olsam n'ola
Devletüñde vâye-mend hazz-ı müstevfâ-yı ʿîd
- 40 Sıḫlet-i taşdıḫi ḫo tayy-i maḫâl it Sâlikâ
Olsa da hengâm-ı itnâb-ı şenâ eşnâ-yı ʿîd
- 41 İñfilâḫ-ı şubḫ daʿvâtıñla demdür kim ola
Maşrıḫ-ı nûr icâbet-i sâḫa-i pehnâ-yı ʿîd

- 42 Bār-gāh-ı izzet-i deryūze-i maḳbūldür
Sıdḳla bast-ı keff-i dest istidā-yı ıd
- 43 Ola devlet ber-devām şāhid-i maḳlūb-ı bekām
[25/b] Nāḩun-ı seyr ile münḩall-i uḩde İsrā-yı ıd

17

Der vāsf-ı şadrāzam Aḩmed Paşa

Fāilātün / Feilātün / Feilātün / Feilün

— . — — / . . — — / . . — — / . . —

- 1 Olalı cāy-gehim belde-i şebbā-yı ḩaleb
Peyk-i endişem olur bādiye-peymā-yı ḩaleb
- 2 Cā-be-cā gerçi zamīre irer irās-ı telāş
Serde sevdā-yı vaḩan sīnede ḩülyā-yı ḩaleb
- 3 Ber-ḩarafdur dil-i sivā-zededen şimdi o şevḳ
Oldı çün cāy-ı ikāmet baña mecvā-yı ḩaleb
- 4 ḩalmanı dāıye-i geşt-i cihān ḩāḩırda
Seyr-i çeşm itdi beni seyr ü temāşā-yı ḩaleb

- 5 Cüst ü cü eyleyerek bâdiye-i hÿlyâda⁸³
Kalemim oldu yine menkıbe-pîrâ-yı Haleb
- 6 Ney-i hâmemle olup cilve-geh-i tıfl-i hayâl
Kasbû's-sebak-ı kemâlâtta meclâ-yı Haleb
- 7 Dürbîn-i raşad-ı zâikâda ancak olur
Çeşm-i tahayyünle idrâk-ı mezâyâ-yı Haleb
- 8 Oldı çün merdümek-i dâde-i rebî' meskûn
Cây-ı âsâyiş ise ancak olur cây-ı Haleb
- 9 Zulmet-i şâm-ı garîbâna olup şubh-ı vaţan
Reşk-i şâm olsa sezâ şehr-i dilârâ-yı Haleb
- 10 Mâh-ı rüyânı olup encümen-efrûz-ı heves
Tev'em-i şubh-ı şafâdır şeb-i yeldâ-yı Haleb
- 11 Rûy-ı hÿbânına im'ân-ı nigâh itdikçe
Simyâ-gâr olur endîşede sîmâ-yı Haleb
- 12 Uğde-i hatır olur medd-i nigâh-ı hayret
Cilve-gâh-ı şuver oldıkça merâyâ-yı Haleb

⁸³ hÿlyâda : Mî'nâda

- 13 Lā-cerem destres-i künc-i emeldir herkes
Çün habāyā ile pür oldı zevāyā-yı Haleb
- 14 Olmada imti'an zīver-i düş-ı taḥsīn
Münteşir her tarafa cins-i hüdāyā-yı Haleb
- 15 Cān bulur perveriş-i āb u hevāsıyla vücūd
Rāyic olmazsa n'ola kār-ı eṭṭibā-yı Haleb
- 16 Bī-muḥābā dolamam keç-küleḥ-i da'vī-yı nazm
Sālikā sīret-i faẓl üzre der-ebnā-yı Haleb
- [26/a] 17 Bā-ḥuṣūş ol himem ārā-yı celilü'l-şāniñ
Buldı zātıyla şeref-mesned-i vālā-yı Haleb
- 18 Zāt-ı ferḥunde-şīm ḥazret-i şadr-ı sābıḳ
Āsaf-ı devr-i zamān şafder-i yektā-yı Haleb
- 19 Dāver-i devr-i felek merdümek-i çeşm-i cihān
Nāzımü'l-mülk-i ğınā perver-i ma'na-yı Haleb
- 20 Dest-i tevfiḳde maḳrūn-ı güşāyiş mi degil
Nāḥūn-ı yüsri ile ʿuḳde-i ʿadā-yı Haleb

- 21 Devr-i ʿadlinde o düstür-ı hamiyet-kārîñ
Kimse olmaz dehen âlüde şekvâ-yı Haleb
- 22 Sāye-i maʿdeleti şeş-cihet-i âfâka
Farq u rüçhâna yiter huccet-i aqvâ-yı Haleb
- 23 Ehl-i hâcât ider ʿarz-ı şuver-i rüy-ı ümîd
K’oldı şaykal-zen-i mirʿat-ı mücellâ-yı Haleb
- 24 Ğarażı kesb-i şenâ-yı fuḡarâdır bî-şekk
Çarḡa peyvestedir âvâz-ı teḡâyâ-yı Haleb
- 25 Budur ümmîd ki maḡrûn-ı icâbet olsun
Rûz u şeb edʿıye-i şıdḡ-ı temennâ-yı Haleb
- 26 Ola âsûde cihân sâye-i iḡbâlinde
Neyl-i âmâl ile mânend-i reʿâyâ-yı Haleb

18

Mefûlü / Fâilâtü / Mefâilü / Fâilün

— . / — . . / . — . / — . —

- 1 Oldı yine nümûde ufuḡdan hilâl-i ʿıd
Dehri rübûde kıldı fûruḡ-ı cemâl-i ʿıd

- 2 Şuver-i temennā-yı resm nev-āyin-i şevk olur
Āyīne-i sipihrede naqş-ı mişāl-i ʿd
- 3 Demdür zebān-ı hāmeden ʿarz-ı füsūn ide
Efsāne-i meʿāl-i⁸⁴ şafā vaşf-hāle ʿd
- 4 Demdür ki meşq şīve-i zıll-i hümā idüp
Āfāka sāye-güster ola şahbāl-i ʿd
- 5 Hengāmıdur ki māşıta-zīb-i cemāl olup
Sāmān-rübā-yı dehr ola nāz u⁸⁵ delāl-ı ʿd
- [26/b] 6 Naqş-ı dü reng şafha-i leyl ü nehār-ı desen
Hasbü'l emel nümüdedür āşār-ı kāl-i ʿd
- 7 Yer yer şüküfe-zār-ı neşāt oldı kâināt
Meh şanma zâhir oldı kenār-ı sifāl-i ʿd
- 8 Güyā gürüh-ı rûze-geş-i şâf-ı meşrebe
Āmāde oldı sâğar-ı āb-ı zülāl-i ʿd

⁸⁴ Efsāne-i māl-i : nakriye bā-şarāy-ı

⁸⁵ Nāz u : ʿarşa

- 9 Hakkā ki rŭz-ı cezbe-i tevfiķ vaķt ile
Fitrāk-ı zīb-i kām-ı dil oldu ğazāl-ı d
- 10 Aķmaz mı cŭy-bār gibi yd-gāha dil
Meşķ-i ħarāma başladı her nev-nihāl-i d
- 11 Çoķ yd avdet eyledi bu rŭzgārda
Ammā bu ğüne olmadı bir bī-mişāl d
- 12 Bu rŭtbe şevķ yoķdı mesāĝ olmasa eger⁸⁶
Ol şadr-ı adl-i bīşe ile i'tidāl-i d
- 13 Dŭstŭr-ı kām-baĥş-ı sŭtŭde tebār kim
Oldı zamānı fihris-i fenn-i me'āl-i d
- 14 Pīrāye-baĥş-ı mesned-i şadr-ı celāl-i kim
Devrinde kıldı kesb-i beşāset cemāl-i d
- 15 Ya'ni semiy-yi faĥr-i Resul Āsaf-ı zamān
K'oldı cihāna kıble-nŭmā-yı kıbāl-i d
- 16 Ol hātem-i berāmike-i vaķt kim odur
Āfāķa vāye-baĥş-ı şŭmŭl-ı nevāl-i d

⁸⁶ 12/1 Bu rŭtbe kesb-i şŭhi olur mŭbdī olmasa

- 17 Hüsni'l nizam-ı dehr ki ebnā-yı rüzgār
Güyā zamān-ı devletin eyler hayāl-i ʿīd
- 18 Mevķūf-ı kıl-k-i himmetidir defter-i ümīd
Maḥsūb-ı gille-i keremidir ğılāl-ı ʿīd
- 19 ʿArz-ı yesār ederse revā k'oldı dehrde
Lebrīz-i naķd-ı himmeti keff-i suāl ʿīd
- 20 Oldı cihāna ḥāk-i rehi māye-i şeref
Besdür ricāle tehniyyet-i rüy-māl-i ʿīd
- 21 Taḥsīl-i dest-māye-i zikr-i cemīl edüp
Kıldı zamān-ı re'feti kesb-i kemāl-i ʿıyd
- [27/a] 22 Naʿl-i semendi bedreķa-i rāh-ı şevķdür
Bu nükteye delālet ider şekl-i dāl-i ʿīd
- 23 Şadrā müşīr-i maʿdeletā bende perverā
Ey dehre sāye-güster-i çetr-i tılā'-ı ʿīd
- 24 Bu mevsim-i nihānī ü vaķt-i neşātta
Şāyān-ı gūş-ı rağbet olur ʿarz u hāl-i ʿīd

- 25 Benden-i nīm ki nağme serā-yı medīḥ olam
Bu ḥulyāya etmese ilcā ḥayāl-i ʿīd
- 26 Ṭanbūr-ı sīnem oldı ser ü dāver-i neṣāt
Bu nağmedir meger eṣer-i gūṣmāl-i ʿīd
- 27 Meṣḳ-i ḥırām ṣāhid-i idrākle olur
Dārü'z-zifāf nāṭıka beytü'l-ḥacāl-i ʿīd
- 28 Ḥāhiṣ-ger-i nevāl kim ey lücce-i kerem
İtdi ʿale'l-ḥuṣūṣ teṣādüf ḥılāl-i ʿīd
- 29 Defʿāt ile bu bendeñ olup mest-i iltifāt
Fevḳ-al-merām olmuş idim pür-nevāl-i ʿīd
- 30 Maʿzūr olup muʿāmele-i luṭf-ı sābıḳ
Ḳıldım ḥuzūr-ı devlete baṣṭ-ı maḳāl-ı ʿīd
- 31 Herkes ḳarīn re'fetiñ iken revā mıdur
Bu ʿabd-ı ḥāk-sārīñ ola pāy-māl-ı ʿīd
- 32 Vaḳt-i ṣafādır eyleme ṭaṣḫīr Sālikā
Demdür ki ola güṣāde kef-i ibtihāl-i ʿīd

- 33 İthāf olunsa lāyık hüsn-i kabūldür
Nev-bāve-i hūlūşla pür-destmāl-i ʿīd
- 34 Avīze-i saḥūr şühūr ola tā müdām
Her sāl ḥāl-i ḥayrda ʿaḳde'l-le'āl-i ʿīd
- 35 Tevfīḳ-i Ḥaḳḳ refīḳi olup her umūrda
Olsun zamān-ı devleti rüz u leyāl-i ʿīd

19

Der medḥ-i Vālī Mıṣr Yaḥyā Paşa

Mefāilün / Feilātün / Mefāilün / Feilün

. _ . _ / . . . _ / . _ . _ / . . . _

- 1 Gelürse Mıṣr-ı ḥayāle o Yūsuf-ı şānī
Ṭutar telātum-ı Nil-i sirişk-i dāmānı
- 2 Diyār-ı Mıṣra dek ümmīd-i ḳand-ı lāʿliyle
Revān olur bu dīl-i telh-kām-ı hicrānı
- 3 Girīz-kār olur āḡūş ümm-i dünyāya
Çeker mi ṭıfl-ı ḥired cevri-i pīr-i devrānı
- 4 Fiḡān ki külbe-i aḫzān-ı künc-i ḥasretde
Zamāne eyledi girān bu ṭıfl-ı sāmānı

- 5 Eşir-i habs-i medid olduğım bilür ihvân
Müdâm-ı cây-gehimdir çeh-i zenehdânı
- 6 Ketân-ı şabr u şekîb olmasun mı fersûde
Görünce çâk-ı be-dâmân o mâh-ı Ken'ânı
- 7 N'ola o Yūsuf-ı hüsn itse cā-be-cā ta'fîr
Şemîm-i pîrehen ile meşâm-ı hicrânı
- 8 Mişâl-i şevk-i Züleyhâ zuhûr-ı ser-riştem
Maşûn kayd-ı rüfû kıldı çâker dâmânı
- 9 Hürüş-ı Nil sirişkim geçerse vâriddür
Bu sâha-i cihet-i lâ-mekân-ı imkânı
- 10 Degil telâatumı merhûn nâme-i fârûk
İder müsâbağa miqyâs-ı çeşm-i giryânı
- 11 Revâdur olsa hâlîde sipihre nâvek-i âh
Taḥayyül eyleyüp âlâm-ı cevr-i ihvânı
- 12 Likâ-yı şevkîm olup perde-püş-ı istignâ
Nigâh-ı bahtım olup vaqf-ı hâb-ı harmânı

- 13 Meger ki maşrık-ı kām ide kaşr-ı iqbālim
Kemine lemḥ-i başarla ol Āsaf-ı şānī
- 14 ‘Azīz-i Mısr-ı kerem Āsaf mufaḥḥam⁸⁷ kim
Cihānı eyledi meftūn luṭf u iḥsānı
- 15 Vezīr-i şāf-ı şiyem dāver-i sürüş-ı ḥaşem
Müşīr-i bezm-i ḥakem vāriş-i nerīmānı
- 16 Yegāne zāt u ‘adīmü’l-mişāl kim yoḡdur
O ‘aql-ı evvele devr-i sipihilde şānī
- [28/a] 17 Vücūdı gevher-i iklīl-i farḡ-ı devletdir
Bulunmazsa n’ola rüy-ı felekde aḡrānı
- 18 Şükūh-ı debdebe-i şıyt-ı gūs-ı iclālī
Pür itdi sām‘a-i şevḡ-i çār-ı erkānı
- 19 Yegāne kaşabü’l-sebḡ imtiyāz itdün
Bilür tecessüs iden şeş-cihān-ı imkānı
- 20 Şenāsı farta-i sem‘-i ḡabūl olur dehre
Pür itdi şıyt-ı celāletle gūs-ı devrānı

⁸⁷ mufaḥḥam : mükerrerem

- 21 Medīh-i hāk-rehi kehl-i çeşm hūş olup
Hāmūş-ı hayret eder zümre-i sühandānı
- 22 Müşīr-i Cem siyerā Āsāf-ı Celī nazārā
Sütüde zāt-ı kerīmā eyā kerem-kānı
- 23 Hülāşa-i emelim ʿarż-ı pīş-gāh ideyim
Olursa nīm-i nigāh kabüle erzāni
- 24 Revā mı sāye-i luṭfiñ cihāna şāmil iken
Kadim füsürde mīzāc-ı hecīr-i harmānı
- 25 Kerem-veri olayım bende zīr-i sāyende
Şabāh u şām kılup hıızmet şenāhāñnı
- 26 Olursa mażhar hüsni-ı nevāzişin Sālik
Bulur seciyye-i ṭab^c-ı revāc-ı Haşşānı
- 27 Hemīşe tā ki cihān pāydār oldıkça
Cihānı eyleye sīr-āb-ı cūy-ı ihsānı

Fāilātün / Mefāilün / Feilün

- . - - / . - . - / . . -

1 Gel gel ey kāsım-ı nesīm-i şimāl

Merhabā merhabā te^cāl te^cāl

2 Kāndesin ey ḥarīf-i bezm-i şafā

Bunca eyyām bunca rüz u leyāl

3 Ref'-i teklīf ḳaydan nāşī

Gelmesün ḥatır-ı şerīfe melāl

4 Seni irsāl-i gūy-ı yār ideyim

^cAzm it ammā be-şart-ı isti^cāl

[28/b] 5 Cebhe sāy-ı derīçe-i şevḳ ol

Eyle teblig būs-ı şaff-ı te^cāl6 Eyle ^carż-ı merāsım-i ihlās

Nāme-i iştıyāḳım it işāl

7 Dil-zāre tesādüf eylerseñ

Kerem it ḥāl ü şānın ile suāl

- 8 İltifâtında mı ğadabda mıdır
‘Acabâ Şimdi ğatr-ı meyyâl
- 9 Maĝrem-i bezm-i yâr kimlerdir
Dehen cām-ı bādeden haber al
- 10 Benden esbāb-ı arz u efzūna
‘Ālem-i vuşlat ile emr-i muĝâl
- 11 Ķanı ol dem ki Őād u ğurrem idim
Olmuş idim enīs-i bezm ü Őâl
- 12 Őimdi maĝrūĝ-ı kŭnc-i hicrānım
Mŭnis ü ğamkesār-ı fikr ü ğayâl
- 13 Mŭ-be-mŭ serĝuzeŐtim it taĝrĭr
Ķılma ‘azm-i ĝirĭve-i ihmāl
- 14 Nāĝihān ey berĭd-i ‘ālem-i ins
Bāz olup çeşm-i cāna rāh-ı ğayâl
- 15 Saña ‘arz-ı merām-ı zımnında
Cilve-rĭz oldu ğaĝıra bir fāl

- 16 Dilde buldım nüहुfte bir hālet
Bu kadar esbābına vuşūle mecāl
- 17 Lāyih oldu zamīre bir nūkte
Turfe mazmūn u turfe resm ü māl
- 18 Cā-be-cā şīve-i sipihri görüp
Müjde-i şevke itdim istidlāl
- 19 Tāze cān buldı mürde-i hasret
İrdi peygām-ı neş'e-i iqbāl
- 20 Buldı āyine-i zamīr cilā
Şāhid-i hāhiş itdi 'arz-ı cemāl
- 21 Toldı 'ālem şükūh u saşvetle
Geldi ālā-yı devlet ü iclāl
- [29/a] 22 Ben de bilmem nedir bu şevke sebeb
Geldi mi yoşsa ol şeh-i efdāl
- 23 Zīb-i destār-ı efser-i devlet
Gül bāğ-ı hadīka-i iqbāl

- 24 Māh pertev-fürüz-ı maşrıķ-ı şān
Āfitāb-ı sipihr cāh u celāl
- 25 Töhmeten şavlet ü hizber-i hücum
Ķahramān ķahr-ı şaf-ı şikāf-ı cidāl
- 26 Hāzret-i Āsaf-ı felek mesned
‘Aķl-ı evvel medār-ı aķl-ı ‘uķāl
- 27 Ol ki mīzāb-ı hāme-i terīdir
Nāvidān-ı hadīķa-i āmāl
- 28 Ol reh-yāb-ı intihā olamaz
‘Arşa-i cūdına semend-i hayāl
- 29 Tıfl-ı dārü’l ifāde-i dilidir
Bezm-i fażl ü hünerde İbn Kemāl
- 30 Bezmi maġbūt ‘ışret-i Cemşīd
Rezmi daġ-ı derün-ı Rüstem-i Zāl
- 31 Geşt-zār-ı nevālī rüy-ı zemīn
Hārmēn-i luţfına felek ġırbāl

- 32 Vaḳf-ı yek lemḥa-i işāretidir
Vāridāt-ı mübāhiş ü eşkāl
- 33 Ḥall-i engüşt fikrine merhūn
‘Uḳde-i müşkil umūr-ı ‘ızāl
- 34 Fikr-i zātı ḥayāle sedd-i sedīd
Derk-i evsāfı pāy-ı ‘aḳla ‘uḳāl
- 35 Şevḳ-i evsāfı ehl-i idrāke
Māye-i ebkār-ı ḥüsn-i maḳāl
- 34 Ḥāmeye oldı vaşfı bā‘iş-i nuḳḳ
Olmasıñ ğam-ı felekden lāl
- 35 Maḳdem-i şāhidān-ı idrāke
Peyk-i endişem itdi istiḳbāl
- [29/b] 36 Bir bir ebkār-ı ḥacle-ğāh-ı ḥired
Ḳıldı mir‘at-ı dilde ‘arz-ı cemāl
- 37 Şevḳle bir ğazel ḳılup inşād
Bezm-i nāhide eyledim irsāl

gazel

- 38 H̄asret-i la'li kılmasa beni lāl
Yāre q̄abildi 'arz-ı māfi'l-bāl
- 39 Mülk-i sāmānı eylediñ tārāc
Yeter ey ğurre mest-i nāz ü delāl
- 40 Sen var ey peyk-i eşk-i çeşm-i niyāz
Q̄almadı bende 'azm-ı yāre mecāl
- 41 Eyleyüp bī-ķarār-ı 'uşşāķı
Q̄ıldı dem-beste-i nevā 'uzzāl
- 42 Vaşf-ı çemende oldı ey Sālik
Bu ğazel ğıbḩa-i İmām-ı Ğazāl
- 43 H̄ayr-ı maķdem kerāmet h̄ayr-ı ķudūm
Fāizen bi'l-gudüvvi ve-l-āşāl
- 44 Reheriñdir hemīşe H̄ızr-ı zafer
Yāveriñdir sa'adet ü iclāl
- 45 'Azm-i peyk-i kudümüñden evvel
Ṭıtdı ceşñ cihānı mālā māl

- 46 alması Şehr içinde cāy-ı tehī
 oldı yer yer merāsım ũ itlāl
- 47 Senden evvel baılsa Şehr-i Haleb
 GōrmemiŐdir bu gūne cāh u celāl
- 48 arŐu Őırmaz saña bu ŐaŐvetle
 Olsa haŐmıñ hezār Rũstem-i Zāl
- 49 Lā-cerem hamle-i nũhustīnde
 Leşker-i dũŐmeniñ olur pāmāl
- 50 Eyle Őũkrāne-i caŐıyye-i Hā
 Seni ılmıŐ melāz-ı ehl-i kemāl
- [30/a] 51 Cũmle ālem medīha kũyuñdur
 Ey sũtũde Őıyem hamīde hıŐāl
- 52 Oldı mı maŐv-ı Şafha-i hāŐır
 Acabā SālİK sũtũde maŐāl
- 53 Dāi-i muhliŐ-i adīmiñdir
 Rũz u Şeb bi'l-cinān ve'l-avāl

- 54 Tā medār-ı şurūf ezminede
Māzi ü ħal ü devr-i istiḳbāl
- 55 Hāyız-i kām ʿömr ü devlet ola
Ḳıla tecdīd-i cāh her meh ü şāl
- 56 Devr ide vaḳf-ı kāmı üzre felek
İrmeye mihr-i devletine zevāl

21

Fāilātün / Fāilātün / Fāilātün / Fāilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . — —

- 1 Müjde ey dil ḳāşid-i rāh-ı temennādur gelen
Peyk-i teşrīf ḳudüm-i şadr u ālādur gelen
- 2 Çekme gam ey zaḥm-dār-ı nāvek gerdün-i dūn
Tesliyet- baḥş-ı dil-i maḥrūn u şeydādur gelen
- 3 Keşf-i rāz-ı sīne ḳıl ey kātım-i esrār-ı dil
Vāḳıf-ı keyfiyet-i rāz-ı cenāyādur gelen
- 4 Şād-kām ol sende ey dil-mürde-i renc-i derūn
Nūşirā rūy-ı ḥayāt eyle Mesīḥādur gelen

- 5 Nā-ümmīd-i himmet olma dehrden ey nā-murād
Luṭf-ı pīrā dād-ı fermā kām-baḥşādur gelen
- 6 Bāʿd-ezīn ceyš-i ğamın mülk-i ʿadūdır menzili
Şaff-der-i şaḥib-ķırān-ı rezm ü hīcādur gelen
- 7 Ƙıldı şad firʿavnı ğarķ-ı lücce-i ķulzüm-ḥün-ı derün
Ṭürdan saña dest-i beyzā ile Mūsādur gelen
- 8 Ƙāfdan ķāfa ķılup ʿaṭf-ı ʿınān-ı iķtidār
Yekke-nāz-ı gerd-i ḥayz rüy-ı ğabrādır gelen
- 9 Benden ol peyğām-ı teşrīf-i ķudümün ey ğönül
Ol vezīr-i nām-dār-ı vekār-ı fermādur gelen
- [30/b] 10 Birbirin sebķat idüp peyk-i neşāt eyler ḥıṭāb
Müjde kim dīvāna şadr-ı cāha Pāşādur gelen
- 11 Eyle ḥāk-i maķdemin kahl-i nigāh-ı ibtihāc
Şadr-ı aʿzam hazret-i düstür-ı vālādur gelen
- 12 Āsaf-ı dārā-ḥaşem-ı ārāyiş-i seyf ü ķalem
Mālik-i ḥātem müşīr-i ʿālem ārādur gelen

- 13 Fātih-i ḥāsen-i Belgrad vaşf-ārā-yı cihād
Kār-sāz-ı ‘adl u dād ol şadr-ı yektādur gelen
- 14 Müsteşārü’ d-devle hemnām yiti kim ‘ālem
Pīş-i ‘āzm ü cāhına fetḥ-i berāyādur gelen
- 15 Ol Nerīmān-ı zamānın kim savletinden rezmd
Ḥatt-ı a‘dāya-i bīm-i hevl-i ferdādur gelen
- 16 Satvet-i iclāl ile seyr eyleyen teşrīfini
Zann eder kim ya Skenderdir ya Dārā’ dur gelen
- 17 Tāb-ı ḳahrıyla meyān-ı püster-i ahvālde
Bīm-i tūğından reg-i i‘dāya ḥümādır gelen
- 18 Eylese şeh-bāz-ı iḳbālī eger ḳaşr-ı şikār
Nicesine yā ḥümā yā mürğ-i ‘anḳādur gelen
- 19 Devr-i ‘adlinde olur ḡazelāne şīrāt-ı mizbān
Gūyiyā ḡam-ḥāne-i Mecnūna Leylādur gelen
- 20 Risto-yı efkārını tanzīre ḳıldım ḥatb ü cū
Mekteb-i idrāke ancaḳ İbn Sīnā’ dur gelen

- 21 Fikr idersem dest-i gevher-pāşine temşilde
İbtidā endişeye ibrā ile deryādur gelen
- 22 Şeref-i vaşfiyla nevā-yı hāmemi yād eylesem
Bāğ-ı fikre ʿandelīb-i nağme-pīrādur gelen
- 23 Harf-i lādan dāğ-ı dildir lāle-āsā fıtratı
Kim dehānından niʿam yā nuṭṭ-ı niʿmādur gelen
- 24 Eyledikçe bezm-i vaşfinda kalem-i baş-ı maḳāl
Levh-i mahfūz-ı ḫayāle كورنه ḫulyādur gelen
- 25 Birbirin taḳīb ile ser-kūçe-i iʿcāzdan
Hacle-gāh-ı sīneye ebkār-ı maʿnādur gelen
- [31/a] 26 Fikr-i teşrifiyle dilden ceşş-i aḫzāndur gelen
Sāḫa-i endişeye cünd-i tesellādur gelen
- 27 Çeşme-sār-ı luṭfını hıẓr-ı dile vaşf eylesem
Nāvidān-ı ḫāmeden zenrāb-ı ihlādur gelen
- 28 Eyler iken cām-ı vaşfin zīver-i bezm-i maḳāl
Bu levendāne gāzeldür ḫāmeden şādur gelen

gazel

- 29 Meclis-i ʿuṣṣāka ol şūh-ı dilārādur gelen
Zahm-ı nā-sūr-ı ğam-ı hecre müdürādur gelen
- 30 Bī-tekellūf mest olup güstāh-ı bezm-i hāhiş ol
Ey humār-ālūde-i ğam cām-ı şahbādur gelen
- 31 Reh-güzārından şavul ey hātır-ı bīmār-ı ğam
Keç-külehançer be-kef ol mest-i ğarrādur gelen
- 32 Ceyş-i müjgāndır kimin ğamze-i kās-ı cān idüp
Gāret-i mülk-i dile ol ʿışve-pīrādur gelen
- 33 Hātır-ı ʿuṣṣāka ancak fikr-i yār eglencedür
Ne ğam-ı dünyā vü ne āşüb-ı ʿuqbādur gelen
- 34 Şulh olurdu yārla mābeynimiz ammā ne sevād
Ol nigāh-ı mestden hep şūr-ı ğavgādur gelen
- 35 Ğam-güsār olmaz baña vādī-yi ğamda Sālikā
Dest-i hāmemden hemān bir nazm u inşādur gelen
- 36 Āsafā der-yā kefā şevk-ı kudümüñle dile
Vāridāt-ı dil-pezir-i cām maʿnādur gelen

37 Midhat-i zātın ne mümkin ola maḥşūr-ı raḳam
Baḍ-ezīn levḥ-i zebāna ḥarf-i ūşkvādur gelen

38 Āh kim dest-i felekden nāvek-i āzār ile
Sīneme şad dağ u şad zaḥm-ı belāyādur gelen

39 Rūz u şeb benden aña peykān-ı āhımdur gelen
Dāimā andan baña cevr ü teḳāzādur gelen

Ṭayy-i tuār-ı sūḥan başt-ı duḥā hengāmıdur

[31/b] 40 Bār-gāh-ı ḡaybden cünd-i⁸⁸ şenāyādur gelen

41 Tā ki ol pāy-dār-ı āmed şod enfās-ı ʿömr-i devrde
Kālīb-ı abdāne āndan feyz-i ʿuzmādur gelen

42 Devr ide ḳānun-ı luṭfı ḥaşre dek her devrde
Peyrev-i iḳbāli olsun nev-be-nev āhir gelen

22

Mefāiltün / Mefāiltün / Mefāiltün / Mefāiltün

. . . . / / /

1 Vücūdudur sebab-i āsāyiş-i dünyāya sulṭānım
Fürūğ-ı devletindür ʿāleme pīrāye sulṭānım

⁸⁸ Cünd : peyk

- 2 Ğubār-ı maḳdemiñ kim pertev-i çeşm-i āmanidür
 Olur kuhlü'l-cevāhir dīde-i ḥurābe sulṭānım
- 3 Ser-i bāzār-ı ğamda mā-ḥaşıl naḳdīne-i luṭfıñ
 Dil-i sevdāger-i şevḳe olur sermāye sulṭānım
- 4 O kim sīr-āb-ı zen-rāb-ı nevāliñdür bu ʿālemde
 Olur mı teşne-i leb feyz dem-i ʿIsāya sulṭānım
- 5 Ne deñlü olsa vālā ḳaşr-ı mecdüşāniña aşlā
 Resīde olamaz bu sellem-i nā-pāye sulṭānım
- 6 Olan zīb-i menāḳıb ḥāliyā bezm-i celāletde
 Ya Ḥātem yā Skender yā Cem ü Dārāya sulṭānım
- 7 Hemīşe fikr-i medḥiñ rüz u şeb peygüle-i ğamda
 Medār-ı tesliyetdür ḥātır-ı şeydāya sulṭānım
- 8 Ḳılur irāş lüknet-i tütī-yi gūyā-yı idrāke
 Olursa ḥāme ḳand-ı medhinden vāye sulṭānım
- 9 Semiyy-i faḥr-ı kevneyn-i ḥüdāsın şerʿ o ḥekkāmın
 Revān taḥte's-serādan ṭārem-i vālāya sulṭānım

- 10 Olur dāğ-ı derūn tāb-ı hedengin rūḥ-ı keyvāne
Şükūhuñ ser-i şāndır devlet-i kisrāya sulṭānım
- 11 Hūrūş-ı cūşa başlar sāḥil-i dilde yem-i ğayret
Eger temsil idersem destini deryāya sulṭānım
- 12 ‘Acib mi pertev-i ‘adliñle devrān ğıbtā-gāh olsa
Zamān-ı re’fetiñde cennetü’l me’vāya sulṭānım
- [32/a] 13 Meşām ālūd olan būy-ı ‘abīr-i ḥüsn-i ḥalkınla
Dimāğ āzūrde olmaz her gül-i ra’nāya sulṭānım
- 14 Cihānı āfitāb-ı ‘ālem-āsā eyledüñ teşḥīr
Ne ḥācet itmege ‘aṭf-ı ‘mān heycāya sulṭānım
- 15 Sütü’-ı pertev-i ḥurşīd-i iḳbālīñdedür el-Ḥaḳḳ
Veren revnaḳ-ı başit sāḥa-i ğabrāya sulṭānım
- 16 ‘Ulüvv-i şānına nisbetle olmaz bā’is-i tercīḥ
Ne deñlü ḥā’iz olsuñ mesned-i vālāya sulṭānım
- 17 Kılup iḥrāz Ḥātem mesned etdiñ şadr-ı vālāyı
Vekīl-i muṭlaḳ olduñ sāye-i Mevlāya sulṭānım

- 18 Merāhim perverā añā dilā sadrā kerem-kārā
Nigāh it ‘arzuḥāl-i bende-i şeydāya sulṭānım
- 19 Melāz-ı ehl-i dilsin vākıf-ı sırrı ḥabāyāsın
Cesāret eyledim ḥāl-i dili inhāya sulṭānım
- 20 Debīr-i kilik olur şermende-i taḥrīr fi’l-cümle
Eger cevri felekden başlasam şekvāya sulṭānım
- 21 Şeḥerden tıfl-ı āhım mekteb-i eflāke ‘azm eyler
Henüz bed’ eyledi gerdün ile heycāya sulṭānım
- 22 Beni kıldı giriftār-ı ḥazīz-i kūşe-i ḥarmān
Uçup ‘Ankā-yı ṭab‘ım kâf-ı istiğnāya sulṭānım
- 23 N’ola seyl-i fenā tārāc ederse ḥāne-i şabrım
Yine bārān-ı ekşim sildi ne‘amāya sulṭānım
- 24 Yeter āşüb-ı ğurbet çāk çāk etdi giribānım
Füzündür iştiyākım belde-i şehbāya sulṭānım
- 25 Her ednāya efendim lafzını vird-i zebān etdim
Dimezken devletiñde Rüstem ü Dārāya sulṭānım

- 26 Eger ne pāye-i gerdūn olursa vaz'-ı pāy etmem
Kılursam dest-i eltāfiñla kesb-i pāye sultānım
- 27 Sezādur ʿarş-ı peymālik kılup vādī-yi şîr içre
Tenezzül eylemezsem rütbe-i şuʿarāya sultānım
- 28 Ğaraż-ı ʿarż muṭālibdür bu temhīd-i sitāyişden
Koma imrūzı luṭf u cūdıñı ferdāya sultānım
- [32/b] 29 Olurken rāygān-ı şehr-i niʿamı nutḡ şerīfinden
Dehān-ı nuṭḡı mecbūr etme ḡarf-i lā'ya sultānım
- 30 Duʿā-yı devletiniñ şām u seher bā-ḡızmet ihlāş
Hemān vird-i zebāndur Sālik-i şeydāya sultānım
- 31 Cihān ṭurdıḡça olsun zāt-ı pākiñ zīver-i mesned
Virüp ʿadliñle revnāḡ ser-te-ser ziyāya sultānım
- 32 Dem-ā-dem melce-i ehl-i recā ol şadr-ı devletde
Kılup dehri ġarīḡ-i niʿmet-i biġāye sultānım

Mefūlū / Fāilātū / Mefāilū / Feilūn

__ . / _ . . . / . _ _ . / . . . _

- 1 Encām-ı faşl-ı dīde olup aşikāre ʿİd
Oldı resīde cayş u dem nev-bahār-ı ʿİd
- 2 Eṭfāl-i bāğa eyleyüp ʿıydiye gūyiyā
Āmāde kıldı şāhları berg ü bāra ʿİd
- 3 Her şāh-ı huşke nāmiye-baḥş-ı ḥayāt olur
Ḥāşiyet-i zülāl virüp cūy-bāre ʿİd
- 4 Al cāmelerle zümre-i ḥübānı zeyn idüp
Teşvīķ ider dili ṭaraf-ı lāle-zāre ʿİd
- 5 Nāz u ḥırām gonce lebinle ṭaraf ṭaraf
Āteş-zen oldı dāmen-i şabr u ḳarāra ʿİd
- 6 Seyr eyledikçe ol mehi gül-gūn ḳabāy ile
Ḥırmeniñe ḳarārım olur pūr-şerāre ʿİd
- 7 Būs-ı dehān-ı yārla oldum ḳarīn-i kām
Ḥaḳḳā zamān-ı fırşat imiş vaşl-ı yāre ʿİd

- 8 Bu demde şarf-ı nuḡre-i ekşim degil tehī
Sermāye oldı naḡd-ı ümīdi nişāre ʿıd
- 9 Çok lütfudur sipihr-i sitem-kārdan hele
K’oldı bahāne ʿāşıḡa būs u kenāre ʿıd
- 10 Tezkīr edüp gürūh-ı şehīdān-ı ʿaşḡını
İlcā ider ol āfeti geşt-i firāre ʿıd
- 11 ʿUşşāḡ ile miyāne-i yāre olur maḡal
Temhīd-i şevḡ u tūḡıye-i iʿtizāre ʿıd
- [33/a] 12 Cānāna bī-tekellūf olur dest-yār-ı vaşl
Ruhsatda niyāz olup ʿuşşāḡ-ı zāre ʿıd
- 13 Fikr-i muʿāyede ile ser-i reh-güzārda
Pāmāl-i nāz ider dili ol şeh-süvāre ʿıd
- 14 El-ḡaḡḡ medār-ı kesb-i şafādur bu faşl-ı şevḡ
Oldı ʿale’l-ḡuşūş muşādif bahāra ʿıd
- 15 Bu rütbe vaşf-ı ḡāmeye olmazdı mā-şadaḡ
İhdā-yı şevḡ itmese ol kām-kāre ʿıd

- 16 Destür-1 nām-dār-1 huceste tebār kim
Kıldı zamān-1 re'feti rüzgāre ʿd
- 17 Ol şadr-1 kām-kār-1 bülend i'tibār kim
Vaķf itdi leb-i būs-1 kibāre ʿd
- 18 Ol mūna'im kerem-ver hātem-i nevāl kim
Ġarķ itdi falāķı mekremet-i bīşmāre ʿd
- 19 Hātemde olsa dest-güşā-yı ümīd olur
Bezl-i zer eyledikçe yemīn ü yesāre ʿd
- 20 Elbette çehre-sāy-1 der-i āsitānıdır
Mālūf olan teāzim-i vaż' u vaķāre ʿd
- 21 Durduķça reh-güzerda gedāyān taraf taraf
Seyr eyle naķd-i himmeti bezl ü nisāre ʿd
- 22 İ'dāsınıñ başında yanar ateş-i zulāl
Maħyālar ile zeyn olıcaķ her mināre ʿd
- 23 İ'lān içün cihāna şükūh-1 mekārimin
Cürm-i meh oldı hey'et-i zerrīn nekāre ʿd

- 24 Bāziçe-gāh-ı dehrde i‘māl-i fikr idüp
Gösterdi nerd-i şīşedür luṭfı dü bāre ƒd
- 25 Dīvān-gān-ı rāfeti olsa n’ola cihān
Her rüz-ı şevķı şanki olur rüzgāre ƒd
- 26 Ṭayy eyle defter-i sühanı Sālikā yeter
Şāyān maķāle emeli ihtisāre ƒd
- [33/b] 27 Oldı nesīc-i yek-şebe bu ķāle-i ḥulūş
Dem-sāz olur muķaddime-i itizāre ƒd
- 28 Eyle du‘āyı devletine şıdķ ile şurū‘
Ref‘ eyle desti bār-geh-i kird-gāre ƒd
- 29 Her rüz-i ƒyd u her şeb-i ķadr ola şevķle
Olsun ḥuceste dāim ol ‘āli-tebāre ƒd
- 30 Dinsün zamān-ı ma‘deletinde ‘ale’d-devām
Sūr u sürūr-ı şevķ ile leyl ü nehāre ƒd

Fāilātün / Feilātün / Feilātün / Feilün

- . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

- 1 Geldi ol dem ki yine ʿavdet idüp ʿİd-ı şafā
Pır-i çarḥ eyleye incāz-ı mevāʿİd-i şafā
- 2 Olup abisten-i esrār-ı ezel-nāme-i ğayb
Oldı eşkāl-i heves kâbil-i tevlid-i şafā
- 3 Zib-i fānūs-ı emel şemʿ-i fūrüzende-i şevk
Ziver-i dest-i tarab sāġar-ı Cemşid-i şafā
- 4 İncilā buldı felek cilve-ger olsa şāyān
Revzen-i kaşr-ı dile pertev-i ħurşid-i şafā
- 5 Ḥayli düş-vār iken oldı hele reh-yāb-ı ħuşul
Bu kühen deyrde keyfiyet-i tecdid-i şafā
- 6 Kāse-i çarḥa olur velvele-endāz-ı tanin
Cā-be-cā naġme-i ħinā-ger-i nāhid-i şafā
- 7 Eyledi sāmiʿa-i ehl-i ġamı şīşe-i kand
Tūti-yi nāṭıqadan şive-i tefrid-i şafā

- 8 Maḥfel-ārā-yı beyān oldu cihānda tekrār
Dāsītān-ı şaded-i Hürrem ü Cāvid-i şafā
- 9 Başt-ı eşkāl-i ümīd etmiş idiñ bir müddet
Hele intāc-ı sürūd itdi mevālid-i şafā
- 10 Vaḳtidür nīş-ger-i kilik-i füsün-sāzımdan
Feverān eylese fevvāre-i fāiz-i şafā
- 11 Midḥat-i Āsaf-ı devrān ile oldu gūyā
Meşķ-i icāz ile sevdā-ger-i tesvīd-i şafā
- 12 Āb-ı rūy-ı vūzerā dāver-i bī-hem-tā kim
Kull olur nāḥun-ı tedbīrine tāḳīd-i şafā
- [34/a] 13 Malik-i seyf ü ḳalem Āsaf-ı ferḥunde şiyem
Bayḳara soḥbet ü Cem-sīret ü Cemşīd-i şafā
- 14 Şerefü'd-devle o düstūr-ı mu'azzam ki odur
Āleme fezleke-i nüşḥa-i te'bīd-i şafā
- 15 Nāḥun-ı himmetidir uḳde-güşā-yı devlet
Oldı kilik-i keremi āleme ıḳlīd-i şafā

- 16 Dehre te'sīs-i mebānī-i ḥükümet kılalı
Cāl-i mest-i nağm der herkes te'kīd-i şafā
- 17 Şöhret-i ḥātemi tayy eyledi dest-i keremi
Sāye-i luṭfı kılup 'āleme temhīd-i şafā
- 18 Mey vaşfiyla ḥumār-ı kederi devr eyler
Ser-i sevdā-zededen neş'e-i Cāvīd-i şafā
- 19 Kār-sāz-ı himemā Dāver-i ālī şiyemā
Ey rehīn-i yed-i iqbālī muḳālīd-i şafā
- 20 Ḥayf kim bedreḳa-i ḥavf u recā oldu dile
Ḥatır-ı rehzen-i ğam berzaḥ-ı ümīd-i şafā
- 21 Vaḥşet-i ğam olup ünisyet-i şevḳe taḥvīl
Eyle feyzā-yı dilim cilve-geh-i 'ıyd-ı şafā
- 22 Oldı mızmār-ı semend-i hevesim pey-der-pey
Reh-i itlāk gider vādi-i taḳyīd-i şafā
- 23 Çeşm-bārik-i taḥayyülde olur çehre-nümün
Resm-i taḥḳīḳde en-mūzic-i taḳlīd-i şafā

- 24 Nāḳid-i re'yiñ iken rütbe-şinās-ı ʿİrfān
Nā-be-cādır ki o dem dehrde nev-şayd-ı şafā
- 25 Vaḳtidür berzah-ı ğamdan ḳulıñı eyle rehā
Eyleyüp baʿd-ezīn ilhāḳ-ı şana deyr-i şafā
- 26 İtme taşdıʿ bilür maḳsadıñı ey Sālik
Tā-be-key levḫ-i sefīd-i dile tesvīd-i şafā
- [34/b] 27 İtmez evşāf-ı veliyyü'l-niʿamı istifā
Rāvi-i ḫāmeden aḫbār-ı esānīd-i şafā
- 28 Ṭayy-i rāhı süḫan et gerçi verir zevḳ-i deger
Neşe'-i ḳand-ı mükerrer gibi terdīd-i şafā
- 29 Tā ola feyz-i resā-yı süḫan-ı istiʿdād
Maḫfel-i nāṭıḳadan ḫüsn-i temācīd-i şafā
- 30 Devr-i iḳbāli olup ʿāleme sermāye-i şevḳ
Evvel eyyāmı nümū-dār-ı dem-i ʿİd-ı şafā

Fāilātün / Feilātün / Feilātün / Feilün

_ . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _ _

- 1 Pür olur gevher-i mazmün ile dāmān-ı devāt
Tīşe-i hāmem elinden ne çeker kân-ı devāt
- 2 Zaḥm-dārān-ı ḥadeng-i ḳalemimden şorma
Tesliyet dāda olur gerçi nemek-dān-ı devāt
- 3 Çeşm-i ebkār-ı maʿāniye verir hüsn-i diger
Eşer-i meyl-i ḳalem kuḥl-ı şafā-hān-ı devāt
- 4 Nāmiye-baḥş-ı riyyāz-ı sülḥanım k'olmuşdur
Ḳalemim lüle-i ser-ḥaşme-i ḥayvān-ı devāt
- 5 Cā-be-cā⁸⁹ sebze-i erkām ile verdi revnāḳ
Çemen-i şafḥaya ebr-i güher-efşān-ı devāt
- 6 Olur efsün-ı ḥayālidle reh-i hülyāda
Cādū-yı ḥāme-süvār-ı ḥum-ı cūşān-ı devāt

⁸⁹ Cā-be-cā : rû-nümā

- 7 Dūdeden kuhl-ı cevāhir gibi her laḥza bulur
Meyl-i ḥāmemele cilā dīde-i giryān-ı devāt
- 8 Eylese māṣita-iḥacle-i tabım şāyān
Ḳalemi şīfte-i ṭurre-i pīşān-i devāt
- 9 Olmasa nīş-ger-i ḥāmeme ile şīrīn-kām
Ḥaşre dek telh ḳalırdı leb-i ḥırmān-ı devāt
- 10 Cā-be-cā ḡüte-ger-i lūcce-i taḥḳīḳ olsam
Ḥuşk olur māhī-i kilik-i tere ʿummān-ı devāt
- 11 Tōhmet-i keşmekeş-i Yūsuf-ı tabımla olur
Cāy-gāh-ı ḳalemim ḡūşe-i zindān-ı devāt
- 12 Falaḳ-ı şubḥ şuʿūr etmez idi böyle zuḥūr
Ḳalemim etmese tenvīr-i şeb-istān-ı devāt
- [35/a] 13 Mūnkerāne eder iʿcāz-ı kelīmi ibrāz
Her ne dem ki dehenin bāz ide şuʿbān-ı devāt
- 14 Naḳl-i feyz etmege ḥum-ḥāne-i idrākimden
Bezm-i ʿirfāna yeter şāḡar-ı gerdān-ı devāt

- 15 Reşk-i gül-ħande-i endişem ile eyledi tır
Dest-i māl-i varaķı eşk-i firāvān-ı devāt
- 16 Ne hūnerler ider ibrāz-ı dilir-i ħāmem
Kūy-ı ma‘nā k’ola ğalaṭide-i çevgān-ı devāt
- 17 Rūz u řeb vārid olan za‘f-i ħayāle ķalemim
Olur āmāde iken mā-ħazar-ı ħān-ı devāt
- 18 Olmaz āmād řūd-i idrāke medār-ı külfet
Eylesem řubḥ u mesā ħāmemi miħmān-ı devāt
- 19 Yine vāřsāf-ı ķalem řafḥa-i idrākimden
Oldı bir matla‘ı diğerle ğazel-ħān-ı devāt
- ğazel
- 20 Yūsuf-ı ħāmem iken řāhid-i Ken‘ān-ı devāt
Oldı tefriş-fiĝen-i ķāh-ı zenehdān-ı devāt
- 21 Taķılup yanına bir sīm-i teniñ olmuşdur
Aḥker-i fark-ı cūnūn lāl-i fūrūzān-ı devāt
- 22 Sīm-i zencire’ke āviḥte-i gerdenidir
Oldı jülide meĝer zūlf-i perīřān-ı devāt

- 23 Ne güherler eder ĩsār-ı güşād oldıkça
Nāhun-ı hāme ile  uķde-i hem-yān-ı devāt
- 24 Feylesofān kıılır terceme-i ğayb-ı zamīr
 Arabī nuķ-ı ķalem ahrūf-ı süryān-ı devāt
- 25  ok sefīne olur āsār ile sāhil-res-i feyz
Eyledikçe feverān mevce-i tūfān-ı devāt
- 26 Eyler işrāk-ı harem-hāne-i endīşe olup
İstikāmetle ķalem Őem -i fūrūzān-ı devāt
- 27  eşm-i bed-hāha olup zaķm-güşā-yı ğayret
Görinür terkeş-i pür tīr-i ķalemdān-ı devāt
- 28 Hükmi eyler cereyān-ı Şeş-cihet-i āfāķa
Olup engüş-tzen-i mühr-i Süleymān-ı devāt
- [35/b] 29 Başlasam Şevke-i baķt-ı siyehe ey Sālik
 āk olur pençe-i hāmemde giribān-ı devāt
- 30 Ol raķam-senc-i Şeref-nāme-i mecd ü Őānıñ
Vaşfidur maķlabım olsam da Őenā-hān-ı devāt

- 31 Āsaf-ı devr-i zamān yā'ni Muhammed Paşa
Fāiz-i seyf ü qalem hāiz-i 'unvān-ı devāt
- 32 Ol vezīr ibn ü vezīr 'ārif-i ferhunde zamīr
K'oldı dem-beste-i vaşfı leb-i hayrān-ı devāt
- 33 Bāhirü'l-menkıbe kim oldı medīh-i zātı
Hāric-i havşala-i hāme vü imkān-ı devāt
- 34 Eşer-i kevkebe-i midhat-i iclāli ile
Oldı müjdād-ı şükūh-ı qalem ü şān-ı devāt
- 35 Şeref-i kevkeb-i iqbāli ile olmuşdır
Nāzır-ı kilik-i 'Utarid meh-i tābān-ı devāt
- 36 Vaşfı āteş-zen-i āşüb ney-istān-ı qalem
Midhati huşk iken baħr-i firāvān-ı devāt
- 37 Hāme erkām-ı nevālin edemez istifā
Nā-resā luţfına efzāyiş-i şükrān-ı devāt
- 38 Mışr-ı endişededir sāniha-i fikr eyle
Yūsuf-istān-ı hüner küfe-i mīzān-ı devāt

- 39 O Felātun-meniş oldıķça raķam-senc-i hayāl
Eylar endişesin en-müzec-i Yunan-ı devāt
- 40 Var iken müşķ-i gül efsūnı muṭalsam mı ķalır
Ejder-i hāme ile daħme-i ʿırfān-ı devāt
- 41 N’ola hayret-fiĝen-i hoş ise taħrīrātı
K’olur engüşt-i ķalem melce-i dendān-ı devāt
- 42 Fi’l-meşel etse beyāz varaķa meşķ-ı sevād
Hāme destinde olur çāker-sudān-ı devāt
- 43 Nehy-i der-kār olup ifşā-yı ħabāyā-yı dile
Hāmeyi ķıldı ʿaşā ber-kef-i derbān-ı devāt
- 44 Heves-i ĝavṭa-i zehhār-ı yem-i vaşfıyla
Vaķf-ı zīr-i baĝal-ı hāmedir ibnān-ı devāt
- [36/a] 45 Nī-süvār-ı reh-i evsāfı olup tıfl-ı ħıred
Her dem eylerse n’ola ʿāzm-ı debistān-ı devāt
- 46 Dāver evsāfıñı esbāb-ı mübāhāt ķılup
Eyledim fezleke-i levḫa-i pīşān-ı devāt

- 47 Dehenim gevher-i medhiñle pür etdikçe olur
Cāy-ı hamyāze-i hayret leb-i harmān-ı devāt
- 48 Olmadıkça veremem kalbūd-i vaşfiña rūh
Cünbüş-i nabz-ı kalem hālet-i buhrān-ı devāt
- 49 Bu sited-gāhda endāze-i kilkiñle olur
Hüsni-kālā-yı raqam raqbet-i dükān-ı devāt
- 50 Hıdmetiñle olayım şifte-i fahr u gurūr
B^çad-ezīn hāmem olup silsile-cünbān-ı devāt
- 51 Çok mı devriñde sezā-vār-ı rutūbet olsam
K'olur imdād-ı murād ile füzūn-şān-ı devāt
- 52 Sālikā vaşfına hadd yok turalım destiñde
Mahzen-i gevher-i şeh-vār imiş 'ummān-ı devāt
- 53 Şāhid-i sīret erbāb-ı raqamdır ki verir
Hāmeye hālet-i girye leb-i handān-ı devāt
- 54 Tā ola kesb-i hūner bedreka-i tıfl-ı hayāl
Kalem oldıkça hurāfān-ı debistān-ı devāt

55 Kāse-līs ni‘am-ı luṭfı olup ehl-i raḳam
Ola aḳlām-ı sitāyiş-ger-i ihsān-ı devāt

26

Mefūlü / Mefāilü / Mefāilü / Feülün

---./---./---./---

- 1 Ey matla‘-ı berceste-i dīvān-ı fezāil
V’ey mışra‘-ı ārāyiş-i eyvān-ı fezāil
- 2 Dārü’l-edeb-i bezm-i ḥayālīñde nev-ā-nev
‘Aḳl-ı küll olur tıfl-i debistān-ı fezāil
- 3 Olmaz kaşabü’s-sebḳ-ı kemālātda mücellā
Cevlān-ger-i efzālīñe meydān-ı fezāil
- [36/b] 4 Devriñde sebük-māye-i bāzār-ı taḥayyül
Re’yiñden olur müktesib-i şān-ı fezāil
- 5 Olsa n’ola evreng-i zen-i Mışr-ı belāḡāt
Çāh ḳalemiñden meh-i Ken‘ān-ı fezāil
- 6 Eyley feyzān ba‘d-ı nesīm şevḳle irād
Tenevvür devātiñ yem-i tūfān-ı fezāil

- 7 Āfākı eder mest serāsīme-i ḥayret
 Āsārīñ olup sāğar-ı gerdān-ı fezāil
- 8 Bast-ı kerem-i ḥātem-i tabˆından olur hep
 Güsterde-i yağma-yı ḥıred-ḥān-ı fezāil
- 9 Demdir ki ola ḥāhiş-i naqd-i keremiñle
 Kālā-yı sūḥan zīver-i dükkān-ı fezāil
- 10 Taḫdīm-i sitāyişde olur şīve-i vaşfiñ
 ˆAcz-āver-i kānun-şināsān-ı fezāil
- 11 Bu gūne erer vaşfiñı pīrāye-i taḫrīr
 Erbāb-ı raqam ḳāfiye-sencān-ı fezāil
- 12 Zuḥru'l-ˆulemā fezleke-i nüşḥa-i efdāl
 Kehfü'l-ˆulemā ˆumde-i erkān-ı fezāil
- 13 Taḫrīr-i cihān ḥāce-i ˆallāme-i devrān
 Mafzāl-ı zamān ḥāiz-i ˆunvān-ı fezāil
- 14 Müftü's-saḳaleyn ḥazret-i ˆAbdullah Efendi
 Dürr-i yem-i ˆırfān-ı güher-kān-ı fezāil

- 15 Kesb-i şeref-i hıdmet-i fikriyle şebān-rūz
Berçīde-i baḥs olmada dāmān-ı fezāil
- 16 Pür gevher-i feyz etse n'ola dāmen-i dehri
Endīşesidür lücce-i ʿummān-ı fezāil
- 17 Kıldım fużalā-yı selefi cümle tetebbüʿ
ʿĀlemde bulunmaz aña aḳrān-ı fezāil
- 18 Tervīc-i muḳādir-i kemālāt için eyler
Dest-i himemin keffe-i mīzān-ı fezāil
- 19 Müstağni-i evşāfıdır ol zāt-ı sūtüde
Besdür şeref-i zātına bürhān-ı fezāil
- [37/a] 20 Dem-sāz-ı füsündür ney-i kikli n'ola olsa
Şūriş-figen-i sāmīʿa el-ḥān-ı fezāil
- 21 İdrākidür ol şīrin-sitān-ı yerāʿa
Naḥçīr ider āhū-yı ḥıyābān-ı fezāil
- 22 Mişkāt-i zamīrden olur muḳtebes-i nūr
Efserde iken şemʿ-i şebistān-ı fezāil

- 23 Ol kıble-i āmāli kıılır veche-i maķşūd
Her ŗubħ u mesā ķāid-i rukbān-ı fezāil
- 24 Oldıķça ider ser-zede-i ufķ-ı zāmīr
Tenvīr-i cihān mihr-i dıraħşān-ı fezāil
- 25 Hāķķā ŗeref-i sırr-ı abek mā-şadaķıdur
Maħdūmı o ser-i ķemenistān-ı fezāil
- 26 Ol gevher-i ŗehvāredir Allāha emānet
Zīb-i ser ü pīrāye-i tīcān-ı fezāil
- 27 Ey mā-şadaķ-ı sırr-ı füyüzāt-ı ilāhī
V'ey kān-ı semāħat yem-i cūşān-ı fezāil
- 28 Olmaz mı daħī cilve-nümā leyle-i ümmīd
Ķays-ı dil olur silsile-cünbān-ı fezāil
- 29 Oldum nice dem ŗarf-ı fūruĝ-ı nıgehimle
Pervāne-i her ŗem^c-i fūrüzān-ı fezāil
- 30 Ben her ne ķadar oldum ise germ-i tekāpū
Gördüm o ķadar baħş ü ħandān-ı fezāil

- 31 ‘Aksü’l-emel oldu baña çün hâciz-i âmâl
 Olsam yeridir dest-i ber-âmân-ı fezâil
- 32 Oldı bedel-i medrese bir manşıb-ı bî-sûd
 Divân-ı kazâdan baña şâyân-ı fezâil
- 33 Akrânıma oldum hedef-i tîr-i melâmet
 Menzil-res-i kâm olmadı bî-gâne fezâil
- 34 Hengâmıdur eyle ğam-ı mâfâta mükâfât
 Ey muttaşif şîme-i ihsân-ı fezâil
- 35 Olsam n’ola bir mansıb-ı vâlâya münecciz
 Ben daĥî olup behre-ver-i hân-ı fezâil
- [37/b] 36 Temsîl-i kefâfımla kıilup def^c-i zarûret
 Min ba^d olayım pây-ı bed-âmân-ı fezâil
- 37 Ma^clûmıdur ahvâl yeter eyleme taşdı^c
 Ey Sâlik-i hoş-gûy ü senâ-hân-ı fezâil
- 38 Tâ münteşir-i şeş-cihet-i dehr ola feyzîñ
 Āfâkı kıilup maşrıķ-ı bürhân-ı fezâil

39 Vāreste-i ālāyiş-i ekdār ola her dem
Cüş eyleyüp ol baħr-i firāvān-ı feżāil

40 Olsun o behīn merdümek-i çeşm-i cihānıñ
Ĥāk-ı kademī şürme-i a‘yān-ı feżāil

27

Mefūlü / Mefāilü / Mefāilü / Faülün

---./---./---./---

- 1 Ey fihris-i dībāce-i ma‘nā-yı sa‘ādet
V’ey ĥātīme-i nüşā-i kübrā-yı sa‘ādet
- 2 Rüşen-ger-i re’yiñden erer kesb-i nümāyiş
‘Arz-ı suver itdikçe merāyā-yı sa‘ādet
- 3 Zātıñdur olan maṭla‘-ı ĥurşīd-i mekārīm
Nāmıñdur olan beyt-i mu‘ammā-yı sa‘ādet
- 4 Enmūzec-i feyz olmasa ger cevher-i zātıñ
Ṭarḥ-ı şuver itmez yed-i heyülā-yı sa‘ādet
- 5 Ĥatm oldı vücūduñla kemālāt olaldan
Nāmınla şeref-yāfte-i mezā-yı sa‘ādet

- 6 Kim sebkat ider zātını muzammār keremde
İkbālîñ iken rāyız-i meclā-yı sa‘ādet
- 7 Oldıķça raķam-gır-i şeref-nāme-i vaşfıñ
‘Acz-āver olur hāmeve imlā-yı sa‘ādet
- 8 Bu gūne kıılır vaşfıñı pırāye-i takrır
Ser-levha nüvisān-ı müddeā-yı sa‘ādet
- 9 Zuħru’l-‘ulemā zıver-i iklıl-i fazılet
Tācü’l-fuzalā gevher-i yektā-yı sa‘ādet
- 10 İcmāl-i kerem fezleke-i nüşha-i re’fet
Manṭūķ-ı himem nuḥbe-i fehvā-yı sa‘ādet
- [38/a] 11 ‘Allāme-i taħrır-i cihān dāver-i devrān
Mecrā-yı ‘atā kān-ı sehā-cā-yı sa‘ādet
- 12 Müstāhlif-i efdāl-i selef müfti-i devrān
Ḥurşid-i semāhāt meh-i ğarrā-yı sa‘ādet
- 13 Sermāye-i ārayış-i deyn zıver-i temkīn
Pırāye-dih-i mesned ü ālā-yı sa‘ādet

- 14 Ol kim şeref-i zātı ile olsa sezādur
Bezminde münkesirān per-i ‘Ankā-yı sa‘ādet
- 15 Ol kim nazar-ı luḡfina oldu müteferri‘
İntāc-ı muṡālibde ḡazāyā-yı sa‘ādet
- 16 Mecmu‘a-i zāt-ı keremi kenz-i ḡaḡāyık
Ḥüsn-i nazār-ı himmeti Kimyā-yı Sa‘ādet
- 17 Her laḡza erer çeşm-i dile ‘arz-ı nümāyiş
Ceyb-i kereminden yed-i beyzā-yı sa‘ādet
- 18 Te‘lif-i fūnūn ile olup fāyık-i eslāf
Mizāb-ı ḡalemde erer icrā-yı sa‘ādet
- 19 Kābil mi ola zātına bir ferd-i mümāşil
Olsun mı şerī cāy-ı şüreyyā-yı sa‘ādet
- 20 Hep şāhid-i fazlıdır eden şimdi cihānda
Erbāb-ı dile ‘arz-ı müheyyā-yı sa‘ādet
- 21 Kesb-i şeref-i sīret edüp nāsiyesinde
ḡıldı leme‘ān pertev-i sīmā-yı sa‘ādet

- 22 Nuṣmān-ı menşe' müctehidü'l-vāḳt-ı kemāle
Ey ḥāce-i Dānā-yı mezāyā-yı saʿādet
- 23 Kıldım der-i iclālîñe taʿlîḳ-i merāmım
Olsam n'ola ḥāhiş-ger-i sevdā-yı saʿādet
- 24 Müsteʿad-i iḳbālîñ iken cümle berāyā
Lāyîḳ mı olam devr-i tesellā-yı saʿādet
- 25 Kays-ı dil-i āvāremi ancak sen edersin
Cemmāze-keş-i mahmil-i Leylā-yı saʿādet
- [38/b] 26 Efsūsuña hiç eylemedi ḥayli zamāndır
Teşrîf-i ḥarem-ḥāne-i dil bāy-ı saʿādet
- 27 Bu Sālik-i dil-şifte-i bezm-i taḥayyül
Luṭfuñdan erer fikr-i temennā-yı saʿādet
- 28 İzhār-ı ḳusūr etmez idi böyle edāda
Tārāc-ı ḥayāl etmese ḥulyā-yı saʿādet
- 29 Ber-cā ola tā ḥükm-i mevālîd-i cihānda
Der-gāhıñ ola mişḳat-ı ebnā-yı saʿādet

- 30 Günden güne mihr-i şerefi ola dıraḥşān
Görmeye ḥusuf ol meh-i ḡarrā-yı sa^cādet⁹⁰

28

Fāilātün / Feilātün / Feilātün / Feilün

— . — — / . . — — / . . — — / . . —

- 1 Ḥabbezā ḡurre-i ʿīd-ı feraḥ efrā-yı neşāt
Mevsim-i gerdiş peymāne-i şahbā-yı neşāt
- 2 Ceyb-i pür naḡd-i emel sevḡ-i heves-germā kerem
Rāy-gāndur hele her vech ile kālā-yı neşāt
- 3 Zīver-i dest-i ṡarāb şāḡar-ı gül-gün-ı şafā
Zīb-i destār-ı emel vird-i muṡarrā-yı neşāt
- 4 Vaḡtidür ḡayrelenüp başıre-i pīr-i ḡired
ʿAynıñ cāmdan eylerse temāşā-yı neşāt
- 5 Māh-ı nev-şevḡ ile eyler saña imā-yı sürür
Görinüp hey'et-i engüşt-i muhibbā-yı neşāt
- 6 Şanma meh-i sākī çarḡ itmede āmāde müdām
Teşne-gām-ı ḡama ber-cām-ı muşaffā-yı neşāt

⁹⁰ Ol merdümek-i çeşm ola Allaha emānet

- 7 Kurs-ı meh dāire-i hālede zann itme felek
 Bast ider rūze-keşe hān-ı mūhennā-yı neşāt
- 8 Kur'adır tahte-i çarḥ üzre nūcūm-ı eşkalī
 Rū-nūmūn olsa n'ola rāz-ı ḥabāyā-yı neşāt
- 9 Kāşid-ı gam olalı pāy-ı ber-āmān-ı sūkūn
 Pister-i sīne olur ḥābīña pāy-ı neşāt
- 10 Çehre-perdāz-ı merāyā-yı zuhūr oldu yine
 Şeb-i ğamda görülen ālem-i rüyā-yı neşāt
- [39/a] 11 Kıldı hālāt bütūn cilve-i mūcellā-yı zuhūr
 Başka keyfiyet idi neş'e-i ḥūlyā-yı neşāt
- 12 Cā-be-cā şāhid-i āmāli kıılır cilve-nūmūn
 Safvet-i sīne-i mir'āt-ı mūcellā-yı neşāt
- 13 Ḥayli düşvār idi 'arz-ı şuver-i kām etmek
 Ḥadd-i şafrā-yı şafā ğayet küberā-yı neşāt
- 14 Gerçi sevda-ger-i şevḳ olmağa ḥacet yoğ idi
 Ser-i ümmīd idi āzāde-i sevdā-yı neşāt

- 15 La-cerem bāb-ı velyyü'n-ni'ām olmuşdı baña
Bī-mehābā sebep-i neş'e-i k̄usvā-yı neşāt
- 16 Gevher-i t̄ac-ı şeref hazret-i Şeyhü'l-İslām
K'eylemiş Hakk der-i iqbālını me'vā-yı neşāt
- 17 Ol ki āyine-i endīşesine merhūndur
Sūret-i nakş-ı şafā şekl-i heyülā-yı neşāt
- 18 Ol ki yek-ķatre-i bahr-i keremi olsa hayāl
Cūş eder sāhil-i endīşede deryā-yı neşāt
- 19 Şāhid-i halkına dil-şifte-i erbāb kıllup
Yūsuf-ı tab'ına āşüfte Züleyhā-yı neşāt
- 20 Zik-i hayrı olur erbāb-ı dile māye-i şevķ
Münderic ismine gūyā ki müsem mā-yı neşāt
- 21 Der-i lūtfundan olur bedreķa-i şevķ ü t̄ab
Dār-ı huld-ı harem-i sīneye havrā-yı neşāt
- 22 Çāre cūyān-ı 'ale'l-hāne-i renc-i hārmān
Ney-i kilik ile bulur ķand-ı müdāvā-yı neşāt

- 23 Olalı refrefe kār-ı harem-i idrāki
Kāf-ı endīşeyi cāy eyledi ‘anķā-yı neşāt
- 24 Vaşfı güncīde degil havşala-i takrīre
Olsa da hūsn-i edā kālīb-i ma‘nā-yı neşāt
- 25 Müşterī tab‘-ı ‘Utarid raķāma şerefā
[39/b] Ey sipihr-i dile hūrşīd-i mücellā-yı neşāt
- 26 Vaşfıña ‘arż-ı kelāl eyler isem mecbūrum
Ki olmuşum āb ile pāy reh-i hūlyā-yı neşāt
- 27 ‘Ahd olsun kılayım vaķf-ı medīhiñ min ba‘d
Tūtī-yi zāiķam olur ise şükri- hāy-ı neşāt
- 28 Ruḥsatiñla ideyim kışşa-i hālīm i‘lān
Gerçi olmazsa da şāyeste-i işgā-yı neşāt
- 29 Ol sebük-māye-i şevķım ki gelür bār-ı girān
Nāķa-i himmetime maḥmīl Leylā-yı neşāt
- 30 Eyledi sīnemi ber-zah-gede-i havf u recā
Fikr-i imrüz elem-i ḥasret-i ferdā-yı neşāt

- 31 Ben siyeh-semt olıcağ bāde-i hūn-ı dilden
Nice def'-i ğam ider şāğar-ı şahbā-yı neşāt
- 32 Göremez sırr-ı reh-i mevrıdi olsam ne belā
Yoğsa ma'zūr mıdır dīde-i bünyā-yı neşāt
- 33 Sālikā ıyd-ı şafādur ne bu bast-ı şeqvā
Tā beñi dā'ıye şevk-i temennā-yı neşāt
- 34 Bī-muhāba tütük-i rüy-ı niyāzı ref' et
Saña bī-gāne degil bıkır-i dil-ārā-yı neşāt
- 35 Tā ki erbāb-ı ğama hacle-geh-i şevk kıla
Tārem-i nüh felek-i gurrā-i garrā-yı neşāt
- 36 Rūzı-yı ıyd ola nümūdār şeb-i leyle-i Kādr
Rūz u şeb tab'ı olup kān-ı şafā cāy-ı neşāt
- 37 Devr ede şevk u meserretle felek devrinde
Ola zātı şeref-i mesned-i vālā-yı neşāt

Fāilātün / Feilātün / Feilātün / Feilün

-. _ _ / . . _ _ / . . _ _ / _ _

- 1 Meşķ-i ħarf-i heves etsem varaķ-ı inşāda
Şekl-i aĥbārı bulurdum şuver-i inşāda

- [40/a] 2 Perver-i şiyafte-i dāiye-i endişemdir

Bunca ebķār-ı maʿānī ħarem-i ħülyāda

- 3 Dem-i cān-baĥş-ı mesīĥāya olup ħarf-endāz
Rūĥ-ı lafzım görünür kalbūd-i maʿnāda

- 4 Bāiş-i pertev-i nūr-ı niġeh-i vaĥdet olur
Tütüyā-yı sūĥanım başıre-i şehlāda

- 5 Muʿciz-i nazma tavr-ı sūĥana Mūsāyım
Cilve-gerdir ķalem-i heyʿet-i ejderhāda

- 6 Bezm-i ışretde Kelīm-i ħurde endişem
ʿArz eder şāġar-ı ħurşīdi Yed-i Beyzāda

- 7 Rū-be-rū keşf-i zamīr itmez idi idrāke
Olsa feyz-i sūĥanım tūṭī-i şekker-ĥada

- 8 Beyt-i ma‘mūr-ı dilim mey-gede-i zāiķadır
Görmedim neş’e-i nazmım hele ben saķbāda
- 9 Şeh-suvār-ı sūhanım hāme-‘alemdār-ı medār
Çalınur kūs-ı hayālim mele-i a‘lāda
- 10 Şanma bī-hūde ederssem heves-i hadrāyı
Oldım aķranıma fāyık hüner-i şettāda
- 11 Bunca temhīd-i mübāhāt-ı reh-i ma‘nādan
Ğarażım ‘aţf-ı ‘ınāndır reh-i isti‘dāda
- 12 Olmaz iķbāl-i felek gerçi kemāle mevķūf
Ki ehl-i sırda görür ‘arifi zīr-i pāda
- 13 Nā بهنجار iken etvār-ı felek ķābil mi
Ğayd-ı ğamdan ola erbāb-ı sūhan āzāde
- 14 Cümle maķkūmum iken mülk-i sevād-ı idrāk
Çāre-yāb olmadım ammā felek-i beydāda
- 15 Her gice ķasd-ı şebī-hūnla olup etrāfiñ
Ceyş-i āhımla cidāle olurum āmāde

- 16 Yoħsa āsan mı degil añā zafer-yāb olmak
Gelse cünd-i himem-i ub-ı zamān imdāda
- 17 Bu ālī menabe hātem kef-i Risto tedbīr
Ki bulunmaz selefi Őirzime-i evlāda
- 18 Hāce-i devr-i felek hāzret-i Şeyh ale's-selām
[40/b] K'oldı zātı dūr-i yektā Őadef-i icāda
- 19 Eflātūn ki hūred bedrea-i himmetidir
Müttefikdir bu ki efkār ola āl-irāde
- 20 Bāhirū'l cūd veliyyü'n-niam-ı ālem kim
Hān-ı efzāli olur ehl-i dile numāda
- 21 HāŐre dek kābil idi kesb-i hayāt-ı cāvid
Hātem-i Tāyy-i keremin görse eger rü'yāda
- 22 ılur āfāı gārī-i yem-i zehhār-ı kerem
Görmedim hāsiyet-i bezl-i kefin deryāda
- 23 Eyler enfās-ı Mesīhā-yı cihāna tezkīr
Merd kān-ı emeli lufı ile ihyāda

- 24 Hızr-ı cāvīdi daḥi cān bilip şevk eyler
Cūy-bār-ı keremi teşneleri irvāda
- 25 ‹Uḫde-i ehl-i dile re’yi olup māye-i ḥal
Gösterir hey’et-i ‹ādū-yı şifāt yüsrāda
- 26 Cāy-ı ehād de şebt olsa maiyetle ulūf
Keremin yine ḫalem ‹aciz olur iḥsāda
- 27 Nisbet etmez felegin gerdiş-i iḫbāline hiç
Her gören zātını bu mertebe-i vālāda
- 28 Vaşf-ı būy-ı gül-i aḫlāḫı sūḥan-sāz eyler
‹Andelīb-i ḫalemi baġçe-i ma’nāda
- 29 Şāhid-i nazmla bī-gāne iken evşāfi
Eyler imdād-ı mezāyā-yı belāgat yāda
- 30 Tūḫī-i zāiḫa-i lezzet-çeş-i evşāfi olup
Başladı şevḫle bir tāze ġazel irāda
- ġazel
- 31 Olmadan çāḫ-ı zeneḫdāniña dil üftāde
Resen-i āhım idi küngüre-i bālāda

32 Kāni^c-i tayf-ı⁹¹ hayāl olmuşiken ihyānā
Görmez oldum o sitem-kārı daḥī rūḡyāda

33 Ākıbet ṡurra-i dil-dāra⁹² giriftār oldum
Düşdi bir dām-ı belāya bu dil-i āzāde

[41/a] 34 Bāde-i laḡli beni mest-i ser-endāz etdi
Ḥānmān ü ser ü sāmānımı virdi bāda

35 Sālikā māye-i cāndır o ġazāle ġazelim
Var Ġazālī'den işit menḡabemi ihyāda

36 Bermekī menḡabet-i Ḥātem-i ṡayy mekrümetā
Ey olan ḡalkına erbāb-ı ḡıred üftāde

37 Ruḡşatuñla edeyim kışşa-i ḡālim iḡlān
Derc olursa süḡhanım sāmī^c-i Āşafā'da

38 ṡutuşur şuḡle-i āhımla girībān-ı felek
Dest-i ṡāliḡden eger başlar isem feryāda

⁹¹ tayf-ı : zevḡ-i

⁹² Dil-dārā : sıyeh-bāra

- 39 Ger-çi āsān idi taḥlīṣ-ı girībān-ı ŧekīb
Olmasa pençe-i ğam dāmen-i istilāda
- 40 Rāygāndur arada beṣṭ-ı niyāz ü ibrām
Ṣāhid-ḥāhiṣ ise ŧuret-i⁹³ istiġnāda
- 41 Cāy-gīr oldu zāmīrimde yine fikr-i⁹⁴ vaṭan
Düṣdi bir dā‘iyye-i ŧevḳ-ı dil-i nā-ṣāda
- 42 Līk dāmān tehī ceyb tehī dest tehī
Niçe ārām edebilsem Ḥalebü’ṣ-ṣehbāda
- 43 Ger-çi ḳassām-ı ḳader dest-res-i maṭleb eder
Ḳısmet-i rüz ü ŧebim olsa eger cevzā’da
- 44 Bir iṣāretle revādır bu dil-i nā-ṣādım⁹⁵
Eylese kilik-i ‘amīmü’l-keremiñ ābāde
- 45 Sālikā vaḳt-i du‘ādur ki ser ü ṣān-ı felek
Mu‘raḳ-ı ŧıdk-ı icābetde ṭurur āmāde

⁹³ Fikr-i : cilve-i

⁹⁴ Fikr-i : ‘azm-i

⁹⁵ Nā-ṣādım : dil-i ğamım

46 Zātına cāme-i vaşf olmağa şāyeste degül
Kāle-i yek-şebedür olsa ‘aceb mi sāde

47 Tā ki ser-levha maḥfūz-ı debistāna kadar
Ola şūretiñde naqş-ı kalem icāde

48 Midḥat-i zātı ola zīver-i dībāce-i feyz
Vaşfı pīrāye olub ḥāme-i isti‘dāda

[41/b] 49 Farq-ı āfāka ola sāye-i luṭfı mebsūt⁹⁶
Ḥaşr’e dek dāyım ola mertebe-i Kuşvā’da

30

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

— . / — . . . / . — . / — . —

- 1 Reşk-i bihiştdür Ḥarem ü lisān-ı şer‘
Gerdündan nişāne virür āstān-ı şer‘
- 2 Her laḥza destīr-i dest-mendin maşün eder
Gencīne-i muḥākemeyi pās-bān-ı şer‘
- 3 Remz-āşnāyı zāhir-i būd ü ne-būd iken
Efsāne-gū-yi felsefe olmaz lisān-ı şer‘

⁹⁶ Mabsūt : şāmil

- 4 Eylər heder cināyet-i zūlmi olub müdām
Şemşīr-i ʿadle bāʿiṣ-i⁹⁷ fesān-ı şerʿ
- 5 Dāmen-i be-dest-i hār-ı ğamm olmağ muhāldir
Uymaz hadīka-i hevese gül-sitān-ı şerʿ
- 6 Virmez rebāb-ı neşʿe-i şavt-ı tilāveti
Dutar⁹⁸ lisān-ı ehl-i şafā⁹⁹ hem-reyyān-ı şerʿ
- 7 ʿĀşık olur mı nāvek-i müjgānla şehīd
Gelmez efendi bāzū-yı ʿaşka kemān-ı şerʿ
- 8 Raṭl-i girānla olma sebük-māye-i hıred
Vermez cevāz nūş-ı meye Dāverān-ı şerʿ
- 9 Der-beste kıldı meykede-i ʿiṣ ü nūş ü ʿiṣreti
Rindānı qor mı hāline hiç şahn-gān-ı şerʿ
- 10 Mevķūf kıaldı dağdağa-mebhaş-i duhān
Gūyā ki oldı ruḥsat-ı dāniş-verān-ı şerʿ

⁹⁷ Bāʿiṣ-i : hıdmet-i

⁹⁸ Dutar: olmaz

⁹⁹ Şafā : heves

- 11 Āşim olur mı seyr-i cemāl eyleyen nigāh
Şōfī ne gūnedür bu maḥalḍe beyān-ı şer^c
- 12 Muṭrib başında pārelenür el-ḥazer rebāb
Gūş itmesün sürüduñı āgeh lān-ı şer^c
- 13 Ey kebg-i bāğ ḳahḳaha etme ḥarāmdır
Bir vechle rızā mı verür zāhidān-ı şer^c
- 14 Sen dāḥi nağme-senc-i nişāṭ olma ‘andelīb
Ḳābil¹⁰⁰ degül teğannīye ğayret-keşān-ı şer^c
- 15 Ey rind def-i ğamm deyü nüş etme bādeyi
Rāzī degül bu mes^eeleye zāhidān-ı¹⁰¹ şer^c
- [42/a] 16 Şad el-ḥazer ki meykedeye varma ba^cd-ezīn
Ser-mest görmesün seni cāsūsiyān-ı şer^c
- 17 Zīrā ki zīb-i mesned-i ḥükm oldı ḥāliyā
Ol ḳāzī-i yegāne-i devrü zemān-ı şer^c

¹⁰⁰ Ḳābil : ḳā‘il

¹⁰¹ Zāhidān : sōfiyān

- 18 Şadru'l-kirām kân-ı kerem zât-ı muhterem
Hüsni'n-nizâm huṭṭa-i kevn ü mekân-ı şer^c
- 19 Rişto-yı bezm-i hikmet ü simsâr-ı¹⁰² mekrümet
Taḥrîr-i aşr-ı ma^cdelet ü nükte-dân-ı şer^c
- 20 Nu^cmân-ı vaqt Efendi âlî-tebâr kim
Doldı vücûdı gevher-i ıḳdü'l-cemân-ı şer^c
- 21 Ol¹⁰³ mefḥar-i sülâle ḥasîb ü nesîb kim
Zâtıyla mütecellî şeref-i dūdmân-ı şer^c
- 22 Yenbū^c-ı ma^cdelet ki kıllur ḥükmini revân
Gül-zâr-ı adle kilki olub nāv-dân-ı şer^c
- 23 Ahdinde pây-mâl olursa sezâ leşker-i cefâ
Teslîm olundı destine zîrâ inân-ı şer^c
- 24 Her vechle olur o kerem-kâra vaşf-ı zât
De'b-i kerem rusûm-i adâlet-nişân-ı şer^c

¹⁰² Simsâr : şimşâd

¹⁰³ Ol : oldı

- 25 Būy-i gül hadīka-i hulkıyla fi'l-meşel
Hüsn-i behāra oldu mübeddel hazān-ı şer^c
- 26 Gūyā-yi kand-i mantık lafz-ı faşihidür
Lāl olmuşidi gerçi sitemle zebān-ı şer^c
- 27 Geh Türkī gehī 'Arabiyyāt'a naql ider
Olmuş bu vechle kalemî tercemān-ı şer^c
- 28 Kilkin müdām-i sākıye-i cūy-i feyz idüp
Doldı riyāz-ı ma^cdelele bāğıyān-ı şer^c
- 29 Buldı hadeng-i fevz ü zafer menzilin n'ola
Āvīze olsa tāk-ı sipihre kemān-ı şer^c
- 30 Munşif dilā celī nazarā rāsit sīretā
Ey zīb-i şadr-ı ma^cdelet-i rāygān-ı¹⁰⁴ şer^c
- [42/b] 31 Da^cvām var Huzūr'da haşmum sipihrdür
Faşl eyle gel miyānemiz iy rāz-dān-ı şer^c
- 32 Gelmez Huzūr'a maḥzar-ı āhumla ol 'anīd
Ol haşma kār-ger olamaz kahramān-ı şer^c

¹⁰⁴ Rāygān : cāvidān

- 33 Feryād ü dād elinden o haşm-ı sitem-kāruñ
Olmaz muṭīr-i ḥükm-i ‘adālet-nişān-ı şer‘
- 34 Ğāret ki sipāh-ı ğamm cevridür müdām
Mülk-i şekīb ü şehir-i dil ü ḥānmān-ı şer‘
- 35 İcrā-yı ḥaddin itmege besdür ‘aşā-yı āh
İtmezse ger iṭā‘at ḥükm-i beyān-ı şer‘
- 36 Da‘vāma oldu şüret-i ḥālüm güvāh-ı şıdķ
K’oldı ḳarīn-i tezkiye vü imtiḥān-ı şer‘¹⁰⁵
- 37 İşhād iderse ol daḥī baḥt-ı siyāhı
Güş itme ey ḥıdivv-i memālik-sitān-ı şer‘
- 38 Mā-beyni şulḥ iderseñ eger şāzıyüm velī
Bilinmez ḳıluñ ne oldığın ‘ahd ü emān-ı şer‘
- 39 Devriñde ben daḥi n’ola olsam ḥulūşla
Ḥızmet-güzār-ı mesned-i dāru’l-emān-ı şer‘
- 40 İbrā-yı ‘āmm ḥucetin al Sālīkā yeter
Teng oldu ḥaylī maḥkeme-i şāygān-ı şer‘

¹⁰⁵ Lāzım degül bu mes’elede şāhān-ı şer‘

- 41 Maḥşül-i bār-gāh-ı icābet du‘ā yeter
Āmādedür ḳabūle hemān ḳudsiyān-ı şer‘
- 42 Tā ḳabza-gīr-i ḥūkm ola kevn ü fesāda
Erbāb-ı zulme zōr yed-i bī-emān-ı şer‘
- 43 Tā ḥaşre dek mü‘eyyid-i dīn-i mübīn olup
Bulsun şeref meyāmin-i zātıyla şān-ı şer‘

31

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘lü / Fā‘ilün

__ . / _ . . . / . __ . / _ . _

- 1 Ey yekke-tāz-ı sāḥa-i meydān-ı ‘āṭıfet
Vey rāyız-ı mesāfe-i imkān-ı ‘āṭıfet
- 2 Bū-yi nesīm meger mükedder bu derde
Pırāye-baḥş-i bāğ u gül-istān-ı ‘āṭıfet
- [43/a] 3 Kılmıḣ sülāfe-i keremüñ sākı-ı ḳader
Ḥızır-ı ümīde çeşme-i ḥayvān-ı ‘āṭıfet
- 4 Mażmūnuñ oldı ‘āleme ser-māye-i gınā
Ey nāme-i semāḥate ‘ünvān-ı ‘āṭıfet

- 5 Rīzān olur seḫāb kefiñden ʿaleʿd-devām
Bāġ-1 behār-1 devlete bārān-1 ʿāṭıfet
- 6 Eyler nesīm ḫāk-i rehiñden muʿāyene
Çeşm-i ümīde kehl-i Şıfāhān-1 ʿāṭıfet
- 7 Bu gūne şebt ider varaḫ-1 dilde vaşfıñı
Şūret-girān-1 bezm-i debistān-1 ʿāṭıfet
- 8 Pırāye-baḫş-i efser erbāb-1 iʿtibār
Dürr-i yümm-i kerem güher-kān-1 ʿāṭıfet
- 9 Mesned-nişīn-i merkez-i vālā-yı iktidār
Yek-tā medār-1 devre-i devrān-1 ʿāṭıfet
- 10 Yaʿnī Cenāb-1 Ḥāzret-i ʿĀṭıf Efendi kim
Kıldı cihānı bende-i iḫsān-1 ʿāṭıfet
- 11 Ol gevher-i yegāne ki dest-i mekārimi
Eyler ifāza baḫr-i firāvān-1 ʿāṭıfet
- 12 Evc-i himemde mihr-i zıyā-güster-i seḫā
Bezm-i keremde şemʿ-i fürüzān-1 ʿāṭıfet

- 13 Kılımış esās-ı zātını bennā-yı lem yezel
Rükn-i rekîn-i bünye-i erkân-ı ‘atıfet
- 14 Mihmân-ı cūdudur n’ola eylerse ‘aleme
Başt-ı nevvâl-i mâ hazar-ḥân-ı ‘atıfet
- 15 ‘Älemde şimdi lâzime-i vaşf-ı zātıdır
Deb-i kerem-i rusûm-ı ‘atışân-ı ‘atıfet
- 16 Eyler şitâb şâm u seher vâye-ḥâh olub
Dâru’n-nevvâl-i cūdına mihmân-ı ‘atıfet
- 17 Mâhiyyet-i kerem ne imiş şimdi añladık
Olmuş meger ki Ḥâtem’e bühtân-ı ‘atıfet
- 18 Her dem beşâset-âver rû-yi nişât olur
Kâbil mi çîn-i şafḥa-i pîşân-ı ‘atıfet
- [43/b] 19 Ser-māye-i ğınâ-yı gedâdur olub müdâm
Kân-ı kerem o dest-i zer-efşân-ı ‘atıfet
- 20 Vakf-ı reşâşe-i kalem-i zer-nigârıdur
Erkâm-ı şakk-i defter ü dīvân-ı ‘atıfet

- 21 Cümle medāyihüle olur bedr-i nigāşte
Ṭāḳ u revāḳ-ı mesned ü eyvān-ı ʿāṭıfet
- 22 Deryā kefā ʿaṭā seyran Bermekī dilā
Ey mülk-i cūda dāver-i zī-şān-ı ʿāṭıfet
- 23 Kıl sun kitāb-ı ḥāhişe min baʿd ibtidā
Ṭıfl-ı dil oldı ḥaylī sebaḳ-ḥān-ı ʿāṭıfet
- 24 Demdür duʿā-yı zātile nağme-senc olub
Sālik olursa ḥāme-i şenā-ḥān-ı ʿāṭıfet
- 25 Tā kim yüm-i mekārımı cūş u ḥurūş idüp
Erbāb-ı ḥāhişi kıla şāyān-ı ʿāṭıfet
- 26 Olsun hezār-zāt-ı çerāğ-ı mekārımı
Bezmi olup riyāz-ı çerāğān-ı ʿāṭıfet
- 27 Ümmīdimüz budur ki Cenāb-ı ʿAṭūfdan
Müzdād ola şühühı ile şān-ı ʿāṭıfet

Fā'ilātün / Feilātün / Feilātün / Feilün

-. . . . / / /

- 1 Һayr-ı maqdem hele ey bād-ı şabā hōş geldün
Gelgil iy kâfile-Çin ü Hıta hōş geldün
- 2 Şeb-i hicrânımıza mihr ü meh-i şevk olduñ
Eyleyüp tayy-i reh şubh u mesā hōş geldün
- 3 Nāme-i şevkımi işāl-i reh-i yār etdüñ
Hele ey Hüdhd-i peygām-ı Sebā hōş geldün
- 4 Olduñ icāz-ı Mesihā ile reh-yāb-ı peyām
Ey ifākat-resen-i rencūr-ı inā hōş geldün
- 5 Hızr-ı ümmide olub reh-ber-i semt-i tevfiķ
Kūy-i iķbāle sezā-yı peyk-i Hüdā hōş geldün
- 6 Olsa şāyān yoluña cebhe-i dil pāy-endāz
Ey cilā-bağş-i mürāyā-yı liķā hōş geldün
- [44/a] 7 Meger ityāniña mevķūf imiş esbāb-ı nişāt
Vaķtidür nuķ-ı cihān olsa saña hōş geldün

- 8 Çehre-sā-yı kadem-i zāt-ı kerem-kār olup
Bezme iqbāl-nümā şevk-ı fezā hōş geldüñ
- 9 Ya'ni ser-defter-i cāh-ı 'Ātıf Efendi ki felek
Peyk-i iqbāline deyr-i sūk-nümā hōş geldüñ
- 10 O mühim-sāz-ı 'adālet ki ser-i rāhında
Şīredir fi'l-meşel āhū-yı Hıtā hōş geldüñ
- 11 Şarf-ı taḥsīn iderek kūçe-i tedbīrinde
Kāşid-ı re'yinedir peyk-i kazā hōş geldüñ
- 12 Kūçe-peymā-yı ser-i rāhı olub her laḫza
Deyr-i ğubār-ı rehine çeşm-i şabā hōş geldüñ
- 13 Refetinde mütesāvīdürür a'lā ednā
Dimez isterse eger şāhid gedā hōş geldüñ
- 14 Bāz-ı tedmīri olur pençe-zen-i kahr u nekāl
Dimese 'unf ile güncişke hümā hōş geldüñ
- 15 Ḥayr-ı maḫdem ola meşkūr-i cihād-ı ḫayrın
Merḫabā ey 'alem-efrāz-ı veġā hōş geldüñ

- 16 Şevk-ı teşrîfûñle kesb-i sürür itdi cihân
Kıldıñ endühdan efkârı rehâ hõş geldüñ
- 17 Olup ifâka ziyâ-bahş-i fûrûğ-ı devlet
Meşriğ-ı fevzden ey şems-i zuhâ hõş geldüñ
- 18 Hem olup râfi'-i râyât-ı cünüd-i nuşret
Hem olup nâ'il-i âşâr-ı ğazâ hõş geldüñ
- 19 Mağdemüñdür sebab pertev-i rû-yi iğbâl
Ey ser-efrâz-ı gürüh-ı vükelâ hõş geldüñ
- 20 Bâ'is-i ırz u dâd oldı kudümüñ halka
Olup âfâkda heb şit ü şadâ hõş geldüñ
- 21 Niçe ser-geşte-i ğarmânı yed-i elţâfuñ
Eyledi fâyiz-i şad-şevk u şafâ hõş geldüñ
- [44/b] 22 Şevk-ı teşrîfiñe olmış idi dūçâr ehl-i recâ
Baş olup mağdemiñe rû-yi senâ hõş geldüñ
- 23 Sürme-i ğâk-i kudümüñle qarîru'l-aynın
Verdüñ âyine-i idrâke cilâ hõş geldüñ

- 24 Kāşıd-ı rāh-ı medīhuñ olalı pīr-i hıred
Eyleyüp der baña tevcīh-i nidā hōş geldüñ
- 25 Öyle ifrāğ ideyim kālīb-ı nazma vaşfuñ
Sebk-i maʿnāya desün hısn-i edā hōş geldüñ
- 26 Nev-be-nev sebt ideyüm menkabe-i iclālüñ
Diye endişeme fikr-i fermā hōş geldüñ
- 27 Sālikā virme yeter bezm-i maķāle şıķlet
Var hemān eyle ser-āğāz-ı duʿā hōş geldüñ
- 28 Çok mı izhār-ı nüvāzişle saña rağbet idüp
Derse ol kān-ı himem hānde-nümā hōş geldüñ
- 29 Lık bu lütfa da kāniʿ degülüm sulţānum
Vaķfdur herkese bir bād-ı hevā hōş geldüñ
- 30 Tā ki āmed şod-i eyyām ola şāyān-ı zuhūr
Birbirine diyüp erbāb-ı vefā hōş geldüñ
- 31 Ser-i rāhuñda kemer-beste turub sūy-be-sūy
Diye teşrifiñe erbāb-ı recā hōş geldüñ

- 32 Hāşre dek sāye-i luţfuñ ola mihre şāmil
 Hele ey mihr-i kerem māh-ı  atā h oş geldüñ

33

Mef ul  / F il t  / Mef il  / F il n

___./___./___./___

- 1 Feyz-ı kud m-i mevsim-i  d-i şaf -yı Őevk 
 Kıldı zamiri  y ne-i r Ően -yı Őevk 
- 2 Nevbet bizimd r ey dil-i b -v ye-i  m d
 Devr itdi h hiŐ  zre bu n h- Şn -yı Őevk 
- 3 Őehr h-ı g mdan eyleyerek  ayy-i merh le
 Oldı kar n-i Şehr-i emel reh-n m -yı Őevk 
- 4  Ayy ka irdi zemzeme-i meclis-i niŐ t
 Oldı tan n-i s mi a Şit   Őad -yı Őevk 
- [45/a] 5 Rind n serir-i meyde S leym nlik eylesin
 Mur -ı dil oldı H dh d-i r h-ı Sab -yı Őevk 
- 6 H k-i¹⁰⁶ niy za d ne-niŐ r-ı sirişk iken
 N -g h d Ődi d m-ı  mmide h m -yı Őevk 

¹⁰⁶ H k-i : h l-i

- 7 Gird-āb-ı ğamdan eyledi fülk-i dili rehā¹⁰⁷
Sāhil-res-i selāmet olub nā-Ĥudā-yı ŧevk
- 8 Bu terk-tāz-ı rā'iz-ı ħāhiŧle tengdir
‘Aṭf-‘inān-ı tevsen-i ṭab‘a fezā-yı ŧevk
- 9 Demdür kümeyt-i sāğar ile hem-‘inān olup
Ṭayy-i feyāfī-i¹⁰⁸ ğam ide bād-pā-yı ŧevk
- 10 Ĥāk-i riyāz-ı fikre¹⁰⁹ verür neŧr-i feyż ile
Ĥāŧŧıyyet-i ‘abīr-i meserret-i ŧabā-yı ŧevk
- 11 Her levḩ-ı sīne fezleke-i defter-i niŧāt¹¹⁰
Her dil cerīde-i raqama-ı müdde‘ā-yı ŧevk
- 12 Mecmū‘a-i ḩayāle ederken müṭāla‘a
Geldi bu ğüne¹¹¹ bir ğazel-i dil-ğüŧā-yı ŧevk
- 13 Oldum ḩarīf-i neŧve‘i cām-ı ŧafā-yı ŧevk
Cezb itdi ğāḩ ḩāṭır-ı mey ğüher-bā-yı ŧevk

¹⁰⁷ Rehā: ḩalāŧ

¹⁰⁸ Ṭayy-i feyāfī: iḩrāz-ı ‘arŧa-i

¹⁰⁹ Fikre: kıla

¹¹⁰ Niŧāt: ŧafā

¹¹¹ Geldi bu ğüne: oldı nümüde

- 14 Şâyandır itse bār-ı kudūm ile cā-be-cā
Çeşm-i ʿāl ile hāk-rehīn-i tūtyā-yı şevk
- 15 Bir dest-būs-i cān be-leb iştīyāk iken¹¹²
Hūn-ı dil oldı sâ'id-i yāre hınā-yı şevk
- 16 Elden piyāle ber-ṭaraf olsun mı Sālikā
Deryūze-i kār-ı ğuşşa mı olsun gedā-yı şevk
- 17 Çekme keder o zāt-ı sa'ādet-medār iken
Āyīne-i dile sebep-i incilā-yı şevk
- 18 Ya'nī Cenāb-ı Hāzret-i ʿĀtīf Efendi kim
Kılmış felek ğubār-ı rehen kīmyā-yı şevk
- [45/b] 19 Ol Kūlzüm-i kerem ki keff-i cūdıdur müdām
Bāğ-ı ümmīde māye-i neşv ü nemā-yı şevk
- 20 Hırmen-nişār-ı luṭf¹¹³ olalı kıldı lā cerem
Bām-ı sipihri lāne-i murğ-ı şenā-yı şevk

¹¹² İştīyāk iken : rāz iken hentüz

¹¹³ Luṭf : cūd

- 21 Bāb-ı nevālī¹¹⁴ halka olup kıble-i recā
Baş oldu bār-gāh-ı dile būriyā-yı şevk
- 22 Maḥsūb-ı kilik-i devletidür defter-i ümmīd
Ma'lūm-ı zātıdur şadr-ı müdde^cā-yı şevk
- 23 Heb kār-gāh-ı mekrümetinden zuhūr ider
Sevķ-ı merāma¹¹⁵ emti^ca-i cihān-behā-yı şevk
- 24 Ḥāhiş-ger-i nevālī olup bir tarīķ ile
Buldu tehī dilān-ı emānı ğitā-yı şevk
- 25 Çok mı o kān-ı ^cātıfete¹¹⁶ intisāb ile
Bulsa ğinā-yı¹¹⁷ genc-i meṭālib gedā-yı şevk
- 26 Meşķ-ı şitāb-ı sür^cat ile bāb-ı luṭfına
Üstāde oldu süllem-i āmāl-i¹¹⁸ pā-yı şevk
- 27 Tā olmayınca maḥrem-i bezm-i nüvāzişi
Bī-gāne-i merām olamaz āşnā-yı şevk

¹¹⁴ Bāb-ı nevālī : Dergāh-ı luṭfı

¹¹⁵ Merāma : ümīde

¹¹⁶ Ātıfete : mekrümete

¹¹⁷ Ğinā-yı : zaḥmet-i

¹¹⁸ Āmāl-i : gerdün-ı

- 28 Devrinde hacle-gāh-ı tarīdür mazīk-ı kalb
Bālā-yı mesned-i dil olup müttekā-yı şevk
- 29 Gelsin zamāne der-geh-i luftından eyledin
Kaşd-ı himem-i ümmīd-i meserret-recā-yı şevk
- 30 Rūşen-dilā celī nazrā şāf Sīretā
Ey tab¹¹⁹ı dehre āyīne-i rūşenā-yı şevk
- 31 Tekrīr-i kand-i vaşfuñ ile dem-be-dem olur
Destimde hāme tūtī-i şīrīn-edā-yı şevk
- 32 Kec-bīn görür beni nıgeh-i reşk-i hāsīdān
Meşk-ı şarīr ile kalemim olsa¹²⁰ nāy-i şevk
- 33 Ben her ne deñli tayy-i kelām eylesem desem
İnhā-yı hāle bā'ış olur muktezā-yı şevk
- 34 Medhūşü hayretim ne desem lāf söylerim
Mest itdi gūyā beni cām-ı şafā-yı şevk

[46-a] 35 Def-i şemātet eylerim izhār-ı şevkle

Qābil mi 'arz ola baña rū-yi likā-yı şevk

¹¹⁹ Tab¹ : çeşmi

¹²⁰ Olsa : oldu

- 36 Kıldı hayāli şu⁶bede-gāh-ı taḥayyulāt
Sīmā-yı ğuşşada görünüp sīmyā-yı şevk
- 37 Ğayr ile germ-i ülfet iken şad-hezār ḥayf
Baña gelince naḥvet eder dil-rubā-yı şevk
- 38 Ammā bu ḥālile yine gelmez baña girān
Zu⁶munca herkes olsa birer pādşā-yı şevk
- 39 Şimdi benim bu bādiye-i intizārda
Mehcūr-i kām duhūr-i tesellī-cüdā-yı şevk
- 40 Ḥamyāze-rīz-i ye⁶s olur āġuş-ı ḥasrete
Nüş eylesem hezār piyāle berāy-ı şevk
- 41 Vaşf-ı zebān-ı ḥālīm olup liknet-maḳāl
Gelmez beyāna bīş ü kem mā-cerā-yı şevk
- 42 Şevk olmasa ne ğam baña ser-māye-i ḥuzūr
Her şeb ḥarīf-i¹²¹ bezmim olur mā ⁶adā-yı şevk
- 43 Meczūmdur ki ḥafzaladır kesb-i irtifā⁶
Zirā cevāb-ı şarḫ-ı ğam oldu cezā-yı şevk

¹²¹ ḥarīf-i :enīs-i

- 44 ‘Aṭf eyledim umūrımı bāb-ı tevekküle
Şāyed ola ḳarīn-i ḳhaber mübtedā-yı şevḳ
- 45 ‘Id-i şafādur eyleme taşdıṛ Sālīkā
Demdür melāle vāşıl ola müntehā-yı şevḳ
- 46 Īrāş-ı ḳāb ider süḫanuñ olma ba‘de-ezīn
Efsāne-gū-yı ḳışşa-i çūn ü çirā-yı şevḳ
- 47 Ref‘ eyle dest-i ḳāhişi ādāb-ı şıdḳla
Lā büd olur rehīn-i icābet du‘ā-yı şevḳ
- 48 Tā sāḩa-i zemīn ola āşār-ı ‘ıyd ile
Bezm-i nişāṭ u ḩacle-geh-i zevḳ u cā-yı şevḳ
- 49 Der-gāḩı ḳıble-gāḩ olup ehl-i meṭālibe
Olsun ğubār-ı ḩāk-i rehi tūtyā-yı şevḳ
- 50 Tā bende ola mihr ü meh-i devleti müdām
[46/b] Devr eyledikçe ‘ālemi şubḩ u mesā-yı şevḳ

Fā'ilātün / Feilātün / Feilātün / Feilün

- . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

- 1 Terceme eyleyüp aḥvāl-i dil-i nālānı
Eyledim vāsıta-i tesliyyet-i rūḥānī
- 2 Mūriş-i ḥāb-ı melāl olsa da çeşm-i şevka
Olmaz efsāne-i bezm-i heves-ger-i pāyānı
- 3 Ser-be-āvürde-i gühvāre-i şun^c olduḡda
Kesb idüp terbiyet-i kâbile-i imkânı
- 4 Perveriş-yāb-ı debistān-ı kemāl itmiş idim
Meşq-ı endişe ile tıfl-i dil-i nālānı
- 5 Nīs-vār-ı kalem-i dāniş¹²² olup bir müddet
Sebkat itdi kaşabu's-sebķ reh-i ğirfānı
- 6 Bir zemān sille-ḥör-ı ḥāce-i efkār olup¹²³
Kıldı itķān-ı kemāhī sebek-ı vicdānı

¹²² Dāniş : raġbet¹²³ Olup : olarak

- 7 Oldı nā-ķābil güncāyiş-i āgūş-i hafā
Maħfel-i şöhret edip şeş-cihet-i ĩķānı
- 8 Daʿvi-i sebķat-i aķrānla maġrūrāne
Ķıldı peyveste sipihre gele ʿünvānı
- 9 Kāsıd oldı ne ķadar ķaşd-ı revāc etdı ise
Taşrada kāle-i ʿırfānıñ olur nokşānı
- 10 Lā cerem olmasa tamġā-zede çeşm-i ķabül
ʿĀķıbet kāle-i tabʿıñ çekilir ħusrānı
- 11 Cüst ü cū eyleyerek cā-yı revāc-i ʿırfān
Sevķ ķıldım taraf-ı kişver-i Rūm'a ānı
- 12 Ħayli dem olmuş idi sāmıʿ-zıb-i şöhret
Naġme-i debdebe-i menķabe-i ʿOsmānı
- 13 Ben de tertıb ķılıp māye-i istiʿdādım
Eyleyip bender-i maķşūda ķadem-i cünbānı
- 14 İderek tayy-i merāhil ıruķ-ı şettādan
Oldum āħir hele bu ħānķahuñ miħmānı

- 15 Geldim ammā ki ne ğam-ĥār u ne hem-ĥāl ü enīs
Vaĥşet-efzūde ğam-ı ālūde keder-enbānı
- 16 Kime tefhīm edeyim remz-i zebān-ı ĥālīm
Kime şerĥ eyleyeyim metn-i ğam-ı hicrānı
- [47/a] 17 Düşdi bir vesvese-i fikr-i nedāmet ħalbe
Tutdı zehr-āb-ı keder zāyıkā-i vicdānı
- 18 İrmedi dest-i taleb dāmen-i maĥşūda diyü
Çek çek¹²⁴ etmişidüm ceyb-i ħabā-i cānı
- 19 Ser-i der-i āġuş-ı girībān-ı ĥayret olup
Fikr iderken ğam-ı keyfiyyet-i ĥāl ü şānı
- 20 Açılup revzen-i çeşm-i başiret nā-gāh
Oldı lāyiĥ-ı dile bir mülheme-i Raĥmānı
- 21 Dedi pīr-i ĥired ey şifte-ĥāl-i hicrān¹²⁵
Baʿd-ezīn çekme sabıķa-i¹²⁶ ĥarmānı
- 22 Seni bir zāt-ı melek-sirete¹²⁷ taʿrīf ideyim
Bir ħaşīdeyle olup buse-zen-i dāmānı

¹²⁴ Çek çek : çāk çāk

¹²⁵ Hicrān : ümīd

¹²⁶ Sabıķa-i : ğam-ı

¹²⁷ Sirete : haslete

- 23 Bir hōş-āyende zemīn üzre kılip ıarḥ-ı esās
Böyle vaşf eyle o Rıstō-yı felek-‘ünvāmı
- 24 Neyyir-i evc-i himem aḥter-i burc-i iḳbāl
Pertev-i çeşm-i kerem bāriḳa-i pīşānı
- 25 Nükte-perdāz-ı cihān ḳadr-şinās-ı ‘ırfān
Nüşḥa-i fezleke-i mevhibe-i Sübhānı
- 26 Fāyız-i¹²⁸ daḥme-i eḳfāl¹²⁹ Re‘īsü’l-Küttāb
Ki O’dur ḳişver-i fazl u hüneriñ sulṫānı
- 27 Cevher-i zātı olup reh-ber-i iḥrāz-ı şeref¹³⁰
Ḳaldı pes-mānde-i teḥīr-i zamān-ı aḳrānı
- 28 Hüs n ü ḥulḳ-ı kerem ü fazl u hüner ‘ilm ü edeb
Özi olmuş aña mevhibe-i Raḥmānı
- 29 Bi’l-bedāhe şeref-i efrüz-ı kemāl oldığına
Lem‘-tāb olmadadur bāriḳa-i pīşānı
- 30 Keḥldir ḥāk-i Sıtanbul desem şāyāndır
K’olmada fersüde¹³¹cebīn-i a‘yānı

¹²⁸ Fāyız-i : nāil-i

¹²⁹ Eḳfāl : iḳbāl

¹³⁰ Şeref zātı olup rehber-i taḳdīm-i ümīd

¹³¹ Fersüde : pāyına

- 31 Der-i iqbālî idi merce³-i erbâb-ı kemâl
Olmadan büseñe ehl-i recâ dāmānî
- 32 Mû-şikâf-âne kıılır ħall-i nikât eşkâlî
Olmadan dâĥî qarîn-i¹³² nigeh-i im⁶ânî
- [47/b] 33 Nāv-dân-ı kaleme ta⁶biyeden âbîdir
Mâ-cerâ-yı yemm-i zehĥâr-ı keff-i iĥsânî
- 34 Tarab-ı vaşfiyla¹³³ ĥacle-geh-i şevĥ eyler
Bunca ebkâr-ı teĥayyül-i ĥarem-i eyĥânî
- 35 N'ola tarĥ-ı ġazel eylerse olup ġurre-i şevĥ
Lâl ü dem-beste-i reşk etdi süĥan-ġüyânî
- 36 Eyler engüşt-be-leb ĥacle süĥan-ı sencânî
Eyleyen ħâlîb-ı nazm içre edâsın cânî
- 37 Olmuşum silsile-cünbânî o zülf-i siyehüñ
Şeb-i hicrânümüñ olmazsa n'ola pâyânî

¹³² Karîn-i : nâdirân-ı

¹³³ Vaşfiyla : vaşf ile

- 38 Sürh-pūş oldu zemīn hūnla k̄ātil-i pinhān
K̄andedür bilsem ‘aceb ol ruḥ-ı aḥmer k̄ānı
- 39 Rub^c-ı meskūna daḥī kār-ger ol çār-ebrū
Şekl-i terbī’ile tīr etdi çihār-erkānı
- 40 Zaḥm-ı dil zāhir olur çāk-i girībānumdan
Cāna kār eyledi tīg-ı nigeḥ-i fettānı
- 41 ‘Uḳde-i zūlfini ḥall eylemedi tāḥın yād
Yok mı bu müşgūñ ey ḥāce reh-i āsānı
- 42 Çeksin el ğamzeleri çāk-i girībānımdan
K̄ılmasın sūḥte bu ḥırmēn-i şabr u cānı
- 43 Ermedi dest-i heves dāmen-i yāre Sālik
İtdim āvīze sipihre resen-i efgānı
- 44 Nāḳıd-ı ma‘rifetā rütbe-şinās-ı hünerā
Ey olan ḥulḳunuñ erbāb-ı ḥıred ḥayrānı
- 45 Sāye-i luḫfuñ iken cāy-ı penāh-ı ümmīd¹³⁴
Kime i‘lān ideyim ḥāl-i dil-i nālānı

¹³⁴ Cāy-ı penāh-ı ümmīd : melce-i erbāb-ı recā

- 46 Kāndesün muḵsim-i erzāk diyü ‘azm etdim
 Terk idüp ḥāb-ı ḥuzūr-ı vaṭan-ı ilḥvānı
- 47 Oldı çār-cihetim beste-i sedd-i ḥayret
 Tutdı rüz-gār güher-i āyīne-i sāmānı
- [48/a] 48 Beni sevḵ etdi felek bār-geh-i devletiñe
 N’ola olsam nigeḥ-i şefḳatiñe irzānı
- 49 Kūluñı zümre-i ehl-i ḳaleme ilḥāk et
 Ne zuḥūr eyler ise sāniḥa-i vicdānı
- 50 Eyle bu pūf-zede-i şarşar-ı ekdārı çerāğ
 Olma mıḳrāz-ı zen-i ma‘zeret-i pinḥānı
- 51 Sālikā eyle ser-āğāz-ı du‘ā-yı iḳbāl
 Baş idüp kūşe-i miḥrāb-ı dile¹³⁵ pīşānı
- 52 Eylemez ḳışsa-i mā fāti ke-mā hiye tetmīm
 Kāle-i yek-şebihdir olsa n’ola noḳşānı
- 53 Tā ede ṭayy-i menāzil-i felek-i çār-üm-deḥ
 Kūrş-ı mihr eyleyerek şeş-ciheti nūrānı

¹³⁵ Dile : Ḥaḳḳa

54 Rütbe ihrāz iderek mesned-i iclāl üzre
Olsa maḥrūs-i keder zāt-ı şeref-‘ünvānı

55 Der-i iḳbālî olup ḳible-i erbāb-ı recā
Ola tevfiḳ-ı Ḥudā şām u seḫer mihmānı

35

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Feilün

. _ . _ / . _ . _ / . _ . _ / . _ . _

- 1 Me‘āl-i terceme-i ğaybdir edā-yı ḳalem
Şığar mı ḫavşala-i nuṭḳa mā cerā-yı ḳalem
- 2 Müdām-ı zemzeme-pīrā-yı neş‘e-i dildir
Riyāz-ı nāṭıḳada murġ-ı ḫōş-nevā-yı ḳalem
- 3 Beyāz-ı şafḫa-nümū-dār-ı ‘ārız-ı cānān
Ḥaṭṭ-ı ‘izāra bedel ḫaṭṭ-ı dil-ġüşā-yı ḳalem
- 4 Ğam-ı çeh-i zenaḫıyla o Yūsuf-ı ḫüsniñ
Çeh-i divāta düşer bī-şu‘ūr pā-yı ḳalem
- 5 Olalı düzd-i sūḫan pāyı bend-i liḳadadur
Siyāh olsa n’ola her vechle liḳā-yı ḳalem

- 6 Edāda meşķ-ı füsün-ı teħayyül etdikçe
Ĥayāle kār-ger olmaz mı sīmyā-yı ķalem
- 7 Ĥurūs-ı feyz ile sāhil-res-i sivād eyler
Çekip sefīne-i zevrāķı nāv-ħudā-yı ķalem
- [48/b] 8 Olunca ġarķa-i nūr-ı siyāh olur lā büd
Ķarīn-i şubķ-ı yakīn gerdiş-i mesā-yı ķalem
- 9 Remīde olsa kemāna benāndan nā-gāh
‘Uṫārid’e erişir nāvek-i ķazā-yı ķalem
- 10 Semend-i nāṫıkaya cā-be-cā taķdīm eder
Sebāķ-ı ‘arş-a-i ma‘nāda bād-pā-yı ķalem
- 11 Ser-i ĥayāle olur sāye-baķş-i¹³⁶ ĥüsn-i ķabül
Bu çār-bāliş-i endīşede ĥümā-yı ķalem
- 12 Mişāl-i niş-ger-i terim şevķ iken gāhī
Olur numūne-i mār-ı siyeh ‘aşā-yı ķalem
- 13 Olur medār-ı¹³⁷ zafer şeş-ı cihāta olduķça
Maķarr-ı ceyš-i edā sāye-i livā-yı ķalem

¹³⁶ Sāye-baķş : sāye-bān

¹³⁷ Medār-ı :ķarīn-i

- 14 Tanīn-i reşk eder īşāl-i gūş-i nāhīde
Nevāya başlasa murġ-ı neġam-serā-yı kalem
- 15 Bu ʿarşa¹³⁸-gāhda peyk-i hayāl için besdir
Vuşul-i kişver-i icāza reh-nümā-yı kalem
- 16 Ne deñlü eylesem ıtnāb-ı defter-i evşāf
O kām-kāra çıkar midhat-senā-yı kalem
- 17 Raşam-nüvīs-i şeref-nāme-i meḥāsin-i zāt
K’olur deriçe-i evşāfı mültecā-yı kalem
- 18 Semiyy-i Faḥr-i Rusul mefḥar-ı riyāset kim
Şükūh-ı vaşfını kābil degil edā-yı kalem
- 19 Edīb-i bezm-i ḥikem kim beyān-ı vaşfında¹³⁹
Medīḥa-senc olamaz ḥikmet-i āzma-yı kalem
- 20 Debīr-i çerḥ-ı ʿUṭārid’le imtişāl eder
Berāy-ı sebt-i sūḥan etse iktizā-yı kalem

¹³⁸ ʿArşa- : cilve-

¹³⁹ Vaşfında : şânında

- 21 Devātı genc-i hikemdir olur mişāl-i raşad
Nigāh-ı zümre-i bed-ḥāha ejdehā-yı kalem
- 22 O mihr-i mekrümetiñ sāye-i kemālinde
Olur sipihre resā ḥaṭṭ-ı istivā-yı kalem
- 23 İder midād gibi nazma māye-i imdād¹⁴⁰
Ġubār-ı ḥāk-i rehin ḥaṭṭ-ı müşg-sā-yı kalem
- [49/a] 24 Dedümse ḥāk-i rehin müşg-i çīn maʿzūrum
Edāda zāhir olur cā-be-cā Ḥıṭā-yı kalem
- 25 Süḥan-ı medīhi ile kesb-i intiʿāş eyler
Müdām-ı niʿmet-i evşāfidır ğidā-yı kalem
- 26 N'ola olursa revān ḥükmi rü-yı āfāka
Benān-ı devletidir cāy-ı müttekā-yı kalem
- 27 Resīde-i emel eyler şitāb-ı vaşfiyla
Hezār güm-şüde-i kāmı reh-nümā-yı kalem
- 28 Nevāzişiyle bulur feyz nuṭk-ı ḥuşk-dilān
Ḥabīr eder seni bu rāzdan şadā-yı kalem

¹⁴⁰ Ne mümkin eyleye gencine-i cerīde-i vaşf

- 29 Melāzz-i ehl-i dilā Һırz-ı bāzū-yı hünerā
E yā mekārımı bīrūn-ı intīmā-yı ҡalem
- 30 Olursa izn-i¹⁴¹ Һerīfīñ lisān-ı hālī etsin
Һuzūr-ı devlete iclān-ı mā-cerā-yı ҡalem
- 31 Һulāşa-i emelim zīver-i cerīdemdir
Egerçi rāz-ı derūn olmaz āşnā-yı ҡalem
- 32 Ne hācet itmeye telhīş-ı hālī dūr-ā-dūr
Vesīle-i sūhanımla ҡılıp recā-yı ҡalem
- 33  Ayān olur saña hālī¹⁴² nühüfte-i emelim¹⁴³
Zuhūra bedrekadur perde-i hafā-yı ҡalem
- 34 Һıtāma irdi sūhan ref -i dest-i ihlāş et
Pür itdi nüh-varaı Sālikā du ā-yı ҡalem
- 35 Hemīşe tā ki debistān-ı mülk-fiṭratda
Sivād-ı levh ola menşūr-ı müdde ā-yı ҡalem

¹⁴¹ İzn-i : izin-i

¹⁴² Hālī : rāzı

¹⁴³ Emelüm : ümīd

36 Meʿāl-i vaşfiñ ola zīb-i şafha-i idrāk
Müdām-ı vaqf-ı medīhıñ ola edā-yı kalem

36

Mefʿülü / Fāʿilātü / Mefāʿilü / Fāʿilün

---./---./---./---

- [49/b] 1 Dehriñ fütāde-i nazār-ı iʿtināsıyım
Çarhıñ esīr-i seyli-i dest-i cefāsıyım
- 2 ʿArz-ı cemāl-i şāhid-i maqşūdumuñ müdām
Haclet-keş-i niķāb-ı zuhūr u hafāsıyım
- 3 Olmam hurūş-ı mevc-i havādışle mużtarib
Fülk-i muhīt-ı¹⁴⁴ baħr-i ğamuñ¹⁴⁵ nā-Ĥudāsıyım
- 4 Olsun niçe bu kūçe-i hāhiş güzer-gehim
BİRÜN-ı semt-i rāh-ı şavāb u haţāsıyım
- 5 ʿUzlet-nişīn-i künc-i ferāğım bu ʿarşanıñ
Āsüde¹⁴⁶ miyāne-i havf u recāsıyım

¹⁴⁴ Muhīt-i : şikeste

¹⁴⁵ Ğamun : hevesüñ

¹⁴⁶ Āsüde : āzāde

- 6 Mensūh-ı i'tibāryım erbāb-ı ragbetüñ
‘Aşruñ mişāl¹⁴⁷-i nüşha-i mihr ü vefāsyum
- 7 Olsun şikeste cām-ı nişāṭ-ı felek ne ğam
Ben neş’e-i dār-ı sāġar-ı renc ü ‘anāsyum
- 8 Hāndān degil emelim bāġ-ı himmetiñ
Maḥrūm-ı feyz-ı neş’e-i neşv ü nemāsyum
- 9 Geh baḥta geh sipihre idüp baṣṭ-ı iltiyām
Nev‘ā maşūn-ı şadme-i pā-yı edāsyum
- 10 Çarḥuñ egerçi va‘d-i muşāfātı müdām
Ḥasret-keş-i te‘ākub-ı şubḥ u mesāsyum
- 11 İmrūzdan teḥaqquḡ-ı ye’s-i ümmīd ile
‘Amāde-i teraqqub-ı rüz-ı cezāsyum
- 12 Gāhī maṭla‘ ile olup hem-zebān-ı dil
Mir‘āt-ı ḥāṭıruñ sebep-i incilāsyum
- 13 Bir dil-berüñ rubūde-dām-ı belāsyum
Tır-i ğamuñ nişāne-i zaḥm-ı cefāsyum

¹⁴⁷ Mişāl : me’āl

- 14 Oldum fütāde bār-geh-i¹⁴⁸ luṭf-ı yārdan
Mevkūf-ı sâz-kārî-i dârü'ş-şifâsıyım
- 15 Rabṭ-ı ʿalâka-i heves itdim ol âfete
Âsūde-i muʿâmele-i mâ-sivâsıyım
- 16 Çok ʿabddür ki ol meh-i nâ-mihr-bānum
Ḥasret-güzâr-ı tesliyet merḥabâsıyım
- [50/a] 17 Bî-hūde eylemem emel-i ruḥşat-ı vişâl
Çün¹⁴⁹ kâniʿ-i müşâhede-i cân-fezâsıyım
- 18 Kâyd eylesin cerīde-i ʿuşşâka nāmumı
Ser-defter-i maʿâş-ı ehl-i velâsıyım
- 19 Mihrâb-ı ebruvânın edip kıble-i niyâz
Şimdi gürüh-ı ehl-i ğamuñ muḳtedâsıyım
- 20 Endişem oldı reh-güzâr-ı kâşıdân-ı ğayb
Aḥbâr-ı vâridât-ı diliñ mübtedâsıyım

¹⁴⁸ Bār-geh-i : iʿtibârdan

¹⁴⁹ Çün : ben

- 21 Lāf eylemem ḥaḳīkat-i ḥāl-i edā budur
Ben evc-i mesned-i hevesiñ pādşāhıyım
- 22 Zāhirde şāh-ı mesned-i ʿaşqım egerçi ben
Maʿnāda bir ḥıdīv-i kemāliñ gedāsıyım
- 23 Yaʿnī sūtūde-zāt-ı riyāset-penāh kim
Raḥbu'l-lisān-ı mūrīd-i ḥamd ü şenāsıyım
- 24 Ol mihr-sāye-perver-i evc-i kemāl kim
Pervāne-veş fūrūg-gedā-yı ziyāsıyım
- 25 Der-gāh-ı luḫfı kıble-i āmāldir baña
İhrām-bend-i tavāf-ı ḥarīm-i ḥumāsıyım
- 26 Vaşf-ı gubār-ı maḳdemine naşb-ı ʿayn idüp
Çeşm-i diliñ vesīle-i¹⁵⁰ kehl-i cilāsıyım
- 27 İtsem ne deñlü başt-ı şenā ʿacz ile yine
Dem-beste-i sitāyiş-i fażl u zekāsıyım

¹⁵⁰ Vesīle-i : nümüne-i

- 28 Ol bār-gāha ref¹⁵¹ edeli riķ^{ca}-i niyāz
Harmān-güzīn-i dā^{ci}ye-i mā-sivāsıyım
- 29 Ümniyye-i şerefle bulup ruḥşat-ı duḥūl
Rū-māl-i ḥāk-i mesned-i¹⁵² izz ü alāsıyım
- 30 Zīr-i cenāh-ı himmete etdim ilticā
İqbāl-cū-yı pertev-i zıll-ı hümāsıyım
- 31 Hāşā ki bār olam o mizāc-ı saādete
Ben ḳāni^c-i¹⁵³ mülāḫafet-i cā-be-cāsıyım
- [50/b] 32 Taḫdīr-i bendedir n'ola ḳalsam füsürde-kelām
Āvāre kūçe-ger-i dūr-ı mā adāsıyım
- 33 Elbette cāy-gīr-i zamīr-i münīriyim
Ma'lūmıdur ki abd-i ḳadīm-i velāsıyım
- 34 Ğāret-ger-i ḫayālīm olup ḫıdmet-i ḳalem
Dil-ḫāhum üzre riķ^{ca}-res-i iltimāsıyım

¹⁵¹ Ref^c:arż

¹⁵² Mesned-i : devlet-i

¹⁵³ Ḳāni^c: rāzī

- 35 Me>mülüme müsā^cade eyler o kām-kār
Mevkūf-ı yek-mülāhaza-i i'tināsiyum
- 36 İrdi hıtāma kışsa-i ümmīd Sālikā
Şimdi maķāle-senc-i devāmü beķāsiyum
- 37 Zāt-ı şerīfi cümle hıādan maşūn ola
Şām u seher mülāzim-i hayr-du^cāsiyum

37¹⁵⁴

Mef'ūlū Fā'ilātū Mef'ālū Fā'ilūn

__ . / _ . . . / . __ . / _ . .

- 1 Hürrem-zamāne mevsim-i bād-ı bahārdur
Hengām-ı geşt-i gül-şen ü seyr-i kenārdur
- 2 Gūş et sürür-ı nağme-i murğān taraf taraf
Tārāc-sāz- hāne-i şabr u qarārdur
- 3 Bādı telāṭum-ı yemm-i sevdāya¹⁵⁵ cā-be-cā
Deryā-yı aḫzara çemen ü sebze-zārdur

¹⁵⁴ DER-SİTĀYİŞ-İ REİSÜ'L-KÜTTĀB RĀGİB EFENDİ

¹⁵⁵ Yemm-i sevdāya: sevdā-yı hātrā

- 4 Tā ki ħumār-ı¹⁵⁶ ħūn-ı derūn ŧimdi sākıyā
Hengām-ı nūŧ-ı cām-ı mey-i ħōŧ-güvārdur
- 5 Bezm-i çemende rind mey-i āŧām-ı ħasrete
Her gül numūne-i ħadeħ-i zer-nigārdur
- 6 Her tār-ı sünbūli bu çemen-zār u dil-güŧūñ
Ser-māye-i teħayyül-i zūlf-i nigārdur
- 7 Āgeh-dilān rāz-ı emel¹⁵⁷ her giyāhdan
Lemħa'l-baŧarda behre-der-i itibārdur
- 8 Her bir ŧükūfe bedreħa-i rāh-ı ŧun'dur
Burhān-ı ħudret-i ħük-m-i gird-kār'dur
- 9 Olmuŧ edā-yı ŧükr-i ħudā'ya güŧüde-dest
Her jāle ŧanki sübhā-i dest-i çetārdur
- 10 Mānend-i mihr her gül olup ħire-sāz-ı çeŧm
'Aks-i āŧnā-yı āyīne-i cūy-bārdur

¹⁵⁶ ħumār-ı: ŧarāb-ı

¹⁵⁷ Rāz-ı emel: rāz-ı heves

- [51/a] 11 Seyr eyle ʿarız-ı güli mirʾāt-ı cūyda
Gül-gūna-sā-yı ğāze-i eşk-i hezārdur
- 12 Baḡ dīde-i baṣīret ile çeşm-i nergise
Gūyā esīr-i bādiye-i intizārdur
- 13 Olmuş benefşe ser-be-girībān-ı meskenet
Āsūde-i muḡāvemmet-i rūz-gārdur
- 14 Olmuş zebān-ı sūsene pey-veste gūş-i gül
Gūyā medīḡa-senc-i melāzz-i kibārdur
- 15 Yaʿnī Cenāb-ı Ḥāzret-i Rāġıb Efendi kim
Āşār-ı fazlı mihr gibi āşkārdur
- 16 Maṡleb-i resāne ehl-i recā kim mekārūmi
Bīrūn-ı ḡadd-i fāşıla-i inḡişārdur
- 17 Ḥaḡḡā rū-gevheriyim zehḡār-ı mekrūmet
Ehl-i kemāle tāc-ı ser-i iftiḡārdur
- 18 Mecmūʿa-i fezāʾil odur ġayra lā cerem
İşbāt-ı ʿilm ü fazl u hūner-i müsteʿārdur

- 19 Meftūn-ı hüsn-i sīreti bī-gāne āšnā
Maḥcūb-ı rŭ-yı luḥfı şıġār u kibārdur
- 20 Her bir suḥan ki zīver-i¹⁵⁸ silk-i beyānidur
İklīl-i iʿtibāra dürr-i şeh-vārdur
- 21 Keḥlu'l-cevāhir-i raqam siḥr-i tevʿemi
Ḥaqqā ki nŭr-ı bāşıra-i iʿtibārdur
- 22 Zātı olub temīme-i bāzŭ-yı iktidār
Ḥırz-ı yemīn ü heykel ḥıfz-ı yesārdur
- 23 Olmaz medīḥi kâbil güncāyiş-i ḥayāl
Evşāf-ı zātı ḥāric-i ḥadd-i şümārdur
- 24 Müstāgnī-i medīḥīdir ol zāt-ı muḥterem
Ḥarf-i kabŭl-i sāmīʿa-i iştihārdur
- 25 Dānā dilā ḥuceste tebārā kerem-verā
Vaşfiñ medār-ı tŭḫıye-i iʿtizārdur

[51/b] 26 Her çend kaşd-ı ḥŭşe-i kām eylesem kuluñ

Āteş-nişār-ı ḥırmen-i şabr u qarārdur

¹⁵⁸ Zīver-i: gevher-i

- 27 Āfākı ğarķ-ı hūn-ı sirişk eylesem maħal¹⁵⁹
Seyl-āb-ı ğamla hāne-i dil tārmdurdur
- 28 Men^c-i ŧuhūd-i hāhiŧ iħūn ŧulmet-i emel
Çeŧm-i zamīre perde-keŧ-i ititārdur
- 29 Rāyic de olsa kesb-i niŧāţ eylemem ne sūd
Kālā-yı ŧevķ-ı hūŧ-i dil-i müste^cārdur
- 30 Dilden egerħi ber-ţaraf oldı ŧümmīd-i kām
Ammā hayāl-i esīr-i reh-i iŧţibārdur
- 31 Sevdā-yı sebķ-ı ^carŧa-i naţma eyle cā-be-cā
Rāh-ı suħanda tıfl-heves-i nī-süvārdur
- 32 Bīrūn-ı ħacle-ĝāh-ı derūn olmadan kaçar
Ĝāyetde birk-i fikr-i edā ŧerm-sārdur
- 33 Tār-ı nigāhım ile daħī olsa yāfte
Kālem fütāde-i naţar-ı i^ctibārdur
- 34 Hūsn-i ķabūlüñ ola meĝer māye-i revāc
ŧāyān-ı ferŧ-i reh-ĝüzer-i i^ctizārdur

¹⁵⁹ Maħāl: revā

- 35 Tayy eyle defter-i suhanuñ Sālikā yeter
Resm-i ḳadīm-i ehl-i beyān-ı iḥtişārdur
- 36 Şām u seḫer mülāzim-i ḫayr-ı duʿāsı ol
Şāyeste-i icābet-i Perverd-gārdur
- 37 Tā kim zemīn nümāyiş-i faşl-ı rebī ile
Şād-āb-ı neşv ü nemā meye-i¹⁶⁰ berg u bārdur
- 38 Āsūde-i kūsūf ola ḫūrşīd-i devleti
Daʿvātı vird-i sübḫa-i leyl ü nehārdur

38

Mefʿülü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿülün

___./_.___./_.___./_.___

- 1 Ḥāmem ki ola tīğ-ı füsünla bir perde¹⁶¹
Hep ḫündur olan dāmen-i evrāḳa çekīde
- 2 Güncāyiş-i¹⁶² tesvīd olamaz vaḳt-i edāda
Yek-ḫarfi bu nüh-şafḫa-i evrāḳ-ı sefīde

¹⁶⁰ Meye-i :māye-i

¹⁶¹ DER-SİTAYİŞ-İ MEKTUBİ-İ ŞADR-I ʿALİ RAGİB EFENDİ

¹⁶² Güncāyiş: şāyeste

- [52/a] 3 Peyveste kılar bestedir havf u recāyı
Dāmen-be-miyān olsa da va'd ü va'ide
- 4 İrşād kılalardan anı pīrāne hayālim
Şūriş-fiken-i hayret olur 'aql-ı reşīde
- 5 Bir tūfa revīşdür reh-i üslūbıña uymaz
Ne meslek-i eslāfa ne vādī-i cedīde
- 6 İtdikçe ser-āgāz-ı nağam bezm-i t̄arabda
Nāhīde olur zemzeme-i şevkı resīde
- 7 Vaşf eylese hayāl-i¹⁶³ siyeh 'arīz-ı yāri
Her noktası dāğ-ı dil olur çarḥ-ı 'anīde
- 8 İtrā-yı kıadd-i yārde her bir elif-i rāsit
Reşk ile ider kāmēt-i tūbā-yı¹⁶⁴ ḥamīde
- 9 Kılsa suḥanın gerden-i ḥussāda ḥamā'il
Şemşīr-i zen-i fayşal olur ḥabl-i verīde

¹⁶³ Ḥayāl-i: ḥāl-i

¹⁶⁴ Tūbā-yı :ef'ā-yı

- 10 Her dem ki ola ğavşa ger ulzüm-i ma'na
Pür-gevher olur nazm ile dāmān-ı cerīde
- 11 Eylerse gehī aşd-ı ezā-yı dil-i bed-āh
ayret¹⁶⁵-figen-i cevher olur seyf-i adīde
- 12 Geh āšnī-i vaşf-ı leb-i yār ile her dem
īsar ılar abla-i evrāa aīde
- 13 Gāhī ki ılar vażc-ı benān ğurre-i māhı
Eylar felek engüştünü ayretle gezīde
- 14 Gāhī ki olur bādiye-peymā-yı menāıb
Geh şāh-reh-i vādī-i evşāfa derīde
- 15 Hāā ki ser-efrāz-ı debistān-ı hünerdir
āsarı olur şafa-i idrāke¹⁶⁶ keşīde
- 16 Eylar güherin zīver-i iklīl-i uşūşā
avvāş-ı yem-i vaşf ol zāt-ı ferīde

¹⁶⁵ ayret: iddet

¹⁶⁶ idrāke: urşīde

- 17 Dānā-yı hüner-¹⁶⁷perver ü gencür-ı fezāyil
Taḥrīr-i Felāṭūn-meniş zāt-ı güzīde
- 18 Raġbet-şiken-i nazm-ı selef Rāġıb Efendi
Kim fıtratıdır māye-i aḥlāk-ı ḥamīde
- [52/b] 19 Ol Kūlzūm-i zehḥār-ı himem kim der-i vaşfin
Eyler şu irişte-i idrāke keşīde
- 20 Maḥşūrdur eṭvārına ezkār-ı cemīle
Maḥşūşdur aḥlākına evşāf-ı ḥamīde¹⁶⁸
- 21 İdrāk idemez pertev-i ḥürşīd-i kemālin¹⁶⁹
Nūruñ ki bāşıra-i merdüm-i dīde
- 22 Mirʿāt-ı Skender olamaz ḳābil-i temşīl
Her vechile ol şāf-ı dil ü rey-y-i sedīde
- 23 Devrinde o ġayret-meniş-i rütbe-şināsuñ
Çarḫ eyleyemez kimseye ızḥār-ı mekīde

¹⁶⁷ Hüner: kerem

¹⁶⁸ Ḥamīde: ‘adīde

¹⁶⁹ Kemālin: celālin

- 24 Ta'bir-i selis sühanın eylesem irām
Kilkümden olur reşha-i zind-āb-ı çekīde
- 25 Bulsaydı eger perveriş-i hulk-ı kerīmin
Hārādan olurdı gül bī-hār-ı¹⁷⁰ demīde
- 26 Bulmaz huluğun dehrde eslāf-ı kirāmı
Qābil mi müvāzāt o kerem-kār-ı vahīde
- 27 Deryā-himemā gevher-i şeh-vār-ı nevālā
Ey zātı olan efser-i iqbāle ferīde
- 28 Yek-nebze me'āl-i emelim eyleyim i'fān
Hācet degil endīşe-i te'kīd-i ekīde
- 29 Bu mevsim-i iqbāl-i meserretde hulāşa
Hāhiş-ger-i qurbiyyet olup fikr-i¹⁷¹baīde
- 30 Hulyā-yı kudūmiyye ile Āşaf-ı aşra
İnşād olunup şevk ile bir tāze qaşīde

¹⁷⁰ Bihār-ı: sīrāb-ı

¹⁷¹ Fikr-i: rāh-ı

- 31 Yoğdur baña bir ehl-i himem kim ola reh-ber
Mâil degül erbâb-ı kerem güft ü şinide
- 32 Ümmîd-i delâletle heves-kâr-ı niyâzım
Ne mürşide baş-ı sühân itdim ne mürîde
- 33 Fi'l-cümle vezân olsa nesîm-i keremiñden
Bâğ-ı emeliñ eylerim ezhârını çide
- [53/a] 34 Sensin bu gûne ârâyış-i evreng-i belâgat
Erbâb-ı sühân baş-ı niyâzı kime ede
- 35 Bâzâr it kafes-i sîne-i ihlâşını Sâlik
Tâ murğ-ı şenâ ola semāvâta peride
- 36 Tâ riğ^e-a-nüvîsân-ı debistân-ı sitâyış
Vaşfıñla kıla defter-i efkârı reside
- 37 Vaşfıñ olup endîşe-i erbâb-ı taḥayyül
Reşk ide zarîf sühânımı nazm-ı telide¹⁷²
- 38 Mîhr ü meh rûḥ-ı şeref olsun dil-i şafuñ
Reşk ola şebüñ Kâdr'e nehâruñ dem-i ğide

¹⁷² Telide: sîr-âb

39 Vāşıl kıla Hakk devlet ile zāt-ı şerīfün
Envāc-ı tarabla niçe eyyām-ı saīde

39

Fā'ilātün Feilātün Feilātün Feiün

-. - - / . - - - / . - - - / . - -

- 1 Oldı mäh-ı Ramazān cilve-nümā-yı eyyām
Çendā devr-i¹⁷³ kavānīn-i şafā-yı eyyām
- 2 Mevsim-i tefriķa-i encemen-i işretdir
Germ olup ma'roke-i zühd ü riyā-yı eyyām
- 3 Oldı kālā-yı heves nesye-i bāzār-ı kesād
Naķd-i tātadır olan kām-revā-yı eyyām
- 4 Rüşenā oldı mürāyā-yı dil¹⁷⁴ ehl-i teķā
K'oldı şayķal-zede-i dest-i celā-yı eyyām
- 5 Başka keyfiyyet ile cilve-nümādır cālem
Kılır ĩmā-yı¹⁷⁵ vefā tavr-ı cefā-yı eyyām

¹⁷³ Devr-i: resm-i

¹⁷⁴ Dil: ğam-beste

¹⁷⁵ ĩmā-yı: ĩzhār-ı

- 6 Baş olup maştaba-i ʿāleme hān-ı berekāt
Oldı āmāde mūhimmāt-ı ōafā-yı eyyām
- 7 Oldı gūlmīh-ı zen-i meykede-i bāde-keřān
Őahne-i siriřkin hūkm-i każā-yı eyyām
- 8 Heves-i encemen-i ʿiřrete ruħřat mı virür
Devr-i bāř-i hażer-i řakķ-ı ʿařā-yı eyyām
- 9 Mūlk-i tātde¹⁷⁶ iķlīm-gūřādır řimdi
Seyf-i řārım gibi tīg-ı huřabā-yı eyyām
- [53/b] 10 Mālīř-i cebheye fuşşat mı bulur ehl-i niyāz
Mūzdeħımdür hele mihrāb-ı recā-yı eyyām
- 11 Olmaķ āsāndur āřār-ı hulūř olduķça
Dāmen-i ʿafv ile pūřide-ħıřā-yı eyyām
- 12 Vāřıl-ı sırr-ı haķīķat olan itmez min baʿd
Taleb-i vāřıta ħavf ü recā-yı eyyām
- 13 Ne revā řıfte-i ħūsn-i mecāzī olmaķ
Germ olup¹⁷⁷ cāzibe-i ħūsn-i liķā-yı eyyām

¹⁷⁶ Taʿatte: ʿālemde

- 14 Nā-becādur heves-i ʿuḡde-i ḡayd-ı ḡāṭır
Ne revā dāʿiye-i neyl-i menā-yı eyyām
- 15 Vaḡtidür sübhā-keş-i çille-i teslīm olsun
Zümre-i silsile-cünbān-ı hevā-yı eyyām
- 16 Olmasun bir daḡı ālūde-leb çirk-i mecāz
Terk-i medḡ u ḡazel etmesin şuʿarā-yı eyyām
- 17 Meger evşāf-ı veliyyü'n-niʿamı ola merām¹⁷⁸
Ki odur fikr ü ḡayāl-i buleḡā-yı eyyām
- 18 Ḥāzret-i Defterī-i Behcet-rū-yı iḡbāl
Nükte-perdāz-ı cihān ʿuḡde-güşā-yı eyyām
- 19 Ğurre-i nāşıye-i şāhid-i devletdir kim
Olur ʿacz-āver-i evşāfı edā-yı eyyām
- 20 ʿUmdetü'd-devle ki ancaḡ eder işbāt-ı¹⁷⁹ vüçüd
Ḳaleminden raḡam-ı çün ü çirā-yı eyyām

¹⁷⁷ Germ olup:cezb edüp

¹⁷⁸ Merām:meʿāl

¹⁷⁹ İşbāt: izhār

- 21 Ḳālemi lüple-i ser-çeşme-i tesnīm-i kemāl
 Fikri ser-māye-i reşk-i fużalā-yı eyyām
- 22 Āstān-ı keremi būse-geh-i ehl-i recā
 Cārvey-i şuffesi şeh-bāl-i hümā-yı eyyām
- 23 ‘Uḳde-i ḥaṭarı terfīh-i ümūr-ı devlet
 Fikri endīşe-i taḥşīl-i rızā-yı eyyām
- 24 Eyleyüp zātını Ḥaḳḳ mesned-i vālā-yı mekīn
 Ḳıldı destin yüm-i zehḥār-ı ‘aṭā-yı eyyām
- 25 Zāt-ı bī-mişline hem-tā bulamaz peyk-i ḥired
 Kime oldı bu ḳadar kesb-i şenā-yı eyyām
- [54/a] 26 Nāḳıd-ı ma‘rifetā rütbe-şinās-ı hünerā
 Ey naẓar-ı senc-meḳādīr-i behā-yı eyyām
- 27 Ḳalemim terceme-i ḥāl-i dil etse yeridir
 Oldı çün mihr-i lebim muşt-ı cefā-yı eyyām
- 28 Ḳıldı efsürde-i tārāc ḥazāne-i ḡonce-i dil
 Olmadan dāḥī pezīrā-yı nümā-yı eyyām

- 29 Bir dahî dest-res-i dâmen-i furşat mı olur
Eger olmazsa telâfi-i kazâ-yı eyyâm
- 30 Saht-ı ber-bahta esîr etdi beni hüküm-i kader
K'anı bîdâr edemez şadme-i pâ-yı eyyâm
- 31 Âb-ı rû şarfına minnet mi kalur âhîr-kâr
Olmasın kimse taleb-kâr-ı vefâ-yı¹⁸⁰ eyyâm
- 32 Böyle kalırsa eder kâfile tîr-i tecrîr
Kâşîd-ı zâ'ika mı yanuñ derâ-yı eyyâm
- 33 Bülbül-i nâtika-perdâz-ı gül vaşfıñ iken
Görme şâyân ki olam nağme-serâ-yı eyyâm
- 34 Bende-i yâriñe luţfuñ iken lâyıķ mı
Olam âzürde-i tazyîķ-ı cefâ-yı eyyâm
- 35 Bir taraıdan ğam u efkâr-ı diyâr-ı ğurbet
Bir taraıdan eşer-i renc ü ğınâ-yı eyyâm

¹⁸⁰ Vefâ-yı: rızâ-yı

36 Teng-nā-yı ğam eder baña qarāḥ-ı¹⁸¹ dehri
Reşk-i aḳrān-ı nıgeh-i ḥande-nümā-yı eyyām

37 Heves-i neyl-i mükāfāt iledir  alemde
Çekdigim çille-i cān-gāḥ-ı cezā-yı eyyām

38 Yoḳ mı encāmı bu sūz-i hevesiñ ey Sālik
Tā-be-key dāciye-i r -yı vefā-yı eyyām

39 Refi-i dest-i emel et bār-geh-i iḥlāşa
Ola tā vāşıl-ı  mm d-i du a-yı eyyām

40 Z atını mesned-i devletde Cen b-ı B r 
Ḳıla v reste-i a ş b-ı ḥa a-yı eyyām

[54/b] 41  Alemleri r şen ede pertev-i icl lile
Ola ḥ k-i ḳademi kehl-i cil -yı eyyām

40

Mef l  F il t  Mef l  F il n

-. / - . . / . - - . / - . -

1 T r itdi r -yı Ő hid-i Őev im ni  b-ı baḥt
M hr-i  m dim eyledi pinh n Ő  b-ı baḥt

¹⁸¹ Ḳ r h-ı: fez -yı

- 2 İrād ider şeʿāmet-i hāl-i tebāhı
Bām-ı emelde şavt-ı ğarīb ğurāb-ı baht
- 3 Eyler tılısm-ı daħme-i āmālim üstivār
Nirenc-i şekl ü şüret naķş-ı ber-āb-ı baht
- 4 Üftāde olsa taşt-ı zemīn bām-ı çarħdan
Olmasa bārī velvele-i inķılāb-ı baht
- 5 Mū-yi sefid bıkı-i hayālimçün eyledim
Ĥünābe-i sirişki ĥamīr-i ĥazāb-ı baht
- 6 İtsün sipihr-i vaʿd-i kemūnun nümā-pezīr
Sır-āb idince keşt-i ümīdim serāb-ı baht
- 7 Eyler velī¹⁸² ĥarīnin bihişt-i ĥuzūr¹⁸³ iken
Dūzaħ-nişīn-i berzaħ-ı ĥayret ʿazāb-ı baht
- 8 Çok mı felekde ĥarķ-ı şitā sāfi eylese
Encüm-şümār-ı şām-ı felāket ĥisāb-ı baht

¹⁸² Velī: dili

¹⁸³ Ĥuzūr: merām

- 9 Gerdün olur Һazîz-1 hevesden nişâne-baĥş
Olduĥça evc-i naĥvete¹⁸⁴ meşķ-1 şitâb-1 baĥt
- 10 Bir laĥza eylemez baña devrân müsâcade
Çıķmaz derûndan elem ü ıztırâb-1 baĥt
- 11 Yok mı gönül bu süz ü güdâzuñ nihâyeti
Termîmden remîde mi ĥâl-i ĥarâb-1 baĥt
- 12 Bu şekve ĥasb-i ĥâl-i zebân-1 mecâzdır
Deb-i ĥadîm-i ehl-i hevesdir ĥıţâb-1 baĥt
- 13 İnşâf olunsa gerçi debistân-1 şınıfda
Gelmez lisâna ĥarf-i ĥaţâ vü şāvâb-1 baĥt
- 14 Yok sacd ü naĥs-i tâlîcuñ câlemde medĥali
Besdür ger bu felsefeden ictinâb-1 baĥt
- 15 Oldı ĥazâ rızâyla tevem bu vech ile
Bî-hüdedür meâl-i suâl ü cevâb-1 baĥt
- [55/a] 16 Olduĥça ĥaraf-1 dâmen-i esbâba dest-res
Âsândur ehl-i himmete kesb-i nişâb-1 baĥt

¹⁸⁴ Naĥvete:rifate

- 17 Neyl-i sa'adet eylemege bir bahānedir
Ol āftāb-ı mekrūmete intisāb-ı baht
- 18 Rūšen sitāre aḥter-i ferḥunde-i su'ūd
Vālā-niṣāb-ı ṭālī' u 'ālī-cenāb-ı baht
- 19 Himmət-ṣi'ār-ı defterī-i Behcet-i iṣtihār
Bercīs-i ḳadr-i māh-ı ſeref āftāb-ı baht
- 20 Ol kām-baḥş-i ehl-i hüner kim zamānede
Bī-behre-i ümmīdi eder kām-yāb-ı baht
- 21 Zātın ümūr-i devletine ḳıldı müsteşār
Ol pād-şāh-ı Cem-ḥaşem Efrāsiyāb-ı baht
- 22 Vābeste oldı nāḥın-i ber-tūr-i reyine
Bī'l-cümle ratḳ u fetḳ-ı ümūr-i şa'āb-ı baht
- 23 Mevḳūf-ı şīve-i gāzab u ḥilmidir hemān
Bast ü güşād-ı daḥme-i luṭf ü 'itāb-ı baht

- 24 Revnağ-pezîr-i mâşıta-i iltifâtıdur
Rû-yi emelde gâze-i¹⁸⁵ ser-ruḡ hicâb-ı baḡt
- 25 Meşğ-ı füsûn-ı vaşfı eder ehl-i dânişî
Remz-âşnâ-yı fezleke-i intihâb-ı baḡt
- 26 Kıldım der-i mekârimine baş-ı ilticâ
Tıfl-ı dil oldı ḡalka-zeni fetḡ-i bâb-ı baḡt
- 27 Bîdâr-ı şadme-i kerem eylerse vaḡtidir
Merhûn-ı şubḡ-ı ḡaşr iken îfâ-yı ḡâb-ı baḡt
- 28 Şîrîn-mezâḡḡ-ı luḡfı olup bezm-i şevḡde
Virsûn ‘azûbet-i leb-i ḡâhiş-i ‘azâb-ı baḡt
- 29 Tâ çend-i beşş-i şekve-i dil-sûz-i Sâlikâ
Geldi zamân-ı ed‘iye-i müstecâb-ı baḡt
- 30 Seyr-i cemâl-i Behceti ol mihr-i ḡal‘atîñ
Olduḡça ḡüsn-i maḡla‘-ı fâl-i kitâb-ı baḡt

[55/b] 31 Olsun semend-i devletin etdikçe zîr-i rân

Peyveste bûse-gâh-ı meserret-rikâb-ı baḡt

¹⁸⁵ Gâze-i: reng-i

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Hābbezā şevķ-ı nūvīd-i ķāşıd-ı peygām-ı ıd
Bāreke'llāh şīve-i iķbāl-i şubħ u şām-ı ıd
- 2 Bezm-i Cemşīd'ūñ yine keyfiyyetin i'fān için
Rū-nümā oldu hilāl sāğar-ı gül-fām-ı ıd
- 3 Her gedā-şūretde taħşīl-i refāh-ı hāl idüp
Oldı istiğnā-fürüş-i mesned-i ikrām-ı ıd
- 4 Māh-ı nev şanma zülāl-i şevķle irvā için
Rūze-dārān-ı nümāyāndur kenār-ı cām-ı ıd
- 5 Tāķ-ı cevzā-yı niṭāķın eyleyüp zīb-i miyān
Tāķdı ıydiyye mücevher hānçerin Behrām-ı ıd
- 6 Cāme-i gül-gūn ile hūbānī gül-reng eyleyüp
Oldı iksūn-püş-i gül-berg-i şafā-endām-ı ıd
- 7 Būse-çīn olmaķ niyāzıyla o mest-i nāzdan
Telħ-kāmān-ı tīr-i şīrīnī-i düşnām-ı ıd

- 8 Dest-būs-i sūz yođ etdikçe o serv-i ser-keři
Mā'il-i semt-i vefā germiyyet-i iđdām-ı ııd
- 9 ııd-gehde oldu her kūşe birer dām-ı firıb
Şayd idüp¹⁸⁶ āhır o kebg-i hōş-hırāmı dām-ı ııd
- 10 Būsına zāhid dām urmaz lāf-ı tađvādan hele
Kıldı herkes rūzesin peyveste eyyām-ı ııd
- 11 Böyle furşat-yāb-ı istilā olursa kem degil¹⁸⁷
Şeyh-ı şehre ħarf atub rind-i ħarħ-āşām-ı ııd
- 12 Ecr-i hem-seng-i terāzū-yı meşakħatdür diyü
Rūze-i faşl-ı temmūz oldu hele itmām-ı ııd
- 13 Merd olan gelsün bu sāl-i germ içinde eylesün
Sitte-i şevvāl şavmın vāşıl-ı encām-ı ııd
- 14 Sālikā telħiş-ı vaşf eyle o zātı tā-be-key
Maħv u işbāt-ı sivād defter-i erħām-ı ııd

¹⁸⁶ İdüp: ider

¹⁸⁷ Degül: vaktidür

15 Ol ki revnağ-bağş-i gurūşān olaldan ʿāleme
Vağt-i hāl oldı nümūdār-ı hengām-ı ʿıd

[56/a] 16 Behcettü'd-devle Cenāb-ı Defterī-i mekrümet

Kim şabāh-ı luğfidur pertev-fürüz u şām-ı ʿıd

17 Pertev-i hūrşīde nisbet zerre-i nā-çīzdir
Luğf-ı hāşş-ı cūdına nisbete feyż-ı ʿām-ı ʿıd

18 Sāye-i zūlf-i Şeb-i Kādr-i emeldir fiğnatı¹⁸⁸
Şafvet-i idrākıdır āyīne-i endām-ı ʿıd

19 Dehri hılʿat-pūş-i āmāl¹⁸⁹ eylemezdi olmasa
Bende-i iğbāl-i cūdi hāce-i münʿām-ı ʿıd

20 ʿAvdet-i cāhile kisb-i ibtihāc etdi bu sāl
Zīver-i ser-levha-i eyyām oldı nām-ı ʿıd

21 Reh-güzār üzre o deñlü eyler īşār-ı direm
Berg-rīz-i hāk olur üşküfe-i bādām-ı ʿıd

¹⁸⁸ Fıtnatı: talʿatı

¹⁸⁹ Āmāl: ihsān

- 22 Āfitāb-ı hem-tā nūr-ı cebīn-i devletā
Ey tebāşīr-i şabāḥ-ı ğurre-i eyyām-ı ƒıd
- 23 Eyledim üftān u ḥızān ƒazm-i miżmār-ı ḥayāl
Oldı mehmīn-i¹⁹⁰ semend-i nāṭıķam ibrām-ı ƒıd
- 24 Olamaz vaşfiñ kemāhī maḥfel-ārā-yı beyān
Çün gülü-ġir-i hevesdür sürme-i ālām-ı ƒıd
- 25 Olmasun bu ḥuşk-sāl-i feyzde bir kimseye hiç
İzṭırāb-ı rüzeden ḥulyā-ger-i ārām-ı ƒıd
- 26 Fevt-i maṭlebinden baña ƒarż-ı sicill-i yeʔs ider
Herkesi ifrāz-ı maḳdūr eylese ḳassām-ı ƒıd
- 27 Yine bu ḥāl ile olmam zīr-i bār-ı çarḫ-ı dūn
Himmetiñ eyler beni müstaġraḳ-ı inƒām-ı ƒıd
- 28 Bār-ġāhuñdan ḳılup kesb-i saƒādet lā cerem
Oldı büm-ı¹⁹¹ ṭāliƒım murġ-ı firāz-ı bām-ı ƒıd

¹⁹⁰ Mehmīn: mehmīz

¹⁹¹ Büm-ı: cūd-ı

29 Bezm-i luṭfuṇda ḫarīn-i iltifātım şükr kim
Būse-gāhımdur kenār-ı kūşe-i iḫrām-ı ʿıd

30 Sālikā taḫdīm-i şıdḫ ile duʿā hengāmıdur
Çünkü merhūn-ı¹⁹² leb-i şevḫ oldı ḫarf-i kām-ı ʿıd

[56/b] 31 Ola zātıñ ʿāleme ser-mā-ye-i şevḫ u sürūr
Devr-i iḫbālīñ olup şüret-ger-i aḫkām-ı ʿıd

42

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feilün

. _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Hoşā leṭāfet-i āb u hevā-yı İstanbul¹⁹³

Zihī meḫāsin-i zevḫ u şafā-yı İstanbul

2 Sivād-ı merdümek-i çeşm-i rubʿ-ı meskündür

Basīṭ-ı rü-yı zemīnde Ḳazā-yı İstanbul

3 Hülāşa heft-ekālīme ḫüsni rāciḫdir

Hezār-memleket olsun fidā-yı İstanbul

¹⁹² Merhūn-ı: mevḫūf-ı

¹⁹³ VASF-I BEHÇET EFENDİ DER-HENGAMI BİDĀYET-İ KUDÜM-İ FAKİR BE-ĀSTĀNE

- 4 N'ola gelirse ŧemīŧem ʿabīrden bir ter
Meŧām-ı ŧevķuma bād-ı ŧabā-yı İstanbul
- 5 Bu devrde hele ben bildiğim iķāmet iķūn
Degil baķılsa sezā mā-ʿadā-yı¹⁹⁴ İstanbul
- 6 Ğinā-yı ŧevķ bulup eylese n'ola nefret
Kenār-ı salţanatdan gedā-yı İstanbul
- 7 Sūhanda velvele-ārā-yı bezm-i ŧōhret olan
Olur rubūde-i ħūsn-i edā-yı İstanbul
- 8 Verir tesellī-i dil germ ū serd-i ʿālemden
Hūcūm-i neŧe-i ŧayf u ŧitā-yı İstanbul
- 9 ŧafā-yı geŧt-i¹⁹⁵ ķemen ʿaķd-i encemendir hep
Medār-ı gerdiŧ-i ŧubĥ u mesā-yı İstanbul
- 10 Bilir merāsīm-i bezm-i ŧafāyı kim ki olur
Ĥarīf-i encemen-i dil-gūŧā-yı İstanbul

¹⁹⁴ Maʿdā-yı: maĥll ū

¹⁹⁵ Geŧt-i: seyr-i

- 11 Meger ki zaḥm-ı derūn ʿarz ide o bī-dil kim
Ola niṣāne-i seng-i cefā-yı İstanbul
- 12 Sözümlülük eden ebnā-yı vakte dir yoḳsa
Ġarībe dūzaḥ olur teng-nāy-ı İstanbul
- 13 Müsāʿid olmayıcaḳ saña ṭālīʿ-i vārūn
Ne sūd eder heves-i nā-becā-yı İstanbul
- 14 Bir ehl-i himmet ola meger dest-gīr-i āmālī
Olup¹⁹⁶ vesīle-i kesb-i şafā-yı İstanbul
- 15 Kılup der-i keremin kıble-gāh ey dil-i zār
Ne dil-nüvāzdır ehl-i ʿaṭā-yı İstanbul
- [57/a] 16 ʿAle'l-ḥuşūş o kerem-kāra intisāb eyle
Dilerseñ olmağa zevḳ-āşān-yı İstanbul
- 17 Cenāb-ı Defteri-i pūr-himem ki şimdi odur
Melāzz u melceʿ-i ehl-i recā-yı İstanbul
- 18 Odur dīde-i devletüñe etse şāyāndur
Ġubār-ı ḥāk-i rehin tūtiyā-yı İstanbul

¹⁹⁶ Olup: budur

- 19 Ḥayāl-i nüṣḥa-i zāt u meʿāl-i vaṣfında
 Ḳarīn-i ḥayret olur ezkiyā-yı İstanbul
- 20 Żamīri mebdē-i fetḫ-ı muʿazzamāt olur
 Vücūdı menşe-i ḥüsn-i ṣenā-yı İstanbul
- 21 Müdām-ı müzdaḥim-i ehl-i dāniş olmadadır
 Fürüg-ı kevkeb-i cāhile cā-yı İstanbul
- 22 Ne ḥācet itmege kisb-i fevāʾid-i ḥāhiş
 Yeter hemān nazarı kīmyā-yı İstanbul
- 23 Resīde-rū-yı zemīne şuʿāʿ-ı luṭfundan
 Şümül-i zıll-i ḥaṭṭ-ı istivā-yı İstanbul
- 24 Temīme-i imlā ḥırz-ı bāzū-yı hünerā
 E yā der-i keremi mültecā-yı İstanbul
- 25 Çekip keşān-be-keşān eyledi ḳarīn-i vuşul
 Derūnı cezbeye ḥāṭır-ı rebā-yı İstanbul
- 26 Beyāza çekmiş idim şafḥa-i zamīrimde
 Niçe sūtüde ḳaşīde-berā-yı İstanbul

- 27 Revā bulursa revācın zemān-ı luṭfuñda
Olan üftāde ḥüsn-i behā-yı İstanbul
- 28 Gül-i ümīdim açıldıķça olmak āsāndır
Yegāne bülbül-i gül-şen-serāy-ı İstanbul
- 29 Güşād eyle yed-i ibtihālīñ ey Sālik
Olur ḳabūle ḳarīn-i müddeā-yı İstanbul
- [57/b] 30 Ola vedīa-i Ḥaḳḳ zāt-ı mekrümet-kārı
Dem-ā-dem eyleye kesb-i şenā-yı İstanbul
- 31 Vücūdı mesned-i devletde pāy-dār olsun
İdüp ḥalāşla celb-i rızā-yı İstanbul

Der-ı avdet-i defteri Behçet Efendi ez-nefı

Fā'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

— . — — / . . — — / . . — — / . . — —

- 1 Müjde ey dil yine hengām-ı meserret geldi
Tesliyet-baḥş-i dil ü dīde-i ḥasret geldi
- 2 Telef-i şeb-nem aşk etmege āmāde iken
Şūra-zār-ı çemen-i şevḳa ṭarāvet geldi

- 3 Sevķ-ı Őevķ oldu yine germ-revāc-ı Şöhret
Nā-gehān ķāfile-i serrāh meserret geldi
- 4 Olmasun  uķde-i ğam ķīn-i cebīn-i eyyām¹⁹⁷
Çehre-i Őāhid-i iķbāle beŐāŐet geldi
- 5 Feverān eyleyerek dīdeden emvāc-i sirişk
 Āķıbet fūlk-i ğam u ħazāna felāket geldi
- 6 Yeter ey zaĥm-ĥōr-ı sīne Őikāf-i endūh
Keşf-i rāz ile saña merhem-i Őoĥbet geldi
- 7 Ne revādur Őaleb-i ğā'ile-i ĥıfz-ı ferāĥ
Ĥātır-ı fātir-i hicrāna ifāķat geldi
- 8 Gitdi hengām-ı ğam-ı servī-i eyyām-ı firāķ
Vaķt-i germiyyet-i hengāme-i vuşlat geldi
- 9 ĶaŐr-ı Belķīs saraya olup nāme-resān
Per aķub Hūdūd-i iķbāl-i beŐāret geldi
- 10 Virdi ol zāt-ı gūzīnūñ ĥaber-i Őerīfin
Nā-gehān mūjde-resen peyk-i selāmet geldi

¹⁹⁷ Eyyām: aĥbāb

- 11 Ya'ni ferhunde-şiyem-i zāt-ı sūtūde-sīret
Nuḥbe-i ehl-i himem 'umde-i devlet geldi
- 12 Müşterī rā-yı 'Uḫārid ḳalem-i meh-peyker
Āsmān-mertebe Ḥūrşīd-i celālet geldi
- 13 Ḳıble-i ehl-i recā nāmūr-ı Faḫr-i Rusūl
Ki ḳudūmiyle liḳā-yı dile Behcet geldi
- [58/a] 14 Defter-i cūd ü kerem fezleke-i himmet kim
Zātı mecmū'a-i eşnāf-ı simāḫat geldi
- 15 Pertev-i luḫfı olup reh-ber-i 'izz ü şānı
Dehre zātı güher-i tāc-ı sa'ādet geldi
- 16 Zīver-i şafḫa-i idrāki olan cümle ümūr
Ḥüsn-i tedbīr ile maḫrūn-ı işābet geldi
- 17 Eyledim cūd-ı kefin meşşem-i fāh-ı¹⁹⁸ ḫayāl
Bī-girān ḳulzüm-i zeḫḫār-ı simāḫat geldi
- 18 Ḥaḳḳ bu kim āb-ı ruḫ-ı Devlet-i 'Osmānī' dir
Zātı ārāyiş-i eyvān-ı celālet geldi

¹⁹⁸ Fāh-ı: fāl-i

- 19 Olmadı kimse bu vech üzre naḳ-sāz-ı niḫām
Ger-çi çok zāt-ı mühim-sāz-ı fetret¹⁹⁹ geldi
- 20 Sāḫa-i cūdı mesāḫāt-ı ḫayāle gelmez
Ḳıṣṣa-i himmeti bīrūn-ı rivāyet geldi
- 21 Şevḳ-ı luṭfiyla²⁰⁰ yine bir ḡazel-i siḫr-engīz
Tev̄em-i dāciye-i şıdḳ-ı meveddet geldi
- 22 Şubḫ-dem bezme o Ḥūrşīd-i melāḫat geldi
Şām-ı hicre felāḳ-ı şubḫ-ı saādet geldi
- 23 Zaḫm-ı sīnemden olup rūzene-efrūz derūn
Ḥīre-sāz-ı niḡeh-i dīde-i ḫayret²⁰¹ geldi
- 24 Ḳıldı behbūd-lebin naḳl-i şafā-yı uşşāḳ
Mest-i der-şīne-i hicrānı ifāḳat geldi
- 25 Sürme-i ḫaṭṭı olup vefḳ-ı ḡülū-yi ibrām
Rū-yı bīkr-i hevese ḡāze-i ḫaclet geldi

¹⁹⁹ Fetret: riāyet

²⁰⁰ Luṭfiyla: vaşfiyla

²⁰¹ Dīde-i ḫayret: çeşm-i basīret

- 26 Sālikā eyledi ğam-ĥāneñi teşrîf-i ĳudūm
Ne şorarsın yürü ol şāh-ı melāĥat geldi
- 27 Ey veliyyü'n-ni^cam ey Dāver-i ferĥunde-şiyem
Mācerā-yı dili ta^czīre cesāret geldi
- 28 Çend māh²⁰² oldıĝıñ āzürde-i pā-yı ĥareket
Ĥaĳĳ bu kim zātıña ser-māye-i rif^cat geldi
- [58/b] 29 Şüretā saña ĝubār-ı dil olan gird-i melāl²⁰³
Nuĳĳ-ı ehl-i ĥasede sürme-i ĥayret geldi
- 30 Bildi sensiz hele erbāb-ı ĝaraż miĳdārın
Reşkden ĥāsıd-i bed-ĥāha nedāmet geldi
- 31 Ba^cd-ezīn cilve-ger-i mesned-i istiĳlāl olup
Bāzu-yı tālī^c-i iĳbālīñe ĳuvvet geldi
- 32 ĳalmadı şānuñı inkāra mecālī ĥaşmuñ
Lā cerem da^cvā²-i ruĥānuña ĥucet geldi

²⁰² Mah: rüz

²⁰³ Melāl:keder

- 33 Gel de^çavāt olup ārāyiş-i destār-ı kabûl
Şāhid-i şıdk hem-āgûş-i icābet geldi
- 34 Kılup icrā-yı mükāfāt-ı şenā-kārāne
Sālik-i zāra da hengām-ı mürüvvet geldi
- 35 Mazhar-ı luḫ u nazār-kerde-i ihsānuñ olup
Maḫmedet-perver-i şükrāne-i minnet geldi
- 36 İntisābıñla olup kaḫbuñla bezm-i ğurūr
Süḫanı dāğ-ı dil-i ehl-i belāgat geldi
- 37 Gelmedi mişli der-i devletüñe lāf degil²⁰⁴
Gerçi çok şāir-i Ḥassān-ṭabī^çat geldi
- 38 Şüretā ger-çi kesāfet-zede-i ḫayretdir
Ṭab^çı āyine-i ruḫ-sār-ı feşāḫat geldi
- 39 Himmetiñle n'ola bir şürete ifrāğ etseñ
Cā-yı icrā-yı himem vaḫt-i ḫamiyyet geldi
- 40 Nāḫın-ı seyr ola tā ^çuḫde-ğüşā-yı ^çusrī
Bu du^çā bedreḫa-i şıdk-ı²⁰⁵ ṭaviyyet geldi

²⁰⁴ Degül: itmeme

41 Görmeye āyīne-i ḥaṭarı jengār-ı keder
Ki cihāna sebeb-i ḥüsn-i²⁰⁶ serīret²⁰⁷ geldi

42 Diler gūş iden erbāb-ı recā teşrīfin
Mesned-i devlete ḥōş geldi sa‘adet geldi

44

Fā‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

-. . . . / / /

1 Leme‘ān etdi yine mihr-i münīr-i iḳbāl
Eyleyüp dīde-i eyyāmı ḳarīr-i iḳbāl

2 Ḳıldı vīrān-gede-i ḥaṭarı ābād-ı nişāt
Nā-gehān cilve-i teşrīf-i mesīr-i iḳbāl

[59/a] 3 İtse şāyān-ı şeb-i dīrīne gamdan şoñra
Maḥv-ı tārīk-i keder şubḥ-ı aḥīr-i iḳbāl

4 Feth-i bāb eyledi var ise nesīm-i tevfiḳ
Sāmi‘a-zīb-i sūrūr²⁰⁸ oldu ḥarīr-i iḳbāl

²⁰⁵ Şıdḳ-ı: ḥüsn-i

²⁰⁶ Ḥüsn-i: māye-i

²⁰⁷ Serīret: Behçet

²⁰⁸ Sūrūr: nişāt

- 5 Oldı ŧehbāl-i hümā fark-ı dile zıll-efgen
Yeridür kaçır-ı²⁰⁹ derün olsa serir-i iķbāl
- 6 Cünbüŧ-i bāzū-yı taķdīr ile ħamden li'llāh
Vāŧıl oldı hedef-i²¹⁰ ħāhiŧe tūr-i iķbāl
- 7 Kıldı ta'ķīr-i²¹¹ meŧāmm emel-i²¹² ħamz-i dükkān
Naħme-i²¹³ ħāliye-i bū-yı 'abir-i iķbāl
- 8 Feverān eyledi dilden yine seyl-āb-ı ŧafā
Oldı hem-vüs'at-i yemm ŧarħ-ı ħadīr-i iķbāl
- 9 Vaķtidür eylese²¹⁴ ŧāyeste-i taħvīl-i ŧeref
Kevkeb-i tālī'imi çarħ esir-i iķbāl
- 10 İtsün²¹⁵ āmed ü ŧüd eŧvāķla dilden min ba'ḍ
Ġāret-i ceyš-i keder cemm-i ħafīr-i iķbāl
- 11 Yād idüp müjde-i teŧrīf-i veliyyü'n-ni'ami
Nā-gehān 'arz-ı cemāl etdi beŧīr-i iķbāl

²⁰⁹ Kaçır-ı: künc-i

²¹⁰ Hedef-i: maķleb-i

²¹¹ Ta'ķīr-i: dimāħ-ı

²¹² Emel-i: ehl-i

²¹³ Naħme-i: eŧer-i

²¹⁴ Vaķtidür eylese: lā-cerem eyledi

²¹⁵ Etsün: eylesün

- 12 O kerem-kāruñ idüp maḳdemın i'clān meger
Bu imiş şive-i ta'bīr-i sefir-i iḳbāl
- 13 Bōyle eyler raḳam-ı vaşfını zīb-i taḫrīr
Rū-yı ser-levḫa-i taḫrīre debīr-i iḳbāl
- 14 Kār-ı perdāz-ı cihān rātıḳ-ı fetḳ-ı devlet
Müsteřār-ı reh-i iclāl ü müřīr-i iḳbāl
- 15 Bāhiru'l-menḳabe ser-defter-i erbāb-ı himem
Zāhiru'l-mekrūme ferḫunde-zamīr-i iḳbāl
- 16 Behcetü'd-devle nesāḳ-bend-i mühimmāt-ı ümūr
Dāver-i luḫf²¹⁶ u şeh-i rif'at ü mīr-i iḳbāl
- 17 Ol ki dest-i himemīn imiş 'ālemde müdām
Dād-ḫāhān-ı yem-i bīme mücīr-i iḳbāl
- 18 Olalı zātı řeref-baḫř-i vücūd olmuřdur
Māye-i řīnet-i iclālī ḫamīr-i iḳbāl

[59/b] 19 İlticā eyleyen erbāb-ı recāya şeb ü rüz

Der-geh-i devletidür Kehf-i zahīr-i iḳbāl

²¹⁶ Luḫf: fażl

- 20 Dehr ider bende-i muḳbil gibi zātuñ tevḳīr
Olalı ḫālī^c-i heylācı ṣehīr-i iḳbāl
- 21 Peyk-i i^ccāzı ider ʿabd-i mükāteb olsa
Ḳıla mı ṣevḳ ile dem-sāz ṣadīr-i iḳbāl
- 22 Dilden i^clān eder āṣār-ı ḳudūmiyle müdām²¹⁷
Rihlet-i ceyš-i gamı bānuñ nefīr-i iḳbāl
- 23 Oldı vāreste baḡal-gīr-i dehr-i dūndan
Ḥızır-veṣ oldı cevān devre-i pīr-i iḳbāl
- 24 Rütbe-baḡṣ-ı hünerā māye-ṣinās-ı güherā
Ey olan der-geh-i iclālī maṣīr-i iḳbāl
- 25 Tā-be-key raḡne-keṣ-ı çille-i hicrān olsun
Sālik-i muntazır-ı luṭf u esīr-i iḳbāl
- 26 Ḥayli dem dūr olalı bādiye-i luṭfuñdan
Meyl-i taḡmīr-i ḫayāl etmedi ṣīr-i iḳbāl
- 27 Müjde ṣīt-i ḳudūmüñle iderse ṣāyān
Yemm-i ekdārı hebā naḡme-i zīr-i iḳbāl

²¹⁷ Müdām: hemān

- 28 Zemherîr-i keder encâma erip etmez mi
Def-i dem-serdî-i idbâr-ı hecîr-i iqbâl
- 29 Mağdemiñle şu'arâ ğurre-i şevk oldu n'ola
Cerr-i zeyl-i kerem eylerse cerîr-i iqbâl
- 30 Kâmet-i vaşfîña tecdîd-i sühânla etsün
Büriyâ bâf-ı emel nesc-i harîr-i iqbâl
- 31 Nâhın-i râyuñ olup 'uğde-güşâ-yı devlet
Kâbil-i yüsr ola tâ emr-i²¹⁸ 'asîr-i iqbâl
- 32 Ola keff-i keremiñ ebr-i maṭîr-i re'fet²¹⁹
Çemen-i dehri müdâm eyleye seyr-i iqbâl

45

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

. _ . _ / . _ . _ / . _ . _ / . _ . _

- 1 İrişdi güş-i dile nağme-i beşâret-i 'ıd²²⁰
Pür itdi şeş-cihet-i dehri şîr-i nevbet-i 'ıd

²¹⁸ Emr-i: ka'r-ı

²¹⁹ Re'fet: rahmet

²²⁰ 'İYDİYYE DER-VASF-I BEHÇET EFENDİ

- [60/a] 2 Hired-rübüde olur izdihâm-ı eşvâka
Şığar mı küçe-i vaşfa şükühü şevket-i ʿİd
- 3 Hücüm-ı maʿreke-i ʿİş ü nüş mevsimidür
Olup güşâde hişâr-ı emelde râbet-i ʿİd
- 4 Mişâl-i şîşe-i kıand etdi cümle şîrîn-kâm
Mezâkk-ı ehl-i ğamı neşʿe-i meserret-i ʿİd
- 5 Olup bir âfet-i hûn-rîze cânile kıurbân
Farîzadur dile keffâret-i cinâyet-i ʿİd
- 6 Şalâbetin eyleyemez bezm-i kıurbe dest-âvîz
O mihr-i hûsne dūçâr olmasa cemâʿat-i ʿİd
- 7 Zamân-ı furşatı fevt etme her çî bād-âbâd
Çü pây-dâr degil ʿâlem içre devlet-i ʿİd
- 8 Şafâ-yı hatıra söz yok e-ger-çi fiʿl-cümle
Verir keder ʿadem-i imtidâd-ı müddet-i ʿİd
- 9 İrür ifâde cihân hacle-ğâh-ı nâz etdigin
Se-rûze âyîne-i dehre ʿarż-ı şûret-i ʿİd

- 10 Delil-i rāh-ı Һarīme vişāl olur āҺir
Ne deñlü olsa da taʿzīre-pā-yı sürʿat-i ʿİd
- 11 O şūҺdan hele gönlümce buse-çīn oldum
Bu rütbedür baña imdād-ı dest-i himmet-i ʿİd
- 12 Kanāʿat etmedüm ammā bu luṭfa ey Sālik
Beni Һarīn-i ümīd itdi Һarḥ-ı külfet-i ʿİd
- 13 Kenār-ı dāmen-i faḥruʿl-kibāra yüz sürdüm
Bu fırsat oldu muḫtezā-yı ruḫşat-ı ʿİd
- 14 Cenāb-ı Defteri-i cāh u Behcet-i iḫbāl
Ki devr-i luṭfı eder dehre baş-ı zīnet-i ʿİd
- 15 O sāye-güster-i farḫ-ı gürūh-ı ʿirfān kim
Zılāl-i reʿfetidür hūş-i çarḥa ḫilʿat-i ʿİyd
- 16 Cebīni gurre-i şubḥ-ı beşāʿir-i devlet
Cemāl-i luṭfı nümāyişde beşāşet-i ʿİd
- 17 Fürüg-ı kevkeb-i iḫbālidir saʿadet-i vaḫt
Zuhūr-ı pertev-i iclālidir celālet-i ʿİd

- [60/b] 18 Kibār-ı devleti eyler qarîn-i dâmen-būs
Berây-ı kesb-i şeref ruḥşat-ı ziyâret-i ʿİd
- 19 Tefâhur etse sezâ vaqt-i ḥâl-i mâfât'a
Virür nevâşî-i eyyâma çîn-i naḥvet-i ʿİd
- 20 Cihânda şifte-gân-i cemâl-i himmetine
Zamâne her dem olur kâr-sâz-ı ḥâlet-i ʿİd
- 21 Ḥıdîv-i mekrümet-i zât-ı kîmyâ nazarâ
E yâ ğubâr-ı rehi kehl-i çeşm-i raġbet-i ʿİd
- 22 Olup ğarîk-ı kerem-i devletiñde ḥaddimce
Cihânda eyledim izhâr-ı şükr-i niʿmet-i ʿİd
- 23 Ḥudâya şükr ki oldum qarîn-i dâmen-būs
Rehîn-i hüşum olup iltifât-ı ḥilʿat-i ʿİd
- 24 Ğarâz teḥayyül-i evşâf-ı zât-ı pâkiñdür
Zebânım itsün taqrîr-i bezm-i külfet-i ʿİd

- 25 K̄abā-yı midḥatiñ olsun ne deñlü sâde ise
 Degil bu kâleye²²¹ şâyeste dūş ü kâmet-i ʿİd
- 26 Bırakma bâdiye-i²²² ıztırâbda kuluñı
 Nevâliñ eylese taḥşîş-ı vaqt-i nevbet-i ʿİd
- 27 Mecâzı münkalib etsem ḥaḳıḳate bārī
 Felekde ben daḫi olsam ḳarīn-i behcet-i ʿİd
- 28 Ḥaṭâdan eylesin âsüde zâtuñı Mevlâ
 Zemân-ı cāhuñ ola nām-gır-i şöhret-i ʿİd

46

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

. _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _

- 1 Cihâna virdi dem-i nev-behâr-ı pîrâye²²³
 Döşendi ferş-i zümürrüd basîṭ-ı ğabrâya
- 2 Güşâyiş-i dil-i erbâb-ı ʿaşḳ için besdür
 Sürür-i bezm-i ṭarab-ı ʿandelîb-i şeydâya

²²¹ kâleye: ḫilʿate

²²² Bâdiye-i: vâdiye-i

²²³ BAHARİYYE DER-SİTâYİŞ-İ DEFTERİ BEHÇET EFENDİ

- 3 ‘Aceb mi cūş u ħurūş etse serde sevdālar
Görüp numüne-çemen-zārı Baħr-i Ĥazrā’ya
- 4 Hücūm-ı nāmiye-i feyżdan sıfāl-āsā
Şükūfe-rīşe-figendür gülü-yı mīnāya
- [61/a] 5 Çemende her giyeh-i ħuşke feyż olup sārī
Nesīm-i ħande-günāndur dem-i Mesīhā’ya
- 6 Bulur nesīmle olduċça cilve-rīz-i ħırām
Nişān-ı bŭķalemŭn her dıraħtdan sāye
- 7 Bu feyż-ı vaċtle ħārādan oldu ser-zede-gŭl
Müşābih oldu zemīn bir çiçekli ħārāya
- 8 Şu rŭtbe kisb-i ruṭubetle ħāk olup sīr-āb
Kemīne ħatreler ābisten oldu deryāya
- 9 Hem etdi sākı mey-i sāk-ı sŭrŭde taḥvīl
Fŭrŭġ-ı ‘aks-i ruḥ-ı lāle reng-i ħannāya
- 10 ‘Aceb mi maşrıċ-ı ṭab‘ımdan eylesem īrād
Bu ħŭsn-i maṭla‘ı bir mihr-i ‘ālem-i derāya

- 11 Nigāh dūş olup ol sīne-i muşaffāya
Şikāf-ı rüz-āmiz-i nāzır oldu deryāya
- 12 Şikār-ı dil hevesile tenezzül etmez mi
O şāh-bāz-ı cefā sā'id-i temennāya
- 13 Gelürse bir daği 'arz-ı niyāza söz kılmaz
Hayāl-i sürme-i haţtı gülü-yı hülyāya
- 14 Açılmasun diyü ğayra nigāh urur gülmih
Sivād-ı hāl-i ruhiledir süveydāya
- 15 Dem-i bahār gibi virdi āb ü tāb-ı diğer
Remide sebze-i haţţ 'arız-ı dil-ārāya
- 16 Cihāna velvele şaldı fūrūĝ-ı ruĝ-sārı
Mişāl-i mihr-i şükūh-i Hıdīv-i Cem-pāye
- 17 Emīn-i dīn ü düvel müsteşār-ı re'y ü 'amel
Yegāne-devĥa-i iqbāl-i āsmān-sāye
- 18 Furūĝ-ı behcet-sīmā-yı şāhid-i devlet
Debīr-i mäh-ı şeref āftāb-ı pīrāye

- 19 Semiyy-i Faḥr-i Rusūl Defterī-i Ekrem kim
Meʿāl-i ismi delālet eder müsemməya
- [61/b] 20 O kām-kār-ı ḥuceste-tebār kim ol'dur
Veren şeref güher-i dūdmān-ı vālāya
- 21 Vücūdı ḥāfil-i eştāt-ı şīme-i aḥlāk
Şümül-i lafzı gibi bī-şümār maʿnāya
- 22 Zāmīri fezleke-i vāridāt-ı sırr-ı²²⁴ Ḥudā
Ki naql-i fihris-i tafşīli gelmez iḥşāya
- 23 Müdām-ı lüle-i kilki yem-i devātundan
İder ifāza-i maʿnā riyyāz-ı imlāya
- 24 Gürūh-ı ehl-i recā meclisinde ebkem olur
Ki mihrdür pür-cūdı dehān-ı şekvāya
- 25 Melāzz-i ehl-i dilā kām-cū-yı iḳbālā
Sürüş-i ṭab^c u felek-ḳadr-i āsmān-pāye
- 26 Ḥudā'ya şükr şeref-yāb-ı ḥıdmetiñ oldum
İrer şikenc-i külāhım sipihr-i vālāya

²²⁴ Sırr-ı: sun^c-ı

- 27 Ve l k  ayret-i aqr n u fikr-i Ő ret-i h l
Med r-1 haclet olur ruŐsat-1 temenn ya
- 28 G r p naķıŐamı ‘ayn ’l-kem l-i luŐfu la
Bu h k-i p y ne baş eyledi  hele s ye
- 29  m dd r ki edem devleti nde kesb-i Őeref²²⁵
Med r-1 reşk olup erb b-1 nazm u inŐ ya
- 30 Felekde ben daği Ő r n-mez k -1 luŐfu  olup
Őalemle başlasam  b-1 hay tı icr ya
- 31 H z r-1 devlete baş-1  mm de hacet yok
Bulur vuŐ f-1 zam r   me’ l-i h ly ya
- 32 Tem m-1 nazmda Ő y ndur olsa ey S lik
G Ő de-dest-i du’  b r-g h-1 Mevl ’ya
- 33 HemiŐe t  ki nes m-i bah r-1 ‘ lem-i feyz
Med r-1 h nde ola g n e-i muŐarr ya

²²⁵ Şeref: kem l

34 Vere beşâşet hürşid-i cāhına²²⁶ her şubh
Hürüş-ı şeb-nem-i eşk hasūd-i pīrāya

[62/a] 35 Hāsūdi girye-künān rū-yı t̄ali'ci şād-mān
Riyāz-ı hātırı lebrīz-i şevk-ı bī-gāye

47

Manzūme-i firistāde der-hengām-ı celā-yı vatan be-cānib-i Behçet Efendi

Mef'ūlü Fā'ilātü Mef'ūlü Fā'ilün

— . / — . . . / . — . / — . —

- 1 Ey buse-çin-i dāmen-i ihsānı oldıgum
Şirīn-mezākķ-ı luţf-ı firāvānı oldıgum
- 2 Taşdıŗ kılmason ser-i devlet-medārīnı
Efsāne-gū-yı kışşa-i hicrānı oldıgum
- 3 Tezkır eder dile şeref-i hıdmetiñ müdām
Dehr-mişāl mūr u Süleymān'ı oldıgum
- 4 T̄ül-i gıyābla niçe çıksun derūndan
Meşmül-i luţf-ı hāric-i imkānı oldıgum

²²⁶ Cāhına: bahşına

- 5 Baş eyleyüp bisât-ı ‘ubūdiyyete cebîn
Raḥbu’l-lisân-ı maḥmidet-i şâmı oldıgum
- 6 Yegdür yanumda pād-şeh-i ‘âlem olmadan
Bir bende-i mülkin şenâ-ḥânı oldıgum
- 7 Keḥl eyledikçe ḥāk-i rehiñ gelmez ‘aynıma
Dehriñ sevād-ı dīde-i a‘yānı oldıgum
- 8 Oldı baña vesīle-i iḥrâz-ı imtiyâz
Fenn-i edâda tıfl-ı sebak-ḥânı oldıgum
- 9 Rağbet-fürüş-i kâlem idi bir zemânla
Ol mâye-perver-i kef-i iḥsânı oldıgum
- 10 Olmışdı dest-mâye-i tenvîr-i şâm-ı ğam
Pertev-gedâ-yı mihr-i dıraḥşânı oldıgum
- 11 Her şüyünüm resīde-i güş-i ḳabûl idi
Ey ‘andelîb-i gül-şen-i şād-mânı oldıgum
- 12 Vermezdi ḥāsıde ḳaşabu’s-sebḳdan nişân
Sebḳat-nümâ-yı sâḥa-i meydânı oldıgum

- 13 Her dem habîre-bend-i űikest-i derûn idi
Derd-âzmâ-yı ruıűat-ı dermânı olduıum
- 14 Dûr itdi  aqıbet beni ol b r-g hdan
 Acv- ver-i far za-i ű kr nı olduıum
- 15 Telı etdi  aűn -i cih nı dim guma
B -v ye-i nev le-i iıs nı olduıum
- [62/b] 16 S lik-maılaű et űaded-i űevıi ni hem n
 Arz eyle  abd-i ı űű-ı kem -k nı olduıum
- 17 Ma l mıdır o z t-ı s t de-mez hir n 
űubı u mes   ıyd-i űen -ı nı olduıum
- 18 D ı-ı der num oldu Ğud 'ya  ay ndur
Mehc r-i z t-ı mekr met-  nv nı olduıum
- 19 Eks kl g n  Ğud  ba na g stermesin m d m
Ey neű e-v r-ı s ıar-ı  irf nı olduıum
- 20 Devr-i felekde ben daıi etsem m ű hede
Bir d ıi v űıl-ı kef   d m nı olduıum

Mef'ülü Mef'ülü Mef'ülü Fe'ülün

__ ./ . __ ./ . __ ./ . __

- 1 Ey zātı olan gevher-i zīb-i ser-i himmet²²⁷
Vey maṭla^c-ı izz ü şeref-i aḥter-i himmet
- 2 Mānend-i hümā 'āleme baṣṭ-ı şeref eyler
Sāyeñde o kim kesb ede bāl ü per-i himmet
- 3 Her 'uḳde olur vāşüde-i nāḥın-i re'yuñ
Destiñdedür iḳlīd-i fütūḥ-ı der-i himmet
- 4 Senden olur āfāḳa resā-pertev-i iḳbāl
Mihr-i emele zātuñ olup ḥāver-i himmet
- 5 Deryā gibi cūş eyleyecek lücce-i ṭab'ıñ
Sāḥil-figen-i raġbet olur gevher-i himmet
- 6 Bī-gāneye yer yok bu güzer-gāh-ı recāda
Bender-geh-i iḳbālīñ iken kişver-i himmet
- 7 Lā büd ḳaşabü's-sebḳ-ı merāmı eder iḥrāz
Raḥş-ı ḳalemüñ kim ola cevlan-ger-i himmet

²²⁷ DER-SİTāYİŞ-İ KET-HUDĀ-YI ŞADR-I 'ĀLİ VELİ EFENDİ

- 8 Bu gūne vaşfiñi güncāyiş-i ta^cbīr
İ^ccāz-ı nūvīsāna sitār leşker-i himmet
- 9 Tācü'ş-şeref-i fark-ı emel menba^c-ı is'āf
Mīnā-yı himem cā-yı kerem maşdar-ı himmet
- 10 Faḥru'l-keremā fezleke-i fenn-i mekārim
Fermān-rev-i iklīm-i recā Dāver-i himmet
- [63/a] 11 Ey bāriḳa-i nāşīye-i gurre-i eyyām
Vey neyyir-i iḳbāl ü meh-i enver-i himmet
- 12 Kesb itdi yine zīr-i cenāḥ-ı keremiñde
Āsāyiş-i zıll-i şeref-i şeh-per-i himmet
- 13 Hācet degil āb-ı ruḥ-ı ibrāmı nişāra
Maḥşül-i dirāḥt-ı keremiñdir bir himmet
- 14 Besdür şeref-i zātuña ismiñdeki te^cşīr
Ey sırr-ı velāyet eşer-i Ḥaydar-ı himmet
- 15 Teshīr için iklīm-i dili olsa sezādur
Şaff-beste-i peykār-ı raşad-leşker-i himmet

- 16 Şarf-ı nıgeh-i fikriñ ile vechi var olsa
Şüret-ger-i mir'ât-ı hıred-peyker-i himmet
- 17 Sensin yine bi'z-zât ğaraż cā-yı diġerde
İtsem daġı baġs-i 'arz u cevher-i himmet
- 18 Hacletle kıılır ġacle-geh-i şevkiñe taġdım
Yek-ser sühanım māşıta-i zıver-i himmet
- 19 Güm-geşte-i feyzā-yı şeb-istān-ı emeldür
Kıl bedreka-i tesliyyetiñ rehber-i himmet
- 20 Zātıñ ki seniñ mazhar-ı ġayr-ı ezelidir
Sāyeñde ġuluñda olayım mazhar-ı himmet
- 21 Def eylemege renc-i ġumār-ı dil-i zārı
Besdür baña bu devrde bir sāġar-ı himmet
- 22 Eyle beni nım-nıgeh-i luġfuña şāyān
Bende olayım müntesib-i defter-i himmet
- 23 Maġrūs ede Ĥaġġ zātıñı eşnāf-ı kederden
[63/b] Sāyeñ ola āfāka şafā-güster-i himmet

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Zihî şevk u şafâ kim feyz-ı vaqt-i ʿid-i ezhâdur
Zamānuñ revîş-i peymāne-i şıdk-ı ehibbâdur
- 2 Şafâ müzdâddur her kûşe germ-â-germ-i cem'iyyet
Şerâ farţ-ı hücum-ı şevkle reşk-i Süreyyâ'dur
- 3 Bu devr-i bî-kırānuñ yek-dem-i keyfiyyet-i şevkı
Gönülden ber-ţaraf-sāz-ı ğam-ı im-rüz u ferdâdur
- 4 Şafâl-ı germ-i hûbân-ı nerm-diller müste'idd-i feyz
Tarab âmāde sāġar-ı dil-ġuşâ meclis müheyyâdur
- 5 Bir elde gerden-i mīnâ bir elde ġabġab-ı sākī
Gele işkeste-muţrib-i naġme-senc zīr ü bālâdur
- 6 Revâ mı ser-be-ceyb-i haclet olmaġ duġter-i zerden
Muġayyâlar esīr-i ġāze-i reng-i ġumeyyâdur
- 7 Bizim kim rû-nümâ ola Yed-i Beyzâ-yı sākīden
Mey-i ġamrâ şerār-ı ġırmen-i ġāş-ger-i sevdâdur

- 8 Ne deñlü perde-püş-i nāz kılsa mihr-i ruḥ-sārın
Şikāf-i revzen-i қаşr-ı süveydādan hüveydādur
- 9 İder ‘arz-ı nümāyiş bī-meḥābā şāhid-i ilhām
Şafā-yı vaḳt ile her sīne mir’āt-i mücellādur
- 10 Yine bir māh-ı cevzā-ṭal‘atūñ şevḳ-ı cemāliyle
Dil-i encüm-şümārım maṭla‘-ı digerle gūyādur
- 11 Cihān bir pençe-i ḥūrşīd ile ser-germ-i sevdādır
Ki berḳ-ı ḥüsni ḥırmen-sūz-ı şad-‘aḳl-ı şekībādur
- 12 Ne la‘l-i teng kim ḥayretiñe ‘aḳl-ı Aristō’dur
Ne sīmīn-sīne kim ḥikmet-riyā-yı İbn-i Sīnā’dur
- 13 Siyeh-mest-i şarāb-ı vaḥdetim mīnā-yı keşretten
Dü-bālā eyleyen keyfiyyetim ol çeşm-i şehlādur
- 14 Şarıldı dāmen-i medd-i nigāha bıkır-i endişem
Ki her tār-ı müjem hem-şekl-i engüşti-i muḥannādur
- [64/a] 15 Şaḳın sırdır kemīn-i nāzdır ol ğamze-i ḥün-rīz
Ḳazā-yı ‘işmete ğāret-ger-i dest-i teḳāzādur

- 16 Baña eyyām-ı hicri reh-nümā-yı ʿıyd-ı vuşlatdır
Niçe demdir hayāli cāy-gīr-i künc-i hulyādur
- 17 Sebaḳ-hān-ı füsündür tıfl-ı dil ol çeşm-i pür-gūdan
Ki müjgāmı sivād-ı harf-i taʿlīm-i mezāyādur
- 18 Ol istiʿdād-ı feyz-ı nuḡla hīnā-ger-i hāmem
Bir ehl-i himmete midḡat-nüvīs-i nazm-ı ġarrādur
- 19 Ne himmet-kār kim naḳl-i şıfāt-ı gevher-i zātı
Medār-ı hayret-şüret-girān-ı lafz u maʿnādur
- 20 Cenāb-ı Defterī-i kıble-i küttāb kim kilki
Revāḳ-ı Kaʿbe-i iḳbāle mīzāb-ı ʿaṭāyādur
- 21 O yek-tā şeb-çerāġ-ı düdmān-ı dīn ü devlet kim
Vücūdı efser-i iḳbāle bir dürr-i yektādur
- 22 Nigāh-ı kīmyā āşārı kim kibrīt-i aḡmerdir
Çerāġ-efrüz-ı şām-ı ġayret-i ehl-i temennādur
- 23 Resādur şöhret-i luḡfı şerādan tā Şüreyyā'ya
Şenā-gār-ı şümül-i niʿmeti aʿlā vü ednādur

- 24 Füsün-ı fıtnatı hayretde fikr āyāsıdır
Sivād-ı ʿtibārı h̄ire-sāz-ı ʿayn-i zerķādur
- 25 Zebān-gīr- olmadan şüret bulur harf-i mevāʿidi
Daḥī im-rūzdan h̄ahiş-ger-i incāz-ı ferdādur
- 26 Ver miʿyārını naķd-i kemālīñ sūķ-ı raġbetde
Dürr-i luţfı miḥakk-i imtiḥān-ı nazm u inşādur
- 27 Dem-ā-dem dest-gīr-i lücce-i peymāyān-ı hayretdür
Hemīşe kār-sāz-ı ḥüsn-i terfīh-i berāyādur
- 28 Mecālî kimesneniñ inkāra yoķdur sebķ-ı aķrāndan
Kemālî daʿvî-i rüçḥānına burhān-ı aķvādur
- 29 Eşer itmez füsün-ı māşīṭa ḥüsn-i Ḥudā'dan
Cemāl-i ḥulķı teklīf-i sitāyişden müberrādur
- 30 Kerem-kār-ı ümīd-i raġbetiñle eyledim taşdıʿ
[64/b] Şadā-yı nazmı zīrā gevher-i mengüş-i Āşfā'dur
- 31 Ḳarīn-i ruḥşat oldum çünki dāmen-būs-ı iclāle
Birāz dest-i felekden maķşadım iclān-ı şekvādur

- 32 Ne ʔurfa-baht-1 vārūna giriftārim ki ʕālemde
Şeb-i hicrānımıñ şubḥ-1 vişāli şām-1 yeldādur
- 33 Nice mişvār-1 akrāna birbirinden imtiyāz itsün
Ki ʔıfl-1 nī-süvāra rāyezān-1 nazm-1 hem-tādur
- 34 Şudūr-1 luṭfa istiʕdād lāzımsa sen inşāf it
Zamīriñ nāḳıd-i ğaṣṣ ü şemīn-i sūḳ-1 maʕnādur
- 35 Niġāh-1 raġbetiñ tamġā-zen-i taḥsīn iken efsūs
Yine kālā-yı nazm-1 kāsıd naḳd-i eḫıbbādur
- 36 Telāfi eyle mā-fāt-1 ğama luṭfuñla sulṭānum
Gırībānum yeter şad-çāker-i dest baht-1 şeydādur
- 37 Gülü-ġır-i ḫayālüm olmasaydı ʕuḳde-i ḫayret
Zebānım böyle mi şevḳ-āver-i işbāt-1 daʕvādur
- 38 Güzāf itmem süḫanda iddiʕā-yı infirād itsem
Füsün-1 nāṫıḳam ʕıḳdu'l-lisān-1 ḫaşm-1 ḫöd-rādur
- 39 Maḫalldür mesned-i iʕcāzı kılsam maḫfel-i şöhret
Ki şiʕrim zīver-i ser-levḫa-i eyvān-1 şuʕarādur

- 40 Yeter baş-ı sühan ref'-i kef-i ihlâş kıl Sâlik
Du'â-yı devleti vird-i zebân-ı pîr ü bernâdur
- 41 Ola pertev-fürûz-ı şeş-cihet hürşid-i ikbâli
Ki fark-ı 'âleme zıll-efgen-i envâr-ı ni'mâdur
- 42 Dem-â-dem şavn-ı Bârî' de ola ol zât-ı ekrem kim
Cihâna mâye-i feyzî 'amîm-i luğf-ı Mevlâ'dur

50

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

— . — / — . — / — . — / — . —

- 1 Râz-ı 'aşkıım maḥfel-ârâ-yı beyân itsem gerek²²⁸
Kıssa-i şevküm cihâna dâstân itsem gerek
- 2 Çehre-sây olmağ geçer dilden gubâr-ı pâyına
Cevherüm 'arz-ı miḥakk-i imtiḥân itsem gerek
- [65/a] 3 Kaḫ idüp peyvend-i sâmandan semend-i âhımı
Cilve-per-dâz-ı çerâ-yı kehkeşeân itsem gerek
- 4 Meşğ-ı sâz u süz-i ḫayretle fürûğ-ı nâḫkam
Şem'-i bezm-i ḫalvet-i işrâkıyân itsem gerek

²²⁸ NAZİRE-İ Şİ'R-İ DEFTERİ ÇELEBİ HALİM EFENDİ VÜ TEZYİL-İ BE-VASF

- 5 Gül-şen-i ʿaşka tarāvet-baḥş-ı cū-yı şevk olup
Her ser-i tār-ı müjem bir nāv-dān itsem gerek
- 6 Ḥarḳ-ı ʿādem zāhir olduḡça şikāf-ı sīneden
Cüst u cū-yı yārda ṭayy-i mekān itsem gerek
- 7 Oldıḡın çeşm-āşnā-yı Leylī-i dil fehm idüp
Ḳays-veş min baʿd meyl-i āhuvāna itsem gerek
- 8 Ḥayli dem itlāf-ı ḥūn-ı çeşmden geldi fütür
Baʿd-ezīn nūş-ı şerāb-ı ergāvān itsem gerek
- 9 Aldı meydānın semend-i ḥāme vaşf-ı yārde
Maṭlaʿ-ı digerle irḫā-yı ʿinān itsem gerek
- 10 Ḥall-i remz-i ʿuḡde-i sırr-ı nihān itsem gerek
Noḡṭa-i mevhūme-i laʿlin beyān itsem gerek
- 11 Sīne-çāk-i şevḳ-ı encāzum niçün teḥīr ider
Ol meh-i ḥançer-be-kef debr-i müşge ḳān itsem gerek
- 12 Seyr idüñ şimdengirü ḥūnābe-i ʿaşka bedel
Kūçe-i ğamda ne ḥūn-ı dil revān itsem gerek

- 13 Şakladım cânım gibi sīnemde ‘aşkıñ bir zamān
Mācerā-yı eşkimle şimdi ‘ayān itsem gerek
- 14 Ola tā nev-bāde rīz-i ārzū şāh-ı heves
Nāvek-i dil-dūzıña sīnem nişān itsem gerek
- 15 Çün habāb-āsā tehī-dest-i yem-i ihsān kim
Hānmān ber-düş olup terk-i cihān itsem gerek
- 16 Müddehar tā ezel sīnemde kālā-yı hayāl
Dest-māyem Sālikā zīb-i dükkān itsem gerek
- 17 Şāhid-i fikrim kı lup gül-güne zīb-i itizār
‘Arz-ı bezm-i defterī nükte-dān itsem gerek
- [65/b] 18 Ol ki evşāfıyla kesb-i imtiyāz-ı tab^c idüp
Ehl-i reşke nātıqam ‘ağdu’l-lisān itsem gerek
- 19 Zıll-i şeh-bāl-i hümā-yı devletinde şān bulup
Çetr-i iqbālın serimde sāye-bān itsem gerek
- 20 Nāy-i hāmem maḥfel-i vaşfinda dem-sāz eyleyüp
Neşr-i hüsn-i menḳabetle na^t-hān itsem gerek

- 21 Ğonce-i luşın ıııup deřtār-ı zı̄b-i i'tibār
Farı-ı iķbālim ıarın-i farı-dān itsem gerek
- 22 İtilā-yı mesned-i vālā-yı ıaşr-ı vaşına
Süllem-i saır-ı maķālim nerd-bān itsem gerek
- 23 Ğün-be-Ğün kesb-i teraķķı eylesün iķbāl ile
Devletinde ben daĞı iķrāz-ı řān itsem gerek
- 24 İķtibās-ı mihr-i luşfıyla hilālim bedr idüp
Kesb-i şöhretle müřārun bi'l-benān itsem gerek
- 25 Sālikā Ğaddim degil tanzır-i çı'r-i pākine
Ğāmemi mā fi'z-zamıre tercemān itsem gerek
- 26 Lā cerem eyler tefahıuş bende-i dırınesin
Kim duā-yı devletin vird-i zebān itsem gerek

51

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fa'lün

. . . / . . . / . . . / . . .

- 1 Zihı meĞāsın-āřār-ı şun-ı Yezdānı
Ğořā-merāsim-āyın-i mülk-i sultānı

- 2 Kudüm-i mâh-ı şıyâm ile Şehr-i İstanbul
 Sipihre hânde-zen-i reşk olursa irzânî
- 3 Birer nigâr-ı siyehî-ğad gibi minâreleriñ
 Olur numûde muraşşac kemerle cevlanî
- 4 Sitâde-pâ-yı sebât-ı tevağğuf olmuşdur
 Kılup hırâm ile ber-çide taraf-ı dâmânî
- 5 İdüp meger ki ridâ-yı müzerkeşin ber-düş
 İder rubûde-i hayret nigâh-ı insânî
- 6 Kılâde-zerrin-i âvîze nağver kılup
 Mişâl-i hür eder imâ-yı tavır-ı fettânî
- 7 Kılup bu nağvet ile şafha-i yem-i mirât
 Ğarîğ-ı hayret ider fikr-i müstemendânî
- [66/a] 8 Nigâh-ı diğğat eden nağ-ı lâceverdide
 Niğâr olundı şanur niçe dür-i galğânî
- 9 Bu demde fark olunur mı zeminden gerdüna
 Biribirine olup reşk-sâz-ı handânî

- 10 Miyāne-i dü-menār oldı şekl-i maḥyādan
Mişāl-i ʿıķd-i Süreyyā-yı çarḥ-ı gerdānī
- 11 Taraf taraf neġamāt-ı şadā-yı gūn-ā-gūn
Gürūh-ı ʿaşkı ider mest-i zevķ-ı vicdānī
- 12 Şadā-yı dil-keş-i temcīd ü bānuñ yā Mevlā
Olunca sāmīʿa-zīb-i şimāḥ-ı ḥayrānī
- 13 Firāz-ı serv-i sehīde ḥayāl eder ʿuşşāk
Neġam-serā-yı tarab-ı bülbül-i ḥōş-elḥānī
- 14 Nedür sipihr-i meḥāsin ol kıbāb-ı çarḥ-ı esās
Mişāl-i ḥırmen-i envār-ı sırr-ı Sübhānī
- 15 ʿAle'l-ḥuşuş o beytü'l-ʿatīķ-ı pür-feyzıñ
Bu kār-ḥāne-i ʿālemde var mı aķrānı
- 16 Nuķuş-ı bükalemün şīve-i rehāmende
Kelāl-i ʿacz eder izhār-ı ḥāme-i mānī
- 17 O bī-şümār-ı kanādīl-i lemʿa-pīrā kim
Derūn-ı günbedini eyledikçe nūrānī

- 18 Olup numūne-i bām-ı muḫa^{ca}ar-ı gerdūn
İder kevākib ile ḫīre çeşm-i im^{ca}ānī
- 19 Nedür bu naḫş-ı ğarīb ü nedür bu şīve-i şun^{ca}
Nedür bu neş^{ca}e-i āşār-ı feyz-ı Rabbānī
- 20 Şu rütbe luṭf u meḫāsin telāṭum etmişdür
Telāmü^{ca} eyleyüp envār-ı şun^{ca}-ı Yezdānī
- 21 Ḥurūş-ı feyzle her kūşe bir defīne-i nūr
Ziyā-fürüş-ı derūn ^{ca}aks-i nūr-ı pīşānī
- 22 Bu beldedür hele cā-yı revāc-ı devlet ü dīn
Bu ḫākdür sebep-i kesb-i şevḫ-ı rūḫānī
- 23 Olup bu vechle mağbūṭ-ı dehr ḫıṭṭa-i Rūm
^{ca}Aceb mi cümle eḫālīme olsa ruchānī
- 24 Sezā degil mi bu şehre bu rütbe kesb-i şeref
Ki oldı maşrıḫ ḫūrşīd-i zıll-i Raḫmānī
- [66/b] 25 Cihān-penāh-ı mużaffer ḫıdīv-i ^{ca}ālem-gīr
Yegāne Dāver-i devrān Skender-i şānī

- 26 Cenāb-ı Hāzret-i Maḥmūd Ḥān Ğāzī kim
Vücūdudur pür-şeref-i dūdmān-ı ‘Osmānī
- 27 Ḥazāne-i himemi şarf olup müberrāta
Zemīni eyledi sīr-āb-ı cūd u iḥsānī
- 28 Müdām-ı Ḥıẓr-ı zafer-ķā’id ümūrı olup
Cihānı eyledi munkād-ı emr u fermānī
- 29 O şeh ki sāye-i luṭfında reşk-i Dārā’dur
Ricāl-i devleti ḥuddām-ı bezm-i dīvānī
- 30 Vezīr-i A‘zamī düstūr-ı ‘umdetü’l-vaķtī
Olup muḥāfaẓa-i mükünüñ nigeḥ-bānī
- 31 Niçe ricāle muvaffaķ olup o zıll-i Ḥudā
Cihānda eyledi icrā-yı ḥük-m-i ḥāķānī
- 32 ‘Ale’l-ḥuşuş Cenāb-ı Emīn-i Tersāne
Dür-i şadefçe-i iķbāl-i baḥr-i ‘ummānī
- 33 Semiy-y-i Hāzret-i Şiddīķu “Lā Fetan”-siret
Rehīn-i şīme-i Fārūķ u ḥilm-i ‘Osmānī

- 34 Vücūdı fihris-i fenn-i mekârim-i şettâ
Zamîri fezleke-i vâridât-ı ʿirfânî
- 35 Hâyâli oldu o gül-şen-serây-ı bāğ-ı zekâ
Ki oldu dâʿire-i ʿaql-ı küll hıyâbânî
- 36 Cihânda kim ki ola müstezîll-i iqbâli
Olur sipihre muhâzî külâh-ı ʿüvnânı
- 37 Bu devrde baş-ı kemâl eyleseydi İbn-i Kemâl
Olurdu mekteb-i efzâlinüñ sebağ-ı hânı
- 38 O lâle-zâr-ı emeldir riyâz-ı devlet kim
Fürûğ-ı kevkeb-i iqbâlidir çerâğânı
- 39 Sezâ anıñla mübâhât ederse şâh-ı cihân
Kılup muķâyese-i ğabrâ vü zât-ı zî-şânî
- [67/a] 40 Odur zamânedede şâyân-ı mesned-i iqbâl
Esâs-ı devletiñ ol'dur kıvâmı erkânî
- 41 Hâzâne-i himemâ gevher-i yem-i keremâ
E yâ vücūdı olan cüd ü mekrümet-kânî

- 42 Ne yemm ki nağme-serā-yı sūrūd-ı vaşfuñ olam
Egerçi vaqtiñ olup ‘andelīb-i nālānī
- 43 Fütür geldi kesād-ı sūhanla nāṭıqama
Olup cerīdelerim vaqf-ı ṭāq-ı nīsānī
- 44 Meger ki ḥūn-ı dilden midād edip imdād
Benān-ı ḥāmem ola şekl-i şāḥ-ı mercānī
- 45 Yeter revāc-ı qabūlüñ telāfī-i mā fāt
Bu çār-sū-yı ḥayālīñ çekildi ḥusrānī
- 46 Meʿāl-i terceme-i vaşf-ı ḥāl için besdir
Bu çend beyt-i ḥōş-āyende-i sūhan-dānī
- 47 Kelāl verme o gül-berg-i ṭabʿa ey Sālik
Kılup ḥulūşla refʿ-i keff-i şenā-ḥānī
- 48 Hemīşe tā şeref-i inbisāt-ı māh-ı şıyām
Bisāt-ı raḥmet ide bu basīt-ı devrānī
- 49 Ola muqārenet sāye-i İlähī’de
Rehīn-i būs-i leb-i ehl-i cāha dāmānī

50 Nedīm-i ŧevk-ı enīs ü ħarīf-i neŧe-i celīs
Ola bir yed-i zafer-i ŧubħ u ŧām-ı mihmānī

52

Mef'ūlū Fā'ilātū Mef'ālū Fā'ilūn

---./---./---./---

- 1 Esdi nesīm-i ŧevk açıldı hezār gül²²⁹
Ey çīn-nümā-yı cebhe-i nahvet-nevār gül
- 2 Raħm eyle eŧk-i çeŧmime ref' it niħābıñı
Olsun ħarīn-i būs-i leb-i cūy-bār gül
- 3 Bāġ-ı emelde sebze-i bī-gāne ħalmadı
İtmez bir 'andelībe kifāyet hezār gül
- [67/b] 4 Bir rütbedür zühām-ı sürūr u niŧāt kim
Her ħārı ħıldı per-veriŧ-i nev-bahār gül
- 5 Her sebze-zārı ħıldı felek bir çerāġ-dār
K'oldı fezā-yı her çemen ü lāle-zār gül
- 6 Mīn ba'd ŧaħn-ı bāġa çekilsin ħıħār-ı ŧevk
Her cūy ħıldı bir ŧetr-i bī-mehār gül

²²⁹ DER-MEHĀMĪD-İ CENĀB-I BEħCET EFENDİ

- 7 Bir  urfa- uret  arz eder oldu ca c -be-c 
 Aks- şn -y1  y ne-i c y-b r g l
- 8  l eyley p n m yi -i ru -s r i  n olur
G l-g ne-s -y1 g ze-i e k-i hez r g l
- 9 H cet ne  azm-i g l- ene kesb-i ne  t i  n
Oldı giy h-1 d men   dest   ken r g l
- 10 Her g n e bir deh n-1 temenn dur itmege
 mm d-i b s-i d men-i f ru'1-kib r g l
- 11 Hem-n m-1 feyz-perver-i berd   sel met kim
Te ir-i n mı ile olur her  er r g l
- 12 Ol na l-bend-i g l- en-i himmeti ne vermede
Her berg-i ha eke terbiyyeti i tib r g l
- 13 Bezminde oldu z ver-i ser- i e-i kab l
 Ayy ka irdi velvele-i i tihar g l
- 14 Oldu ca k  e-g r-i  emen-z r-1 Behcet 
Dest r-1 i tib rda eyler  ar r g l

- 15 Şîrāze-gîr-i rişte-i hulkı olaydı ger
Eczā-yı bergin etmez idi târmâr gül
- 16 Şâyân olurdu şemme-i temşîl-i tabına
Olsaydı çâr-faşlda ger pây-dâr gül
- 17 Evşâf-ı pâki liknet-i taqrîr-i andelîb
Hüsn-i şemâ'îl ile olur şerm-sâr-ı gül
- 18 Gül-şen-fürûz-i mekrümetâ hâk-i pâyüñe
Şâyeste kılsa baş-ı ruḡ-ı itizâr gül
- [68/a] 19 İzhâr-ı ḡande eylese de etme itimâd
Ḥâr-ı cefâdan olmadadur zaḡm-dâr gül
- 20 Efsûs tünd-bâd-ı ḡazâna zemânedin
Vermezse rûza furşat-güşâ vü qarâr gül
- 21 Ḥandân degil gül-i emelüm n'eyleyim baña
Yek-berg-i bâḡ-ı mekrümetüñ şad-hezâr gül
- 22 Ben n'eyleyim gül çemen-i gösterir baña
Arz itse bâḡ-bân-ı çemen bî-şümâr gül

- 23 Neş güfte alması ul-i ad-berg-i haarım
Besdr nesm-i hem-ta iun intizr ul
- 24 Salik kemne-sebze-i berg-i har-ve
thf-1 bezmi eyledi bir b-dr ul
- 25 Kesb eylemez mi sebse-i b-gne olsa da
Devr-i behr-1 lufu ile itibr ul
- 26 Ta nefa-senc-i mafel-i ev ola andelb
tdike arf-1 g-i heves-i ehr-yr ul
- 27 Vreste-i hazn ola ul-zr-1 devleti
Olsun ceml-i devleti her dem behr ul

53

Filtn Feiltn Feiltn Feiln

-. _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

- 1 Habbez hisn-i tevfu-eer-i feyz-1 hikem
Yr hurrem dil hurrem-i ru-1 devrn-1 hurrem
- 2 Devr idelden ber mn-y felek kim grdi
Cm b-am mey b-am dil-i eyd b-am

- 3 Bī-meḥābā n'ola ser-mest-i mey-i şevḳ olsaḳ
Yār maḥrem dil ü cān maḥrem ü ṭālī^c maḥrem
- 4 Böyle 'işret-gedede rind-i cihāna şāyān
Olsa dil hem-dem ü mey hem-dem ü sākī hem-dem
- 5 Cām-ı mey cilve-ger olduḳça niçe cāy eyler
Dilde ğam dīdede ğam sīnede gerd-i mātem
- 6 Sākıyā ne zezeme-pīrā-yı ṭarab olduḳça
Reşk ider gerdiş-i şaḥbāmıza āb-ı Zemzem
- [68/b] 7 Reng-i mey āyīne-i sāğara verdükçe cilā
Ḳalamaz ṭūṭī-i dil lüknet-i ğamla ebkem
- 8 Ḥum-ı mey gibi devāt itse n'ola cūş ü ḥurūş
Aldı cādū-yı ḥired destine mār-ı ḥāmeyi
- 9 Tārlikayla döner maḥbere mūsīḳāra
Muṭrib-i ḥāme nedm itse ser-āğāz-ı neğam
- 10 Oldı gūyā ki füsūn-perver-i işrākıyyūn
Nağme-şevḳ u ḳalem olmasa behrede neğam

- 11 Maḥbere gibi gülū-kār u şikem-ḥār degül
Çāpük olsa n'ola vādī-i belāgatde қalem
- 12 Şaf şaf ebkār-ı me'ānī ser-i rāhında тұrur
Şāhid-i ṭab'ınñ āşiftesidür ser-be-қadem
- 13 Da'vi-i nuṭṭkını eylerdi қarīn-i burhān
Vaşf-ı memdūḥ-ı cihān itmese anı mülzem
- 14 Nāfizü'l-қavl-i mühim-sāz-ı mürā'āt-ı ümür
Fārisü'l-ḥayl-i neberd-āver-i miқmār-ı himem
- 15 Rüstem-i rezm ü veḡā şu'le-i şemşīr-i қazā
Şīr-i merdān-ı ḡazā neyyir-i seyyāre-ḥaşem
- 16 Ya'ni ārāyiş-i dīvān-ı şükūh u temkīn
Ket-ḥudā-yı şeref-āmīz-i müşīr-i ekrem
- 17 Şāhibu'r-re'y-i naқbend-i himem kim lāyık
Meşel-i mā şadeķī olsa niżāmu'l-ālem
- 18 Dānişi bedreқа-i rāh-ı sidād-ı Rişō
Satveti raşede bāzū-yı zōr-ı Rüstem

- 19 Dem-be-dem eylemede kesb-i şenā-yı fuķarā
Rūz u şeb olmada endīşesi terfih-i ümem
- 20 Rīsmān-ı bend-i siyāsetiñe hazelān oldu
Kūçe-peymā-yı diyār-ı dil iken vizr-i elem
- 21 Hānmānuñ kılup erbāb-ı fesādıñ vīrān
N'ola ma'cūr ise devrinde eķālīm-i 'adem
- [69/a] 22 Devr-i iķbāle itseydi teşādūf Rüstem
Bī-meħābā ser-i şemşīrine eylerdi ķasem
- 23 Rā'iz-ı himmeti irhā-yı 'inān itse eger
Raķşına teng gelür deşt-i ferāķ-ı 'ālem
- 24 Eşer-i bād-ı behār kerem ü 'adl ile
Oldı iķlīm-i rehā reşķ-i bihişt-i ħurrem
- 25 Şaf-der-i Cem-siyerā Rüstem-i gerdūn-siperā
Mekrūmet-pīşe e yā gevher-i iklīl-i kerem
- 26 Nice ta'bir ideyüm vaşf-ı celīlü'ş-şānuñ
Tūtalum ħüsn-i edā ta'birıma olmuş mülhem

- 27 Fenn-i vaşfuñda hele cehlimi ikrār iderim
Nice vaşf eyleyim zāt-ı şerīfīñ bilmem
- 28 İki harf-i mütecānis gibi müdğam oldı
Medd-i āh-ı dil-i hayret-keş ile şīğa-i gam
- 29 Tuḥfe-i yek-şebihdir cā-yı kabūl olsa sezā
Beni maʿzūr tut ey nükte-şinās-ı ʿālem
- 30 Tā ki teşhīr ede mülk-i zulemānī her şeb
Tīğ-ı zerrīnle İskender-i mihr-i ʿālem
- 31 Vere erbāb-ı dile luḫfı hayāt-ı cāvīd
Küşte-i qahrı ola zümre-i erbāb-ı sitem

54

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Ne dem kim Kaʿbe-i rüyuñ meṭāf-ı çeşm-i nā-dāndur²³⁰
Benim pā-yı nigāha her müjem ḥār-ı muğaylāndur
- 2 Hoşā-feyż-ı heves kim sāye-i zülfi siyāhıñda
Lebiñden Hızr-ı dil peymāne-nüş-ı āb-ı hayvāndur

²³⁰ DER-VASF-I MAḤDUM-I HAZRET-İ ŞEYHU'L-İSLAM

- 3 Riyāz-ı ceng olmuş ğālibā bār-āver-i²³¹ ruḥṣat²³²
Yine sīb-i zeneḥdāniñ ser-ā-ser cā-yı dendāndur
- 4 Nice ketm eyleyim ğavġā-yı ʿaşkıñ kūçe-i dilde
Şikāf-i dāmenim peyveste-i çāk-i girībāndır
- 5 Yine bir Yūsuf-ı ḥüsnüñ olup ḥasret-keş-i şevkı
Dehān-ı ḥāhişim leb-teşne-i çāh-ı zeneḥdāndur
- [69/b] 6 Göñülden ber-ṭarafdır külfet-i cemʿiyyet-ḥātır
Ki zencīr-i cünūne-ʿaşkıñ ol zülf-i perīşāndır
- 7 Ḥurūş etseñ dil-i huk eyledi āḥir yem-i çeşmim
Yine āsār-ı şevk-kān-ı endīšem kemā-kāndur
- 8 Tehīdür kīse-i dil naḫd-i ārām u taḥammülden
Ki bir nīm-nigāhı ğāret-i gencīne-i cāndur
- 9 Tegāfül tābīñı ey ğurre-mest-i cām-ı istiġnā
Yeter ğüş-i felek āzürde-i feryād u efġāndur

²³¹ Āver-i: ʿışret ki

²³² Ruḥsat: aġyār

- 10 Sevād-ı meşķ-ı nahvet şıǵmaz oldu defter-i şabra
İdersem baş-ı şekve Hāzret-i Maḥdūm'a şāyāndur
- 11 Cenāb-ı nūr-ı çeşm-i ḥāce-i zıll-i İlāhī kim
Semiyy-i Fahr-i ʿālem melce-i erbāb-ı ʿirfāndur
- 12 O Eflātūn-ḥired Rişō-meniş kim tab-ı çālāki
Naḥtīn fikrde müşkil-güşā-yı ehl-i vicdāndur
- 13 Zekā vü ʿaķlda maǵbūt-ı Rüşd Bū ʿAlī Sīnā
Fünūn-ı nazmda reşķ-āver-i Selmān ü Hāssān'dır
- 14 Cihānı bende eylerse n'ola ḥüsn-i nūvāzişle
Ki derler fi'l-meşel insān ʿabīd-i luţf u iḥsāndur
- 15 Niçe deryāyā teşbīh eyleyim dest-i güher-pāşın
Bunuñ baḥşāyiş-i luţfı maşūn-ı çīn-i pīşāndur
- 16 Hezārān gül-şen-i āmāli sīr-āb-ı nişāţ eyler
Kef-i cūdı meger gül-zār-ı dehre āb-ı nīsāndur
- 17 Açaldan çeşmini ḥāb-ı ʿadūdan şāhid-i iķbāl
O nūr-ı çeşm-i ʿālem-i maʿnā-yı cümle aʿyāndur

- 18 Ne deñlü vaşf olunsa şıme-i ifzâlle lâyıķ
Ne rütbe medḥ olursa rifʿati şān ile şāyāndur
- 19 Nevā buldı qarārın-nağme-senc-i evc-i ihlāş ol
Maķām-ı Rāst'da ʿuşşāķ ey Sālik şenā-ḥāndur
- 20 Ola tā mihrden meh-i feyż-yāb lemʿa-i envār
Dem-ā-dem mihr tā kim rütbe-senc-i tād-ı keyvāndur
- 21 Ḥudā hürşid-i zātın riste-i gird-i zevāl itsün
Bu ḥāhişle zebān-ı deryūze kār-ı luṭf-ı Yezdān'dır

55

Fāʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün

-. - - / . . - - / . . - - / . . - -

- [70/a] 1 Tesliyet-baḥş olamam ḥāl-i dil-i nālāna²³³
Müriş-i ḥayret iken fikr-i ḥaṭṭ-ı cānāna
- 2 Ḥānmān-süz-ı şekīb olmamağa çāre mi var
O levendān-reviş ol nigeḥ-i mestāna
- 3 Āteş-i dūzaḥ-ı şevķiñde semender-āsā
Şuʿle-efrüz-ı mübāḥāt olamaz pervāne

²³³ NAZİRE ŞİİR-İ DEFTERİ-İ HALİMİ EFENDİ

- 4 Nāvek-i āhumı eflāke resān bulduḡça
Çāk-i sīnem erişir tā ṡaraf-ı dāmāna
- 5 Ber-ṡarafdur dil-i sevdā-zededen ḡayd-ı ferāḡ
Pā-be-zencīr-i cūnūn oldu dil-i dīvāne
- 6 Fıkr-i²³⁴ ḡulyā-yı der-āḡūṡuñ ile bī-hengām
Düşdü ḡamyāze-i ḡasret-i dehen-i ḡarmāna
- 7 Tesliyetle dil-i mecrūḡumı ḡılsa bāri
Āṡnā-yı nigehin dāḡ-ı dil-i bī-gāna
- 8 Çeksün el ḡamzeleri çāk-i girībānımdan
ḡorḡarım sūz-ı dilimden o gözi fettāna
- 9 Tā be-key ḡam-ṡüde-i bār-ı ḡam itdi beni yār
Bāri taḡmīl-i minen eylese düş-i cāna
- 10 Sālikā ṡiʿr-i müṡīr'e niçe mümkin tanṡīr
Var ise işte ṡalā cümle sūḡan-sencāna
- 11 Vāli-i ṡehr-i rehā nā-mūr-ı ṡāh-ı Rusül
K'oldı zātı güher-tāc-ı ṡeref-i devrāna

²³⁴ Fıkr-i: meṡḡ-i

- 12 Mālik-i seyf ü qalem cāmi^c-i eştāt-i hüner
Bī-ķarā bezm-i Felātūn-meniş-i şāhāna
- 13 Lü'le-i hāmesidir mevrīd-i ser-çeşme-i feyz
Ki virür neşv ü nemā bāğçe-i ʿirfān
- 14 Neş'e-i cām-ı selāset-eşer-i eş'arı
Liknet-i ʿacz virür cümle sūhan-gūyāna
- 15 Minnet Allāh'a ki dāmānına erdi yed-i şevķ
Sevķ idüp ķāyid-i tevfiķ-ı reh-i imkāna
- 16 Āmid'e ʿazm edecek Hāzret-i Şadr-ı sābıķ
İtdi īşār-ı himem baş-ı niʿam-ı şāyāna
- [70/b] 17 Birbirin buldı iki teşne-lebān-ı hasret
Hāyli teskīn virüp nāyire-i hicrāna
- 18 İķtirān eyledi bir burc-ı şerefde gūyā
Şanki hūrşīd-i cihāna tāb-ı meh tābāna
- 19 Sāye-i şadr-ı kerem-kārda oldu fāʿiz
Bir dahī dāʿiye-i ķaşd-ı dil-i nālāna

20 Olalar mazhar-ı tevfiḳ-ı Hudā her demde
Neşr-i āsāyiş idüp şeş-cihet-i devrāna

56

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 ʿAceb şüret-nümā-yı naḫvetim reşk-i eḫibbādan²³⁵
Çeküp ebrū-yı bahta vesme-tār-ı şām-ı yeldāyım
- 2 Hıa-ı buḫlān-ı ḫarf-i müddeʿāyım eylemem min baʿd
Ümīd-i istiḳāmet-pā-yı per-gār-ı müdārādan
- 3 Gehī izhār-ı ḫayret gāhī ifnā-yı vücūd itdüm
Ne rütbe sīmā-kār-ı füsün oldum o sīmādan
- 4 Ezelden silsile-cünbānıyım ol zülf-i şeb-gūnuñ
Benim sevdā-ger-i sūḳ-ı heves geçmem bu sevdādan
- 5 Olup şüret-perest-i ḫalʿatī bir kāfir-i ḫüsnüñ
Gören farḳ eylemez āgūşumı şekl-i çelīpādan
- 6 Yeter ḫuffāş-i tārik-i ḡam olduñ ey gönül seyr it
Cemāl-i āftābı dūr-bīn-i çeşm-i ḫar-pādan

²³⁵ ZEYL-İ BE-VASF-I REİSÜ'L-KÜTTĀB LOKMAN EFENDİ

- 7 Yine bir mesned-i vālāya kıldım ilticā Sālik
Felekde müsteṭill-i himmet olmam bāl-i ‘Anḳā’ dan
- 8 Aristō-yı felek-ḳadr olmadıḳça māye-i taḫḳīḳ
Dem urmaz şāḫ-sār-ı ḫāme i‘cāz-ı Mesīḫā’ dan
- 9 Semī Bū Ḥanīfe müsteşār-ı dīn ü devlet kim
Vücūdı kāfil-i ḫüsn-i sitāyişdir berāyādan
- 10 Debīr-i Müşterī-tedbīr kim ‘aḳl-ı Felāṭūnī
Raḳam-gīr-i ḫaṭ-ı ümmīd olur levḫ-i süveydādan
- 11 Mühim-sāz-ı ḫamiyyet çāre-sāz-ı ehl-i ‘irfān kim
Bilür keyfiyyet-i buḫrān-ı ḫāli nabż-ı İmādan

SÖZLÜK

-A-

Âbâde: Mamur, şen.

Adüvv: Düşman.

Ahzân: Kederler, sıkıntılar.

Ahzar: Yeşil.

Akdâm: Ayaklar.

Anâkib: Örümcekler.

Ârûs: Düğün; gelin.

Atâ-bahş: Bahşış veren.

Âsitân: Eşik.

Âstân: Dergâh, tekke.

Âşub-hîz: Kargaşalık.

‘Ays u dem eylemek: İçki içip keyiflenmek.

Azmâyiş: Tecrübe.

Âzürde: Gönlü kırılmış, mahzun.

-B-

Bâm: Çatı, dam.

Bâr-gâh: Girilebilecek yer, çadır.

Bast: Açma, yayma.

Bây: Zengin.

Bâzîçe: Oyuncak, oyun, eğlence.

Bâzîçe-gâh: Oyun yeri.

Bâzû: Kuvvet, güç.

Bed: Kötü.

Bedreka: Yol gösteren, kılavuz.

Be-güşişte: Kırılmış.

Ber-câ: Tam, doğru, münasip.

Berçîde: Toplanmış.

Bes: Yeter, yetişir, tamam, kafi.

Besâlet: Kahramanlık, yiğitlik, cesaret.

Bihbûd: İyilik, sağlık.

Bîm: Korku.

Bîm-i cân: Can korkusu.

Bisât: Döşeme, minder, kilim.

Bûd u ne-bûd: İnsanın malı mülkü eşyası, varı yoğu.

Bühre-ver: Geniş yer.

Bünyân: Yapı, bina.

Bürrân: Kesici, keskin.

-C-

Câ: Yer, mevki, mekân.

Câ-be-câ: Yer yer.

Cebân: Korkak.

Celâlet: Büyüklük, ululuk.

Cesîm: Büyük, kocaman.

Cidâr: Duvar.

Cilve-ger: Cilveli.

Cisîm: Karşılıksız, parasız.

Cûdî: Cömertlik, el açıklığı.

Cur'a: Bir içimlik şarap.

Cünbiş: Kirpiklerin hareketi.

-Ç-

Çâker: Köle, kul.

Çâşnî: Tat, lezzet.

-D-

Dâd-âver: Adâlet, doğruluk.

Dâd u sitâd: Feryad figan, yanıp yakılma.

Dâ'il-udâl: Tedâvi edilemeyen müzmin hastalık.

Dâniş: Bilgi, ilim.

Darâm: Rahat.

Dârü'l-bevâr: Cehennem.

Dâver: Hükümdar, vezir.

Debistân: Mektep, okul.

Dehân: Ağız.

Dem-beste: Susmuş, nefesi bağlanmış.

Demîde: Bitmiş, çıkmış çiçek.

Der-bân: Kapıcı.

Der-beste: Kapalı kapı.

Derc: Arasına sıkıştırma, sokma.

Der-miyân: Ortada.

Dervâze: Şehir kapısı.

Dest-res: Ele geçirmek.

Dest-bürd: Kuvvet, üstünlük.

Dest-mâye: Elde bulunan şey.

Dest-res: Elde etmek.

Dil-hâh: Gönül isteği, gönül dileği.

Dûşîze: El değmemiş; bakire.

Dûzâh: Cehennem.

Düşîn: Dün gece.

-E-

Ebkâr-ı hayâl: Daha önce söylenmemiş olan hayaller.

Ebkâr-ı ma'ânî: Evvelce düşünülmemiş olan manalar.

Efhâm: Çok şeref sahibi, en ulu

Efser: Taç.

Efrûz: Parlatan.

Emân: Eminlik; yardım isteme.

Enmûzec: Nümûne, örnek.

Entâk: Çok iyi söz söyleyen.

Eslâf: Bir memuriyette birinden önce bulunmuş olanlar.

Eşheb: Güç, zor iş.

Eyvân: Büyük sofa, kemerli yüksek bina, köşk.

-F-

Falak: Sabah aydınlığı.

Fart: Aşırılık.

Fâyık: Diğerlerin ileri olan.

Fesân: Bileği taşı.

Fevc: Bölük.

Fezleke: Netice, özet.

Figen: Atıcı, yıkıcı, düşündürücü.

Firîb: Tılsım, bağlanan.

Fûsurde: Donmuş.

-G-

Gâr: Mağara.

Gerdiş: Dönme, devir.

Geşt: Gezme, seyretme.

Gışâve: Örtü, perde.

Gûşîş: Çalışma.

Gûş-mâl: Kulak bükme, yola getirme.

Guşûn: Ağaç dalları, filizler.

Gühen: Eski, yıpranmış.

Güher-çîn: Cevher toplayan.

Güncâyiş: Sığma, sığışma.

Güşâde: Açılmış; ferah, şen.

Güşâyiş: Açılma, açıklık.

-H-

Habâyâ: Gizli şeyler.

Habbezâ: Ne güzel!

Hacle: Gelin odası.
Haclet: Utanma.
Hafâ: Gizli kapaklı.
Hâk-bûs: Yer öpme.
Hâk-sâr: Toz, toprak içinde kalmış.
Ham: Eğri, bükülmüş.
Hamâil: Kılıç bağı; tılsım, muska.
Hân: Tepsi, sini.
Harî: Lâyık.
Hark: Yakma.
Hasr etmek: Vakf etme, tahsîs etme.
Hâtem: Çok cömert adam.
Hâtif: Çağırıcı
Hatîre: Devlet malının saklandığı yer.
Havârik: Harikalar, hayranlık uyandıran şeyler.
Hayfâ: Urgan, ip, çadır.
Hazef: Topraktan yapılan çanak, çömlek.
Hecîr: Yazın öğle vaktindeki sıcaklık.
Hecr: Ayrılma, ayrılık.
Hem-hâlet: Aynı halde olan.
Hıl'at: Kaftan.
Hırâm: Nazlı edalı, salına salına gidiş.
Hırâset: Bekleme, koruma.
Hirmân: Ümitsizlik.
Hırz: Sığınak, tılsım.

Himemâ: Ermiş olanların tesirleri, gayretler, emekler.

Hîz: Coşkunluk, dalgalanma.

Huffâş: Yarasa.

Huld: Sekiz cenneten biri.

Hullet: Dostluk, hakiki sevgi.

Hun-rîz: Kan dökücü.

Hûr-bîn: Güneş görücü.

Hurrem: Şen, sevinçli.

Hurûş: Coşma.

Husûf: Ay tutulması.

Huşk-leb: Dudağı kurumuş, susamış.

Hümâ: Devlet kuşu, saadet.

-İ-

Iklid: Anahtar.

İtlâk: Salıverme, koyuverme.

İtnâb: Sözü uzatma.

Iztırâr: Mecbûriyet, çâresizlik.

-İ-

İbrâm: Can sıkacak derecede ısrar etme, zorlama, üstüne düşme.

İdbâr: Bahtsızlık.

İhtilâc: Çarpıntı, seğirme.

İhtisâr: Sözü, yazıyı kısaltma.

İklil: Taç.

İlcâ: Zorlama, mecbur etme.
İ'mâl: Yapma, yapılma.
İnbisât: Yayılma, açılma.
İnkisâr: Kırılma, gücenme.
İntâc: Netice, sonuç.
İntibah: Uyanma, uyanıklık.
İrâs: Verme, verilme; sebep olma.
İsâl: Vardırma, vardırılma.
İstiğâse: Yardım isteme.
İstiğnâ: Tok gözlülük.
İstihsân: Beğenme, beğenilme.
İstihyâ: Utanma.
İstimâ': Dinleme, dinlenilme.
İstimân: Aman dileme, sığınma.
İştihâr: Şöhret bulma.
İtfâ': Söndürme.
İ'tibâr: Saygı gösterme, ehemmiyet verme.
İ'tizâr: Özür dileme.

-K-

Kâmkâre: Kutlulukla, mutlulukla.
Kân: Kaynak, maden.
Kand: Şeker.
Kâse-lîs: Çanak yalayıcı.
Kassâm: Varisler.

Kebûter: Güvercin.

Kemâ-hiye: Olduğu gibi.

Kencîde: İstigâb edilen.

Kerh: Zorlama.

Kerrûbiyân: Allah'a yakın kabul edilen m

Keyân: Hükümdarlar.

Kilk: Kalem.

Kisve: Dış görünüş.

Kudsiyân: Melekler, meleklerin en büyükleri.

Kulzüm: Deniz.

Kurz: Her türlü yuvarlak nesne.

Kühen-deyr: Dünya.

Küh: Bir şeyin aslı, temeli, hakikati.

Küşâ: Açan, açıcı.

-L-

Lâ-büdd: Lazım, gereken.

Lâ-cerem: Şüphesiz, besbelli.

Lâğar: Yavaş, cılız.

Lâne: Yuva.

Ledün: Allah'ın yanı.

Lenger: Demir.

Lücce-i zehhâr: Taşkın su.

Lüknet: Dil peltekliği, kekeleme.

-M-

Mağbût: Gıpta edilmiş.

Mâfât: Kaybolan, elden çıkan.

Mahfûz: Saklanmış.

Mâide: Sofra.

Mâ-hasal: Hâsıl olma.

Mahsud: Hasad edilen.

Mâ-sadak: Tasdik edilen.

Masduk: Bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey, ölçüt.

Ma'siyet: Asilik, isyan, günah, itaatsizlik.

Masrûfe: Sarf olunmuş.

Masûn: Saklanmış, korunmuş, korunan.

Mazîk: Sıkıntılı, dar yer.

Ma'zûr: Özürlü.

Me'â: Ahret.

Mebhevet: Hüsran, bahtsız.

Mecd: Büyüklük, ululuk.

Med-hûş: Şaşırılmış, korkmuş.

Mekr: Hile, düzen.

Mekremet: Kerem, izzet, onur.

Melâz: Sığınacak yer.

Mele-i âlâ: Büyük ve ileri gelen meleklerin toplandığı yer.

Menhec: Geniş, açık.

Meniş: Tabiat, huy; yaratılış.

Merhûn: Rehin edilmiş, ödünç alınmış, bir şeye karşı garanti olarak verilen.

Merzât: Razi olma.

Mesned: Rütbe, derece, pâyeye.

Mesned-nişîn: Bir makamda bulunan.

Metâ'-ı kâsid: Geçmez mal.

Mevâlid: Mevcutlar; yeni doğmuş çocuklar.

Mevdû': Tesdî' olunan, emanet edilen.

Mevkûf: Vakfedilmiş.

Meyyâl: Çok meyleden, eğilen.

Mezâk: Tad duyma, zevk alma.

Mezâyâ: Meziyetler.

Mısdak: Bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey, ölçüt.

Mizber: Kamış kalem.

Micmer: Ateş ısıtılan kap.

Mihân: Büyükler, ulular.

Mînâ: Liman.

Mirkat: Merdiven.

Mişkat: İçine kandil lamba gibi şeyler koymak için duvarda yapılan oyuk.

Miyân-bend: Kuşak, kemer.

Mû: Kıl.

Mu'âdât: Karşılıklı düşmanlık.

Mubâhât: Övünme.

Mûcibe: İcâb eden, sebep, vesile.

Muhâlât: Mümkün olmayan, olmayacak şeyler.

Mukîm: İkâmet eden.

Mustağrik: Gark olmuş, dalmış.
Muvâlât: İyilik, yardım.
Muzammâr: Gizli, örtük.
Mübâhât: Övünme.
Müdâm: Devam eden, süren.
Müfâharet: Övünme.
Müktesib: Kazanan, elde eden.
Münteşir: Yayılmış; açılmış, dağılık.
Mürâ'ât: Hıfz etme, saklama.
Müste'ân: Kendisinden yardım beklenen.
Müstâğnî: Doygun, gönlü tok.
Müstehlik: Bitiren, yiyen.
Müş: Yumruk.
Mütehavvil: Kararsız.
Müttehid: Birleşmiş.
Müzcât: Az, az nesne.
Müzdâd: Arttırılmış.

-N-

Nâ-be-câ: Uygunsuz, münasebetsiz.
Nağam: Ahenkler, ezgiler.
Nâhun: Tırnak.
Nahvet: Kibir, gurur.
Naks: Noksan, eksiklik; eksilme.
Nakre: Taş oymacılığı.

Nasak: Tarz, üslup.
Nass: Sarihlik, açıklık.
Nat': Döşek.
Nemek-çeş: Tatma, tadına bakma.
Neşât: Sevinç, neşe.
Netâic: Sonuçlar, neticeler.
Nevâhî: Yasak şeyler.
Nevâl: Talih, kısmet; bahşış, bağış.
Nev-bâve: Hediye.
Nîk: İyi.
Nîk ü bed: İyi ve kötü.
Nikâb: Perde, yüz örtüsü.
Nisâb: Asıl, esas; sermaye, mal.
Nisâr: Saçma, serpme.
Nükte-verâ: Nükte bilen, anlamaya mahir.
Nümâyiş: Gösteriş.
Nümûde: Gösterilmiş, görülmüş.

-P-

Pedîd: Görünür, açık, belli.
Perverde: Beslenmiş, büyütülmüş.
Perveriş: Terbiye etme, yetiştirme.
Peyvend: Ulaşma, varma.
Peyveste: Ulaşmış, dâimâ.
Pezîre: İstikbal, karşılama.

Pîş: Ön, ileri.

Pûyân: Koşan.

-R-

Râğ: Çimenlik, çayırılık; bağlık, bahçelik.

Rahne: Yırtık, gedik, yarık.

Rahş: Gösterişli at.

Ratbü'l-lisân: Yumuşak sözlü.

Rây: Rey, fikir, oy.

Râyiz: Seyis.

Rebin: Alın.

Rehâyâb: Yolunu bulabilen.

Rehzen: Yol kesen.

Remiz: Simgesel.

Resâ: Yetiştiren.

Resân: Erişenler, yetişenler.

Reşk-i çîn: Kıvrım.

Reste: Arınmış, kurtulmuş.

Reşk: Kıskaç.

Revâ: Uygun, yakışır.

Revâc: Kıymet, değer.

Reviş: Yürüyüş gidiş.

Revnaç: Parlaklık, güzellik; süs.

Revzene: Pencere.

Rikâb: Büyük bir kimsenin katı.

Ruhsûde: Yüz sürmüş.

Rüchan: Üstünlük, üstün olma.

-S-

Sâbık: Geçmiş, geçici, geçen.

Sa'd: Uğur, kutluluk.

Sâf-der: Düşman saflarını yaran yiğit.

Sâhire-i gabrâ: Yeryüzü, çöl.

Sâmân: Servet, zenginlik; rahat.

Sârî: Süren, sürücü.

Sâti': Yükseldikçe yükselen.

Sâye-endâz: Gölge yayan.

Sebak: Ders.

Sebbâk: Yüğrük at.

Selb: Birinden alınan şey.

Semend: Çevik, güzel at.

Seng-i fesân: Bilek taşı.

Ser-âğâz: Baştan başlama.

Serbeste: Örtülü, gizli kapaklı.

Sermedî: Dâimâ, sürekli.

Seyf-i meslûl: Kınından sıyrılmış kılıç.

Silk: Meslek.

Sincân: Bir tür canlı.

Sîr- âb: Suyu kanmış.

Sirâc: Kandil, mum.

Sivâ: Başka, gayrı.

Sun’: Yapma, yapış.

Surûf: Değişiklikler.

Sûrâh: Delik, gedik.

Sutûde: Övülmüş.

Sühan: Söz, laf.

Sühan-dân: Güzel söz söyleyen, söz bilen.

Süllem: Merdiven.

Sünûhât: Akla, hatıra gelen, içe doğan şeyler.

Süveydâ: Kalpteki kara leke.

-Ş-

Şehvâr: Şaha ve hükümdara yakışacak surette iri ve iyi cins inci.

Şekîb: Tahammül.

Şekve: Hoşnutsuzluk, şikâyet.

Şermende: Utangaç.

Şifte: Tutkun.

Şikenc: Büklüm, kıvrım.

Şîve: Naz, edâ.

Şûr-geh: Kavga yeri.

Şükûh: Ululuk.

Şümâr: Meyvalar.

-T-

Tahlîs: Kurtarma, kurtarılma.

Tâli'a: Öncü.
Tarab: Şenlik, sevinme.
Târâc: Yağma.
Tarh: Atma, bırakma.
Tasdî': Rahatsız etme, can sıkma, baş ağrıtırma.
Ta'tîr: Güzel koku ile kokulandırma.
Tâyı': Bir işi istekle yapan.
Tebb: Kayıp.
Tebeh-kâr: Bitiren.
Tefvuk: Üste çıkma, üstün olma.
Tehâfüt: Birbiri üstüne atılma.
Tekâpû: Dalkavukluk.
Temhîd: Yayma, döşeme.
Tenfîr: Nefret ettirme.
Terâhî: Gevşeme, gevşeklik gösterme.
Tesliyet: Teselli verme.
Teşne-gâne: Susamışlar, istekliler.
Teşyîd: Yükselme, yükseltme.
Tev'em: İkiz, benzer.
Tevkîr: Güzel karşılama, ağırlama.
Tevsîd: Karartma, müsvedde; karalama.
Teyâir: Dalga.
Turre: Alın saç, kakül.
Tutuk: Perde, örtü.

-U/Ü-

Ukde: Düğüm; zor, karışık iş.

Unfvân: Sertlik, şiddet.

Üftâde-gân: Düşkünler, bîçâreler, âşıklar.

-V-

Vâlâ: Yüksek.

Vâreste: Kurtulmuş, serbest.

Velve-endâz: Gürültücü.

Vüs': Kudret, iktidar.

-Y-

Yekke-tâz: Yalnız başına saldıran yiğit.

Yemm: Deniz.

Yevmen-fe-yevmen: Gittikçe.

-Z-

Zâika: Tatma, tadım.

Zamîme: Katma, ekleme, ilave.

Zill: Gölge; koruma, sahip çıkma.

Zülul: Ağır başlı olan.

DİZİN

- Abdullah Efendi 167
- Âdem 36, 91
- Ahmed 35,43
- Ahmed Paşa 91
- Ali 71
- Ali Paşa 104, 109
- Anka 38, 43, 149, 173
- Arabîyyât 190
- Aristo 279
- Âsaf 74, 85, 87, 91, 97, 104, 120, 124,
127, 132, 133, 137, 142, 145, 157, 163
- Âtîf Efendi 193, 197, 202
- Bahr-i Hazra 268
- Baykara 157
- Behçet 255
- Behram 244
- Belgrad 143
- Belkıs 254
- Bermeki 104, 184, 195
- Bu'l Kasım 35
- Burak 65
- Câvid 156,157
- Cem 83, 91, 99, 104, 113, 114, 138,
147, 157
- Cemşid 116, 137, 155, 157
- Cibril 35, 39, 41
- Cibril-i Emin 43
- Çin 196
- Dânâ 174
- Dârâ 143, 147, 149
- Dâver 124, 157, 164
- Efrâsiyâb 243
- Ebu Ali Sina 176
- Ebu Hanife 181
- Edhem 101, 121
- Eflâtun 182
- Felâtun 92, 164, 230
- Furkan 44
- Gazalî 184
- Habeş 84
- Haleb 74, 122, 140
- Halil 45
- Haremeyn 43
- Hassân 133
- Haseneyn 71
- Hâtem 147, 148, 153
- Hâtem-i Tayy 182,184, 194
- Havvâ 36

Haydar 60
Hayber 71
Hitâ 196, 197
Hızır 93, 98, 139, 183, 192, 196
Horasan 93
Hüdhüd 196, 200
Hümâ 66, 86, 98
Hürrem 156
Hurşid 70, 79
İbn-i Kemal 137, 291
İbn-i Sina 143, 279
İbrahim Paşazâde 74
İmam Gazali 139
İremistan 93
İsa 33, 147
İsrâ 37, 44, 122
İsfendiyâr 85
İstanbul 249
Kandehar 84
Kays 117, 169, 174
Ken'an 88, 131, 161, 166
Kevser 44
Kırım 74
Kimyâ-yı Saadet 173
Kisrâ 35
Leylâ 117, 143, 174, 178
Leyle-i Kadr 179
Mecnun 143
Mehmed Paşa 75
Mesîhâ 89, 141, 182, 196
Mirac 44
Mısır 130, 132, 163, 166
Musa 32, 45, 142, 180
Muhammed 49, 64
Muhammed Paşa 163
Mustafa Paşa 119
Necef 71
Nerîmân 143
Nil 130, 131
Nizâmü'l-mülk 124
Nûşirevân 97
Osmânî 208
Ragıb Efendi 226
Risto 143, 182, 189, 210
Rum 208
Rüstem 149
Rüstem-i Zal 137, 140
Sebâ 196, 200
Selman 279
Sıfahan 93, 193

Skender 143, 147, 230

Simurg 34

Süleyman 83, 162, 200

Şam 37

Tâhâ 36

Tûr 150

Utarid 27, 163, 178, 215, 216

Yahya Paşa 130

Yâsin 36

Yunan 164

Yûsuf 88, 121, 130, 131, 160, 161, 163,
177, 214

Zal 99

Zemzem 305

Zevcû'l Betül 71

Züleyhâ 131, 177

Zülfekâr 85

SONUÇ

18. Yüzyıla ait olan bu divanın, çeviri metni oluşturulurken tamamen bilimsel yöntemler izlendi, çeşitli tezkire ve kaynaklar taranarak doğru bilgilere ulaşılmaya çalışıldı. Çalışma sonunda dîvanla ilgili şu sonuçlara ulaştık:

Dîvan satır ve şiir sayısı bakımından hacimli bir eserdir. Düzenlenişi bakımından ise müretteb bir dîvândır. Hz. Peygamber'e yazılan 6 Na't ile başlamış Hz. Ali'ye yazılan na't ile devam etmiştir. Geriye kalan 49 kasîde ise çeşitli devlet büyüklerine sunulmuştur.

Yazılan kasîdelerden yola çıkarak eserin müellifi Sâlik Dede'nin saraya ve saraydaki kudret sahibi kişilere yakın bir şair olduğu, onlardan bolca ihsan gördüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca şair bu kasîdelerde fetihler ve seferler gibi önemli olaylardan bahsederek devrinin tarihi olaylarına da ışık tutmuştur.

Sâlik Dede kasîde yazma geleneğini doğru kullanan sanatı kuvvetli bir şairdir. Kasîde geleneğinde kullanılan bilindik mazmun ve remizlerin yanında kendisine has ve orijinal imajlar da kullanarak şairlik yönün kuvvetini göstermiştir.

Dîvan şiiri geleneğinde yer alan söz sanatlarını da ustaca kullanan şair duygularını ve hayallerini net bir şekilde ifade etmiş, değişik ve zengin izlenimler oluşturmuştur.

Eser dili bakımından açık ve anlaşılır bir anlatıma sahiptir. Zaman zaman kullanılan Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamalar eserin diline ahenk katmış, anlatımı olumsuz yönde etkilememiştir.

Dîvanda birçok aruz kalıbını kullanan şair aruz kullanımında dil ve üslubundaki kadar başarılı değildir. Birçok aruz hatası yapmış, zaman zaman sözcükleri zorlayarak aruzdaki açığı kapatmaya çalışmıştır.

Hacimli ve anlatım bakımından yoğun bir eser olan dîvan muhteva bakımından da oldukça zengindir. Bu konuda yapılacak yeni çalışmalara zengin bir kaynak olacak niteliktedir.

En doğru biçimiyle çeviri metnini oluşturmaya çalıştığımız dîvanın yeni yapılacak çalışmalara bir nebze olsun ışık tutmasını umarak sözümüzü sonlandırıyoruz.

KAYNAKÇA

- ABDÜLKADİROĞLU Abdulkerim, *Nuhbet'l-Asar li Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar*, AKM. Başkanlığı Yayınları, Ankara. 1999
- BANARLI Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt 2, İstanbul 2000
- ÇAPAN Pervin, *Tezkire-i Safayi Nuhbetü'l-Asar min Fevâidi'l-Eş'ar*, AKM Yayınları, Ankara 2005
- DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca- Türkçe Lügat*, Aydın Yayınları, Ankara 2001
- DİLÇİN Cem, *Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara 2000
- ERDEM Sadık, *Râmiz ve Adâb-ı Zürefâsı*, AKM. Yayınları, Ankara. 1994
- GENÇ İlhan, *Esrar Dede Tezkire-i Şuârâ-yı Mevlevîyye*, AKM. Yayınları, Ankara, 2000
- İNCE Adnan, *Tezkiretü'ş-Şuarâ Sâlim Efendi*, AKM. Yayınları, Ankara 2005
- İPEKTEN Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul 1999
- İPEKTEN Haluk, *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, Ankara 2002
- İSEN Mustafa, HORATA Osman, MACİT Muhsin, KILIÇ Filiz, AKSOYAK İ. Hakkı, *Eski Türk Edebiyatı El kitabı*, 4. Baskı, Ankara 2006
- KOCATÜRK Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1990
- LEVEND Ağah Sırrı, *Divan Edebiyatı*, Enderun Yayınları, İstanbul 1984
- LEVEND Ağah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 2005
- MENGİ Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 2005
- NACİ Muallim, *Lügat-ı Naci*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006
- PALA İskender, *Divan Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2000

- SAMİ Şemseddin, *Kamus-ı Türkî*, Enderûn Yayınları, İstanbul 1989
- ŞENTÜRK Atilla, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul 2007
- ŞUKÛN Ziya, *Ferheng-i Ziyâ, Farsça-Türkçe Lügat*, MEB Yayınları, İstanbul 1984
- UZUNÇARŞILI İ.Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, TDK.Yayınları, Ankara, 1956
- YEĞİN Abdullah, BADILLI Abdulkadir, HEKİMOĞLU İsmail, ÇALIM İlham, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat*, TÜRDAV Yayınları, İstanbul, 2000
- Büyük Türk Klasikleri, Cilt 6, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 2004
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler, Eserler, Terimler, “*Salik Halil Dede*”, Cilt 7, Dergah Yayınları, İstanbul, 1990
- Meydan Larousse, “*Salik*”, Cilt 10, Meydan Yayınevi, İstanbul, 1972
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi, “*Salik*”, Cilt 16, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1986
- Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, Cilt 11, Ankara 1998
- İslam Ansiklopedisi